ACADEMIA ROMÂNĂ

DIN VIEAŢA POPORULUI ROMÂN
CULEGERI ŞI STUDII

XXVI.

CERUL
ŞI
PODOABELE LUI

DUPĂ CREDINŢELE POPORULUI ROMÂN

DE

TUDOR PAMFILE

CU 11 FIGURI IN

ŞEDINŢA DELA 28 MAIU

BUCUREŞTI

LIBRĂRIILE SO

LEIPZIG
OTTO

VIENA
GEROLD & Comp.

1915

Pr... Lei

DIN VIEAȚA POPORULUI ROMÂN:

I. *Hora din Cartal*, de Pompiliu Pârvescu, 1908. . . . . . . L. 3.—
II. *Cimiliturile românești*, de T. Pamfile, 1908 . . . . „ 1.—
III. *Poezii populare din Maramureș*, de Tit Bud, 1908 . . . . „ 1.—
IV. *Cântece și urături*, de Al. Vasiliu, 1909 . . . . „ 5.—
V. *Din literatura populară*, de N. Păsculescu, 1909 . . . . „ 6.—
VI. *Jocuri de copii*, de T. Pamfile, 1909 . . . . „ 1.—
VII. *Sărbătorile poporului*, de C. Rădulescu-Codin și D. Mihalache, 1910 . . . . „ 1.—
VIII. *Industria casnică la Români*, de T. Pamfile. Premiul „Neuschotz" din 1909, 1910 . . . . „ 10.—
IX. *Hore și chiuituri din Bucovina*, de S. Fl. Marian, 1911 . „ 2.—
X. *Legende, tradiții și amintiri istorice*, de C. Rădulescu-Codin, 1910 . . . . „ 1.50
XI. *Sărbătorile de vară la Români*, de T. Pamfile, 1911 . . . „ 2.—
XII. *Cântece de țară*, adunate de T. Pamfile, 1913 . . . . . „ 4.—
XIII. *Boli și leacuri la oameni, vite și păsări*, după datinile și credințele poporului român, adunate din com. Țepu (Tecuciu) de T. Pamfile, 1911 . . . . „ 1.
XIV. *Cântece populare românești din Comitatul Bihor* (Ungaria), culese și notate de Béla Bartók, 1913 . . . . „ 5.—
XV. *Vremuri înțelepte*. Povestiri și legende românești, culese de D. Furtună, 1913 . . . . „ 1.—
XVI. *Agricultura la Români*, de T. Pamfile, 1915 . . . . „ 5.—
XVII. *Ingerul Românului*, povești și legende din popor, culese de C. Rădulescu-Codin. 1913 . . . . „ 4.—
XVIII. *Povestea lumii de demult*, după credințele poporului român, de T. Pamfile, 1913 . . . . „ 2.—
XIX. *Sărbătorile la Români; Sărbătorile de toamnă și Postul Crăciunului*, de T. Pamfile, 1914 . . . . „ 2.—
XX. *Sărbătorile la Români: Crăciunul*, de T. Pamfile, 1914 . . „ 3.—
XXI. *Superstițiile poporului român*, de G. F. Ciaușanu. Premiul Adamachi din 1913, 1914 . . . . „ 4.—
XXII. *Colinde din Ardeal*, culese de Alexiu Viciu, 1914 . . . . „ 2.—
XXII. *Cuvinte scumpe, Taclale, povestiri și legende românești*, culese de D. Furtună, 1914 . . . . „ 1,50
XXIV. *Cromatica poporului român* de T. Pamfile și M. Lupescu, 1914 „ 2.—
XXV. *Diavolul învrăjbitor al lumii*, după credințele poporului român de T. Pamfile, 1914 . . . . „ 1.—
XXVI. *Cerul și podoabele lui*, după credințele poporului român, de T. Pamfile, 1914 . . . . „ 2.—
XXVII. *Credințe și superstiții ale poporului român*, de Artur Gorovei „ 5.

ACADEMIA ROMÂNĂ

DIN VIEAŢA POPORULUI ROMÂN

CULEGERI ŞI STUDII

XXVI.

CERUL
ŞI
PODOABELE LUI

DUPĂ CREDINŢELE POPORULUI ROMÂN

DE

TUDOR PAMFILE

CU 11 FIGURI IN TEXT

ŞEDINŢA DELA 28 MAIU 1914.

BUCUREŞTI

LIBRĂRIILE SOCEC & Comp., PAVEL SURU, C. SFETEA

LEIPZIG
OTTO HARRASSOWITZ

VIENA
GEROLD & Comp.

1915

DIN VIEAŢA POPORULUI ROMÂN:

I. *Hora din Cartal*, de Pompiliu Pârvescu, 1908. . . . . . . L. 3.—
II. *Cimiliturile româneşti*, de T. Pamfile, 1908 . . . . „ 1.—
III. *Poezii populare din Maramureş*, de Tit Bud, 1908 . . . . „ 1.—
IV. *Cântece şi urături*, de Al. Vasiliu, 1909 . . . . „ 5.—
V. *Din literatura populară*, de N. Păsculescu, 1909 . . . . „ 6.—
VI. *Jocuri de copii*, de T. Pamfile, 1909 . . . . „ 1.—
VII. *Sărbătorile poporului*, de C. Rădulescu-Codin şi D. Mihalache, 1910 . . . . „ 1.-
VIII. *Industria casnică la Români*, de T. Pamfile. Premiul „Neuschotz" din 1909, 1910 . . . . „ 10.—
IX. *Hore şi chiuituri din Bucovina*, de S. Fl. Marian, 1911 . „ 2.—
X. *Legende, tradiţii şi amintiri istorice*, de C. Rădulescu-Codin, 1910 . . . . „ 1.50
XI. *Sărbătorile de vară la Români*, de T. Pamfile, 1911 . . „ 2.—
XII. *Cântece de ţară*, adunate de T. Pamfile, 1913 . . . . . „ 4.—
XIII. *Boli şi leacuri la oameni, vite şi păsări*, după datinile şi credinţele poporului român, adunate din com. Ţepu (Tecuciu) de T. Pamfile, 1911 . . . . „ 1.—
XIV. *Cântece populare româneşti din Comitatul Bihor* (Ungaria), culese şi notate de Béla Bartók, 1913 . . . . „ 5.—
XV. *Vremuri înţelepte*. Povestiri şi legende româneşti, culese de D. Furtună, 1913 . . . . „ 1.
XVI. *Agricultura la Români*, de T. Pamfile, 1915 . . . . „ 5.
XVII. *Ingerul Românului*, poveşti şi legende din popor, culese de C. Rădulescu-Codin, 1913 . . . . „ 4.—
XVIII. *Povestea lumii de demult*, după credinţele poporului român, de T. Pamfile, 1913 . . . . „ 2.—
XIX. *Sărbătorile la Români; Sărbătorile de toamnă şi Postul Crăciunului*, de T. Pamfile, 1914 . . . . „ 2.—
XX. *Sărbătorile la Români: Crăciunul*, de T. Pamfile, 1914 . . „ 3.—
XXI. *Superstiţiile poporului român*, de G. F. Ciauşanu. Premiul Adamachi din 1913, 1914 . . . . „ 4.—
XXII. *Colinde din Ardeal*, culese de Alexiu Viciu, 1914 . . . . „ 2.—
XXII. *Cuvinte scumpe. Taclale, povestiri şi legende româneşti*, culese de D. Furtună, 1914 . . . . „ 1.50
XXIV. *Cromatica poporului român* de T. Pamfile şi M. Lupescu, 1914 „ 2.—
XXV. *Diavolul învrăjbitor al lumii*, după credinţele poporului român de T. Pamfile, 1914 . . . . „ 1.—
XXVI. *Cerul şi podoabele lui*, după credinţele poporului român, de T. Pamfile, 1914 . . . . „ 2.—
XXVII *Credinţe şi superstiţii ale poporului român*, de Artur Gorovei „ 5.

PREFAȚĂ.

Propusesem nu de mult, un plan pentru culegerea materialului și întocmirea cercetărilor cu privire la manifestațiunile vieții poporului român (1), mai ales în scopul de a împiedecâ reeditarea lucrurilor cunoscute și de a lăsâ uitate alte colțuri, cari după plan, s'ar vedeâ cu ușurință.

Cu presenta cercetare însă, s'ar păreâ că tocmai eu vin și calc economia planului, rugând Onor. Academie Română să binevoiască a da găzduire în publicațiunea «Din vieața poporului român» lucrării mele «*Cerul și podoabele lui*», după ce, tot sub auspiciile Onor. Academii Române, a apărut cercetarea d-lui I. Otescu: *Credințele țăranului român despre cer și stele* (2).

Totuș între lucrarea d-lui Otescu și a mea, sunt deosebiri esențiale:

Intâia: din cele 8 capitole ale lucrării d-lui Otescu, în lucrarea mea nu și-au putut aflâ locul 2 dintr'însele: *Pământul*, care nu poate fi cuprins în subiect, și *Meteorele atmosferice*, cari, după socotința mea, au dreptul la o desvoltare cu mult mai mare, pe care nădăjduesc să le-o dau în descrierea *Văzduhului*, după cum se arată în planul citat.

A doua mare deosebire stă în însuș scopul celor două lucrări: eu m'am mărginit la culegerea a cât mai multor informațiuni din izvor românesc, pe când d-l Otescu, pretutindeni a căutat să pună în legătură credințile de astăzi ale poporului român, cu credințele clasice ale antichității grece și romane, stabilind pe alocuri asemănări cari nu se pot primì decât cu o multă îngăduință.

(1) *Povestea lumii de demult*, p. 4.
(2) In *Anal. Acad. Rom.*, XXIX, *lit.*

Socotesc că vremea cercetărilor comparative încă n'a sosit, pentru două pricini. O pricină ar fi că nu s'au apropiat de încheiere culegerile, că prin urmare, o mare câtime de material lipseşte, atât la noi, cât şi la vecinii cu cari am fost în atingere. A doua pricină este că cercetările comparative, pe aceste tărâmuri, nu pot precede celor istorice, cari, cu material positiv, sunt chemate să dea încheieri cu privire la influenţele politice şi culturale dintre poporul român şi popoarele vecine, vechi şi nouă.

*

Ca să se vadă câtă pagubă poate aduce o astfel de cercetare pripită, reproduc, *la întâmplare*, o parte din faţa unei cărţi:

«Pământul, în credinţele poporului român, este parte femeească şi formează cu cerul o dualitate destul de distinctă».

Şi apoi citarea de comparaţii:

Ca şi la Greci, «perechea nemuritorilor Uranos şi Gea»;

Ca şi la Neozelandeji, «Rangi, -cerul,—şi Papa,—pământul, —pereche înamorată, care dădù naştere la toate vietăţile».

Cari sunt temeliile acestor informaţii?

Să zicem ca *Rangi* şi *Papa* erau cu adevărat o pereche înamorată» care a putut concepe *întâile* vietăţi, că *Uranos* şi *Gea*, cu adevărat, au putut alcătuì o pereche, dar nu după concepţia poporului grec, ci după cea a cutărui filosof.

Dar *Pământul* şi *Cerul*, după concepţia poporului român, formează o pereche cât de puţin înamorată? Iată mărturia pe care autorul se bizuie când o enunţă:

«Pământul e parte femeiască, e mama noastră, care ne hrăneşte şi ne face, iar Dumnezeu din ceruri e soţul ei, e tatăl nostru, şi noi, copiii lor» (1).

Aici n'avem de a face c'o credinţă populară, ci cu socotinţa unui individ cu aplecări poietice, care, cu oarecari podoabe, a vrut să zică: «Pământul e [ca o] parte femeiască, e [ca] mama noastră care ne hrăneşte şi ne face.....».

Dar *Cerul* corespunzător lui Rangi sau Uranos? Nu e vor-

(1) E. N. Voronca, *Credinţele poporului român*, p. 156.

bă de *cer*, ci de *Dumnezeu* din *ceruri*, pe care poporul, pentru multele lui daruri, l-a socotit ca un părinte al lumii.

Cum vedem, dintr'o măruntă scăpare din vedere, din lipsă de informaţie, cade o pagină de cercetare comparativă, pe care, mărturisesc că am luat-o la întâmplare

Şi apoi, chiar când n'ar cădeà, ce urmare s'ar puteà trage din această paralelă, câtă vreme nu se ştie cari vor fi fost în decursul veacurilor legăturile dintre Greci, Români şi..... Neozelandezi!

Dacă, să zic, se aşteptà apariţia *Poveştii lumii de demult*, se putea vedeà în cele 20 de pagini că nici odată nu se pomeneşte că pământul şi cerul alcătuesc o dualitate, - nu «distinctă», dar nici măcar cât de cât de sclipitoare.

Pentru câtvà timp trebue să renunţăm la astfel de cercetări comparative, şi când nu putem îngădui, câmpurile ce se vor îmbrăţişà trebue să fie aşà de mici, încât să nu fie cu putinţă nici cea mai scurtă rătăcire.

Bârlad, La Sf. Nicolai, 1913.

PARTEA I.

CERUL.

Religiunea creştină, îndemnându-ne prin *Simbolul credinţii* ca să credem în «Dumnezeu Tatăl, A-toate-ţiitorul, *făcătorul cerului* şi al pământului», e firesc ca tot poporul nostru să fie încredinţat şi să spună că *cerul* a fost făcut de Dumnezeu, o dată cu toate câte le vedem împrejurul nostru. Se înţelege însă, că această credinţă, la olaltă cu alte credinţe păgâneşti, cari nu s'au putut înlăturà de creştinism, au făurit o mare câtime de legende şi superstiţii, pe cari leam întocmit nu de mult în *Povestea lumii* (1).

Cu privire la *cer* nu se pot găsì amănunte acolo, de oare ce el nu face parte din *lume*, din pământ, adică din «lumea de sub soare». El este de-asupra lumii, şi la rândul său îşi are lumea sa. Despre *cer*, atât se pomeneşte acolo: din multe pricini, pământul a fost croit mai mare decât cerul, astfel că *poalele cerului* nu putură acoperì margenile pământului, şi că pentru ca aceste margini să fie răstrânse, Dumnezeu, prin ispita *ariciului* sau a altor vietăţi, a încreţit faţa pământului, dând cu chipul acesta naştere *dealurilor* şi *văilor: pământul s'a încăpuiat* cu cerul, poalele cerului s'au putut rezemà tocmai pe margenile pământului (2).

Prin Ardeal găsim aceste credinţe în următoarea colindă, necompletă de altfel la sfârşit:

...Domnul tare că creştea,
Lucru mare că-mi făceà;
Făcù ceriul şi pământul,
Făcù ceriu 'n două zile

(1) *Povestea lumii de demult*, Bucureşti, 1913.
(2) Vezi cap. „Dealurile şi văile", tot acolo, p. 31 şi urm.

Şi pământu 'n două zile.
Tinse ceriul pe pământ:
Cumu-i tinse,
Nu-l cuprinse.
Domnul tare se 'ntristă
Şi din graiu aşà grăià:
—Oi, harhanghel Mihăilă,
Bagă mâna 'n buzunar
Şi mi-şi scoate-un biciu de foc (1).

Sunt însă şi credinţe cari desfac zidirea pământului de cea a cerului ce se întâmplă mai târziu. Astfel, prin unele părţi din Bucovina, se povesteşte că după ce lumea s'a înmulţit chiar, *luna* şi *soarele*, neavând cer, umblau pe pământ. O dată însă,—fie din pricina drumurilor grele, fie că ardeau pe oameni prea tare, fiind aproape,—fie soarele şi luna, fie oamenii,—s'au rugat lui Dumnezeu ca să le face *cer* de umblat. Când sfinţii au auzit această rugăminte, s'au bucurat: au sărit şapte dintr'înşii, «cei şapte apostoli», şi-au făgăduit oamenilor că ei vor face *cerul* dacă lumea îi va ajută şi-i vă cinsti. Oameni au făgăduit, Dumnezeu a dat aripi *îngerilor*,—a făcut îngeri prin într'ariparea sfinţilor,—şi aceştia au sburat la *Rohmani*, o lume care se află sub lumea noastră. De acolo au adus îngerii *piatră scumpă*, din care mai întâiu s'a făcut *cerul* ca o nesfârşită pânză de sticlă, şi apoi, din ceea ce a rămas, i s'au durat *şapte stâlpi*, cari-l sprijină. Cei şapte sfinţi păzesc la cei şapte stâlpi ai cerului, în schimbul cărei slujbe, lumea îi cinsteşte prin păzirea celor patru *posturi* de peste an.

In cer, astfel făcut, s'au urcat apoi *soarele*, *luna*, şi după dânşii *Dumnezeu*, cu toate cetele sale (2).

Colindele ardeleneşti ne spun despre răzemarea cerului pe *trei stâlpi de argint*:

...De când Domuul s'a născut
Si pământul l-a făcut
Şi cerul l-a ridicat
Pe tri stâlpii de d'argint
Şi frumos l-a 'mpodobit
Tot cu stele
Măruntele
Şi cu luna
Cu lumina,
Soarele
Cn razele (3).

(1) Al. Viciu, *Colinde din Ardeal*, Bucureşti, 1914, p. 27.
(2) E. N.- Voronca, *Datinile şi credinţele poporului român*, Cernăuţi 1903, p. 28.
(3) Al. Viciu, *Colinde din Ardeal*, p. 31. *Ibidem*, p. 39: *„...tri stâlpuri...“*.

Alte colinde, ardeleneşti şi din ţară, vorbesc şi de *patru stâlpi de argint:*

...Când Dumnezeu s'a născut
Şi pământul l-a făcut,
Sus cerul l-a ridicat:
Patru stâlpi l-a răzemat,
Patru stâlpi tot de argint;
Mai frumos l-a 'mpodobit.
Tot cu stele
Mărunţele,
Mai pe sus cu mai mărèle,
Soarele cu razele
Luna cu luminele! (1).

Prin unele părţi se crede că cerul se sprijină pe patru *stâlpi,* cari sunt patru *stele* (2), iar prin altele se zice că este ţinut de *Simion Stâlpnicul,* pentru care cuvânt acest sfânt este sărbat cu nelucru, de unii la 21 Iulie, de alţi la 1 Septembrie (3).

Având margini sau poale (4), bolta cerului are şi un mijloc sau o *inimă,* pe sub care, prin uunele părţi din jud Botoşani se crede că nu-i bine să meargă omul, căci pe acel loc numai *dracilor* le este sortit să umble (5).

După unele credinţe, întâiul cer ridicat de-asupra pământului, erà mai aproape de acesta decât cum este cerul de astăzi; sunt anumite pricini cari au silit pe Dumnezeu să mute cerul mai sus, adică să-l îndepărteze de pământ.

Prin jud. Muscel se spune că Dumnezeu a ridicat cerul din pricina unui cioban nesocotit:

(1) Al. Viciu, *Colinde din Ardeal,* p. 21—2.

(2) I. Otescu, *Credinţele ţăranului român despre cer şi stele,* Bucureşti 1907, p. 58.

(3) C. D. Gheorghiu, *Calendarul femeilor superstiţioase,* P.—Neamţ, 1907, p. 87—8.

(4) Depărtarea se arată prin expresiunile: „la marginea pământului", „la capu' lumii", „la poalele cerului". Un *pluguşor,* cules din comuna Ţepu, jud. Tecuciu, se încheie cu aceste versuri:

Şi aveam doi copilaşi
Imbrăcaţi în *alămuri* verzi,
M'aş rugà sa nu-i mai *pierz,*
Că i-am mai pierdut o dată
Şi i-am cătat în lumea toată
Şi i-am găsit *la capătul pământului*
La *poalele cerului:*
Scriiau o cărţălue
Naramgie,
Care mi-i dragă şi mie:
La colţuri îi *vărvărată*
De cuprinde lumea tota,
Iar la mijloc.
O stâlbă de busuioc
Să zicem şi noi: noroc!

(5) Cred Rom. din com. Truşeşti, împărt. de d-l C. Atanasiu.

«Acù, după ce a făcut [Dumnezeu] şi pe oameni, cerul erà aproape de pământ. Dai cu mâna de el.

Tot pe vremea aia, *luna* luminà întocmai ca şi soarele. Un cioban dela munte, însă, n'a avut de lucru? A luat o baligă şi a svârlit-o în lună de a chiorît-o. Când a văzut asta, foc s'a făcut Dumnezeu. Drept pedeapsă neamului omenesc, a mărit cerul şi l-a ridicat sus, sus, unde e azi cu lună cu tot...» (1).

Prin jud. Dolj şi Olt, în această privinţă se spun următoarele:

«La facerea lumii, cerul erà foarte aproape de pământ; însă omul, cum e *nesinchisit* din fire, nu şi-a dat samă de această bunătate dumnezeiască, că nu erà puţin lucru pentru om să aibă pe Dumnezeu în preajma lui, ca să-i poată cere sfatul ca unui bun părinte, oricând aveà vre-o nevoie. Nesinchiseala a ajuns aşà de departe că într'o zi o femeie a aruncat spre cer o cârpă murdărită a unui copil, cârpă cu care erà cât p'acì să mânjească cerul. Şi de atunci Dumnezeu s'a mâniat foc şi-a depărtat cerul atât de mult, că nu degeaba zicem noi: departe cât cerul de pământ» (2).

Prin jud. Vâlcea, varianta acestei legende sună astfel:

«Inainte vreme, cerul erà aproape de pământ, de-l ajungeai cu mâna când te suiai p'un maidan, şi Dumnezeu, cu Sfinţii, când vreau, atunci se suiau şi coborau, căci umblau des pe pământ.

Dar într'o zi, nu ştiu pentru ce, că se ceartă Dumnezeu cu o mătuşă, fir'ar oarbă, şi mătuşa, nici una, nici două, aruncă cu scârnă în Dumnezeu.

---

(1) C. Rădulescu-Codin, *Legende, tradiţii şi amintiri istorice*, p. 1.

(2) Otescu, *op. cit.*, p. 45.—Depărtarea cerului de pământ o aflăm rostită şi în cântecul:

Sus e cerul, jos pământul,
Şi tu, proasto, n'ai ştiut-o!

care se spune spre batjocura proştilor:

în zicala:

„Face scară la cer",

adică lucru peste putinţă chiar, sau din partea unui nesocotit la minte:

şi în zicala lucrurilor ce nu se pot:

Pod peste mare,
Măduvă la fier
Şi scară la cer.

Atunci s'a supărat Dumnezeu foc pe oameni şi s'a suit în cer cu toţi Sfinţii şi a înălţat cerul cum se vede azi, sus.

Şi d'atunci nu s'a mai scoborît nici Dumnezeu, nici Sfinţii pe pământ» (1).

Tot prin aceste părţi, povestirea sună şi astfel:

«Se spune că o dată cerul erà aproape de tot de pământ. Atât de aproape erà, că dacă te suiai pe gard, dai cu mâna de cer. Pe vremea aceea umblà Dumnezeu şi cu Sfântul Petre pe pământ, căci lumea erà mai bună, dar se întâmplă că o păcătoasă de muiere, după ce a spălat *sculeicile* copilului, s'a apucat să le scuture. Scuturându-le, a mânjit cerul cu tină de copil mic.

— Iii, lume păcătoasă! De-acum înainte să nu ştiţi ce este înaltul cerului şi adâncul pământului! — grăì Dumnezeu cu glas de foc.

De odată se ridică cerul în slăvi. Vezi bine, că d'atunci s'a ridicat cerul. Amù, să mai fie bine cu atâta *răime!* Dar te miri cum de-i mai rabdă [pe oameni] pământul! (2).

Prin jud. Dolj se aude următoarea variantă:

«Mai de mult, cerul nu erà ca acuma sus; erà jos, de-asupra bordeielor.

Şi *iele* de ce l-a ardicat Dumnezeu:

Acù, ci-că un copilaş, bagsamă, se jucà pe bordeiu. I-a venit ce i-a venit, şi *s'a întinat*. Când a venit mamă-sa şi l-a văzut aşà întinat cum erà, l-a curăţit cu mâna, că nu prea erau *râze* (3) ca acuma, şi mâna şi-a şters-o de cer.

Dac'a văzut aşà Dumnezeu, că oamenii nici cerul nu-l pot ţine curat, l-a ardicat în sus!

Şi de-atunci şi astăzi este ardicat. Bagsamă de sila oamenilor» (4).

Prin Bucovina, versiunea aceasta are următoarea cuprindere:

«De mult, erà mai jos cerul, aproape de noi, şi Dumne-

(1) *Şezătoarea*, XI, p. 184.

(2) *Ibidem*, p. 168—9.

(3) *Treanţe de şters*.

(4) N. I. Dumitraşcu-Reny, *Snoave şi legende poporale*, Valenii de munte, 1908, p. 11.

zeu se uità la oameni [ca să vadă] ce fac, şi venià pe jos, umblà printre oameni, dar de când s'a înmulţit lumea şi pământul s'a spurcat, Dumnezeu a fugit cu cer cu tot în sus; şi amù stă întors cu spatele la noi, nu vrea să ne vadă: şi-a întors faţa dela păcatele noastre» (1).

După credinţele obşteşti, cerul stă deasupra pământului ca o piele (2), pe care merg soarele, luna şi stelele, iar marginile sau poalele lui, după cum am pomenit, dacă nu stau pe stâlpi, se sprijin pe marginile pământului. Se întâlneşte însă şi credinţa care ne arată că poalele cerului se razămă pe apă (3), pe care de alfel pluteşte şi pământul, credinţă care o întâlnim şi la *Armenii* din Caucaz (4).

Pe-alocuri se zice că cerul e ca un pod, având către margini nişte uşi pe unde vin şi se duc *îngerii* lui Dumnezeu, din cer pe pământ, şi de aici iarăş în cer, cu ştirile de nevoie (5).

Alţii povestesc că cerul este ca şi pământul nostru, căruia noi nu-i veedem decât faţa lui albastră de desubt. Deasupra cerului,—faţa de-asupra, este întocmai ca faţa pământului nostru. Acolo, lumea lui Dumnezeu ară, samănă şi culege, iar bunătăzile pământului nostru, cari cresc cu ajutorinţa ploilor, sunt prisosurile acelei lumi de-asupra, în care sălăşlueşte de altfel şi *raiul* (6).

In sfârşit prin unele părţi se crede că cerul este alcătuit din două bucăţi, cari, la anumite zile mari, ele se dau sau se trag în lături,—atunci când se deschide cerul (7).

El nu se mişcă nici o dată în afară de *cutremuri:* când se clatină şi pământ, şi cer, şi mare, atunci când se întâmplă (8).

In gâcitori, poporul, care socoate cerul ca un ceaun fără seamăn de mare, îl cimileşte zicând:

(1) Voron a, *op. cit.*, p. 1239.

(2) Şi psalmistul cântă: „Doamne, cela ce ai întins *cerul ca pre o piele...*"

(3) I. A. Zanne, *Proverbile Românilor*, I p. 19.—*Şezătoarea*, I, p. 232. Cf. G. Ciauşanu, *Superstiţiile poporului român*, p. 58

(4) *Revue des tradition populaire.* XXII, p. 205.

(5) Otescu, *op. cit.*, p. 54.

(6) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud Tecuciu.

(7) Otescu, *op. cit.*, p. 54.—G. Ciauşanu, *op. cit.*, p. 58.

(8) Cred. Rom. din jud. Tutova.

Am un ceaun umflat,
Peste lume aruncat (1).

Prin unele părţi se crede în fiinţa mai multor ceruri. Astfel, prin Bucovina şi Moldova se spune pe-alocuri că sunt *şapte ceruri* şi că tocmai în cerul al şaptelea stă Dumnezeu, Maica Domnului, Isus Hristos şi ceata îngerească (2). Această credinţă nu poate fi streină de credinţele ruseşti: «cerul este alcătuit din şapte bolţi, una peste alta,—cari slujesc de lăcaşuri îngerilor, arhanghelilor, serafinilor, ş. a., după mărire». Iar Dumnezeu cu puterile cereşti se află în cerul al şaptelea (3).

Prin alte părţi se zice că sunt *nouă ceruri:* «In cerul acest dintâiu e *Sf. Soare, Sf. Luuă, Sf. Ilie;* apoi mai sunt şi alte [opt] ceruri unde stau sfinţii rânduiţi de Dumnezeu iar de-asupra tuturor stă Dumnezeu» (4).

Maica Domnului, întâlnindu-se cu *Isus Hristos*, după înviere, amărîtă de drumurile căutării lui, îi strigă:

...Ah, fiul meu,
Eu ţi-am dat voie
Să te sui dela *cerul întâiu*
Până la *al doilea*,
Şi dela al doilea
Până la al *nouălea cer*,
Şi tu te-ai dat jos!
Dacă te-ai fi dat
La nişte creştini botezaţi,
Dar te-ai dat
La nişte câni de Jidovi spurcaţi! (5).

Ucrainienii spun că sunt, uneori trei, alte ori şapte ceruri (6).

Prin jud. Tecuciu se crede că ploaia «plouă»,—purcede,—din cerul cel mai de-asupra, şi strecurându-se prin celelalte ceruri, ajunge la noi, «atât cât ajunge» (7).

Măreaţa şi nepătrunsa taină a lumii de sus ni se arată nouă, celor pământeni, la anumite zile de sărbătoare mare, prin deschiderea cerului.

Cerul se deschide la *Paşti*, când, prin unele părţi, oamenii

(1) A. Gorovei, *Cimiliturile Românilor*, Bucureşti 1898, p. 64.

(2) Cred. Rom. din com. Ţepu, *Şezătoarea*, I p. 232.

(3) *Revue des traditions populaires*, XXII, p. 205 6.

(4) Voronca, *op cit.*, p. 1238, G. Ciauşanu, *op. cit.*, p. 59.

(5) Dintr'o poveste a lui Dumnezeu, culeasă din com. Ţuţcani, jud. Covurluiu, impărt. de d-l T. Cruceanu.

(6) *Revue des traditions populaires*, IX, p. 120.

(7) Cred. Rom din com. Ţepu.

aşteaptă această minune stând în preajma focurilor (1), — după unele credinţe cerul rămâne deschis până la *Ispas*, în care răstimp se zice că nu-i bine să se perie sau să se meliţe, «să nu meargă pusderia la cer» (2); la *Ovidenie*, când numai cei buni la Dumnezeu precum şi ciobanii cari n'au văzut ochi de femeie, privesc neţărmuita frumuseţă a celor de sus (3); în *Ajunul Crăciunului* şi la *Bobotează* (4).

Pe-alocuri se zice că se deschide şi la *Probejeni* (5).

Acum *îngerul păzitor* spune fetei şi flăcăului, buni de căsătorit, partea ce vor aveà-o (6). Cerul se deschide în noaptea de *Sf. Gheorghe*, când dă putere tuturor pomilor ca să înflorească, şi mai ales *nucului, agudului* şi *salciei* (7). Cea mai minunată deschidere a cerurilor însă, se întâmplă în noaptea spre *Sf. Vasile* (8). Atunci, cerul se deschide de trei ori, una după alta, repede, abià lăsând vreme puţină unei lumini foarte mari ca să se vadă; în mijlocul luminei, Dumnezeu, stând la masă cu Sfinţii, priveşte la noi.

Unii spun că atunci se văd mesele încunjurate de sfinţi.

Alţii spun că numai Dumnezeu stă la masă, alături cu *Sf. Nicolae* (9);

Credinţa că cerul se deschide la Sf. Vasile, când vorbesc *vitele* şi ard *comorile*, o au şi Rutenii (10).

(1) S. Fl. Marian, *Sărbătorile la Români*, III, Bucureşti 1901, p. 55.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 795.

(3) Otescu, *op. cit.*, p. 55.

(4) Sf Evanghelie dela Mateiu 3, 16—17: „Iar botezat fiind, îndata ieşi din apă: şi iată *i se deschiseră cerurile* şi văzù Duhul lui Dumnezeu venind peste dânsul, pogorîndu-se ca un porumb. Şi iată glas din ceruri zicând: Acesta este fiul meu cel iubit întru carele am bine voit".

(5) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 3: Multe gospodine şi câte odată şi unii gospodari se păzesc ca să nu mănânce mere, pere sau perje, până la această zi; în această zi însă pot mâncà, de oarece *cerul* este deschis. Voronca, *op. cit.*, p. 796: „Unii nu mănâncă poame până la Probajine: mere, pere, perje; atunci zice că e pentru poame *cerul deschis*".

(6) Marian, *Sărbătorile* I, p. 192.

(7) Cred. Rom. din Ţepu, jud. Tecuciu, pe unde se crede că aceşti pomi nu fac flori căci canafii lor nu sunt socotiţi ca flori.

(8) Cred. Rom. din com. Mânăstireni, împărt. dela d-l D. Gr. Furtună.

(9) Voronca, *op cit.*, p. 128. G. Ciauşanu, *op. cit.*, p. 59.

(10) D. Dan, *Rutenii din Bucovina*, Bucureşti 1913, p. 13.

Pe-alocuri se crede că la deschiderea cerului se vede prin mijlocul lui o cărare (1).

Unii spun că locul de deschidere ar fi pe locul pe unde se vede *Drumul robilor* (2).

Pe-alocuri se crede că înainte de deschidere, se vede întâiu o dungă albastră, după care urmează alta roşie, «care-ţi iea ochii»; atunci începe să bată *toaca în cer*, iar cocoşii pornesc să cânte. In clipa aceasta este deschis cerul.Lumea trează, - când se aud cocoşii,—îşi face cruce şi cere dela Dumnezeu un lucru, --numai unul, --pentru lumea aceasta, pe care îl şi capătă, dacă este drept credincios. Dar, spun oamenii, «cum rar se întâmplă oameni drepţi şi fără păcate, cel mai nimerit lucru este ca omul să ceară binele pentru lumea cealaltă, căci mai uşor i se dă» (3).

La *Sf. Vasile*, unii spun că-şi aud *partea* sau *norocul* ce le este rânduit pentru anul ce se începe,—cei curaţi de păcate, - căci în ziua aceea se împart *noroacele* (4). Cei ce văd cerurile deschise şi-şi aud norocul, vor aveà parte mai ales la *bani* şi la sănătate (5).

Copiii până la vrâsta de şapte ani, fiind fără de păcate, văd această minune mai curând ca oamenii, dar numai prea puţini sunt acei ce-şi dau samă mai târziu, când, ca oameni maturi şi înglodaţi în păcate, vor căutà zadarnic spre cer.

Prin Bucovina, unii spun că tocmai din pricina înmulţirii peste măsură a păcătoşilor pe lume, *cerurile astăzi nu se mai deschid decât la şapte ani o dată*. Oricum, lucrurile pe cari omul trebuie să le ceară, sunt: *sănătatea*, *norocul* şi *raiul*. «Unii zic că numai un lucru să ceri; mai mult, nu.

(1) Candrea, Densuşianu şi Speranţă, *Graiul nostru*, I, Bucureşti 1906, p. 315,

(2) Otescu, *op. cit.*, p. 54.

(3) Gheorghiu, *op. cit.*. p. 6 —S. Manginca, *Calend. 1882 şi 1883*. Marian, *Sărbătorile*, I, p. 192.

(4) Cred Rom. din com. Balinteşti, jud Covurluiu, împărt. de d-l N. I. Munteanu.

(5) Cred. Rom. din com Vânatori-Neamţului, jud. Neamţ, împărt. de d-l A. Moisei. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 108.

Cel cuminte cere raiul. Prin Bucovina se crede că *apa* se preface în *vin* la deschiderea cerului (1)

Când cerul se deschide, *vitele* capătă darul de a vorbì spunându-şi între dânsele, multe lucruri cu privire la stăpânii lor. Aceste destăinuiri ale viitorului pot fi ascultate de gospodari, dar se crede că în chipul acesta, cel ce ascultă îşi primejdueşte vieaţa. Se povesteşte chiar de cinevà, care, ascunzindu-se în ieslele boilor, în noaptea Sfântului Vasile, a fost găsit a doua zi mort (2).

Prin jud. Dorohoiu se povesteşte că un om s'a pus de pândă în iesle şi-a auzit boii vorbind:

— Măi, *să ne 'mbucărim* bine în astă seară, că mâne avem să ducem la ţintirim pe stăpânul ista al nostru.

Iar a doua zi omul a murit (3).

O snoavă, legată de această credinţă, sună astfel:

«Un om sărac a deschis spre Anul nou fereastra şi a scos capul afară, ca să vadă când se va deschide cerul, şi să se roage lui Dumnezeu, să-i dea o oboroacă plină de bani. Iar decuseară a aşezat o oboroacă pe prispă, să aibă la 'ndămână: o oboroacă mare, mare.

Când s'a deschis cerul, el a împreunat degrabă mânile şi a zis:

— Dă-mi, Doamne, un cap cât o oboroacă! în loc să zică:

— Dă-mi, Doamne, o oboroacă de bani!

Şi pe loc i s'a făcut capul cât oboroaca.

Amù, ce să facă? In casă, înapoi, nu puteà să-l bage, că fereastra erà mică. Să-i taie capul, iar nu se puteà. A chemat oamenii şi ei au stricat peretele, de l-au scos. Nu destul că erà sarac: amù şi asta i-a mai fost trebuit›! (4).

---

(1) Voronca, *op. cit.*, p 900: „In ceasul acela, dacă iei apă, e vin. Un om a fost auzit de asta şi s'a apucat la carat apă cu femeia, ca să aibă tot anul vin, pe urma s'a sculat dar pe copii i-a pus pe laiţă la fereastră, să păzească [clipa] când se va deschide cerul, sa ceară ce le-a zis. Dumnezeu a dat că laiţa s'a răsturnat tocmai când cerul s'a deschis şi n'au mai văzut".

(2) *Şezătoarea*, VI, p. 20. E. Baican. *Obiceiuri la Români*, Bucureşti 1884, p. 4-5.—Cred. Rom din jud. Tecuciu.

(3) Culegere din com. Mânăstireni, jud Dorohoi, de d-l D. Gr. Furtună.

(4) Voronca, *op. cit.*, p. 128 9.—Culegere din com. Mânăstireni, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l D Gr. Furtună: „In seara lui Sf. Vasile, cerul se deschide şi vitele vorbesc. O femeie a scos capu' anume pe fereastră, ca să vada cerul deschis, dar capu' i-a crescut cât coşerul,—s'a umflat amarnic şi a rămas ţeapăn acolo"—adăugându-se, într'o variantă pe care am auzit-o tot prin Moldova că tocmai la Boboteaza la următoarea deschidere a cerului, s'a rugat lui Dumnezeu sa-i faca mai mic capul.

Prin jud. Covurluiu se povesteşte că un om având capul prea mic, a pândit în noaptea Sfântului Vasile deschiderea cerului şi a strigat:

— Dă-mi, Doamne, un cap mare!

Şi cum el se aflà cu capul printre drugii ferestrii, Dumnezeu i-a dat un cap mare cât un bostan, astfel că nu l-a mai putut scoate de acolo vreme de un an întreg, până la celalt Sfânt-Vasile, când s'a rugat iarăş de Dumnezeu ca să-i dea un cap mai mic (1).

Populaţiunile creştine din Macedonia,--după relaţiunea unui Român macedonean,- cred că cerul se deschide la Probejeni, despre care sărbătoare am pomenit şi mai sus; atunci oricine poate dobândì, de va cere dela Dumnezeu, orice. Un cioban a dobândit «bogăţii, copii mulţi, sănătate şi vieaţă lungă, astfel că a trăit trei vieţi de om, povestind lumii minunea pe care Dumnezeu a făcut-o cu dânsul». Un altul însă, cu capul prin grilajul ferestrii, în loc să ceară un *osmac* de aur,- un oboroc de galbeni,—a cerut un osmac de cap, rugăciune care i-a şi fost îndeplinită, astfel că a doua zi, fierarii au trebuit să strice zăbrelele ferestrii, căci omul nu puteà să-şi scoată capul.

Interesantă este şi următoarea povestire.

Aproape când să se deschidă cerul, viţelul unui ţăran a scăpat din ocol. Ţăranul l-a prins şi l-a legat de-un copac şi apoi fiind ostenit de atâta goană, a adormit. Mult s'a minunat a doua zi când sculându-se, a găsit viţelul spânzurat de vârful copacului. Minunea aceasta, totuş este uşor de înţeles: el legase viţelul tocmai când *copacii* se plecaseră la pământ, ca să se închine, când cerul se deschisese, şi astfel, bietul dobitoc a fost ridicat în sus şi spânzurat (2).

Aceste credinţe le întâlnim şi la felurite populaţiuni din *Rusia;* «după una, cerul se deschide dela sine în ziua de Bobotează, când se face sfinţirea apelor. Georgienii din Caucaz spun că această minune nu se întâmplă decât o dată

(1) *Şezătoarea*. II, p. 194.

(2) Lazăr Duma în *Revue des traditions populaires*, VII p 282 283 Intr'o poveste se spune despre un voinic, care, de pe lumea cealalta, a ieşit pe lumea albă, agaţându-se de vârfurile copacilor cari se inchinau in noaptea de Invie[illegible].

la şapte ani, fără a hotărî anume când; celui ce ar aveà norocul să vadă cerul deschis, i s'ar puteà îndeplinì toate rugăciunile pe cari le-ar îndreptà atunci Celui-prea-înalt» (1).

Cerul, fiind socotit ca «aşternut picioarelor lui Dumnezeu», se aude pe-alocuri zicându-se că *Dumnezeu este cerul;* aceasta nu însemnează că poporul confundă bolta cerească cu persoana lui Dumnezeu-tatăl: *Cer* vra să zică *Cel-din-cer*, sinonim cu *Cel-de sus*, şi prin urmare, când se aude blăstămul: «Bată-te cerul, să te bată», sau când un cântec din ţinutul Bănatului strigă:

... Bătută-i nana de ceri,
C'a rămas făr' de cercei (2),

însemnează: «Bată-te Dumnezeu, să te bată!» şi «Bătută-i nana de Dumnezeu din cer».

După cum am spus, cerul este socotit ca locaşul lui Dumnezeu şi al tuturor Sfinţilor şi Ingerilor, cari în fiecare zi fac slujbe în cinstea Sfintei Treimi. La miezul nopţii cântă rugăciuni de slavă şi toacă de liturghie. Atunci cântă şi *cocoşii*, întâi cei scoşi la Moşi, după cari se ieau apoi şi ceilalţi, ca să vestească lumii miezul nopţii (3).

Bunătatea lui Dumnezeu, prin *cer* se arată, ca şi mânia lui. *Ploaia*, cheia îmbielşugării, dela cer, dela Dumnezeu vine, nu din nouri, căci dacă vrea Dumnezeu, porunceşte cerului să ploaie din senin, cum a plouat cu mană Jidovilor, la întoarcerea lor în pământul sfânt. Răsboiul, *răutăţile*,— seceta şi oricare *cumpănă*, socotite ca nişte osândiri dumnezeeşti, tot prin cer îşi vestesc venirea:

Răsboiu va fi, când se va vedeà o dungă roşie pe cer (4);

Roşaţă pe cer de se va vedeà, înseamnă *răsboiu:* doi împăraţi se vor bate (5), dacă nu cumvà va fi bătaie între *vânturi* (6).

(1) *Revue des traditions populaires*, XXII, p. 207.
(2) *1000 doine, strigături şi chiuituri*, Broşov 1891, p 70.
(3) Cred. Rom din jud. Neamţ împărt. de d-l A. Moisei.—Zicala «ştie şi toa a 'n *(din)* cer» însemnează: „ştie toate".
(4) Cred. Rom. din com. Tătăruşi, jud. Suceeva, împärt de d l Al. Vasiliu.
(5) Zanne, *Proverbile*, IX, p. 287.
(6) *Şezătoarea*, IV, p. 119.

PARTEA II.

SOARELE

I. SOARELE.

După socotinţele poporului român, *soarele* face parte din lumea necuprinsă de minte a stelelor, dintre cari ea escea mai de samă,—«e steaua lui Dumnezeu» (1),—de oarece la răsărirea ei, toate celelalte pier, i se şterg din cale. Ceea ce crede poporul despre stele, prin urmare în parte şi despre soare, vom vedeà mai departe.

Cu privire la cea dintâi ivire a soarelui pe cer, pomenim această credinţă bucovineană:

Se spune că a fost o dată un tânâr frumos şi cuminte, pe care, pentru o credincioasă slujbă făcută lui Dumnezeu, Ziditorul, ca răsplată, l-a prefăcut în *soare* (2).

Prin unele părţi se zice că *soarele*, ca şi *luna* de altfel, au fost nişte Sfinţi, cari umblau pe pământ şi luminau lumea. O dată însă, s'a întâmplat că o femeie nesocotită a aruncat în ei cu nişte gunoiu şi necurăţenii, şi din această pricină soarele şi luna s'au ridicat pe cer (3).

Prin cele mai multe părţi se crede, după arătările Bibliei, că soarele a fost făcut de Dumnezeu cu prilejul zidirii pământului şi cerului. Sunt însă nenumărate povestirile unde se vorbeşte de tovărăşia dintre Dumnezeu şi *Diavol* (4). Intr'una, unde este vorba şi de soare, cetim următoarele:

(1) *Şezătoarea*, I, p. 233.

(2) Voronca, *op cit.*, p. 590.

(3) *Ibidem*, p. 588.

(4) T. Pamfile, *Povestea lumii de demult*, Bucureşti 1913, întreg cap. al *zidirii pământului*.

Făcând Dumnuzeu şi Diavolul de toate şi împărţindu-le, ajunse şi la podoabele cerului. Deci «s'apucară să împărţească soarele, luna şi stelele. Cu stelele, a zis Dumnezeu ca să fie aşà: să le numere. Dar, sau că se puneà în dreptul stelelor vr'un nor, sau că îi apucà ziua, [s'a întâmplat aşà] şi'au rămas nenumărate. Iar mânie şi sfadă cu Dumnezeu. Incă luna şi soarele nu şi-au fost împărţit.

— Dacă crezi că te î şel, alege-ţi tu singur pe care vrai,— i-a zis Dumnezeu.

— Eu îmi ieau soarele, —zise Diavolul.

Fie şi aşà --zise Dumnezeu; a mea va fi dar luna şi cu ea *voiu rândui*, iar tu cu soarele vei aveà de lucru.

Dar soarele tare îl frigeà [pe Diavol], căci el aveà de lucru cu dânsul.

De focul acela, unde să se ascundă? A alergat să se ascundă în mare, dar Dumnezeu a luat apa. Se ascundeà sub năsip, dar tot îl frigeà.

Aşà, a văzut că e bine şi şi-a făcut două aripi, făcând cu ele vânt peste toată lumea. Fratele său,— e vorba de un alt diavolul, l-a învăţat să taie fiecare aripă în două şi să le înfigă în cele patru părţi ale pământului, căci singure vor face vânt între ele şi va fi mai bine. Diavolul a făcut cum l-a învăţat şi astfel s'a făcut *vântul*.

Şi când tună şi fulgeră, tot el,— dracul,—e vina. Atunci scapără de mânie asupra soarelui că-l frige, şi pune nourii împotriva lui să-l apere, mai ales la miazăzi, când îl frige tare.

Şi ploaia tot el o dă. Işi aduce c'un ciur apă din mare şi toarnă peste dânsul, ca să se răcorească [de fierbinţeala pricinuită de soare]. Şi când dă cu ciurul prin văzduh, *plouă* pe pământ» (1).

Ziua în care Dumnezeu a făcut soarele, a fost *Miercurea* (2).

După o altă credinţă, învederat din izvor cărturăresc, soarele nu este făcut dela început; el luminează lumea numai dela Naşterea lui Hristos, ca şi *luna*, când o slugă a strigat Impăratului păgân de pe-atunci, uimită de noua înfăţişare a firei:

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 147.

(2) *Ibidem*, p. 171.

Scoală, că un alt Impărat e mai mare!

Pentru aceasta se crede că *Jidovii*, când soarele e la amiază, nu se uită la dânsul, ci întreabă pe alții (1).

Prin alte părți se spune că soarele, la olaltă cu *luna* și *stelele*, s'au arătat pe cer la Naşterea Domnului, și că bătrânul *Crăciun*, văzându-le, a înțeles că la casa lui s'a născut Fiul lui Dumnezeu prin Sfânta Fecioară (2).

Unii spun că soarele este ochiul lui Dumnezeu, «ochiul lui Dumnezeu de zi»,—luna fiind ochiul de noapte. Astfel spun și *Ucrainienii* (3).

Alții spun că e scaunul lui Dumnezeu, că este cununa lui Dumnezeu și a Maicei Domnului sau că este *raiul* (4).

Pe-alocuri este socotit chiar ca față a lui Dmnezeu (5), ca o fiică a lui Dumnezeu, că e o femeie, că numai pe timpul verei este femeie iar iarna este bărbat; de asemeni este bărbat «când se scoală târziu», adică atunci când oamenilor li se pare că răsare cu întârziere (6). Soarele e un tânăr foarte frumos, cu o față strălucitoare (7) ori o ființă cu apucături omenești, despre cari *poveștile* ne dau o sumă de amănunte în cari de multe ori aflăm soarele lipsit cu totul de caracterul său astral.

O poveste a *soarelui*, și firește, a *lunii* și *luceferilor*, este următoarea:

«Stăteau fetele unui om într'o grădină, și lucrau și vorbiau de-ale lor, și ce vorbiau? Săracul numără averea bogatului, popa se 'nchină, vrabia visează lanuri de mălaiu, eu îi dau înainte cu minciunile, iar fetele s'aprind de dorul dragostii și cred că tot ce sboară, se mânâncă. Trec eu pe lângă cele trei fete de 'mpărat și le dau «bună-ziua»; fetele-mi răspund și mă 'ntreabă ce mi-i pasul a grabă? Eu râd în mine și mă duc înapoi cu patruzeci și opt de ani!

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 314.
(2) *Ibidem*, p. 43.
(3) *Revue des traditions populaires*, IX, p. 421.
(4) Voronca *op. cit.*, p. 239.
(5) Cred Rom din com. Țepu. jud. Tecuciu.
(6) Voronca, *op. cit.*, p. 590.
(7) Otescu. *op. cit.*, p. 60.—Cred. Rom. din jud. Tecuciu.

După mine trece feciorul de 'mpărat vestit, cu pușca 'n spinare.

— Bună ziua vouă, trei fete frumoase!

— Mulțumim dumitale, bădiță, -ha, ha, ha!

— Și de ce râdeți voi, trei fete frumoase?

Că umblì cu pușca prin sat,—ha, ha, ha!

Feciorul de 'mpărat stă și se uită la ele, se uită și stă, și din mijlocul drumului se trezește răzemat cu cotul de gard, cu capu 'ntre palme și cu fetele de vorbă. Nu v'aș puteà înșirà cuvânt cu cuvânt sfatul lor, dar cu bună samă că mănăstiri nu puneau la cale. Eu, dela o bătaie de pușcă înainte, ascuns după colțul gardului, mă uitam printre nuiele, și-atâta am văzut, că fata cea mică s'a înălțat în vârful picioarelor iar feciorul de 'mpărat și-a dat pălăria pe ceafă, și-a întins gurița, și pe urmă, treaba lor ce-au mai făcut.

Eu. «tac» mă cheamă,—că nu-i bine să te amesteci unde nu-ți fierbe oala, —și tăcere-aș încă și astăzi, dacă întâmplările nu și-ar fi luat sfârșit de-atâtea veacuri. Anume: se îndrăgise flăcăul de fata cea săracă, iar fata de flăcăul împărătesc, tot cam așà. Intraseră în vorbă, din vorbă la târguială și împăcarea le-a fost gata: să se iee amândoi, și pe pe urmă, ce-a mai fi, s'a vedeà. Și zestre n'aveà fata decât cămeșa de pe ea.

— Dar lasă, fată frumoasă,—zis-a feciorul de 'mpărat,—că tu singură ești o comoară!

— Și-s vinovată eu, bădiță?

Pe urmă iar s'a mai înălțat fata pe vârful picioarelor, și feciorul de 'mpărat iar s'a mai întins peste gard, și apoi s'au despărțit.

La lună, aud zarvă mare la curte. Măi, astă minune pe lume! Auzi? Feciorul Craiului vrea să se însoare cu o fată de sat! Ei, taci! Și tată-său, și mă-sa ce zic? Apoi, de, tot îi dau că una ca asta nu se poate, că au ei fete pentru el, mai alese, mai frumoase, mai bogate. Și flăcăul, nu, și nu, că el se face călugăr ori se îneacă dacă nu-l lasă în pace.

— Măi băete, dragul mamei, de ce umbli tu să ne faci rușine la bătrânețe? Hai? Nu vezi tu cum e obiceiul? O să zică lumea că ești nebun, dragul mamei!

Iar el:

— Foicică, şi-un alun,
Zice lumea că-s nebun;
Zic şi eu, şi zic mai bine,
Că mai rar cuminţi ca mine.

Şi dacă erà vorba pe-aşà cale, fă băiete, cum îi socoti, dar se ştii că moale nu ţi-a fi căpătâiul. Erà mama istui fecior de împărat amară la suflet, şi venin din creştet până 'n tălpi. Făceà gură multă, să rămâie pe-a ei, iar când nu puteà, îngheţà apa cu sufletul. Tace şi rabdă logodna, tace şi rabdă întreaga săptămână de nuntă, săptămâna ceea care ar trebuì să-ţi pară scurtă cât o zi. Că nora ţi-i frumoasă, că vremurile-s în toiul bielşugului, că nuntaşii ţi-s mulţi şi lăutarii ţi-s aleşi, – toate bune şi potrivite, să-ţi iei căciula din cap şi s'o bufneşti de pământ a veselie. Dar ţi-ai găsit cu cataroiul de împărăteasă! Par'că-i ningeà şi-i plouà, par'că i se înecaseră corăbiile cu cenusă pe mare; mocnià şi pufnià, şi nu-şi mai aveà loc.

— Că ce ai, mamă, de eşti aşa de pâclişită?, – o întrebà mirele.

— Aşà-s eu câte o dată!

— Da ce ai, măiculiţă, de eşti aşà de bosumflată?

Impărăteasa tăceà şi gemeà ca un bivol care stă să mute pământul din loc.

Şi nunta s'a isprăvit, şi lumea toată a plecat pe la casa ei, şi pace par'că erà să dăinuiască în curtea celui împărat dar iaca mâna diavolului se pune la mijloc.

Trebuià feciorul isgonit undevà, departe, pentru multe zile pentru atâtea câte-i trebuiau împărătesii să facă de petrecanie nurori-sei. Aşà, se iscă un răsboiu între împărăţia bărbatului ei şi un împărat vecin. Oşti se pornesc şi de colo şi de dincoace, iar în capul istor oşti, însuratul de curând, crăişorul

— Că, lasă-l, împărate, că-i tânăr, şi mâni-poimâni, când îi închide ochii, să ştie şi el greutăţile unui scaun, şi să nu-i pară toate flori la ureche.

Şi feciorul a plecat, şi-a stat luni de zile, întregi, când toc-

mai venì vremea ca nevastă-sa să nască. Şi asà ajungând lucrurile, naşte nevasta cea frumoasă doi feţi-logofeţi cu părul de aur creţ, că la soare să te poţi uità, dar la ei, ba! Şi cum îi vede împărăteasa, iute le pune unghia 'n gât, şi ucigându-i, îi îngroapă sub streşina casei,—nimeni de dânşii să nu ştie.

După alt şir de luni, iaca se veste şte curmarea răsboiului şi paceà, când feciorul de împărat trebuià să se întoarcă, iar mă-sa să-i spuie că ticăloasa ceea de femeie l-a făcut de ocara lumii, că în loc de copii, a născut doi căţei, de s'a înspăimântat şi a stat să moară de mâhnire.

— Şi unde-i, mamă, nevasta?

— Osânditu-o-am, în beciuri să stea, până ce-i venì s'o judeci şi s'o osândeşti cu moarte.

Iar feciorul şi-a cântărit gândurile şi-a zis:

— Mai las'o chinului!

Şi iar a început vremea să curgă, atâta vreme cât trebue unui om să se topească de dragostea unei comori prăpădite. Se ofilise feciorul de 'mpărat, că păreà o umbră de om; şi glasul i se topise, şi mintea i se întunecase, şi astâmpăr nu mai aveà. Umblà aşà năuc prin grădinile curţii, se întindeà pe iarbă, se culcà, adormià şi tresărià în vis; pornià într'altă parte, şi aşà, venì întâmplarea că într'o seară să se aşeze sub streşina casei, lângă cei doi brazi tineri.

Brazii iştia crescuseră unul lângă altul, tocmai pe mormântul celor doi crăişori ucişi. Şi erau frumoşi cu crăngile împreunate şi verzi ca buratecul. In amurg, feciorul de împărat adoarme, şi în somn, vede cum cei doi brazi se prefac încet, încet, în doi copilaşi de aur, încep să se joace şi să cânte, iar cântecul lor nu arătà altcevà decât frântura de poveste de până aici. A sărit feciorul de împărat ars şi a plecat; dar de atunci nu erà seară lăsată de Dumnezeu, să nu se ducă să-şi vadă brazii.

Impărăteasa îl urmărià pas cu pas, şi bănuind pricina, se gândeşte cât se gândeşte, şi iată că într'o bună zi crapă şi piere, dacă nu s'a culcà pe scândură de brăduţ.

— Să-i tai, dragul mamei, pe cei de lângă fereastră, că numai aşà mi s'a curmà boala, şi astfel nu!

Feciorul nu-şi dă cu părerea nimica, şi îngăduie. Din trupurile brazilor durează lemnarul două paturi: unul pentru împărăteasă şi unul pentru fecioru-său. Noaptea vine, şi aşâ, pe la miezul nopţii, s'aude glas pornit din patul feciorului de împărat :

—De mine-i mai bine,
Că-i tata cu mine!

Şi îndată s'aude şi altul, din patul împărătesii:

Şi mie mi-i greu
Cu duhul cel rău!

Impărăteasa aude şi ascultă şi 'n alte nopţi, şi temându-se de-o deslegare urîtă, îşi pune alte 'n cap: se preface din nou bolnavă de moarte, şi spune feciorului că ea cu zile nu mai rămâne, dacă nu i-a face legătură cu oţet şi ceapă şi spuză din scândurile patului.

Feciorul îngăduie şi asta. Vine sluga cu barda şi despică scândurile, şi cum le despică, le pune pe foc. Para se ridică şi le cuprinde, şi două scântei mari ţâşnesc şi se lipesc de podul cerului: una la răsărit şi alta la sfinţit.

Iar minunea asta l-a trezit din nou pe feciorul de împărat ca din groapa ţintirimului: şi-a ridicat ochii spre cer şi urechile i-a auzit din nou povestea înşirată până aici. Putinţă nu mai aveâ să isbutească, şi nimic altcevâ nu-i mai rămâneâ de făcut, decât să scoboare în beciuri la nevasta lui cea horopsită. Dar împărăteasa îi luase înainte; pusese diavolii să se bată în capete, pusese frigările să stingă apa descântată şi iaca, întunerecul se luminează şi nevasta feciorului de împărat se ridică în văzduh ca un bulgăre de foc şi se lipeşte de pânza cerului.

Chipul *lunii*, zic unii că-i chipul acelei neveste vrăjite, prefăcut de împărăteasa cea fărmăcătoare.

După asta, feciorul de împărat n'a mai trăit mult; a murit de jale; şi din îndurarea lui Dumnezeu, chipul lui a fost ridicat în nouri. El este *soarele* zilei, care luminează întunerecul, dar pentru slăbiciunea lui de fire, blăstămat a fost de stăpânul lumii să nu-şi vadă nici o dată nevasta».

Din înțelesul poveștii iese că cei doi *luceferi, de dimineață* și *de seară*, ar fi luat pornire dela cele două scântei (1).

Nenumărate povești românești dau *soarelui* un caracter omenesc; dintr'însele, pe unele le vom vedeà când va fi vorba despre dragostea lui cu *luna*. Aici pomenim pe scurt următoarele:

O poveste arată că o dată, soarele a furat femeia unui om sau fata unui om (2);

Alta, că soarele s'a iubit cu o văduvă (3);

Alta că soarele se 'nsoară c'o fată de om văduv, isgonită de acesta. Ea a căutat să-l vadă la față, noaptea, după ce el s'a întors din lume, lucru care i-a pricinuit o dureroasă despărțire.

O variantă bucovineană este următoarea:

«A fost odată un pescar Pescăria erà singura lui hrană; cu pescăritul se îmbrăcà el și pe copiii lui. O dată se duce la mare. Trage cu plasa, nu iese nimic. Mai trage și o a doua oară, iar așà. Trage și a treia oară. Și acum tot de geaba.

— Ce vor mâncà ei în această zi?—se întrebă supărat.

De o dată i se arătă un pește grozav de mare.

— Dacă îmi vei da pe fata dumitale cea mare, vei aveà pește cât vei poftì.

— Iți voiu da-o!

Omul se duce acasă și-o aduce. Peștele a luat-o și s'a cufundat cu dânsa în valuri.

A dus-o într'un palat unde aveà de toate, dar îi erà foarte urît, căci el nu erà toată ziua acasă. Noaptea, când venià, îi da cu apă dintr'un șipușor pe la nas, și ea îndată adormià. Apoi, lepădà pielea cea de pește, de se făceà om și mergeà de se culcà lângă dânsa, iar în ziuă, când ea se trezià, se găsià tot singură. De supărare și de urît, totdeauna plângeà, cerându-se la el, când venià sara, ca să o ducă acasă, până ce i-a fost și lui lehamite și a dus-o.

---

(1) T. Pamfile. *Graiul vremurilor*, Vălenii de munte 1909, p. 21–7.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 1:5

(3) *Ibidem*, p. 589: „Soarele se iubià cu o cucoană văduvă. Ea aveà o fată și tot și-o tot ascundeà, și tot îl întrebà:

— Sfinte Soare, sfinte Soare, cine-i mai frumoasă?

Da soarele-i răspundeà:

— *Sorica* ta!

Iar merge pescarul la prins peşte. Iar trage de trei ori plasa deşartă. Vine peştele cel mare şi-i cere pe fata cea mijlocie. I-o dă. Se întâmplă tot aşà: fata s'a întors la părinţi înapoi.

Pescarul din ce în ce tot mai puţin peşte prindeà, pân' ce într'o zi n'a prins nici unul. Iar i se arată peştele şi-i cere pe fata cea mică. A dus-o şi pe aceasta. Dar aceştia i-a spus cea mare că în şipul cutare se află nişte apă cu care are s'o adoarmă; să verse apa şi să puie alta 'n loc.

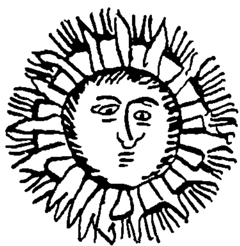

Fig. 1 (1).

Fata a făcut aşà, şi seara, când a desbrăcat peştele pielea, l-a văzut, căci erà *soarele îmbrăcat în piele de peşte*. Ea a început a-l cuprinde şi a-l desmierdà. El de ciudă că i-a vărsat apa şi i-a făcut împotrivă, a alungat-o, să se ducă unde va vedeà cu ochii. Ştià că sora ei a învăţat-o.

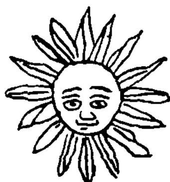

Fig. 2 (2).

A pornit ea pe un drum,—erà pe cealume,—şi mergând, a ajuns la *baba Cloanţa*, mama lui. Aceasta cum a văzut-o, bucuria ei că are s'o mânânce!

I-a arătat un lan de grâu şi i-a spus că pân' va venì ea, lanul să fie secerat, grâul treierat, în saci pus, ba şi colaci să găsească, că de nu, o mânâncă.

Ea a început a plânge. Cum puteà să facă toate acestea? *Soarele* însă vedeà toate şi-i păreà rău. Venì la dânsa ca băiat şi-i zise:

— Taci, nu mai plânge, că te voiu scăpà eu!

Plesnì dintr'un biciu şi se făcură toate după cum i s'a fost cerut.

Când venì baba Cloanţa acasă, ciuda ei că nu o poate mâncà. Aceea aveà o căţea cu dinţii de fier, şi când strigà: «sai pe dânsa», o făceà mici fărâme.

(1) Soarele, din *Divanul* lui D. Cantemir (698) după Bianu şi Hodoş, *Bibliografia românească veche*, p. 358.

(2) Soarele, din stema Moldovii, după *Cartea de învăţătură* din 1643, Bianu şi Hodoş, *op. cit.*, I, p. 138.

O trimite să-i aducă fluierul dela ea. O vede băiatul mergând. I se umple ochii de lăcrămi căci ştià că nu mai scapă de-acolo.

— Stai să te învăţ eu ce să faci !

I-a dat un vas cu apă şi i-a zis că pe unde va călcà, să tot spele în urma ei: pe scări, pe prag, pe podeà, şi când va ajunge la căţeà, s'o spele şi pe dânsa.

Ea a făcut aşà.

Când a văzut-o sora babei Cloanţei, s'a pus la oglindă să-şi ascută dinţii. Fata, cum a intrat, a apucat fluierul din cuiu, şi la fugă...

Când se pomeneşte baba, ea, de departe:

— Sai pe ea!

A strigat la căţeà. Căţeaua nu vrea, căci a spălat-o. Baba o ameninţă. Merge pe scări după ea. Scările sunt spălate. A pornit baba în urma ei, dar n'a putut'o ajunge.

O vede baba Cloanţa intrând cu fluierul întreagă-întreguţă, tocmai când aveà nădejdea cea mai mare că nu mai este pe lume. De ciudă a şi crăpat

— Vezi ce mi-ai făcut?—a zis *soarele* Mi-ai omorît mama. Dacă mi-ai făcut aşà, să te faci şi tu *lună*, de-acum înainte.

Şi din acel minut a rămas ea, *luna*, pe cer» (1).

Càte o dată, chiar mama lui îi ajută în rosturile lui de dragoste, cum adevereşte următoarea poveste:

«Erà un băiet al unui om, dar aşà de frumos şi gingaş, că nici fecior de boier nu erà ca dânsul. După ce i-au murit părinţii, averea ce i-a rămas, a cheltuit-o,—el n'a ştiut cum se face averea, - ş'a trebuit să apuce în lume. Norocul îi jucà, *dacă* el n a ştiut cum să-l capete!

Se duce el printru'n sat; îl întâlneşte un om:

— Ce cauţi, băiete?

— Slujbă.

— Nu-i venì la mine?

— Ba oiu venì.

— Ce să-ţi dau pe an?

Au făcut să-i dea o viţeà.

(1) *Ghiluşul*, Craiova 1918, An. I, no. 2, p. 3—5.

Viţeaua din ceasul acela a început a se face aşà de grasă şi frumoasă !...

Când împlineşte anul, îi mânâncă lupul viţeaua. Rămâne fără nimică. Plânge el. Il tocmeşte stăpânul său pe alt an, pe 25 prăjini de grâu. La nime nu erà grâul aşà de frumos ca la dânsul: dela rădăcină până sus erà numai spic. Vine un nour de piatră şi îl face pământ.

Al treilea an se apucă să slujească pe un mânz ce va face iapa pe care o păşteà el. Mânzul s'a născut şi un an de zile, tot ce mâncà el, mânzului îi da, aşà că se făcuse cât un smeu; puteà sburà prin *torţile cerului*. Când a împlinit anul, şi-a luat calul şi a pornit prin nouri cu dânsul.

In ţara aceea se aflà un împărat, şi-aveà o fată tare frumoasă pe care o ţineà închisă într'un foişor.

Băietul ştià! Trece pe de-asupra şi zice:

Calule, calule, să te sui în foişor,
Că de fata împăratului mi-i dor!

Calul a sărit peste fereastră şi a intrat la fată, a sărutat-o şi s'a dus.

Venind la câtăvà vreme împăratul la dânsa, să-i spuie că i-au venit peţitori, ea a spus că cu nime nu se va mărità, decât cu acela ce s'a suit la dânsa din nouri, în foişor. Impăratul a trimis şi l-a căutat în toate părţile, până l-a găsit şi a făcut nuntă. O nuntă cum nu s'a mai pomenit! A jucat nunta trei zile şi trei nopţi; şi mireasa erà aşà de frumoasă, în cât *Sf. soare*, când a venit drept amiază şi a văzut-o, nu s'a dus mai departe. A stat în loc, a lăsat razele singure să ardă cât au vrut. Tocmai într'un târziu şi-a adus aminte şi-a pornit.

Mama lui Sf. soare s'a supărat tare c'a ars atâta lumea, la amiază, şi l-a dojenit.

— Doamne, mamă, dacă am văzut o mireasă aşà de frumoasă!... Că de-ai fi văzut-o dumneata singură ai fi stat în loc şi te-ai fi uitat la dânsa. Du-te dumneta, mână cu razele pe cer; eu voiu sta acasă şi vei vedeà-o.

A doua zi mama lui Sf. Soare a pornit în locul lui Sf. Soare, şi când a văzut-o, a şi întins razele şi a luat-o. Mirele s'a uitat buimăcit de cap, apoi s'a gândit:

— Ei, las' c'o ajung eu!

A încălecat calul şi-a pornit. A mers el prin nouri, de-a ajuns până unde doarme *vântul*. (Vântul e sbuciumat de coarnele boului şi de parii cei ciopliţi. Acel care ciopleşte parii pe amândouă părţile, în pământ şi de-asupra, nici n'are la ce mai murì pe ceea lume De obrazul omului, el (vântul) se îngrajă, că-i moale).

— Mai am eu mult până ce voiu ajunge la casa lui Sf. soare.

— Ba n'ai mult; fă pe aicea,—i-a zis vântul.

A dat pinteni calului, şi la fugă, în sbor.

Ajunge la mama lui Sf. soare. Intră în casă. Ea l-a întrebat ce caută. El i-a spus că slujbă.

— Eu ştiu ce slujbă să-ţi dau? Dar aşteaptă să vie feciorul meu acasă, că poate el îţi va găsì.

(Sf. soare pleacă de acasă tânăr şi vine seara bătrân, de cele ce vede, de femeile măritate ce umblă cu capul gol; unele au copii şi tot cu capul gol umblă pe sfântul pământ, de le vede Sfântul soare; acesta e mare păcat).

Vine seara Sf. soare acasă şi maică-sa îi spune de flecăul ce cere slujbă. Il cheamă la el:

— Ce slujbă să-ţi dau? Doar să te trimit să mergi în locul meu mâne cu razele pe cer. Te-i duce?

— M'oiu duce; de ce nu!

— Iacă drumul pe care ai să-l apuci...

A doua zi mirele porneşte. Când a fost la prânz, vine *Sf. Petrea* cu o prescure ş'un pahar cu vin,—mâncarea lui. Unde ţi-l prinde pe Sf. Petru şi-l începe a bate! De-abià a scăpat din mânile lui.

Ajunge până drept amiază. Vine *Sf Ilie* şi-i aduce mâncare. Il prinde şi pe Sf. Ilie şi-i trage un puiu de bătaie.

Seara la *achindii*, vine singură mama soarelui. O bate şi pe dânsa bine.

Vine el acasă.

— Ţi-ai făcut slujba?

— Mi-am făcut. Mergi singur şi-i vedeà dacă nu ţi-a plăceà.

Porneşte a doua zi soarele cu razele. La *aprânz*, Sf. Petru îl ocoleşte,—se teme să se apropie.

— Da hai mai tare, Petre, că mi-i foame!

— Da,—zice Sf. Petru,—m'oiu duce, că iar să mă bați?

Aude și de Sf. Ilie acelaș lucru. Seara îi spune și mă-sa că a bătut-o.

Vine seara acasă și-l chiamă pe argat:

— Da știu că mi-ai făcut bună treabă. Halal!

— Da ce-am făcut?

— Da pe Petrea, ce l-ai bătut?

— Da Sf. Petrea, ce a fost așà de prost de a lăsat lupul să-mi iea vițeaua (că Sf. Petru e pe *lupi*). Eu am slujit un an pentru dânsa și el alte vite din cârd nu și-a găsit; tocmai pe a mea să i-o dea s'o mânânce?

— Ei bine, da pe Ilie de ce l-ai bătut?

— Da de ce am avut un grâu așà de frumos,—slujisem un an pe dânsul,—și el a dat o piatră tocmai pe grâul meu și mi l-a stricat!

— Da pe mama mea de ce o ai bătut-o?

— Da mă-ta de ce-i cățeà bătrână,
Și mi-a luat mireasa din mână!

— Care mireasă?

— Aceea care șade închisă în camară!

— Aceea e mireasa ta? N'am știut-o; du-te și ți-o iea!

A luat-o pe cal și s'a dus!» (1).

Prin unele părți se zice că *Sf. Vârvara* este mireasa soarelui (2).

Inainte de a răsărì, *soarele* umblă prin *raiu*, alături cu Dumnezeu și cu toate cetele cerești, și când este să răsară, poarta raiului se deschide în lături. Pentru cinstea raiului, a lui Dumnezeu și a *Sfântului soare*,—ochiul Ziditorului (3), se cuvine ca măcar în timpul răsăritului, omul să se ferească de a face vre-o faptă uricioasă; între altele, nu este bine să se măture casa și să se dea gunoiul spre răsărit (4); fă-

(1) Voronca. *op. cit.*, p. 606—8.

(2) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 154.

(3) C. R.—Codin, *Legende*, p. 1—2: „Pe cer a pus [Dumnezeu] soarele, care nu e decât un ochiu al lui Dumnezeu. D'aia când mergem d'a 'ndăratele, soarele plânge și diavolul râde“.

(4) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu. - Gorovei, *Superstiții*, p. 144: „Gunoiul nu se svârle nici o dată în fața soarelui, ca-i pătezi fața, și el, pe urmă, vara, ni arde sămănăturile iar iarna lasă frâu slobod gerului, de ni gătește vitele și pe noi, cu frigul lui. „Fetele mari, după ce mătură, să nu asvârle gunoiul in spre soare, ci în altă parte, că numai așà se mărită degrabă“.

când astfel Duminica, se săvârşeşte un mare păcat, căci «se colbăieşte faţa Sfântului soare» (1).

De aceea, atât vrăjile, cât şi descântecele, prin ajutorul cărora femeile cearcă sprijinul şi altor spirite, în afară de Dumnezeu, se fac înainte de răsăritul soarelui,«pân' a nu răsări soarele», pentru că după răsărire, Sf. soare, care toate le vede, nu le-ar mai ajută. Atâta cinste i se cade, căci el, cu razele sale taie balele vrăjmaşului, -ale dracilor,--cari dela căderea lor au rămas în cer, - şi le face să nu mai aibă nici o putere.

In pragul răsăritului, cu puţin înainte de a se luminà de ziuă, *de a se slomni* (2), *de a se sâmcelà* (3), *de a sănceLà* zorile, de *a zori* de ziuă, de *a se revărsà* de ziuă (4), soarele mânâncă bine; şi apoi se iveşte.

Partea dincotro sau încotro răsare soarele se chiamă *Răsărit, Răsăritul soarelui, Răsărire, Soare-răsare, Răsăriş* (5) sau *Răsărita soarelui.* Megleno-Românii îi zic *bàtirea soarlui* (6).

Tot cu aceste numiri se botează şi vremea pe când răsare soarele.

Locul de răsărire al soarelui, pentru aceeaş localitate, se schimbă în curgerea anului, când mai spre miazăzi, când mai spre miazănoapte. După credinţa populară, aceasta se întâmplă fiindcă soarele se satură de privit răutăţile şi nelegiuirile ce le vede pe pământ, şi caută să fugă într'o parte. Dumnezeu însă, în dragostea lui fără măsură pentru zidirea mânilor sale, nu se îndură să-l lase, şi de aceea a pus strajă în cele două părţi, doi Sfinţi cari au poruncă să-i aţină calea. In partea de către miazănoapte se află păzitor *Sân-Toader* cu caii lui, care îl mână spre miazăzi, când soarele ajunge cu fuga până la dânsul, iar spre miază-zi se află străjer *Sf. Ni-*

(1) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 104.
(2) G. Ciauşanu, *op cit*, p. 34.
(3) I. Boceanu, *Glosar de cuvinte din jud. Muscel*, Bucureşti 1903, p. :0.
(4) Frâncu-Candrea, *op. cit.*, p. 20.
(5) Marian, *Sărbătorile* I, p. 107.—*Şezătoarea*, V, p. 121 şi 125.—Ţepu, jud. Tecuciu.
(6) P. Papahagi, *Megleno-Românii*, II, p. 35.

culaie sau *Sân-Nicoară*, care-l opreşte din fugă şi-l întoarce din nou spre miazănoapte (1).

După o altă legendă, soarele fuge spre miazăzi cu 9 cai înhămaţi la telegă, călăriţi fiecare de câte o *babă*, iar Sf. Toader îl alungă tot cu 9 cai, pe cari călăresc *nouă moşi*, din cari, cel de-al nouălea este *Alexă*. Alexă este acela care găseşte calea pe care soarele se furişează prin poarta cerului (2).

De căldură, ca şi de frig, soarele suferă ca orişicare om. La *Vinerea-mare*, când vremea începe să se răcească simţitor, soarele îşi cumpără şi el cojoc (3).

Soarele răsare întotdeauna posomorît, din pricina prea multelor răutăţi pe cari le vede; vesel nu răsare decât de două ori pe an: la *l ı g ovişlenie* şi la *Paşti*. Unii adaugă şi *Sâmzienile* (4).

Prin Bucovina se crede că supărarea aceasta vine din pricina unei dragoste nenorocite... a soarelui.

«Soarele e un om, e flăcău el încă; nu-i însurat. Povestea lui e aşà:

Zice că erà la un împărat o fată frumoasă, şi soarelui aşà i-a fost de dragă, c'a mers la tatăl său s'o ceară. Tatăl fetii n'a ştiut că acela-i *soare;* a zis că, cum a da-o după unul ce n'are nimic! Şi n'a vrut s'o dea.

Acolo, la împărat în ogradă, erà un prooroc, un năzdrăvan, şi aceluia îi erà dragă fafa. Şi s'a băgat *de* argat, doar ar puteà-o căpătà.

---

(1) Credinţă tutoveană, auzită în Bârlad.—*Albina* I, p. 641—2: «Soarele, sătul de priveliştea acestei lumi, vreà să fuga, să nu-i mai vadă faţa: de aceea fuge dela răsăritul adevărat, când în spre miazăzi, şı cu ploi şi ninsori, caută să orbească pe *Sân-Toader*. ce-i păzeşte calea in această parte, fiind pus de Dumnezeu anume. Dar Sân-Toader, cu cei nouă cai ai săi. îl iea la fugă 13 săptămâni şi-l alungă înapoi spre răsărit. Văzând că nu-i chip de scăpare, soarele o iea înapoi spre miazănoapte şi fuge mereu până când se întâlneşte cu alt străjer pus de Dumnezeu în această parte, cu *Sân-Nicoară* şi-l întoarce înapoi spre răsărit. In această parte o dată şi o dată tot va scăpà, căci pe când Sân-Toader e tânăr şi are cai, Sân-Nicoară e bătrân».

(2) *Albina*, I, p. 643.—Vezi şi Voronca, *op. cit.*, p. 643.

(3) Cred. Rom. din jud. Tecuciu, com. Ţepu.—Cf. T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 61.

(4) Voronca, *op. cit.*, p. 387.

Vine soarele la dânsul şi-i spune :

— Nu mi-i puteà ajutà s'o fur?

— Nu ţi-oiu ajutà, zice el, că şi mie mi-i dragă; şi eu vreau s'o ieau.

— Da, zice soarele, unde ţi-a da-o tatăl ei, dacă mie nu mi-a dat-o, că-s soare! Fă bine,—îi zice soarele,—şi-mi adă o leacă de apă dela fântână, să mă spăl.

Năzdrăvanul l-a ascultat şi s'a dus să-i aducă. Până să vină el, soarele a furat fata şi a sorbit-o cu el până la cer. Cum a venit năzdrăvanul, el a şi ştiut; fuga a mers la împărat şi i-a spus că soarele i-a furat fata.

— Ce mi-i da mie,—zise el,—să ţi-o aduc?

— Ce să-ţi dau! Ţi-oiu da fata şi coroana, şi te-oiu lăsà pe tine împărat.

El s'a apucat şi a făcut scări până la cer şi s'a suit. Acolo, cum a ajuns, s'a rugat la soare să-l primească de argat.

— Bine, zice soarele, te-oiu primì la cai,—*că soarele are patru cai* (1) *şi cu căruţa aceea umblă.*

El n'a vrut; a zis că el nu ştie la cai, dar va fi aşà pe lângă gospodărie.

Soarele s'a dus de acasă şi-a lăsat pe mireasa lui s'o păzească mă-sa. Ea sta închisă într'a douăsprezecea odaie. Cum a plecat soarele, năzdrăvanul se duce şi deschide toate uşile,—mă rog, ce nu poate un năzdrăvan!—şi ajunge la dânsa. Ea s'a speriat când l-a văzut.

— Cum de ai venit aice?—îi zice ea.

— Am făcut scară până la cer, căci m'a trimis tatăl tău să te ieau.

— Iea-mă,—a zis ea,—că nu mi-i drag, măcar că-i soare şi-i aşà de frumos.

Şi-a luat-o, şi s'a dus. Când a venit soarele acasă, a găsit uşile descuiate şi pe mireasa lui nicăieri.

Ea s'a măritat cu acela, dar soarele de atunci nu şi-a mai găsit de potriva ei, ca să-i placă, şi de aceea, tare e supărat că e neînsurat.

---

(1) *Caii* soarelui sunt pomeniţi mai departe în cântecele despre trista dragoste a lui cu *luna*. Cf. Şăineanu, *Basmele române*, p. 978: Romanii îi numeau, prin Ovidiu, *equi flammiferi*.—Duruy, *Histoire des Grecs*, I, p. 27: şi Grecii îşi închipuiau pe soare, cu capul radiant, mânând patru cai.

Să luaţi sama când merge soarele: el într'una e supărat. Numai de două ori pe ani e vesel: în ziua de *Paşti* şi în ziua de *Blagoviştenii*. Atunci, aşà e de luminos şi joacă, că parcă-s trei sori. Unii zic că-s trei zile în care e vesel,—parcă şi de *Sânziene*..; de altfel, întru una soarele e supărat» (1).

Prin jud. Tecuciu se crede că soarele răsare în totdeauna vesel, căci atunci stă în gura *raiului* (2).

Soarele răsare din apă; dovadă despre aceasta sunt stropii de apă cari picură de pe faţa lui când se vede puţin ridicat pe zare, şi pe cari noi, neştiutorii, îi numim raze (3).

Fiind ieşit din apă, soarele este curat; de aceea este păcat ca cinevà să-l privească, înainte de a se spălà. Unul ca acesta va căpătà şi boala de cap numită *soare în cap*, care în deobşte se dobândeşte şi de oricine ar privì răsăritul (4), căci «cine-i pune să se uite, tocmai ei, nişte pământeni, la un soare, care în clipa răsăritului, e o împărăteasă strălucitoare» ? (5).

Când răsăritul soarelui e mândru, se crede că peste zi vremea va fi frumoasă (6), — «ziua bună, de dimineaţă se cunoaşte!».

Dacă la *Bunavestire*, soarele răsare disdedimineaţă,—adecă dacă se pare că răsare mai dimineaţă ca de obiceiu, lucru ce se întâmplă când cerul şi văzduhul este curat,—se zice că primăvara va fi timpurie (7).

Dacă la *Ovidenie* soarele răsare în senin, se crede că peste an va fi bielşug în roade; dacă răsare în nouri, se zice că vremea va fi secetoasă şi prin urmare, bucatele nu se vor face cu prisos (8).

Când soarele răsare în nouri, vremea se va strică peste zi (9).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 608 9.
(2) Culegere din com. Ţepu.
(3) Idem.
(4) Voronca, *op. cit.*, p. 611.
(5) *Ibidem*, p. 612.
(6) *Şezătoarea*, IV, p. 120.
(7) D. Dan, *Straja*, p. 96.
(8) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu.
(9) *Şezătoarea* IV, p. 120.—Zanne, *Proverbile*. IX, p 372.

Cel pe care îl apucă soarele într'o zi întâi în pat, nu mai face avere (1).

Cu privire la răsăritul soarelui în ziua de *Bunavestire* se crede următoarele :

Dacă soarele va ieşì din nouri de dimineaţă, timpul va fi «de vreme», adică roadele câmpului vor creşte mai curând ca de obiceiu ;

Dacă soarele va răsărì în nouri şi nu se va vedeà decât la amiază, timpul va fi «la vreme», adică va fi ca de obiceiu;

Dacă soarele va răsărì în nouri şi nu se va vedeà decât către seară, e semn că timpul va fi «târziu», adică desvoltarea verdeţii va întârzià.

Pentru aceeaş zi, ivirea soarelui se pune în legătură şi cu felul de popuşoi cari vor da roade mai din bielşug în anul acela. Astfel:

Dacă soarele va ieşì din nouri dimineaţă, popuşoii cari se vor sămănà mai de vreme, vor fi cei mai buni.

Dacă soarele se va ivì de-amiază, vor fi mai buni popuşoii cari se vor sămănà ca de obiceiu,—«popuşoii mijlocii».

Dacă soarele va răsărì din nori către seară, «popuşoii târzii» vor da roadele cele mai bune (2).

Fie socotit ca voinic cu faţa luminoasă, fie închipuit sub o altă înfăţişare, poporul român crede că nu soarele merge singur pe cer, mai ales în întâia jumătate a zilei, când urmează să urce greul suiş al cerului. Soarele, spun unii, merge veşnic călare pe un *leu* (3),—aşà cum îl zugrăvesc *zodiacele* (cărţile de zodii) : călare pe o parte a leului (fig. 3), - iar alţii cred că aceasta se întâmplă numai până la amiază.

Pe alocuri se crede că până la prânz, soarele este ajutat la urcuş de un *bivol*, iar până la amiază de un *cal* (4), ori bivol şi cal, ori bivol şi leu (5), ori de un *iepure şchiop* (6),

(1) Cred. Rom. din com. Ţăpu, jud. Tecuciu

(2) Marian. *Sărbătorile*, II, p. 223

(3) Otescu, *op. cit.*, p. 61.

(4) *Ibidem*, p. 60, Să nu fie cumvà aceastâ credinţă în legătură cu faptul că vara soarele răsare imediat după constelaţia *taurului*, care ar fi bivolul pe care călăreşte soarele şi când apune, se vede în urma lui constelaţia leului sau *calul*».

(5) *Ibidem*.

(6) Cred. Rom. din jud. Tecuciu.

ori numai de un *leu*, care va merge slobod până la amiază (1).

Prin Bucovina se zice că soarele e tras «la deal» de doisprezece *boi*, până la amiază, când îl lasă şi se întorc îndărăt. De aici încolo, va fi dus de şapte *iepuri*.

Fig. 3 (4).

Pe-alocuri se spune că soarele merge'n *telega* lui trasă de 9 cai (2).

Unii cred că dela amiază şi până seara, soarele merge pe un leu împiedecat, căci, venind calea «la vale», de-ar fi leul cu picioarele sloboade, ar merge prea repede şi astfel ziua s'ar încheià mai curând (3).

Calea soarelui pe cer, dela răsărit şi până la amează, *se prubuluește*, adică se preţueşte, se socoteşte în *suliţi*, *haragi*, *beţe*, *ciomege*, *copaci*, *stàturi* de om ş. a. De pildă: «e soarele [ridicat] de două suliţi, de-un harag, de trei beţe, de-un «ciumag», de un stat de om, d'un copaciu».

Vremea, după locul soarelui pe cer, se zice că este:

In faptul zilei, *la ziuă*, *dimineaţă*, *disdimineaţă* sau *desniţă* (5), puţin după ce soarele a răsărit;

Prânz mic, *prânzuţ* (6), *prânzişor*, *prânşor* (7) sau *prânzul cel (ăl) mic*, când soarele este cam de trei suliţi, sau la a treia parte din urcuş;

Improor, *împror*, *năproor*, *năprăor*, *prânz sau prânzul cel mare*, când soarele a străbătut jumătate din urcuşul cerului, ceea ce-ar fi pe la ora 9 sau 10 înainte de amiază;

---

(1) *Idem*.—Cf. G. Ciauşanu, *op. cit.*, p. 82–3. Cât de absurdă e legătura aceasta, tot acolo: „Nu-i vorbă, carul şi caii de foc ai acestuia cai soarelui, după închipuirea grecească şi indiană, a lui Helios, i-a dat Românul Sfântului Ilie: chestie de asemănare de nume între Elios şi Ilie, de care avem atâtea exemple în Mitologie».

(2) *Convorbiri literare*, XLII, p. 488.

(3) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu

(4) După un vechiu „calendar cu zodii".

(5) D. Dan, *Straja*, p. 93.

(6) Frâncu-Candrea. *op. cit.*, p. 20: La *prânzuţ*, pela 8-9 ceasuri.

(7) *Ion Creangă*. VI, p. 35.

Prânzul mare sau *sub-amiază* (pron. pop.: *supl-agnează)*, pe la ora unsprezece (1).

Când soarele își isprăvește urcușul, când prin urmare stă gata să scoboare, se zice că-i *de-amiază, la amiază, în amiază, ămiazăzi, la* sau *dă nămiaz, nămiază, nemiaz, nămiez, prânz, prânz bun, la cruce, cruce-amiazi* (2), *în răscruce* sau *în răscrucele cerului.*

Aici se crede că soarele se odihnește «cât ai clipì», mâncând un colț de prescură și bând un păhar cu vin. Cel ce muncește în acest răstimp, face un mare păcat (3). Credința că soarele la amiază se odihnește, o întâlnim la *Ucranieni* (4) și alte populațiuni rusești (5).

Acum, soarele, care dela răsărire nu și-a arătat decât o față a lui, și-o schimbă, arătându-și-o pe-a doua, cu care apune chiar (6).

Cine s'ar puteà uità la soare drept de-amiază, ar vedeà într'însul chipul lui *Dumnezeu* (7).

In gâcitorile sau cimiliturile sale, poporul zugrăvește astfel soarele ce strălucește pe întinsul cerului:

Căciula fârtatului
In mijlocul satului (8).

Am un bulgăre de aur
Joacă pe-o piele de taur (9).

---

(1) Marian, *Sărbătorile* I, p. 107.— Dat. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.—*Ion Creangă*, VI, p. 35-6.

(2) Totuș, în Marian, *Sărbătorile* I, p. 12, cetim: *prânz mare, cruce amiazi*, înainte de ora 12.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 338.—*Ibidem*, p. 589: „La amiazi se șede, nu se lucrează, că atuncea soarele doarme o minută, un ceas. Sf. soare se mânie, zice: „Eu, că-s soare, și stau. da tu să nu stai?" Atunci se pare că-i este dat și Necuratului să facă tot soiul de răutăți.

(4) *Revue des traditions populaires*, IX. p. 422.

(5) *Ibidem*. XXII. p. 195.

(6) Voronca, *op. cit.*,p . 588.

(7) Cred. Rom. din \icovul de sus, Bucovina, împărt. de d-l P. Cârstean.

(8) Gorovei, *Cimiliturile Românilor*, p. 350: variantă în N. Păsculescu, *Lit. pop. rom.*, p. 100 .Iar când e gata să apună, se cimilește:

Căciula sfârtarului
In marginea satului.

.(9) Gorovei, *op. cit.*, p. 849 : sau la Păsculescu, *op. cit.*, p. 100:

Au un măr de aur,
Joacă pe piele de taur.

Am un măr aurit,
Umblă pe sus rătăcit.

Cerceluşul doamnei
Şade'n fundul oalei,

adică:

Soarele, strălucitor ca cercelul doamnei, stă în fundul cerului, asemănător clopotului sau oalei. Se poate însă că aici, oala să fie cerul, ca un clopot cu gura pe pământ, în fundul căruia le vede soarele, ca şi cum în fundul unui clopot s'ar vedeà cercelul sau *toarta* de care se spânzură limba clopotului. In legătură cu acea toartă sau ureche, poporul spune: *toarta, toartele* sau *torţile cerului*, printre cari sboară caii năsdrăvani ai feţi-frumoşilor şi de cari, pe vremea *potopului*, s'a fost apucat cu mânele un *uriaş*, ca să nu-l înece apele.

Am un cocoloş de unt,
Toate văile le ung.

Cine arde şi fum nu face? (1).

La amiază *necuratul* se întoarce cu spatele la soare şi de aceea *Sf. Ilie* aruncă cu săgeţile după dânsul, ca să-l ucidă (2).

Unii oameni, în sfârşit, zic că este bine ca nici din casă să nu iasă pe această vreme, iar alţii se tem de *vântul cel vârticuş* (3).

Când soarele străluceşte «în senin» se zice că «e soare», stare dorită de femei pe vremea ghilitului pânzei, şi de muncitori, pe vremea treieratului. Acest «soare», adică această vreme senină, se poate cunoaşte de mai înainte, de cei ce visează *foc*, cu o noapte mai înainte, sau de femeile cari visează o *mireasă* (4).

Căldura soarelui din timpul verei, se zice că e hotărîtă de Dumnezeu ca să se coacă holdele; când această căldură

(1) Păsculescu, *op. cit.*, p. 99-100.
(2) Voronca, *op. cit.*, p. 589.
(3) *Ibidem*.
(4) Cred. Rom, din com. Ţepu, jud. Tecuciu.

nu este de ajuns, i se trimete într'ajutor nişte *balauri*, cari o măresc (1).

«In soare» nu se poate uità ori şi cine, mai ales atunci când *arde*, adică dogoreşte tare; atunci, numai hoţii şi oamenii *iubăreţi* îl pot privi. Această *arşiţă* (2), *zăduh, zăduv, zăpuşală, crăpăt, crăpet* (3) sau *cocăl*, care aproape nu se mai poate îndurà, se crede a fi un semn de *ploaie* (4).

Totuş nici odată soarele n'ar puteà supărà lumea cu nespusa lui arşiţă, dacă ar bate vântul. In această privinţă pomenim numai aici, cunoscuta povestire de întrecere între vânt, pe de o parte, şi soare şi ger pe de alta, pe care o au aproape toate naţiunile (5).

Când zilele dinaintea unei zile, n'a fost vreme frumoasă, ele se vor schimbà, dacă soarele străluceşte măcar cât de puţin în seninătate (6).

Une ori cerul este căptuşit cu o ceaţă uşoară, ceea ce face ca soarele să pară încunjurat de un *cerc* (7), *cercuţ* sau *cearcăn* (8), care se crede a fi un semn prevestitor de ploaie (9).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 29.

(2) In aşezământul pentru şcoli al lui Constantin Vodă Moruz, din 24 Maiu 1803. se scrie (*Uricar*, III, p. 29 şi originalul în româneşte şi greceşte păstrat în Muzeul „Saint-Georges" din Bârlad): „Ştiinţa ce deplină a fieştecăreia, învăţături, se naşte din necontenita silinţă iar din silinţa ce se face rânduri-rânduri se naşte uitare; pentru aceea nu este voe a învăţă cu contenire, decât numai Duminicele i alte praznice împărăteşti şi *în vremea arşiţilor căneşte*".

(3) Boceanu, *op. cit.*, p. 7.

(4) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 118.—*Şezătoarea*, IV. p. 120.—Zanne, *Proverbile*, IX, p. 372.

(5) Cf. Şăineanu. *Basmele române*, p. 996-997.

(6) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 120.

(7) Un cântec de pe Târnave (*1000 de doine, strigături şi chiuituri*, Braşov 1891, p. 209):

Bată-te, mândruţă, bată...
Cercul cel de lângă soare,
Dragostea noastră cea mare.

Şi unul moldovenesc (T. Pamfile, *Cântece de ţară*, p. 186):

Cercănel de lângă lună,
Spune-i badii voie bună;
Cercănel de lângă soare,
Trimete-mi, bade, scrisoare
Scrisă de mânile tale.
Şi mi-o trimete pe vânt,
Ca să vie mai curând,
Că nu mai pot de urît!

(8) T. Bud, *Poezii populare din Maramureş*, p. 76.

(9) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 119.

Alte ori, soarele pare frânt în două bucăţi; poporul zice atunci că sunt *doi sori* pe cer, ceea ce ar prevestì un *răsboiu* (1); alte ori se pare că sunt pe cer *trei sori*, ceea ce se socoteşte tot ca un semn prevestitor de *răsboiu* sau ca unul de «sfadă între'mpăraţi» (2).

Mergând către apus, soarele trece pe la *chindie*, care se mai chiamă şi *cina-mică, de-amiază'n-de-seară, su-nimiez* (3), *ojină, ojiniţă* sau *ujină* (4), când după credinţa unora, soarele se odihneşte puţin; apoi, soarele merge pe la *toacă* şi în sfârşit, *apune* sau *sfinţeşte*.

Atât vremea apusului, cât şi locul unde apune soarele se chiamă şi *soare-apune* (5), *sfinţit, asfinţit, scapăt* (6), *soare-capăt* (7), *scăpătatul soarelui* (8), *scăpătat* sau *scăpătiş* (9). Macedo-Românii îi zic *scăpitarea soarlui*.

Când soarele apune fiind cu totul acoperit de nouri, se crede că nu peste mult va plouă (10). Prin jud. Bacău se crede că aceasta este un semn de vreme bună (11).

Adesea, soarele întâmpină pe zarea apusului numai nişte făşii de nouri pe cari îi împurpurează foarte frumos, arătându-se în acelaş timp printre dânşii. Atunci se pare că soarele se opreşte puţin în pragul asfinţitului şi «*priveşte, se uită* sau *caută înapoi*». Aceasta se socoteşte ca un semn că vremea se va schimbà, adică se va strică, dacă până în ziua aceea a fost bună (12), sau se va îndreptà,—dacă până atunci a fost rea (13).

(1) Zanne, *Proverbile*, IX, p. 372.
(2) *Şezătoarea*, VI, p. 55.
(3) C. R.-Codin, *Ingerul Românului*, p. 361.
(4) T. Bud, *op. cit.*, p. 31.
(5) *Şezătoarea*, V, p. 125.
(6) N. Păsculescu, *op. cit.*, p. 376.
(7) C. Rădulescu-Codin, *Ingerul Românului*, p. 360.
(8) Dela. Rom. din jud. Vâlcea, împărt. de d-l I. N. Popescu.
(9) Viciu, *Glosar*, p. 75.– Culegere din com. Domniţa, jud. R.-Sarat.
(10) Cred. Rom. din com. Ciureşti, jud. Tutova, comunic de d-l G. V. Şuşnea.
(11) Cred. Rom. din com. Ardeoani, împărt. de d-l D. I. Procopie.
(12) *Şezătoarea*, IV, p. 120.—Zanne, *Proverbile*, IX, p. 373. Voronca. *op. cit.*, p. 926.
(13) *Şezătoarea*, X, p. 63.

Iată o povestire bucovineană în care se arată că într'adevăr soarele se poate oprì în pragul asfinţitului:

«Erà să se mărite odată o fată; ş'amù erà Sâmbătă la toacă şi ea încă nu gătise de cusut cămeşa de mire.

Sfinte soare,
Sfinte soare,
Fă ziua mai mare! —

se roagă ea la Sf. soare cu lacrimile în ochi. Sf. soare a ascultat-o ş'a stat pe cer până ce a fost ea gata cu cămeşa. Da mama lui Sf. soare nu-şi aflà loc, aşteptându-l acasă cu scăldătoarea, căci ea ştià .când erà vremea să vie. (Că soarele când vine acasă, se spală de toate răutăţile câte le vede pe lume. El e atât de pătat şi plin de colb şi de gunoaie, căci sunt oameni că aruncă cu gunoaiele înaintea soarelui, ori alţi oameni nu se îndosesc când merg pentru dânşii afarà, să se întoarcă cu spatele, să nu le vadă Sf. soare ori Sf. lună trupul, căci e foarte păcat. El, de toate ce le vede, până seara, vine aşà de supărat şi îmbătrânit!). In seara aceea, văzând mama lui Sf. soare că nu mai vine, a gândit că l-au *mâncat vârcolacii.* Spaima ei! In sfârşit, într'un târziu, iată că vine şi Sf. soare.

— Da bine, ce ai stat aşà de mult? Vai de mine, ce frică am tras!

— Am stat, mamă, că nu-şi gătise o mireasă cămeşa de mire, de cusut; şi pentru că m'a rugat şi erà curată, i-am făcut hatârul şi am ţinut ziua mai mare.

— Să dea Dumnezeu, ca cămeşile ce-a cusat de mire, până mâni dimineaţă, pentru amândoi, de moarte să le fie!

A doua zi, când s'au trezit nuntaşii, i-au găsit pe amândoi morţi. I-au îmbrăcat în cămeşile de miri şi i-au îngropat, —pentru frica ce a tras-o mama lui Sf. soare şi pentru că a cusut spre Sf. Duminică. Sâmbătă cum toacă, să laşi lucrul, cusutul, împletitul, torsul şi tocmai Luni, când răsare soarele, iar să te apuci» (1).

Când soarele sfinţeşte, se zice că el se află în partea *iadului* şi este trist (2); atunci, el ospătează bine, după u-

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 609.
(2) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu.

nele credinţe (1), iar după altele mănâncă numai un corn de prescură şi bea un pahar de vin (2). In acest timp nu-i este nimănui îngăduit să mănânce; cel ce va mâncà, se crede că va fi pedepsit cu *bube* (3) sau *caş la gură* (4), sau va fi apucat de *dureri de cap* (5).

Tot pentru acest cuvânt, mulţi se feresc ca să nu doarmă în vremea apusului (6). O astfel de credinţă o întâlnim şi la *Ruşi*: cel ce se culcă în sfinţitul soarelui, se îmbolnăveşte de friguri (7).

Ca o cinste pentru soarele ce apune, după ce a luminat şi a încălzit pământul, gospodarii se feresc de a aruncà afară în vremea apusului, zoile rufelor sau ale vaselor şi gunoiul ce se mătură din casă.

Roşeaţa cerului, la apus, se socoteşte ca o prevestire că a doua zi va fi cald şi frumos (8).

După ce apune, soarele merge pe jos prin *tainiţele* de sub pământ, până când ajunge din nou la răsărit, — înţelegând poporul prin aceasta, că noaptea soarele luminează pe lumea cealaltă (9). Alţii spun că soarele sfinţeşte în *marea* cea fără sfârşit, care încunjură lumea de jur împrejur (10). Pe această mare, soarele pluteşte cu luntrea, mergând spre răsărit, de unde iar începe să urce bolta cerească (11) Alţii cred că pe timpul nopţii, atât soarele, cât şi leul său dorm, şi astfel adormiţi cum sunt, îi ieau nişte monştri cari-i duc la răsărit. Dacă noaptea, soarele s'a putut odihnì cum se cade, el răsare dimineaţa frumos; dacă n'a putut să se o-

---

(1) Otescu, *op. cit.*, p. 61

(2) *Ibidem*, p. 60-1.—R.-Codin şi Mihalache, *Sarbatorile*, p. 109.

(3) *Revista Tinerimea Română*, III. -I, p. 448.

(4) Cred. Rom. din j Vâlcea, împărt. de d-l I. N. Popescu — A. Gorovei, *Superstiţii*, p. 180.

(5) R.-Codin şi Mihalache, *op. cit*., p. 109.—Gorovei, *Superstiţii*, p. 182.

(6) *Şezătoarea*, VI, p. 65.

(7) *Revue des traditions populaires*, XXII, 298.

(8) Cred. Rom. din com. Covasna, jud. Fălciu, împărt. de d-l G. Polcovnicu.

(9) Otescu, *op. cit.*, p. 61.

(10) Cred. Rom. din com. Ţepu.

(11) Voronca, *op. cit.*, p. 681.

dihnească bine, soarele răsare posomorît, ori, nu se arată de loc (1).

Despre o credinţă botoşeneană, care ne povesteşte de baia soarelui, spre a se curăţi de câte-s pe lume, am pomenit maî sus.

Prin Bucovina se crede că soarele, când apune, este foarte înfierbântat, din pricina alergăturii pe cer. «El atâta [are], că seara, cum asfinţeşte, intră în mare de pe sub pământ şi se scaldă vreo câtevà ceasuri. De acolo merge drept sub pământ, în mare, la casa lui, de stă două ceasuri pe loc şi doarme. Pe urmă se scoală şi se scaldă în mare şi din scăldătoare îl ridică *dracii* în sus. In fiecare zi trebuesc 77 de draci ca să-l ridice. Cât e în mare, ei pun mâna pe dânsul, nu-i frige; iar cum îl scot afară, toţi cad arşi şi a doua zi vin alţii în loc.

De aceea : pentru că se scaldă soarele, nu ne arde pe noi; dar dacă nu s'ar răcorì, ne-ar omorî. Şi pentru că Sfântul soare se scaldă, nu e nimica aşà de curat ca Sfântul soare. El e om. Acolo în mare are soţie. Soarele e cu aripi de foc. Aripele lui sunt aşà rotunde, că vin la olaltă, de se pare rotund, dar în mijloc e un om cu crucea în spate. Cine se uită bine la soare, îl vede drept în mijloc, Eu,—spune povestitorul,— l-am văzut, tocmai aşà cum e, dar după aceea, două zile n'am mai văzut cu ochii nimica» (2).

Scăldându-se în mare, o parte din apă *arde*,— se preface în nouri, şi astfel se împuţinează: « că altfel ne-am înecà; câte ape curg în mare, s'ar revărsà peste pământ» (3).

Macedo-Românii socotesc că locuinţa soarelui e în *Dzeana-Aripidină*,—deal-povârniş, unde trebuie să meargă cei ce vrea să afle cevà, căci soarele toate le vede şi le ştie (4).

Prin Bucovina, pe unde se crede că sub pământul nostru

(1) Otescu, *op cit.*, p. 31.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 27.

(3) *Ibidem*, p. 588: „Soarele umblă toată ziua şi seara intră în mare de usucă apa de câţivà stânjini : altfel *s'ar izerì* lumea, câte ploi şi câte ape curg. Soarele, toate apele le usucă".

(4) P. Papahagi, *Basme aromâne*, p. 589.

se află *Rohmanii*, fireşte, se spune că în curgerea roptii, soarele luminează cuprinsul acesta (1).

Tot pe acolo se spune că noaptea, mama soarelui îl spală cu lapte dulce, ca să-l facă, din bătrân, cu barba albă până la brâu, din pricina răutăţilor văzute pe pământ, iarăş copil de şapte ani, cum răsare dimineaţa. Alţii spun că după ce apune, soarele merge cam jumătate din noapte până când ajunge la casa mamei sale. Aceasta îi dă priminèle şi-l mână să se scalde în mare, ca să se cureţe de tot răul văzut în lume. De aceea dimineaţa, soarele este roş, «că iese din scăldătoare» (2).

In visuri, soarele însemnează «soare» pentru a doua zi, adică senin şi căldură (3) Prin Bucovina însemnează *noroc foc* sau *biruinţă*. «Soare, de visează fata mare, se va mărità; o va luà un flăcău. De visează soarele la răsărit, dimineaţa, se va mărità de grabă; de [va fi soare] la amiază, [se va mărità] mai târziu; despre asfinţit, se va mărità hăt târziu».

Omul, de visează soarele răsărind, dimineaţa, va aveà vieaţă lungă; pe la amiază, îi e vieaţa pe jumătate; dela asfinţit, îi e *veacul* spre sfârşit (4)

Mă opun câtorvà păreri răsleţe că poporul român mai păstrează, conştient, în religiunea sa superstiţioasă, cevà din păgânescul cult al soarelui, dacă numeşte «Sfântul soare» de multe ori, cum am văzut şi cum se mai aude:

Mult mă 'ntreabă *Sfântul soare*,
Ce m'am uscat pe picioare?

într'un cântec bănăţean (4).

Dimineaţa, Românul se închină întorcându-se cu faţa spre răsărit, poate tocmai când răsare şi soarele. Aceasta nu însemnează că poporul vede în soare o fiinţă sfântă, împuternicită de Dumnezeu cu orânduirea darurilor şi osândelor, cum sunt Sfinţii. Soarele este un lucru de samă ieşit din mâ-

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 338.
(2) *Ibidem*, p. 588-9.
(3) Cred Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu.
(4) Voronca, *op. cit.*, p. 75.
(5) *1000 de doine, strigături şi chiuituri*, p. 75.

na Ziditorului, şi pentru aceasta «e sfânt», adică e sfinţit, cum e şi cerul, şi stelele, şi alte lucruri. Inchinarea spre răsărit se face în mijocul firei, după cum se face şi în biserică, şi în casă, unde icoanele atârnă în păretele de răsărit, totdeauna.

Tot astfel, dacă prin Bucovina întâlnim credinţa că soarele este închipuit în troiţa lumânării cu care creştinii merg la biserică, la Iordan, la Inviere şi alte ori (1), aceasta trebue să o socotim ca o înrâurire a cărţilor bisericeşti, care poietizează pe Mântuitor cu numele de «Soarele dreptăţii».

Sf. soare se găseşte şi 'n unele vrăji, prin cari, fetele mai ales, socotesc că se vor face, nu frumoase, ci vor vrăjì privirile altora, ca să le socotească frumoase, şi deci, ca să le îndrăgească.

Iată o vrajă din T. Măgurele pe care cel ce vrea să fie îndrăgit o rosteşte către soare, de trei ori, la apusul ori la răsăritul lui:

Tu soare,
Frăţioare,
Toată lumea îţi zice soare,
Numai eu îţi zic mură:
Toată lumea să-mi cate 'n gură,
Şi mic, şi mare
Dar mai vârtos N.
Cine 'n spate m'o vedeà,
Pe mine nu mă va uità.
Cine 'n urmă mi-o călcà,
Tot în gură mi-o cătà.
Şi mic, şi mare,
Dar mai vârtos N...
Să i se lipească părul de căciulă,
Căciula de păr,
Cămaşa de trup,
Trupul de cămaşă,
Piciorul de opincă,
Opinca de picior,
Să bată a crăpà,
Pân' la mine n'o plecà;
Să bată a plesnì,
Pân' la mine n'o venì
Şi cu mine n'o vorbì.
Tu, soare,
Frăţioare,
Ascultă şi-a mea chemare (2).

Inainte de răsăritul soarelui, fata care merge să se spele la izvor, să se spele întorcându-se cu faţa dincotro răsare soarele şi să zică:

— După cum aşteaptă oamenii soarele, aşà să mă aştepte şi pe mine flăcăii! (3).

(1) Voronca, *Studii în folklor*, p. 7.
(2) A. M. Nour, *Descântece şi vrăji din popor*, Craiova 1912, p. 41—42.
(3) *Şezătoarea*, XIV, p. 76.

Din vraja:

Sfinte soare,
Sfinte domn mare,
Eu nu rădic vânt
Dela pământ,
Ci *cercul* tău
In capul meu,
Razele tale
In genele mele.
Sfinte soare,
Sfinte domn mare,
Şi patruzeci şi patru de răzişoare.
Patru mi le dă mie
Şi patru ţine-le ţie.
Două să mi le pun
In sprincenele mele,
Şi două în umerii obrazului.
La toţi feciorii să le par
Cireş de munte înflorit,
Cu mărgăritar îngrădit (1).

sau acest «descântec» pe care fata îl rosteşte la răsăritul soarelui, cu mânile ridicate în sus şi cu faţa spre răsărit:

Soare, soare,
Când răsai,
In faţa mea răsai;
Comânacul tău
In capul meu;
Incălţiile tale
In călcâiele mele.
Aşà să-ţi fiu eu ţie
Ca *Sfântul soare*
Când răsare.
In faţă cu soarele
In dos cu doamnele.
Către câţi oiu râde,
Inima le-a plânge;
Către câţi m'oiu uità,
Toţi la min' i-oiu adunà (2),

sau, din rugăciunea cu plan:

Răsai soare
Frăţioare,
Nu peste cârduri de oi,
Nici peste cârduri de boi,
Ci peste ochişorii mei
Şi peste statul meu
Şi peste sfatul meu
Şi peste mersul meu
Şi peste viersul meu.
Cum îi soarele luminos
Şi frumos,
Aşà să fiu şi eu! (2),

nu reiese că soarele este socotit întocmai ca o fiinţă sau ca un obiect de închinăciune.

---

(1) *Familia*, XI, p. 68.
(2) I. Pop-Reteganul, *Starostele*, Gherla 19 0, p. 12—3.
(3) Culegere din jud. Botoşani. împărt. de d-l D. Gr. Furtună.

In doina:

De când Ghiţişor s'a dus,
Trei garoafe 'n poart' am pus;
Garoafele s'au uscat,
Ghiţişor nu s'a 'nturnat.
Mi-a trimis Ghiţă o carte,
De trei coţi şi jumătate,
Să-i trimit şi eu o floare;
S'o trimit pe *Sfântul soare*,
Sfântul soare-i fierbântos,
Merge-o leacă, pică jos;
S'o trimit pe *Sfânta lună*,
Sfânta lună
Că-i mai bună,
Ş'apoi mai îngăduită,
Duce floarea neclintită,
Ca pentru Ghiţă gătită (1),

vom găsi o aleasă poezie, însă nici o învederată urmă de cult păgânesc.

2. POVESTEA CIOCÂRLIEI.

După credinţa obştească, *ciocârlia* ar fi făcută dintr'o fecioară, prin voinţa lui Dumnezeu sau prin blăstămul mamei soarelui, ca să curme dragostea dintre fată şi soare.

Pe lângă legendele cunoscute (2),—două de toate,— se dau aici următoarele variante:

Intâia se aude prin jud. Suceava:

«Amù, ci-că erà o dată un împărat şi-o împărăteasă. Ei se bucurau de toate bunătăţile de pe lume, numai copii nu aveau. Şi le erà tare rea inima,—că poate să fie omul cât de bogat: dacă n'are cine-i moştenì batâr numele, geaba mai trăeşte în lume; că averile-s trecătoare, dar numele cel bun rămâne.

A cercat ea, împărăteasa, fel şi chip, să facă copii, dar nici c'a putut face.

Intr'o zi a făcut împăratul şi împărăteasa un praznic mare să aibă pe ceea lume, că dacă n'ai copii, şezi cu ţărâna în gură şi nu-ţi dă nimenea de pomană măcar o lingură de apă. La petrecerea ceea s'a strâns lumea de pe lume, şi-a venit mulţime de femei cu copii mici în braţe Şi toate se bucurau şi se uitau cu drag la îngeraşii lor, numai împărăteasa şedeà de-o parte şi oftà, că ea nu ştià dragostea de

---

( ) T Pamfile, *Cântece de ţară*, p. 189.
(2) Marian, *Ornitologia*, I, p. 354 şi urm.

mamă şi bucuria casei celui care are copii la masă. Şi-a întrebat şi ea pe toată lumea: ce să facă, să aibă şi ea copii, că-i ardeà inima că nu-i şi ea mamă. Şi s'a pus şi ea pe post şi pe rugăciuni, şi se rugà lui Dumnezeu, de udà pământul cu lacrămi.

Intr'o noapte a visat împărăteasa c'a venit la ea o babă şi i-a zis:

— Bucură-te, mărită împărăteasă, că Impăratul împăraţilor a poruncit să ai şi măria ta un copil!

In bucuria cea mare s'a trezit şi a dus vestea asta şi împăratului. Da să nu se bucure omul de tot, când dă norocul peste el, că tot suişul are şi scoborîş, şi după bucurie vine şi scârbă, şi jălanie.

Peste nouă luni dela visul acesta, împărăteasa naşte o copilă, mândră şi frumoasă, de nu mai erà alta ca dânsa, nici în lună, nici în soare. Şi-a trântit împăratul o cumătrie de s'a bucurat toată împărăţia. Şi nu le mai erà acum casa pustie şi tăcută, ci numai veselie şi voie bună, de socotiai dumneta că-i raiu în casa ceea, nu alta!

Şi creşteà copila văzând cu ochii, nu alta. Cât creşte una de aste de-ale noastre într'un an, ea creşteà într'o zi. Şi aşà erà de mândră şi de frumoasă, de şi soarele stăteà de se uità la ea, că |vedeţi|, cât umblase el prin lume, aşà minune nu mai văzuse. Da şi fetei îi erà drag *Sfântul soare*, că, cât stăteà pe afară, numai, la el se uità.

Şi azi aşà, mâni aşà, numai ce s'a îndrăgit copila de soare. Şi cum a crescut fata mare, numai ce-i trăsneşte într'o zi în cap: spune împărătesii că-i este drag soarele şi că vrea să se ducă la el acasă. Iaca ce poznă-i trecù fetei prin cap, de le venià părinţilor să înnebunească de scârbă şi să apuce câmpii. Zău, aşa! Bine-i când dă Dumnezeu omului copii cuminţi, nu de cei ce umblă cu gândurile după lună şi soare!

S'au cercat ei, împărăteasa şi împăratul, să-i scoată nebuneala asta din cap, da unde a fost de chip? A început fata a se uscà de pe picioare, de socotiai că se prăpădeşte. Numai într'un plâns o duceà şi numai într'un văicărit, şi ziua, şi noaptea.

Şi văzând inima de părinţi că li se prăpădeşte odorul, o învoì să pornească la casa soarelui.

Ş'a mers fata, ş'a mers, drumul lung, prin păduri, prin codri, peste văi, prin munţi şi peste munţi, şi-a ajuns la o apă mare. *Din apă a eşit o fată* frumoasă care s'a îndrăgit de ea. Fata ceea i-a făcut un pod mare peste apa ceea, şi-a trecut dincolo. Şi iar a mers fata cale lungă, şi pe un câmp a dat de-o babă, care păşteâ nişte gâşte. Baba o întrebă unde se duce, şi ea îi spuse gândul şi dorul. Babei, fiindu-i milă de frumuseţea ei care se irosiâ pe drumuri, a fermecat-o şi-a suit-o în înaltul cerului, şi cât ai coace un ou, a ajuns înaintea curţilor Sfântului soare.

Mama Sfântului soare a ieşit înaintea fetei, mânioasă, şi a întrebat-o, ce caută?

—Caut pe drăgutul meu, pe *Sfântul soare*, că de multă vreme, de dorul şi dragul lui am pornit de acasă, şi mulţumesc lui Dumuezeu că l-am găsit.

Mama Sfântului soare s'a supărat şi mai tare pe ea şi a blăstămat-o înainte de a o vedeâ fecioru-său să se prefacă într'o păsărică.

Fata se prefacù în *ciocârlie* şi de atunci, hojma iea drumul către soare, ca să-l găsească,—şi nu mai ajunge la el.

Când ciocârlia pleacă de jos, să se ducă spre Sfântul soare, îi tare chefoasă, dar când o ajunge blăstămul mamei Sfântului soare, porneşte supărată pe pământ, tăcută, de se ascunde în nişte tufe (1).

A doua variandă a acestei legende se aude şi prin unele părţi ale Dobrogii: ea se mai chiamă, -şi nu ştiu pentru ce: *marfă gata*:

Inşir o veste poveste, şi-anume de pe când erau poveştile pe lume, adică nu de ieri, de-alaltaieri,

Ci de demult tare,
De când erâ bunica fată mare,

că de azi, cine s'apucă să spuie, lesne-i prins cu minciuna pe limbă,—şi mai mare ruşinea! Ascultaţi-mă, dragii mei, şi

---

(1) Scrisă de d-l M. Lupescu, com. Zorleni. jud. Tutova.

luaţi-mi vorbele mele drepte şi adevărate. Cine n'a crede, întrebe pe alţii, şi aducă-mi dovadă, să mă închin şi eu. Cum am cumpărat-o, aşà v'o vând, dacă nu cumvà mai eftin de cum am plătit-o eu, că pentru povestea asta, şapte bătăi am mâncat dela bunică-mea într'o sară, să-i dau pace şi să-mi pun capul pe pernă!

Ce erà pe lumea asta înainte vreme? Noroade şi împăraţi ca şi astăzi. Dar de bietele noroade cine ţineà socoteală? Nimeni. Nici pe atunci, cum nu ţine samă nici astăzi. Numai zilele împăraţilor se scriau şi rămâneau urmaşilor ca să le ştie: cine cunoşteà slova, le cetià; cine nu, apoi le ascultà, şi din om în om, umpleà lumea. Aşà au ajuns şi în zilele noastre; ca să nu se prăpădească, datorie aveţi să le ascultaţi şi dumnevoastră şi să le spuneţi şi altora. Ştiţi povaţa ceea:

Cine ştie povestea asta şi n'a spune-o,
L-a luà Maica Domnului de mâna stângă
Şi l-a duce pe puntea strâmbă,
La mese strânse,
La făclii stânse.
Da cine va şti-o, şi-a spune-o,
La anul,
La luna,
La săptămâna,
L-a luà Maica Domnului de mâna dreaptă,
Şi l-a duce pe puntea lată,
Unde judecă drepţii
Şi înţelepţii,
La mese 'ntinse,
La făclii aprinse,
Cu pahare pline
Şi bucate bune!

A fost un împărat pe lume, *Ciocârlan-craiul*. Impărăţia lui erà mare şi bogată, iar el vestit în toate vânturile. De ce anume erà vestit, nu v'aş puteà arătà, dar ştiu că despre fata lui, numai morţii nu aflaseră. O chemà *Lia*, dar câte Lii nu sunt şi azi! Fata asta aud că n'avea pereche sub soare de frumoasă: o mândreţe de copilă, s'o pui într'o lingură de a-

pă, să-ţi faci cruce şi s'o sorbi dintr'o dată. Asta! Şi de ani erà cam aşà, ştiţi, cum e bobocelul de floare gata-gata să se deschidă, cum e grâul când dă în pârg. Tu stai cu secerea lângă el, şi nu ştii: să începi,—ţi-i teamă să nu fie prea crud; să nu începi,—ţi-i teamă să nu se treacă.

Aşà sta Ciocârlan-craiul pe lângă Lia lui. Că veniau, vedeţi dumnevoastră, peţitori câtă frunză şi iarbă pe lumea asta, s'o ceară de nevastă. Cine n'a luat drumul spre castelul lui Ciocârlan-craiul? Feciori de crai şi de împăraţi, sute şi sute; feciori de boieri mari şi mărunţei, mii şi mii: şi de-al de noi, ce să mai zic! Pe bunicul, numai bunica, cu vrăjitoare mare l-a mutat dela un gând ca aista!

Şi bietul craiu îşi pierduse cumpătul ca găina umbletul. Mă rog, uşor lucru îţi pare să închizi şi să deschizi uşa cui pleacă şi vine? Da să-i cinsteşti pe toţi, câtă cheltuială! Şi mă-ţi întrebà poate: da de ce nu alegeà pe unul şi să puie cruce chinului? Să vă spun: lesne-i s'alegi din doi, din trei pe unul, dar dintre atâţia, când toţi sunt de viţă şi sămânţă, cum focul negru să te legi de unul! Nu-i aşa? „Unul are ochi frumoşi, altul are mustăţi frumoase, unu-i aşà, altu i pe dincolo: ce-i de făcut? S'aleagă pe unul, răsboirea cu ceilalţi îi stăteà în minte; s'aleagă doi-trei de-o dată, se mânie fata şi-l râde lumea. Hai să amâne şi el de azi pe mâni.

—Că vezi, dragul meu, chiar acuma nu putem intrà în vorbă. Una, că-i fata prea crudă, şi aş vrea s'o mai cresc, şi pe urmă, la o nuntă, câte nu trebuesc! Zestrea în casă nu-i gata şi împărăteasa zice că tocmai la iarnă pune răsboaie pentru covoare şi lăvicere; al doilea, nici de cheltuială nu prea am, că uite, an ne-a cam dat înapoi seceta, şi puţintele parale am strâns. Dumneata, mai aşteaptă, să mai vedem; fata asta mi-i de măritat, şi tot am s'o mărit, şi tot a unuia dintre voi are să fie, că nici eu n'oiu ţineà-o să îmbătrânească, şi nici vlădica s'o ibovnicească!

Şi eu, să fi auzit vorbele aistea din gura împăratului, ce puteam face altcevà, decât să-mi ieau căciula din cap, să mă închin şi să-mi ieau ziua bună,— şi, să ne vedem sănătoşi!

Dar iaca alt rău mai mare, că feciorii toţi, purtând nădej-

dea Liei, nu se mai gândià nici unul la însurătoare cu altcinevà decât cu dânsa; de asta mocniau în ele fetele de pe la sate şi târguri. şi să nu spun minciuni, zău, s'o fi prins nebunele de fete pe Lia, aşà mai la o strâmtoare, nu ştiu dacă nu se întâmplà moarte de om! La urma urmii, văd ele că alt chip nu-i decât să facă jalbă la împărat: să-şi mărite în grabă odrasla, că ele îmbătrânesc cu zile. Fac jalbă, o duc sus, şi împăratul, cu adevărat pus pe gânduri, se hotărî să taie pânza. Ocheşte azi, ocheşte mâni, ocheşte pe *feciorul vântului* şi-i spune:

— Să vii peste o lună să facem foile de zestre, şi pe urmă, într'un noroc!

Hm! Doamne, Maica Domnului! Vorba ceea: gata, gata, numai să vrea fata, dar vorba-i: vrea Lia ori ba? Nu vrea, nu vrea şi pace să se mărite cu un om pământean. Păi atunci, cum făceà tată-său negustoria, aşà, fără să o 'ntrebe? Cum fac şi azi unii; dacă-s dela munte, umblă după gineri dela câmp; dacă-s plugari, cearcă să-şi mărite fetele pe la târguri, apoi cei dela târguri se înalţă mai sus, vor gineri de cei cu slujbe şi cu straie nemţeşti.

Ii spune şi Liei împăratul, şi fata rămâne galbenă ca ceara cea curată.

— Că-i frumos feciorul vântului, draga tatei, şi-i mintos, şi are averi, şi ce n'are?

— Şi fata tăceà şi se întunecà tot mai mult.

Şi aicea nu pricep eu un lucru. Cum se făcuse că Lia se îndrăgise de chipul fără seamăn al *soarelui?* Să fi fost pe atunci soarele om ca toţi oamenii, nu ştiu,—dar de bună samă că aşà erà. Şi-i erà drag Liei soarele, cum mi-i mie dragă vieaţa, şi încă mai mult. Ieşià dimineaţa în cerdacul curţilor şi îl privià cum suie încet-încet crestele munţilo frumoşi, cum se înalţă pe pânza cerului către prânzul cel mare şi către crucea zilei, unde stă acolo sus, să-şi vadă împărăţia lui, toate împărăţiile lumii,—cum pleacă apoi, şi scoboară la vale tot frumos, şi se ascunde după zările sfinţitului.

Cine poate să fie mai mare pe lumea asta ca soarele? Nimeni ca el: el dă vieaţă şi veselie tuturor. Şi mai frumos

ca el? Nimeni, că el e podoaba lumii. Şi după ce nu se se mai vedeà, sta Lia, fata de împărat, până noaptea, târziu, şi se gândià la ibovnicul ei.

Impăratul o vede pălind de-o jale, dar de priceput, nu se puteà pricepe; şi nu s'a priceput până într'o seară, când a auzit-o cântând cântecul cela care de-abià, de-abià, mi-l aduc aminte:

Frunză verde iarbă neagră,
Cântă 'n frunză de dumbravă,
Cânt' o păsărică 'n iarbă.
Trece dorul şi mi-o 'ntreabă:
De ce-i tânără şi slabă?
— Taci, dorule, că ţi-oiu spune.
Câte-am pătimit pe lume!

şi mai încolo, nu-l mai ştiu.

Impăratul şi-a închipuit că boala fetei îi pribeagă şi nu i-a cercat rădăcinile. Feciorul vântului a venit din nou, şi împăratul i-a adăogat:

— Cam sbârnâie fata, ginere, dar am s'o înduplec eu, că nu părintele face după voia feciorilor, ci feciorii se dau după voia părinţilor; şi apoi, ştii că ursul nu joacă de voie. Dumneata du-te acasă, strânge-ţi nuntaşii şi vino, că oiu pune şi eu cele de nevoie la cale.

Cu-adevărat, la curte au început de toate. Bucătăriţele s'au pus la cuptoare, s'au trimis vornici după lăutari,—mă rog, cum îi datina şi obiceiul. Şi toţi păreau bucuroşi, numai Lia domniţa stăteà amărîtă şi nu scotià un cuvânt cu nimeni. O cuprinse desnădejdea cea omorîtoare, care apucă pe omul fără nici un sprijin pe lume. Şi cei mai rămâne celui singur, decât să-şi închidă inima, să se roage şi să se plângă cu lacrămi icoanelor? Căzut-a fecioara în genunchi înaintea Maicii Domnului, fără putinţă de a-i grăì cuvânt; şi a stat îndelungată vreme, cât inima Prea-curatei Fecioare s'a îndurat şi a mântuit-o, dragii mei!

Povestea mea se 'ncheie. Cine n'a uzit şi nu cunoaşte *ciocârlia*, paserea cea cu limbă meşteşugită, care se ridică primăvara cântând în văzduh, rugându-se par'că, la olaltă cu noi, lui Dumnezeu, care ne poartă tuturor de grijă? Zice lu-

mea, zic şi eu şi cred că Lia, fecioara lui Ciocârlan-Craiul, se întrupează în paserea asta, cu altă făptură, dar tot cu inima veche, inimă ruptă de durere.

Poate că chipul soarelui nu mai este cel de demult, dar dragostea fecioarii nu s'a schimbat. Asta să ne fie pildă de fire satornică în cuvinte şi fapte.

Vrea ciocârlia să se înalţe către ibovnicul ei, dar nu poate, că-i lungă calea până la dânsul; cântă şi se ridică până ce dă de plaiurile *vântului turbat* (1). Vântul o ameţeşte şi ciocârlia se lasă în jos, fără suflare. Aşà se întâmplă de sute de ani, şi s'a întâmplà încă multe sute de-acum înainte, până când Ziditorul lumii se va îndurà şi va schimbà unele din rosturile pământului nostru (2).

3. POVESTEA FLORII-SOARELUI.

Legenda florii galbene numită *florea-soarelui, soarea-soarelui, sora-soarelui, lilicea-soarelui* (Maced.), *helianthus annuus* L., nu se deosebeşte, ca ideie, de cea a ciocârliei. Una singură, care se aude prin Basarabia, urmează în aceste şire:

«Mari şi minunate sunt faptele tale, Doamne, şi noi pământenii ne închinăm ţie cu frunţile plecate şi cu umilinţă în suflet, neîndrăsnind a-ţi cârti împotrivă. Da totuş câte odată, gând de diavol ne intră în suflet şi ne 'ndeamnă să te întrebăm: cu ce cale şi socotinţă făcuşi cutare lucru? De asta, stăpâne, ne iartă, că tu făcuşi trupul şi inima omului slabe ispitelor!

O poveste de demult, de demult, de când altfel de oameni erau pe pământ, de pe vremea celui împărat vestit, dar din nume uitat pe vecii vecilor. Ist împărat de toate aveà: şi împărăţie, şi noroade alese şi bogate, şi oaste voinică şi multă,—dar un lucru tot îi lipsià şi-l usturà în suflet şi pe el şi pe împărăteasă: că nu aveau nici un prunc. Că-i

(1) Credinţă din com. Ţepu, jud. Tecuciu: „Ciocârlia s'ar ridicà până în înaltul văzduhului, dacă n'ar da de *vântul turbàt*, care o omoară".

(2) Auzită dela bătrânul Ion Drugan, de loc din Ardeal, mocan în Ali-berciair, în toamna anului 1906.

grea, ştiţi dumnevoastră, grija asta care-l apasă pe om, că mâni-poimâni a închide ochii sub cei patru coţi de pământ şi pe urma lui nimenea nu i-a rămâne să-i facă grija comândărilor... Iar pe femeea care n'a fost vrednică să nască, şerpii, balaurii şi dracii or schingiuì-o pe lumea cealaltă şi i-or suge sângele din sfârcul ţâţelor.

Dar cât nu s'au trudit, cât n'au dat şi n'au împrăştiat pe leacuri fel de fel şi pe descântece! Eu numai, de-aş aveà pe şfert din toată risipa ceea, încă aş zice că om mai bogat decât mine, pe lume nu se află.

Imbătrâniseră creştinii noştri aşà, da nădejdea din suflet tot n'o prăpădiseră, ci aflând că şi alţii au pătimit ca şi ei, pururi se gândiau la Dumnezeu cel a toate răsplătitor. Se întâmplă aşà că tocmai când erau pe calea bisericii, greşesc oamenii noştri în Duminica Floriilor şi din clipa aceea, împărăteasa purcede îngreunată. Le mai rămâneà acum să aştepte. Şi-au aşteptat, şi la soroc, împărăteasa cea bătrână naşte o fetiţă frumoasă ca o floare, ca o picătură de rouă, ca zorile dimineţii, ca un bob de piatră scumpă, şi încă mai frumoasă.

Impărăteasa, stând veşnic în preajma ei, îşi uità de gospodărie; împăratul uitase toate treburile scaunului, iar supuşilor, greu le venià cu asta. Se minunà toată lumea că ce picase pe capul stăpânilor!

Iar tocmai după câţivà ani, când fata crescuse mare, socotind oamenii că împăratul a mărità-o şi le-a aduce cine ştie ce şugă afurisită de stăpân pe cap, au făcut cislă în toată roata împărăţiei, şi din toate a ieşit chipul cum să se mântuie împărăţia de fată.

Vedeţi, aşà, ce hotărîre neroadă! Că dacă murià împăratul, cine aveà să-l urmeze în scaun? Ori socotiau supuşii că va trăì cât lumea şi pământul? Ci mai bine erà să-l lese pe împărat în pace, să facă după cum a ştì şi a pricepe să-şi mărite fata şi apoi, ginere având, să-l îndemne sfetnicii şi mai marii curţii şi-ai târgurilor, ca să l deprindă cu încetul pentru toate cele de nevoie unei ţări. Da ei «nu, că să te fereşti, creştine, de cuiu strein în casă!»; nu zic bà, dar dacă n'ai aveà perete în care să baţi un cuiu, mai bine-i?

Dar, să nu-mi lungesc vorba mai mult: aflaţi dragii mei. că toate vrăjitoarele împărăţiei s'au strâns cioatcă, au înfierbântat frigările şi-au purces să descânte de «Ducă-se pe pustiu Domniţa cea nouă!»

Şi s'a întâmplat întocmai după vrajă. Ajunsese fata împăratului cea mândră fără seamăn, fată mare, când părinţii se gândiau să-i găsească bărbat de potriva ei. Dar fecioara, la una ca asta nu se gândià. In lume nu ieşià, de vorbă cu nimeni nu stà, ci 'ntotdeauna o vedeai cu chipul întunecat de griji. Şi o întrebau toţi:

— Ce ai, Domniţă, de stai aşà ca o floare pălită de soare; ce, te gândeşti undevà?

- Da, mă gândesc departe.

— Şi-anume unde, am puteà oare aflà?

— Nu puteţi.

Pe urmă tăceà. Năcaz mai mare pe capul împăratului, decât acesta nu se puteà aflà în lumea asta. Murià şi se topià şi dânsul de supărare, şi se frământà cu cugetul să afle pricinile. Iar într'o zi îi grăì fetei:

— Fata tatei cea dulce! Tu ai crescut mărişoară. şi noi, drept aceea, ne-am gândit să-ţi aflăm soţior după inima ta. Uite, mâni, poimâni, vor sosì peţitori; tu uită-te la ei, cercetează-i din ochi şi alege-ţi unul, că noi, o vorbă nu ţi-om spune împotrivă, ci toate cele găsite bune de tine, le-om împlinì.

Fata a tăcut, împăratul şi curtea a aşteptat. peţitori şi staroşti şi au venit cu mulţimea,—au venit şi veniţi au fost, s'au dus şi duşi au fost, căci zâna rămase cu inima tot pustie, şi împăratul din gura ei, vorbă hotărîtoare nu află. Iar după câtvà timp, văzând că şaga se 'ngroaşă, şi socotind că poate fata lui de asta nu-şi alege drag, că-i neştiutoare şi cu trupul prea crud, a alergat la alte vrăjitoare din împărăţie, să-i facă fetei «pe ursită», ca să-şi afle şi să-şi aleagă odată un drăguţ. Iar babele noastre o sorocîră din nou, cum s'au priceput ele mai bine, că adică, din ce este, să se facă mai frumoasă, cum nimeni n'a fost şi nimeni n'a mai fi, iar de îndrăgit, unul ca soarele numai să se 'ndrăgească de ea. Şi vorbele, anume:

Să aibă puşi pe umerèi
Doi luceferèi,
Numai soarele să se 'ndrăgească de ei,
Iar fata, după soare,
Să stea să se (moare!

După asta n'a mai trecut mult.

Intr'o dimineaţă, sta fata 'n cerdac şi se uità pe zare. Impăratul şi împărăteasa o văzură şi-o întrebară:

— Ce are fata noastră cea cuminte şi la ce se gândeşte?

— Mă gândesc la nunta unei fete de 'mpărat cu soarele cerului,—răspunse fata.

— Şi crezi tu că-i cu putinţă una ca asta?

— De, ştiu eu! N'am auzit ce s'o fi întâmplat o dată, dar am să mă duc să văd!

— Cum ai să te duci?

— Am să mă duc, cum oiu puteà!

Şi atât a fost. Că ea se duce la soare să-l întrebe de vreà orì ba, şi nici o clipă nu mai şade acasă. Văitatu-s'au curtenii şi curtea toată şi mai mult decât toţi cu rugăminte plină de lacrămi au îndemnat-o împăratul şi împărăteasa să stea locului, dar toate au rămas de-a surda.

Of, bat'o pustia şi amarul de dragoste, că rea-i când te apucă în fierturile ei. Grozavă-i boala asta, dragii mei. Toţi câţi aţi pătimit'o, o cunoaşieţi, iar cei cari o aşteptaţi, gătiţi-vă!

Ci eu atâta vă spun, că nu-i stană de piatră pe lume pe care să n'o răstoarne cel aprins de dragoste. Aşà s'a întâmplat şi cu fecioara noastră. Că ea se duce şi se duce, iar părinţii, nădăjduind că tot or vedeà-o vre o dată, i-au pus mânele pe frunte, au blagoslovit-o şi i-au poftit cale uşoară.

Fata s'a pornit aşà. către Răsăritul lui Dumnezeu, fără ajutorinţa nimănui. Şi-a mers, şi-a mers cale lungă fără capăt, ca şi nădejdea ei fără sfârşit, că dacă nu azi, măcar mâni, că dacă nu mâni, măcar poimâni, răspoimâni, la anul, peste zece, peste o sută de ani, şi tot şi-o găsì ibovnicul, soarele lumii noastre.

Dar de geaba! Puteà să ocolească ea de zece ori pămân-

tul şi tot de geaba-i erà. Ajunge într'un târziu în miez de codru, întunecos ca noaptea iadului. Şi erà o tihnă într'însul, că s'auzià căţelul pământului grăind la nouă stânjâni adâncime. Şi stând ea aşà, uluită şi moartă de osteneală, aude un ţipăt ascuţit. Se dă 'n lături, achipăie primprejur şi dă de-un copac; mai ascultă şi se dumereşte că ţipătul venià tocmai din vârful copacului. Incepe să se suie încet-încet, şi de ce se suià, de ce strigarea ceea asămuitoare cu a unei păsări, s'auzià mai tare. Tocmai când mersese cam o sută de stânjâni, începù să se lumineze cuprinsul, iar fata, uitându-se în sus, băgă de samă că în vârful copacului erà un cuibar. Pornì înainte şi ajunse sub streşina lui, când auzì glas cu înţeles:

— Voinice, voinice, vino şi mă apără, că mult bine ţi-oiu face.

Fata se suì 'n cuibar şi văzù ce văzù: un puişor golaş, gata să moară de frică.

— Da ce cauţi tu aicea, singurel?—îl întrebă fata.

— Eu sunt puiu de bălaur şi fraţi am mai avut, dar *împăratul vânturilor* mi i-a furat iar pe mama a dus-o departe. Stăi colea, lângă mine şi mă păzeşte.

Fata nu mai zice nimic, ci stătù şi aşteptă.

Peste câtăvà vreme, iaca un şarpe grozav că se svârcoleşte în văzduh şi se lasă către cele două suflete.

— Cine-i aista?—întrebă fata pe puiul de balaur.

— Aista-i împăratul vânturilor.

— Impăratul vânturilor? Dar cum se face că s'aseamănă cu neamul vostru?

— Să-ţi spun: şi neamul lui, şi neamul nostru, stăpânesc văzduhurile.

— Dar tu din ce soiu de lighioană te tragi?

– Mama mea-i doamnă ceţurilor şi negurilor şi pâclelor toate; ea-i mai mare peste nouri şi promoroace; când plânge ea, curg văile pe pământ iar când se piaptănă, s'aştern troenii pe câmpuri. Inţelegi acuma?

— Inţeleg. Şi zici: de multă vreme vă duşmăniţi cu vântul?

— De când lumea şi pământul. Iar trânta noastră cu vân-

turile se 'ntâmplă atunci când s'aude tunetul şi se vede trăsnetul.

— Toate bune până acum, încheie fata de 'mpărat, dar drept să-ţi spun: nu ştiu la ce-aş puteà folosì între paloşele voastre.

— Ai să vezi, frumoaso! Vântu-i un om tare ştrengar şi iubăreţ; când vede o fată frumoasă, ori aude că s'ar fi aflând încotrovà, pleacă mort după dânsa şi nu tincheşte din mers până când n'o găseşte. Cum o găseşte, o apucă 'n braţe, o sărută şi apoi se întoarce de unde plecase.

— Ei: dacă-i aşà, lasă!

După asta nu trece multă vreme şi iaca şi vântul. Eu nu l-am văzut ca să vă spun că-i aşà şi pe dincolo, dar dacă cu adevărat a fi având chip de balaur, urît ca el nu cred că se află pe lume altcevà. Cum vine mai aproape, vede fata; cum o vede, haiti, se sfârşeşte. Ii pică fecioara dragă şi pace! Iar fata zice:

- Taci, că-i bună şi asta!

Şi stau aşà cât stau, până când grăieşte vântul:

— Dă-te, soro, la o parte, să mânânc pe puiul ceţei şi apoi să mergem amândoi pe pustiuri.

— Baiu, vântule,— îi răspunse zâna,- nu l-ăi mâncà pe el.

Şi din vorbele acestea şi din altele, mânia vântului, din grozavă cúm erà, se potolì şi vântul plecă la urma urmei cu făgăduiala, că dacă va venì peste un ceas, zâna are să-i deie la ospăţ pe puiul ceţei.

Şi aşà, dragii mei, cu amânarea asta, iaca vine şi împărăteasa nourilor ca să-şi vadă cuibul şi să audă ce nici prin creştetul capului nu i-ar fi trecut. Dar vorba ceea: nici o faptă fără plată, că azi îţi scrie unul o jalbă şi tot îi dai de-o pereche de ciobote dacă nu ştii mânuì condeiul, dar mi-te când scapi dela moarte un suflet de lighioană ca feciorul ceţilor!

— Şi cu ce-ai vrea să te mulţumesc, fetiţo?—o întrebă mama nourilor.

— Cu nimica alta, decât să mă duci pe tărâmul soarelui,— răspunse domniţa.

- U, că prea mult îmi ceruşi, şi drept să-ţi spun că nu pot să-ţi îndeplinesc voia.

Şi-i spuse doamna asta că împărăţia ei ţine cu pace numai de-asupra vântului bun, când face ce vrea. Mai jos, nu poate venì că intră în sfadă cu el, dar nici mai sus, către soare, nu se poate suì, din pricina vântului cel rău.

— Dacă-i aşà, am să mai aştept, zise fata. Să vii peste un an.

— Am să viu,—răspunse împărăteasa; şi se duse.

La jumătate de an, aproape, iaca vântul din nou s'o îndemne la mers Ci-i răspunde fata aşà:

— Măi vântule, măi! Cum să merg eu după tine, când nici nu te ştiu, nici nu mă ştii. Eu îţi spun că-s fată de 'mpărat mare, şi atâta. Mă crezi?

— Te cred.

— Bun. Dar eu nu te-oiu crede pe tine. Adă-ţi neamurile toate să le văd şi pe urmă ţi-oiu da răspuns.

Şi răspunse cel chip de balaur:

— Eu n'am alt neam pe lume decât pe vântul cel rău. Vrei să-l vezi?

— Vreu!

— Ei, atunci să-l chem.

Şi l-a chemat, şi, Doamne, cât s'a fi înspăimântat domniţa cea frumoasă, când a fi fost văzut sluţenia ceea pe bălaur. Dar ce erà să facă:

Rabdă inimă şi taci,
C'altcevà n'ai ce să faci!

Iar vântul cel rău, când şi-a văzut cumnata, îi venì lèş la inimă. Şi aşà cum putù, se furişă pe lângă dânsa şi-i spuse că i-i dragă. Iar zâna-i răspunse:

— Dragă ţi-s şi-oiu fi a ta, dacă-i lăsà pe 'mpărăteasa negurilor să mă plimbe până'n cer.

— O las!

Şi lăsată a fost. Fata s'a simţit dela o vreme luată de un nour şi dusă tot mai sus, până când, atingând scara cerului, se suì pe întinsoarea lui. Ce-i mai trebuià acum? O zi de drum până la castelul de cleştar al soarelui, unde s'ajungă şi să-şi vadă ibovnicul ei cel drag.

Dar nenorocirea fetei era pe semne scrisă. Că vânturile

văzându-se pâcălite, îndată trimeseră veste mamei soarelui că picior-pământean se află în domnia ei.

Nu ştiţi cine-i mama soarelui? Un cuvânt: soră bună şi cinstită cu moartea, cu mama pădurii, cu talpa iadului, cu ciuma şi nu ştiu mai cine. Asta, cum aude, dă şfară în ţară că cinevà vrea să-i fure inima feciorului ei. Căutări peste căutări, răscoliri peste răscoliri, umblete, şi la urmă, fata de împărat se vede prinsă, legată şi dusă la scaunul de judecată al hârcii. Baba, nici una, nici două, o preface 'ntr'un bob de sămânţă şi-o svârle'n vânt iar vântul o lasă pe pământ, să crească şi să 'nflorească. Floarea ei, la chip să samene cu chipul soarelui. Din răsăritul pe zare al mândrului fecior şi până'n sfinţit, floarea asta să-l urmărească fără curmare, să-i plângă de dor, dar de atins, nici o dată să nu-l atingă.

Ce-i floarea asta, v'aş întrebà? Ci eu socot că-i *floarea soarelui* cea galbenă şi mândră. Şi cine-i ştie povestea, întrebe-şi inima, ce zice? Eu unul, drept să văspun, mi-i jale de jalea ei:

De jalea zilelor mele.
Plâng pe apă vălurèle,
Păsări mici în cuiburèle;
De greul traiului meu.
Plânge apa pe pârău,
Paserea în cuibul său! (1)

4. POVESTEA CICOARII.

Din Transilvania avem această veche şi prèa frumoasă legendă în versuri a florii de cicoare, prefecută astfel de soare dintr'o domniţă, pentru chipul cum a răspuns la îmbierile sale de dragoste:

Pe pârău de rouă,
Plimbă-mi-se, plimbă
Tânără mlădiţă,
Prin rouă desculţă,
Zâna florilor,
Floarea zorilor,
Rouă adunându-şi,
Paharul umplându-şi,

(1). Auzită dela N. Neculau, păzitor de vite în Biulbiulul mare, com. Biulbiulul-mic, jud Constanţa, în toamna anului 1906.

Şi ea mi se crede
Că nimeni n'o vede!
Dar o a văzut
Drăguţ sfântul soare.
Şi cum o a văzu',
Mult că i-a plăcut
Şi'n grab'a mânat
Doi luceferei
Peţitorii ei,
In cas' d'au intrat,
Ea i-a 'ntâmpinat
Şi mi i-a 'ntrebat:
—Doi luceferei,
Ospeţiorii mei,
Treceţi d'odihniţi
Şi vă veseliţi!
Dar ei răspundeau,
Din gură ziceau:
N'am *ven't* s'odihnim,
Să ne veselim,
Ci-am ven't să peţim
Şi să logodim:
Vrei pe sfântul soare
Că el e mai mare?
Ea de-i auzì,
Din graiu le grăì;
—Ba eu n'oiu voi,
Soare soţior,
Că-i tot călător,
Ziua peste sate,
Şi noaptea pe ape!
Doi luceferei,
Peţetorii ei,
Se 'ntorcând la soare,
I-au spus de urmare
Soarele s'aprinse
De necaz şi zise:
—Lăsa-ţi-mi-o'n pace
Că mi-o voiu preface,
In fragedă floare,
Floare
De cicoare,
Cu ochi după soare.
Când oiu răsărì
Ea s'o 'nveselì;
Când oiu asfinţì,
Ea s'o ofilì;
Când oiu scăpătà,
Ea s'o adunà! (1)

(1). G. Dem. Teodorescu. *Poezii populare,* p. 459.

PARTEA III.

L U N A

I. LUNA.

Luna, numită prin multe părți și *lumină* (1), după credințele poporului, este un corp ceresc, ca soarele și stelele, făcută, după unii, o dată cu cerul, ca să lumineze pământul pe timpul nopții.

Prin unele părți, se zice că luna este nevasta lui Dumnezeu, adică a cerului (2);

Alții cred că este lumânarea lui *Isus Hristos* (3);

Alții zic că-i steaua *Maicii Domnului* (4);

Alții o socotesc ca o sfântă care are îndatorire să lumineze lumea pe vremea nopții, cât timp soarele se odihnește (5);

Alții socotesc luna ca fiind un barbat, împrejurul căruia stau de pază trei stele sfinte: *Sf Magdalina*, *Sf. Varvara* și *Sf. Maria*; acestea o și poartă pe cer.

Prin Bucovina, despre lună, se aud următoarele povestiri:

(1). C. R. Codin, *O samă de cuvinte din Muscel*, p, 47:

Fost-am eu la părinți una
Cum e 'ntre stele *lumina*.

E. Sevastos, *Cântece moldovenești*, p. 53:

Lumină luminătoare,
Răsai mai strălucitoare,
Lângă drumul ce mă duce
La puicuța mea cea dulce!

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 1239.

(3) *Ibidem*, p. 1173.

(4). *Șezătoarea*, I, p. 233.

(5). Otescu, *op. cit.*, p. 63.

«După ce s'a făcut lumea, a fost *Sf. soare* şapte ani singur; *luna* încă nu erà. A făcut Dumnezeu o sesie.

— Hai, Doamne,—zice dracul,—şi-om face să vadă oamenii şi noaptea.

— Haide, zice Dumnezeu. Mergi înapoi în pământ şi-mi adă de unde ai adus piatră de cea scumpă, adă-mi cremene şi argint.

Indată le-a venit şi la oameni ştire că are să le dea Dumnezeu lună.

Necuratul a adus ce-a trebuit, dară Dumnezeu nu a vrut să facă de faţă cu dânsul.

— Acù, ce să mai fac?—întreabă necuratul.

— Iea, şi le du,—zice Dumnezeu,—şi zideşte *iadul;* zideşte-l bine, împrejur, şi-l acopere cu uşi de fier pe de-asupra.

Diavolul s'a dus. Dumnezeu a scăpărat şi-a făcut *luna,*— un om Şi a făcut Dumnezeu un drumuşor de argint, pe amândouă părţile cu pomi, şi i-a zis să se ducă:

—Du-te,—zise Dumnezeu,—pe drumuşorul ista, până ce vei ajunge la casa *soarelui,* căci tu eşti lui de ajutor. Dar să potriveşti că cu atâta şi atâta tot în urma lui să te ţii; numai către sfârşit ai să te mai apropii şi iar ai să te depărtezi. Iar mersul acesta îl vei ţineà până în vecii vecilor, după cum ţi-l hotărăsc eu acum.

Soarele acuma ştià. Dimineaţa, când s'a sculat, a spus femeii sale:

— Caută că în locul meu îndată are să-mi vie tovarăşul: să găsească toate pregătirile ca şi pentru mine.

Luna a venit la casa soarelui şi după ce s'a hodinit, a pornit să-şi facă lucrul şi o dată cu seara, s'a arătat plină la răsărit. Oamenii s'au bucurat că au lumină iar dracul şi mai tare s'a bucurat.

— De acum,—zice el,—au să poată lucrà oamenii şi noaptea!

— Ba n'a fi aşà, zice Dumnezeu, căci numai o jumătate de lună se va vedeà noapte, iar jumătate nu.

Căci luna e om: la început, mititel ca şi copilul, şi apoi tot creşte; aripele-i cresc împrejur, până ce vin una, şi e rotund. Apoi începe iară a îmbătrânì şi a se face tot mai

mic. Aripele i se taie până ce rămân ca degetul. şi iar se naşte din nou.

Pe lună o ridică numai şapte *draci*, La lună ei se duc cu bucurie, căci ea e rece. Aripele îi sunt numai din piatră scumpă. şi luna are argint, nu aur ca soarele. Pentru aceea soarele e aşà fierbinte. căci aripele îi sunt de foc. *Balaurii* sau *vârcolacii* o mănâncă pe lună, îi ciuntesc aripele. că se face în toată luna mică» (1).

O altă povestire despre *lună* şi *soare*, se aude tot prin Bucovina, în următoarea cuprindere:

«Pe când umblà Maica Domnului cu Domnul Hristos mic, fugară de frica Jidanilor, s'a întâmplat c'a ajuns într'o pădure, la casa unor tâlhari,— doisprezece de toţi. Aceşti tâlhari aveau o femeie care şi ea aveà doi copii: unul îl născuse dimineaţa şi se chemà *Vargălată* sau *Vargat*, şi pe altul seara; acestuia îi pusese numele *Seara*.

Vargălată erà plin tot de bube şi când aveau să vină tâlharii acasă, aşà de tare ţipà!

Maica Domnului, cum scăldà femeia copilul, îndată ce l-a scos, l-a pus pe al ei pe Domnul Hristos în scăldătoare, în loc.

— Vai de mine, femeie bună, ce faci? Nu destul mă chinuesc eu zi şi noapte cu copilul meu, vrai să se umple şi-al tău?

— Lasă, nu te teme, că nu s'a umpleà,—a zis Maica Domnului

Dar ce minune! Vargat, cum l-a înfăşat mă-sa, când l-a scos din scăldătoare, a adormit. Mă-sa gândià că poate-i mort, ştià că îndată aveau să vie tâlharii şi el nu ţipà. Iea si-l desfaşă, dar trupul lui era *tattă*. de curat.

A lăsat copilul să doarmă şi-a alergat să le iasă [tâlharilor înainte, spuindu-le că este la dânşii o femeie cu copil mic, să nu-i facă nimică, că iată ce minune a făcut cu copilul lor.

— Bine că ni l-a lecuit pe al nostru; n'ai grijă; nu-i vom zice nimică,—au răspuns ei.

Maica Domnului, a doua zi s'a sculat şi a plecat.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 27—8.

Domnul Hristos a crescut mare și Jidanii l-au prins și l-au pus pe cruce între doi tâlhari.

— Dacă ești tu Dumnezeu, poți să te scapi! — a zis unul din tâlhari Domnului Hristos.

— Tu nu vorbì, — a zis cel din dreapta, — căci nu ești vrednic să judeci sângele acesta curat!

După ce l-au pus în groapă, a trimis Dumnezeu pe îngerul Vargălată ca să ridice piatra de pe mormântul Domnului Hristos, cufundată de șapte mii de stânjini. Domnul Hristos a ieșit, și aducându-și aminte de cei doi tăvarăși ai lui, cei doi copii, Seara și Vargălată, a cerut lui Dumnezeu să i-i deie, ca să-i fie lui apostoli. Apoi s'a dus Domnul Hristos de a sfărmat lăcățile iadului, ca să deie drumul sufletelor cari se chinuiau. Umblând ei împreună, Seara l-a vândut pe Domnul Hristos Jidanilor, de l-au muncit Domnul Hristos și a doua oară a-înviat, dar pe neprietenul său Seara l-a legat și până la sfârșitul lumei va sta în lanțuri. Și el e *luna* ce umblă noaptea pe cer, rămânându-i tovarăș numai îngerul Vargălată sau Vargat, ce s'a născut dimineața și care e *Sfântul soare*» (3).

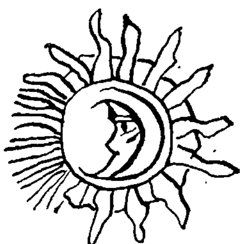

Fig. 4 (1).

Fig. 5 (2).

Inălțindu-se pe cer, luna ajunge prin acele locuri pe care poporul le botează întocmai ca pe cele ale soarelui: prânz, de amiază, ș. a. m. d.

Cu privire la creșterea și descreșterea lunii, în afară de cele arătate până aici, pomenim și următoarea povestire pe care o aflăm prin jud. Tecuciu:

Soarele și *luna* erau frați buni și-și erau dragi ca ochii din cap unul altuia, da numai până când soarele *a trimis* (4)

(1) Lună din stema Moldovei, după *Divanul* lui D. Cantemir din 1698 (Bianu și Hodoș, *Bibliografia românească veche*. I, p. 358).

(2) Lună din stema Moldovei, după *Cartea de învățătură* din 1643 (Bianu și Hodoș, *op. cit.*, p. 138).

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 324—5.

(4) „*A trimite la o fată*", a trimite pețitori ca s'o ceară.

la tată-său s'o ceară pe lună. Lunii atâta i-a treabuit să afle, că îndată i-a picat soarele urît. N'a vrut să fie

Cumnățică fraților
Şi noră părinților.

Iar când soarele a spus că el va trece peste oprirea părinților şi voia lunii, luna i-a răspuns:

— Decât aşà, mai bine să mă mânânce racii şi peştii mărilor!

Şi de atunci şi până astăzi, soarele trimite în toată luna *racii* şi *peştii* mărilor, de mânâncă pe soră-sa (1).

La acestea mai adăugăm şi următoarea socotință naivă bucovineană: «Luna când e nouă, pe zi, creşte ca un aluat, ca să putem noi numărà [perioadele dintre creşteri] şi apoi scade ca [şi] cum ai tălà dintr'însul zi după zi până se trece luna cea cu toate zilele şi-apoi altă lună iese în loc şi iar se trece zi după zi, cum trece vremea, că nu se mai poate înturnà [luna ce-a fost]; că luna ce s'a trecut, mai poate fi?» (2).

Copilul născut, când luna de pe cer este în creştere, va aveà spor la toate în vieața lui. Născut în descreşterea lunii îi vor merge toate pe dos (3).

Când luna, mergând în drumul ei, calcă peste o stea, o arde, şi atunci, omul a cărui stea a ars, moare (4).

Mărirea şi micşorarea lunii, poporul o numeşte *creştere* şi *descreştere* sau *scădere*. Când luna se înfăţişează ca cel mai subțire fier de secere, se chiamă *lună nouă* sau *craiu nou*. Când se vede în întregime, poartă numele de *lună plină, lună veche* sau *craiu vechiu*. Când luna plină începe a scade, se zice că luna se *pişcă* sau că a ajuns la *pişcătură* (5).

Nu ştiu prin ce părți, creşterea şi descreşterea se numesc *prevestit* sau *trăvestit* (6).

(1) Culegere din com. Țepu. — S'ar puteà ca această povestire să fie o explicare şi a *întunecimilor de lună*.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 614.

(3) *Ion Creangă*, VI, p. 53.

(4) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(5) Com. Țedu, jud. Tecuciu.

(6) *Uricariul*, X, p. 405.

Când luna se pişcă, va *plouà*, dacă până atunci a fost secetă (1). Pe această vreme nu se pun *cloştele*, căci puii scoşi nu se vor ţine de cloşte (2).

Tainica vrajă a unei nopţi înstelate, în care văpaia lunii îneacă cuprinsul, a răscolit sufletul poporului nostru într'o măsură mare. Dacă vara, când cerul de noapte este de mai multe ori curat, munca grea a zilei face pe oameni să-şi pună capul pe căpătâiul odihnei, rămân însă destule prilejuri când ţăranii noştri pot privì bolta înstelată şi luna cu nesaţ: între aceste prilejuri intră călătoriile şi alte îndeletniciri câmpeneşti, dar mai ales hoinăreala tineretului într'ale dragostii.

Ne spune o doină cunoscută pretutindeni:

Cine n'are dor pe vale,
Nu şti' luna când răsare
Şi noaptea câtu-i de mare;
Cine n'are dor pe luncă,
Nu şti' luna când se culcă
Şi noaptea câtu-i de lungă!—

Intr'adevăr întâlnirile ibovnicilor se fac cu îndestulă greutate, şi prin urmare unul sau celalt, are toată vremea să privească cerul şi *luna* dela răsărit şi până la apus.

Luna, prin urmare, multe vede; o doină moldovenească îndeamnă:

Răsai lună şi mai sus
Şi du la mândra răspuns,
Sau să iasă sau să ştiu,
Pe la ea să nu mai viu!
— Răsai lună, şi sui sus,
Şi du la badea răspuns,
Să iubească 'ntr'altă parte,
Că pe-aici nu se mai poate,
Că şi-atât, cât s'a putut,
Am fost proastă, n'am ştiut,
Tânără, n'am priceput (3).

O chiuitură ardelenească:

Răsărit-a luna'n şură,
Nu-i aici cine-mi dă gură;
Răsărit-a luna'n prag,

(1) Cred. Rom. din com. Ţepu. jud. Tecuciu.
(2) Idem.
(3) El. Sevastos, *Cântece moldoveneşti*, p. 103.

Nu-i aici cine mi-i drag! (1).

Luna, prin urmare, se bucură de-o deosebită cinste printre tineret; cu luna de obiceiu, cum am mai văzut, își aseamănă și ibovnicii, pe iubitele lor:

—Dragul mamei, nu oftà,
Că maica te-a însurà.
Satu-i mare, fete-s multe,
Și mai mari, și mai mărunte,
Ți-i alege, c'ài de unde.

—Of, of, of, maică, măicuță,
Ceru-i mare, stele-s multe,
Și mai mari, și mai mărunte,
Dară luna-i numai una
Și lumină toată lumea! (2).

icoană pe care ne-o dă și Eminescu în «Luceafărul»:

Și erà una la părinți,
Și mândră'n toate cele,
Cum e fecioara între sfinți
Și luna între stele.

E firesc, prin urmare, ca luna să fie câte o dată *sfânta lună* (3), iar fetele să rostească înaintea lunei pline, de trei ori această vrajă:

Lună,
Lună,
Doamnă bună,
Căluț ai,
Corbaciu n'ài.
N'a corbaciul dela mine
Mână calul de sub tine,
Da-l mână, da-l asvârlește
Iuti la mine-l *arădueşte,*
Iute ca vântul,
Tare ca gândul,

(1) I. Pop-Reteganul, *125 chiuituri*, Gherla 1904, p. 34.

(2) Zanne, *Proverbile*. IX, p. 44.—N. I. Dumitrașcu, *Flori de câmp*, Bârlad 1914. p. 79-80:

„Măicuța mă mângâià
Și din gur' așà ziceà:
Satu-i mare fete-s multe
Și mai mari și mai mărunte,
Alege-ți una pe frunte...
— Maică, măiculița mea,
Ceriu-i mare, stele-s multe,
Și mai mari și mai mărunte,
Dar ca luna
Nu-i nici una,
De mare, de luminoasă,
Așà mândră și frumoasă!

(3) *1000 doine, strigături și chiuituri*, Brașov 1891, p. 75:

Mult mă 'ntreabă *sfânta lună*
Unde mi-i vieața bună.

şi să arunce în apă curgătoare firul de busuioc sau floarea ce-o ţineà în mână (1).

Datini de-acestea au şi *Francezii* (2).

Prin Bucovina se crede că dacă e cinevà bolnav de măsele şi vede luna pe cer, pune mâna pe falcă şi zice:

—*Lună, lumânarea lui Hristos*,—că luna ni e nouă lumânare noaptea,—oare şi pe cei morţi îi dor dinţii cum mă dor pe mine? (3).

Cu privire la lună, în popor găsim o sumă de gâcitori dintre cari, cele mai caracteristice, sunt următoarele:

Pe cea casă şindilită,
Joac'o mâţă potcovită.

*

Am un glob de aur,
Joacă pe-o piele de taur.

*

Mâţă grasă,
Trece noaptea peste casă.

*

La margenea satului,
Căciula fârtatului.

*

Intr'un vârf de deal,
O urmă de cal.

(1) I. Pop—Reteganul, *Starostele*, Gherla. 1900 p. 12.—*Ion Creangă*, V, p. 373: Când o fată vrea să-şi facă pe ursită, iese cu *brâul* deschis, pe vreme senină şi pe *lună plină*, şi face în sus cu el către luuă, şi lovind în ştreşina casii zice:

Lună
Lună,
Doamnă bună,
Bun cal ai,
Şi frâu n'ai.
Să te duci la ursita mea,
Să te duci,
Şi să mi-l aduci.
De l-ai găsì dormind pe pat,
Să-l ieai şi să-l vâri sub pat,
Şi de sub pat.
Să-l dai pe uşă afară
Şi la mine să-l porneşti,
Prin pădure fără sine *(frică, sfială)*,
Şi prin sat fără ruşine.

Apoi strângând brâul grămadă, îl împunge cu *acul* şi zice:

Te împung prin inimă.

Apoi se duce la foc şi-l înveleşte cu măturiţa din 3 nuiele de *alun*, 3 de *soc* şi 3 de *plop* şi iarăş zice:

Alunul să-l aducă bun,
Socul sa-l aleagă cu noroc,
Plopul să-l aducă pe loc.

(2) P. Sébillot, *Le ciel et la terre*, p. 58; d. p.:

Lune. ô ma tant belle lune,
Toi, qui connais ma fortune,
Oh! fais-moi voir en rêvant,
Qui j'aurai pour mon amant!

(3) Voronca, *op. cip.*, p. 615: Intre lună şi omul mort se face următoare legătură: „Luna are de a face cu *morţii*, căci fiecare om moare sau la lună plină sau la sfert, sau la sfârşit, şi ea ştie de sufletul lui că a ieşit".

Din deal,
In deal,
Şi din vie, în vie,
Floricică *nărângie* (1).

Urumătoarele gâcitori zugrăvesc luna în mulţimea stelelor:

Pe valea lui Sgaidarac
O chilă de mieiu vărsat:
Numai unul boborat.

*

Am o cloşcă cu pui:
Seara s'adună,
Şi noaptea se risipeşte.

*

Am o strachină cu alune
Şi cu o nucă în mijloc (2).

Mai des decât soarele, luna are câte o dată împrejurul ei un *cerc*, *cercuţ* sau *ţărcălan* galben (3), care se socoteşte a fi un semn prevestitor pentru *ploaie* (4), semn că *va vremuì*, adică se va schimbà vremea în rau (5), că va fi altfel de cum a fost până atunci (6), sau că a doua zi se va scornì *vânt* (7).

Cu privire la acest *cearcăn*, iată ce ne spune o povestire olteneascǎ :

«Popa a plecat la pădure cu preoteasa şi cu *zluga*, şi a ajuns la pădure, şi a tăiat lemne, şi a'ncărcat carul

S'a suit preotul şi preoteasa în car. S'a pus o ploaie şi un frig, şi-a îngheţat.

Zluga a mers pe jos şi a văzut un foc în pădure. A zlugă s'a dus la foc, că murià de frig. S'a dus şi popa. Când a ajuns la foc, o jumătate de om frigeà un om întreg. Popa i-a dat buna ziua.

---

(1) *Ghiluşul*, II, no 1-2, p 27.

(2) Colecţiile de cimilituri ale d lor Gorovei, Pamfile şi N. Pasculescu *(Lit. pop. rom)*.

(3) Intr'o doină de pe Târnave *(1000 doine*, § a) p. 209:

Bata-te, mâi huţa, bata,
Cercul cel de lângă lună,
Drgostea noastra ca buna...

(4) *Şeşatoarea*, VI, p 38.—Marian, *Sarbatorile*, I, p. 119.

(5) Zanne, *Proverbile*, IX, p. 328.

(6) Cred 1 om din com. Hânţeşti, jud. Dorohoiu, împart. de d-l N. V Hânţescu. „Când luna are *ţarcalan*, un cerc colorat verde galbuiu, - se va schimbà vremea.

(7) Cred. Rom. din com. Tuţcani, jud. Covurluiu, împart. de d-l I. O. Zugravu.

I-a zis popa:

— Jumătate de om, de ce frigi un om întreg?

Jumătatea de om a zis:

— Ce caţi, popo, la mine?

— Veniiu să-mi dai foc.

— Îţi dau foc, dacă mi-ai spune *de ce are luna cearcăn.*

Popa a zis că are luna cearcăn de *vânt.*

A adăstat preoteasa ca să vie popa şi n'a venit, Şi s'a dus şi ea.

Dă acolo buna ziua.

— Jumătatea de om, de ce frigi un om întreg? Da popa n'a venit aici să iea foc?

— Ala n'a venit!

N'a fost jumătate de om, şi a fost Dumnezeu şi Sf. Petre; şi au făcut pe popă *biole* şi pe preoteasă a făcut-o bioliţă. Şi i-au legat de-un lemn. Şi s'a dus şi zluga(1) după ei şi a zis:

— Buna ziua, jumătate de om!

— Ce cauţi aici, moşule?

— Caut pe popa şi pe preoteasa; n'au venit să iea foc?

— Ba au venit, şi-au minţit că are luna cearcăn de vânt. Tu ştii, moşule, de ce are luna cearcăn?

— Numai Dumezeu ştie de ce are luna cearcăn.

Atunci i-a dat biolile şi bioliţa, şi i-a înjugat.

La nouă ani, să te păzeşti, că intră cu carul într'o baltă şi se umplu de noroiu şi se fac ca nişte diavoli; şi se face popa popă, şi preoteasa preoteasă, c'aşă i-a făcut Dumnezeu, ca să nu mai mintă de altă dată» (2).

Când luna e cu un *corn* în jos, se crede că va *plouă*; când este cu amândouă coarnele în sus, nu plouă (3). Prin unele părţi, când luna este cu amândouă coarnele în sus, — şi deci, cu burduful în jos, — se zice că este semn de *secetă*, iar semn de ploaie e atunci când are coarnele în jos (4).

Când luna străluceşte curată, e semn de vreme bună (5)

(1) Neînţeles. Pe p. 66 se arată că sluga a plecat întâi.

(2) *Ghiluşul*, I, no. 2, p. 8-9.

(3) Zanne, *Proverbile*, IX. p. 328.

(4) *Şezătoarea*, VI. p. 38. — Cred. Rom. din com. Vânători, jud. Neamţ, împărt. de d-l A. Moisei: „Câudu-i luna cu cornu'n jos, va fi *secetă* toată luna".

(5) Marian. *Sărbătorile*, I, p. 120.

Când luna este roşie înprejur, se zice că prevesteşte o vreme secetoasă.

Prin jud Muscel. la Sâmedru se uită oamenii ca să vadă cum e luna. Dacă luna va fi plină şi cerul senin, iarna va fi bună; dacă dimpotrivă, luna va fi plină şi cerul acoperit cu nori, dacă ar plouà sau dacă ar ninge, se arată că iarna va fi aspră, că zăpezile vor fi grele şi că gerul va fi straşnic (1).

Noaptea, când luna străluceşte frumos, nu e bine să zică cinevà că e lună «ca ziua», căci atunci cei răposaţi prin înnec se dau la întuneric (2).

Noaptea nu-i bine să te uiţi la lună, căci te calcă *tâlharii* (3).

Când stai jos, să nu te uiţi la lună, ca-i păcat (4).

Văzută de cinevà în vis, luna însemnează tatăl sau mama celui ce visează. Dacă luna cade de pe cer, este semn că unul din părinţi va murì. Dacă visează luna gospodarul sau gospodina, însemnează că va murì gospodina, respectiv gospodarul.

In sfârşit, unii, ca să uite pe cei răposaţi, cred că e bine să se uite prin sită la lună (5).

2. LUNA NOUA.

Luna nouă se mai numeşte şi *craiu nou*, *lună tânără* (6) sau *lună în două coarne*, cum ne spune un cântec aradean:

Susu-i luna'n două coarne,
S'a culcat mândra, nu doarme...(7).

Când Românii văd întâia dată lună nouă, unii o privesc printr'o pânzătură subţire ca să se încredinţeze dacă într'adevăr e nouă, spunând, de pildă, că dacă ar fi «de două

---

(1) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 71.
(2) Zanne, *Proverbile*, IX, p. 328.
(3) Cred. Rom. din jud. Vasluiu.
(4) Cred. Rom. din com Catane. jud. Dolj, împărt. de d-l Şt. St. Tuţescu.
(5) Voronca, *op. cit.*, p. 615.
(6) S. Mangiuca, *Calendar pe 1882 şi 1883.*
(7) *1000 doine, strigături şi chiuituri*, p. 49.

seri» sau de mai multe, secera ei se va desface în două sau mai multe felii, după numărul zilelor,

In acea seară, ori şi cine are prilej să ceară cevà dela luna nouă:

Sănătate. Copiii sar în sus când o văd şi cântă :

Lună nouă,
Lună nouă,
Sănătos m'ai găsit,
Sănătos să mă laşi! (1);

Sau:

Craiu nou,
Craiu nou,
Sănătos m'ai găsit,
Sănătos să mă laşi!

aruncând cu aceste vorbe, o bucăţică de *pâne* spre lună (2);

Sau:

Lună nouă,
Lună nouă,
Colac ţie,
Sănătate mie (3);

Cei bolnavi strigă:

Craiu nou,
Craiu nou,
Na un fedeleş gol,
Şi dă-mi unul plin:
Roş ca călina,
Şi gras ca slănina! (4);

Sau:

Craiu uou,
Craiu nou,
Na-ţi un fedeleş deşert,
Să-mi dai unul plin (5).

---

(1) Culegere din com. Ţepu, jud. Tecuciu,—Zanne, *Proverbile*, IX, p. 328.
(2) Voronca, *op. cit.*, p. 316.
(3) Şt. St. Tuţescu şi P. Danilescu, *Monografia com. Catanele, jud. Dolj*, p. 129.
(4) Zanne, *Proverbile*, IX, p. 328.—*Şezătoarea*, XV, p. 15,
(5) Voronca, *op. cit.*, p. 316.

Sănătate și pâne: Se strigă în mijlocul curții:

Lună nouă,
Lună nouă,
Taie pânea'n două:
Ție jumătate,
Mie sănătate! (1),

Pâne:

Lună nouă,
Lună nouă,
Taie pânea'n două:
Ție jumătate,
Mie-a treia parte (7).

Sănătate și bani:

Lună nouă,
Lună nouă,
Sănătos m'ai găsit,
Sănătos, să mă lași;
Cu parale m'ai găsit,
Cu parale să mă lași! (3);

Sau:

Lună nouă,
Lună nouă,
Sănătos m'ai găsit,
Sănătos să mă lași.
Lună nouă,
Lună nouă,
Tari ca argintul ne-ai găsit,
Tari ca argintul să ne lași.
Lună nouă,
Lună nouă,
Cu bani ne-ai găsit,
Cu bani să ne lași (4).

Bani: Aruncând o bucățică de pâne spre luna nouă, se zice:

Craiu nou,
Craiu nou,
Cu bani m'ai găsit,
Cu bani să mă lași (5).

(1) Zanne, *Proverbile*, IX, p. 328. – *Șezătoarea*, VI, p. 38-9. – G. Dem. Teodorescu, *Poezii populare*, p. 190.
(2) *Țara nouă*, 1887, p. 100.
(3) Culegere din jud. Tutova. înpărt. de d-nii frați Cahu.
(4) G. Dem. Teodorescu. *op. cit.*, p. 190.
(5) Voroca, *op. cit.*, p. 316.

Cu privire la bani, se crede că este bine ca fiecare să se îngrijească să aibă în buzunar la vreme de lună nouă cevà bani, ca să nu ducă lipsă în curgerea lunii ce urmează (1).

Banii se arată la lună nouă „şi vei aveà bani peste toată luna» (2).

Prin Oltenia, cu aceşti bani, cari trebuie să fie de argint, îşi freacă oamenii barba (3); alţii, prin alte părţi, îi sună iar cu unul din ei îşi face cruce privind spre lună, ca să aibă bani mulţi.

Prin jud. Tecuciu se crede că aceşti bani trebuesc arătaţi la toată lumea ca să nu se mai isprăvească peste lună (4).

Astfel de credinţe le întâlnim şi la *Ruşi:* «Când vezi întâiaş dată lună nouă, să ai bani în buzunar şi să-i suni, ca să ai toată luna» (5).

Bani şi prăpăd în duşmani:

Lună nouă,
Lună nouă,
Da-ne nouă,
Pungi cu bani,
Moarte'n duşmani (6).

Prin Bucovina, când văd Românii lună nouă, zic de trei ori «Tatăl nostru», după care adaugă:

—Pe nime să mă lasi cu sănătate, da duşmanilor, ştie Dumnezeu ce să le dea! (7).

Pâne şi ouă:

Lună nouă,
Lună nouă,

(1) Cred. Rom. din Podu-Turcului jud. Tecuciu, împărt. de d-l V. D. Gheorghiu.

(2) A. Gorovei, *Superstiţiile*, p. 16.

(3) Cred. Rom. din com. Bourenii jud. Dolj, împart. de d-l N. I. Dumitraşcu. Frecatul banilor, prin părul barbei şi al capului se face şi la *alişveriş*. Întâii bani dobândiţi la o afacere, cu intenţia ca să se înmulţească banii ca părul barbei sau al capului.

(4) Cred. Rom. din com. Ţepu.

(5) *Revue des traditions populaires*, XXII, p. 301.

(6) Culegere din com. Ţepu, jud. Tecuciu.

(7) Voronca, *op. cit.*, p. 316.

Rupe coca'n două,
Şi ne dă şi nouă,
Şi-un castron de ouă! (1).

Sănătate şi soţ:

Craiu nou,
Craiu nou,
Sănătos m'ai găsit,
Sănătos să mă laşi,
Fără nevastă m'ai găsit,
Cu nevastă să mă laşi! (2).

Prin Bucovina, luna nouă, ca şi stelele, este trimisă, în vrăji, ca să aducă ursita celui ce nu mai poate aşteptă;

Lună, lună,
Vărgolună,
Tu eşti mândră şi frumoasă,
Tu eşti a nopţii crăiasă,
Tu cal ai,
Dar frân n'ai;
Na-ţi brâul meu,
Şi fă frâu calului tău,
Să mergi după ursitorul meu;
De-a fi de aici din sat,
De-a fi din celalt sat,
De-a fi dintr'al treilea sat,
Nu-i da stare
Şi-alinare;
El să nu poată dormì,
Să nu poată odihnì,
Pân'la mine n'a venì! (3).

Astfel de cântece le întâlnim şi la Macedo-români:

«Se obişnueşte, ca în seara când apare luna nouă, *luna noauă, când s-apreasi luna* sau *to-apreasă,* cum se mai zice, mama să iea pe unul din copiii săi, care încă n'a văzut *luna noauă,* şi după ce îi pune pe cap *nă cârvealii,*—o pâne sau un colac preparat într'adins iar pe colac atâtea linguri câţi membri sunt în familie, îi spune să iasă la lună, unde, după ce se întoarce de trei ori în jurul său, să adreseze următoarele versuri:

Lună, lună noauă,
Ghiine câtă aroauă,
Câtă arină n-vale,

Lună, lună nouă,
Binele (fericirea) [să fie] ca rouă;
Cât nisip [e] în vale,

(1) Zanne, *Proverbile,* IX, p 328.
(2) Culegere din jud Iaşi.—Vezi şi Alexandri. *Poezii pop. ale Rom.*. 1908. p. 3-4.
(3) Marian, *Vrăji, farmece, şi desfaceri,* p. 41.

Tine ca mine,
Ş-io ca tine.
Punga ali tate;
Câtă sprună n-casă,
Ahâţi oamini pri measă;

[Aşà plină să fie] punga tatălui;
Câtă spuză în casă,
Ataţia oameni să fie la masă;
Tu ca mine,
Eu ca tine.

Variantă:

Lună, lună noauă,
Câtă arină n-vale,
Punga ali tati;
Tini ca mini,
Ş-io ca tini.

Lună, lună nouă,
Cât nisip în vale,
[Aşà să fie plină cu parale]
Tu ca mine, [punga tatălui,
Iar eu ca tine!

Variantă:

Lună, lună noauă,
Io ca tine,
Tine ca mine,
Barba ta până di chieptu,
Barba mea până di pade!

Lună, lună nouă,
Eu ca tine,
Tu ca mine,
Barba ta până la piept,
Barba mea până în jos.

Fiind fată, cea care se adresează lunii, în loc de barbă, zice:

Perlu a tău până di chieptu,
Cusiţa mea până di padi.

Variantă:

Ghiini vinişi, lună,
Luna a Paştilui,
Ndredzi n'aflàşi
Ndredzi s-n-alàşi
Di vâră oară,
Ma ndredzi s-n-afli.

Bine ai sosit, lună!
Luna Paştilor!
Intregi (sănătoşi) ne-ai aflat,
Intregi să ne laşi;
La anul
Mai întregi să ne găseşti.

Variantă:

Lună, lună noauă,
Dă-ni pâne cu oauă,
Să-ni-u bag tu mânică,
Să-ni-u mâc Duminică!

Lună, lună nouă,
Dă-mi pâne cu ouà,
Să mi-o bag în mânică,
Să mi-o mânânc Duminică!

Variantă:

Lună, lună noauă,
Dă-ni câmeaşi noauă,
Să-ţi dau patru oaoă,
Să-ţi li badzi tu mânică,
Să li mâţi Duminică,
Să-ţi li badzi tu fraşi,
Tra s-li mâţi tră Paşti;
S-li badzi tu tăpsie,
S-le-ai (sau: s-li mâţi) tră Stâmărie!

Lună, lună nouă
Dă-mi cămaşe nouă,
Să-ţi dau patru ouă,
Să le bagi în mânică,
Să le mânânci Duminică,
Să le bagi în făraş,
Să le mânânci la Paşti;
Să le bagi în tipsie,
Să le ai (sau: să le mânci) la Sf. Marie.

Une ori, acela care spune versurile de mai sus, ţine în mână două vase pline cu apă *mulă*, -neîncepută, - cu cari, mergând să le umple, nu priveşte la *luna al Paşli* (1).

In vase se mai pun bani de argint *(aspri)*. La Vlaho-Clisura banii de argint se pun în buzunar, înainte de a se umpleà vasele cu apă; aceasta, ca luna nouă să nu-l nimerească cumvà gol. Colacul sau pânea *(cârvealĭa)* nu lipseşte nici o dată, căci după credinţa Aromânilor, pânea e simbolul cel mai bun pentru îmbielşugare.

După ce copilul adresează de trei ori una din form[ul]ele de mai sus, merge în casă, unde toţi membrii familiei gustă din colac.

Credinţa populară pretinde că cine păstrează acest obiceiu, are să fii norocos în tot cursul anului; «binele nu-i va lipsì din casă şi luna, la anul, îl va găsì tot aşà de bogat, după cum a lăsat pe copil».

In celalt timp al anului, când nu vrei să practici obiceiul acesta, la fiecare lună nouă, să te păzeşti de a vorbì, căci îţi va merge foarte rău, de oare toate *lângorli*,—toate bolile,—se aruncă de femeile cari descântă, în luna nouă, sau cum se mai zice: când *nişcă luna*,—când mişcă luna sau când se *aprinde luna*, când prinde luna,—şi dacă vorbeşti, te apucă boala ce în momentul acela se aruncă în luna nouă» (2).

(1) La Gropeşti, Macedonia, se zice *luna al Paşti*, fiind ca obiceiul se practică în prima lună nouă dinaintea Paştilor.

(2) P. Papahagi, *Din literatura poporană a Aromânilor*, p. 753 1.

Prin alte părţi, asemenea macedonene, «când iese luna nouă, înaintea Paştelui, fetele se strâng în curte cu un *ghium* (cană de metal; pe turceşte *ibric*) plin cu apă, cu o pâne întreagă,—*crăvealie*,—şi cu un inel sau cu un *minghiuş* (cercel) de argint, şi zice:

Lună, lună, nao
Dă-mi camaşe nao,
S-ţi dau patru Mao,
S-ţi li bagi tu fraşe *(făraş)*,
S-ţi li mâci tu Paşce (1).

Prin unele părţi din Bucovina, la lună nouă se păzesc următoarele obiceiuri:

In întâia Duminică după lună nouă se dă leturghii la trei biserici cu nădejde că ori ce va gândì, i se va isbândì. Astfel urmează trei luni de-a rândul, ferindu-se ca să mănânce cevà în acele zile până la amiază, după care are voie să mănânce, însă numai mâncări de post. Prin alte părţi, «în Duminica cea dintâi, când e lună nouă, să plăteşti liturghii la biserică, sau să năimeşti anume slujbă, pentru ziua ce urmează îndată [după cea în care] *s'a priminit lumina*, şi orice dorinţă are omul, orice cerere, pentru sănătate, noroc, traiu bun în casă sau orice,—ţi se împlineşte». Prin alte părţi se crede că liturghiile plătite la lună nouă, ajută numai împotriva duşmanilor (2).

Cel mai bun prilej pentru isgonirea *ploşniţilor*, *stelniţilor* sau *păduchilor de lemn* din casă, se crede că este în seara când se vede lună nouă.

Prin unele părţi, când cinevà vede lună nouă zice:

— Sănătate în casă şi ploşniţele afară! (3).

Prin Bucovina, în această seară, unul din căsăni iese afară şi de lângă fereastră, strigă:

Craiu nou în ţară,
Ploşniţile să piară

(1) I. Neniţescu, *Dela Rom. din Turcia europ.* p. 525—6.—Cosmulei, *op. cit.*, p. 47: Când începe luna nouă, să ne lovim cu fer, ca să fim sănătoşi.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 316—7.

(3) *Şezătoarea*, XV, p 14.

Tot una câte una,
Să nu mai rămâie nici una.

Sau:

Craiu nou în țară,
Ploșnițile afară,
Tot una câte una,
Să nu mai rămâie nici una:
Cele verzi, pe ferești,
Cele roși, pe uși.

Sau:

Craiu nou în țară,
Să iasă
Din casă
Toate ploșnițile afară,
Tot una câte una,
Până ce n'o rămâneà nici una.

Sau:

Unul din casa cu ploșnițí iese afară, merge o dată de ocolește casa și apoi strigă unuia din casă:

— Crai nou afară!

Cel din casă răspunde:

— Ce-om mâncà deseară?

Cel de afară:

— Pâne și sare.

Și urmează:

— Dar ploșnițele ce-or mâncà?
— Una pe alta s'or mâncà
Până la luna,
Să nu rămâie nici una!

Cel de-afară, iar mai ocolește o dată casa, și iar se urmează întrebările și răspunsurile de mai sus. Iar după aceasta, se mai face și-a treia oară acest lucru (1).

Sau:

Unul iese afară cu o bucată de pâne ori de mămăligă și

(1) Culegere din com. Vicovul de sus, Bucovina, de d-l P. Cârstean.

cu puţină sare, încunjură casa de trei ori, aşează pânea pe fereastră şi strigă:

— Craiu nou în ţară!
Altul din casă îi răspunde:
— Ploşniţile din casă afară!
— Eu mânânc pâne cu sare!
— Dar ploşniţele ce-or mâncà?

— Ele s'or mâncà
Una pe alta,
Pân' ce-or rămâneà
Numai cozile
Dintr'însele!

Sau:

— Crai nou in ţară,
— Ploşniţile să iasă afară.
— Eu mânânc pâne şi sare,
— Ploşniţele să se care
Pân' la mare
La 'necare!

Sau:

— Craiu nou în ţară!
— Ploşniţele piară!
— Ce vom mânca în *iasară?*
— Vom mâncà pâne cu sare.
— Dar ploşniţile ce-or mâncà?
— Ele s'or mâncà
Una pe alta!

Sau:

— Craiu nou în astă seară!
— Ploşniţile să iasă afară!
Noi ce-om cina în astă seară?
— Ce-o da Dumnezeu;
Dar ploşniţile ce-or cinà?
— Ele s'or mâncà
Tot una câte una
Pân' n'or rămâneà nici una!

sau:

— Craiu nou afară!
— Ce ai mâncat aseară?
— Pâne şi cu sare!
— Dar ploşniţile ce-au mâncat?
— Ele s'au mâncat
Una pe alta
In cât n'a mai rămas
Nici cât un fir de mac
In patru despicat,
In fundul mării aruncat!

Unul, desbrăcat cu totul, încalecă pe-o cociorvă, încunjură casa de trei ori, se opreşte la uşă, şi zice:

— Craiu nou în ţară:
Când, altul din casă răspunde:

—Să iasă ploşniţile pe uşă afară
Tot una după una,
Pân' n'or rămâneà nici una!

Sau:

— Craiu nou în ţară!
— Ploşniţele afară!
Dar ce-or mânca ele?
— Ia, s'or duce pe pâraie
Şi s'or mâncà una pe alta.

Unul, văzând lună nouă, strigă la cel din casă şi acela-i răspunde:

— Craiu nou în ţară!
— Ploşniţele toate afară,
Să iasă din casă,
Tot una
Câte una,
Pân' n'a mai rămâneà nici una!

Apoi, după ce repetă de trei ori aceasta, încalecă pe corciovă, mătură sau lopată şi alergând, zice:

Ieşiţi ploşniţe afară,
Că craiu nou se 'nsoară
Şi vă pofteşte la masă,
Că n'are cine mâncà
Cine-a bea şi-a jucà.
Ieşiţi voi şi veţi mâncà
Şi veţi bea şi veţi jucà
Până ce veţi săturà.

Acestea se repetă în întâile trei seri de lună nouă (1).

Prin alte părţi gospodina merge primprejurul casei de trei ori, cu cociorva în mână şi zice:

—Craiu nou în casă,
Ploşniţile afară să iasă!

«Şi se duc, te curăţeşti de ele!» (2).

Sau:

Sănătate în casă,
Şi ploşniţile afară! (3).

Despre aceste ploşniţe se crede că se iscă din pricină că

(1) Marian, *Insectele*, p. 438—42.
(2) Voronca, *op. cit.*, p. 316.
(3) Zanne, *Proverbile*, IX, p. 328.

unele femei văruiesc casele, când e lună nouă, Lunea, Marția sau Miercuria (1). De aceea, pe-alocuri se feresc de a vărui în aceste zile, când e lună nouă într'o zi de sec, iar alte gospodine nu văruesc nici chiar dacă ar fi în zi de dulce (2).

Tot cam astfel se urmează și cu isgonirea din casă a *greierilor*.

— Craiu nou în astă seară,
— Să iasă greierii afară.
Noi ce-om cinà în astă seară?
— Ce a da Dumnezeu!

Dar greierii ce-or cinà?
Ia, s'or mâncà,
Tot unul, câte unul,
Pân' n'o rămâneà nici unul!

Sau:

—Craiu nou în țară,
—Greierii din cas' afară!
—Dac' or ieși, ce-or mâncà?
S'or mâncà tot unul câte unul,
Pân n'or rămâneà nici unul.

Sau:

Craiu nou în țară,
Ieșiți, greieruși, afară;
Că pâne și sare

Voiu da demâncare
Dacă 'n casa mea
Mai mult nu ți călcà

Și 'ntr'însa nu veți cântà! (3).

Sau:

Crai nou în țară,
Să iasă greierii afară! (4).

Prin unele părți din Bucovina, tot cu acest prilej, se crede că se pot isgonì din căsă și *șfabii* sau *rușii*, insectele numite *periplaneta orientalis*, L., cari trăiesc prin bucătării, ziua ascunși, iar noaptea forfotind pretutindeni.

O femeie iese afară și prin fereasta deschisă, spune alteia din casă:

Craiu nou în țară!

---

(1) Marian, *Insectele*, p. 432.

(2) Zanne, *Proverbile*, IX p. 308.—Voronca, *op. cit.*, p. 316: „In casă, la lună noua, să nu grijești. Dacă lipești, se fac ploșnițì; cu lutul acela se aduc".

(3) Marian, *Insectele*, p. 541-2.

(4) Dat. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

Cea din casă îi răspunde:

— Să iasă şfabii afară!

Şi apoi:

— Dar ce-or mâncà ei deseară?
— S'or mâncà unul pe altul,
Pân' s'a curăţì tot satul!

In loc de întrebările şi răspunsurile acestea, se aude, de câte trei ori, şi următorul dialog:

— Craiu nou în ţară!
— Ce om mâncà de seară?
— Pâne şi cu sare!
— Dar şfabii ce-or mâncà?
— Ei vor alergà,
Şi se vor mâncà
Unul câte unul,
Pân' n'a rămâneà nici unul!

Sau:

deschizând în lături uşile locuinţelor şi poarta dela drum, şi tot de trei ori:

— Craiu nou în ţară!
— Să iasă toţi şfabii pe poartă afară
Şi 'ndată să meargă la iezit la moară!

Alte ori, cel de-afară strigă:

— Craiu nou în ţară!

iar cel dinlăuntru îi răspunde:

— Să iasă afară
Toţi şfabii din ţară,

urmând:

— Dar dac'or ieşì,
Cu ce s'or hrănì?
— De asta nu-mi pasă:
Din ţară să iasă!

Rostindu-se de trei ori, la fiecare dată, cel din casă aruncă afară câte trei şfabi din cei nouă pe care-i aveà prinşi mai înainte (1).

(1) Marian, *Insectele*, p. 493—5.

Prin unele părţi din Ardeal, când e lună nouă, copii zic:

Lună, lună,
Vârgălună,
Ieşi afară, fă lumină,
Că se 'nsoară păducel;
Şi iea fata lui surcel,
Cu o mâţă,
Cu o ţâţă,
Cu o scroafă de sămânţă,
Cu căruţa bradului
'Naintea 'mpăratului (1).

Ca să alungi *guzanii*, să mergi la lună nouă desbrăcată, cu cociorva în mână, să ocoleşti casa de trei ori şi să zici când ajungi în prag:

Craiu nou în casă,
Guzanii afară să iasă! (2).

Prin jud Tecuciu, fetele cari au *părul* scurt, pun o femeie darnică să li-l reteze puţin dela vârf, cu credinţă că astfel, le va creşte părul mare (3).

Prin jud. Covurluiu, la lună nouă se culeg *legumele* şi tot atunci se taie *hlujanii*, ca să aibă gust bun la mâncare, să nu li se usuce beldia aşà de tare în cât vitele să nu le mai poată roade cu uşurinţă (4).

Prin Bucovina, *grajdurile* se curăţă numai la lună nouă, ca să se înnoiască pământul şi să nu facă viermi (5).

Dacă la *Sf. Vasile* va fi lună nouă, este semn că anul ce va începe, va fi secetos (6).

Prin foarte multe părţi, poporul are o mare teamă în seara sau spre seara când va fi lună nouă.

Prin unele locuri ardelene se crede că în acea noapte, pe la miez, umblă *vâlvele;* copiii aprind *tamarice*,—un fel de plantă aspră, cu crenguţe ca ale bradului (7).

Prin Bucovina se crede că atunci umblă *strigoii* cu un opaiţ în mână,—fiecare soiu de strigoiu,—pe la lucrurile ca-

(1) Impărt. de d-l P. Ugliş.
(2) Voronca. *op. cit*, p. 978.
(3) Dat. şi cred. Rom. din com. Podu-Turcului, împărt. de d-l V. D. Gheorghiu.
(4) Dat. şi cred Rom. din com. Joràşti, împărt. de d-l I. C. Beldie.
(5) D. Dan, *Straja*, p. :0.
(6) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 91—2.
(7) Viciu, *Glosar*, p. 82.

rile suut rânduite: cel pe vaci, pe la vaci, ca să le iea mana, ş. a. (1).

Prin jud. Tecuciu, lumea crede că cel ce umbă pe lună nouă, poate fi primejduit din partea lupilor (2).

In această noapte ies din morminte cei ce-au murit prin înec (3) sau ştreang, şi caută să facă tot soiul de răutăţi oamenilor streini şi neamurilor lor, căci nimic nu-i poate oprì în afară de sunetul clopotului la biserică şi sfânta slujbă.

«Inceputul lunei e începutul tuturor relelor; toate răutăţile, la începutul lunei se ivesc, şi ţin până se face slujbă la biserică, chiar dacă *luna s'a priminit* Sâmbată şi dacă acum s'a slujit, acum luna ceea este curată [şi lumea] nu mai are de ce se teme. Slujba potoleşte toate relele».

«Dacă-i cinevà bolnav, *boala* se înnoeşte şi se întăreşte. Copilul la lună nouă mai tare ţipă. Chiar *visurile*, atuncì sunt mai rele.

Iarna, când e lună nouă, strânge în ger iar vara e vânt, *plouă*.

La lună nouă fac fărmăcătoarele *farmecele* cele mai rele, căci atunci au putere, pentru că ele, cu necurăţenia umblă» (4).

«Când e lună nouă, nu se cade să pomeneşti de nimic rău, căci atunci umblă *ducă-se-pe-pustiu*, toate relele. Zice că atunci umblă *ciuma* şi *holera;* vorbesc între dânsele şi se îndeamnă:

— Hai să mergem, să vedem ce mai fac copiii noştri!

Ş'apoi numai ce auzi că cela a murit...» (5).

Prin urmare, la lună nouă vor fi o samă de lucruri, cari nu trebuesc făcute:

Mai întâi, în casă nici nu trebue să se pomenească vorbele «lună nouă», ca să nu se spargă «din te miri ce», străchinile, oalele şi celelalte *hârburi* (6).

(1) Cred. împărt. de d-na E. Voronca.

(2) Cred. Rom. din com. Ţepu.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 884: La lună nouă, noaptea, ies înecaţii şi trag şi pe alţii în apă ca să-i înece.

(4) *Ibidem*, p. 314 5.

(6) Culegere din com. Ţepu, jud. Tecuciu.—Zanne, *Proverbile*, IX, p. 328.—*Şezătoarea*. VI, p. 38.

Prin Bucovina se crede că numai bărbatul poate aduce în casă vestea craiului nou zicând: «Craiu nou în țară!», căci dacă ar face-o și femeia, s'ar strică oalele și străchinile (1).

Prin jud. Bacău se crede că se va dărâmă *horna*, dacă se pomenește de lună nouă (2).

Când se vede, e bine să i se spună:

Ptiu! ptiu! craiu vechiu!
La dușmani, nou,
Dar la noi, vechiu!

căci dacă i se zice *craiu nou*, blastămă *morții* și zic:

— Dă, Doamne, craiu așà de nou, cât ăi trăi!

«Nici să zici că se vede, că plâng morții», și e păcat. Tot mortul blastamă și zice:

— Dă Doamne, așà să vezi cât vei trăi!

Dacă i s'ar zice *lună nouă*, s'ar îmbolnăvì! E bine să i să zică:

— Luna a fost veche și e veche! (3).

La lună nouă nu e bine să se facă *sămănături*, căci nu leagă (4).

«De pui pepeni, toată vara tot înfloresc și nu mai leagă. Dacă sameni grâu, tot se coace și se coace: pe la amiază zi mergi și ți se pare că e copt, [iar] când te uiți seara, e tot verde; și dimineața iar, și nu-l poți nimerì cu seceratul» (5).

(1) A. Gorovei, *Superstiții*, p. 81.

(2) Culegere din com. Larga, jud. Bacău, împărt. de d-l C. G. Vartolomeiu: „Când îi craiu nou, să nu spui în casă, că se dărâmă: de ne spune cinevà, apoi să ținem temeinic de prichiciu,—policioară,—ca să nu cadă horna". —A. Gorovei, *Superstiții*, p. 81.

(3) Voronca, *op. cit*, p. 614-5.

(4) Zanne, *Proverbile*, IX, p. 328.—*Șezătoarea*, VI, p. 38.

(5) Dat. și cred. Rom. din jud. Covurluiu, împărt, de Păr. I. C. Beldie: „Luna de pe cer are un rost asupra sămânții ce se aruncă în pământ cum și asupra creșterii și rodirii. De aceea, sămânța tare (secara, porumbul, grâul) s'o sameni la pământ uscat, când luna este *în creștere*; altfel, dai mâna cu sărăcia. Pe cea moale (in, cânepă, ovăsc și toate oleioasele), în pământ moale, când luna e *în descreștere*. Cânepa și inul, sămănate acum, cresc dese și scurte; altă dată, cresc lungi, dar rari. Sămânța de toamnă se samănă după Sf. Ioan de

Ucrainenii cred de asemeni că sămânța pusă la lună nouă nu produce și că «în deobște, nimic să nu faci la lună nouă» (1).

Numai *florile* se pot sămănă acum, căci ele înfloresc toată vara (2).

Macedo-Românii, din potrivă cred că bucatele sămănate la lună nouă, vor crește din sloată (3).

De asemenì nu trebue să se răsădească nici *pomi*, căci dacă înfloresc, florile lor nu leagă (4) sau fac *viermi* la rădăcină plantele răsădite (5).

Prin unele părți bucovinene, dimpotrivă, se spune că la lună nouă e bine să se răsădească *altuanii*, căci, câte zile se va întârzià peste începutul lunii, atâția ani vor zăbovì și pomii cu rodirea (6).

Ast-fel de credințe le întâlnii și la *Francezi, Germani, Ruși, Sârbi* și *Bulgari* (7).

La lună nouă nu se pun *cloște* la clocit pe ouă, căci cea mai mare parte din ouă vor ieșì *limpezi*, adică nu vor fecundà și deci nu vor scoate pui (8); dacă întâmplător vor scoate, puii aceștia vor chiscuì toată ziua și vor murì (9),

toamnă, dacă plouă, iar dacă nu, să o sameni după pătrarul al doilea din *lumina* lui Septembrie sau Octombrie.

Ceapa, usturoiul, ridichia, cartoful și toate zarzavaturile, să le sameni înainte de *secerea* primului pătrar, iar sămânțele ce fac fructul în vârful paiului, să le dai în pământ după primul pătrar".

Cred. Rom. din jud. Dorohoiu, împărt. de d-l D. Furtună: „Când îi lună nouă și începe să crească, să sameni acele plante cari au să crească în sus: iar când e luna plină, și începe să descrească, să sameni acele plante, cari au să crească în jos, în pământ".

(1) *Revue des traditions populaires*, IX, p. 422.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 316.—P. Papahagi, *Din lit pop. a Arom.*, p. 339.

(3) Cosmulei, *op. cit.*, p. 46.

(4) Zanne, *Proverbile*, IX, p. 332.—*Șezătoarea*, VI. p. :8—P. Papahagi, *op. cit.*, p. 339.

(5) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(6) D. Dan, *Straja*, p. 52.—Cf. G. Ciaușanu, *op. cit.*, p. 92.—Gorovei, *Superstiții*, p. 73.—*Ibidem*, p. 87: despre *cartofi*.

(7) *Revue des traditions populaires*, XXII. p. 302.

(8) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(9) Voronca, *op. cit.*, p. 315.—A Gorovei, *Superstiții*, p. 66.

sau nu se vor ţine după cloşcă (1). Ca să nu chiscuie puii scoşi din ouăle puse sub cloşcă la lună nouă, să pui şi *surcele* sub ouă, zicând:

Nu chiscuie ouăle;
Chiscuie surcelele (2).

Lemnele pentru casă sau alte întocmiri gospodăreşti, să nu se taie pe vreme de lună nouă, căci este primejdie să le mânânce *carii* (3).

Gunoiul se cară pe câmp numai la lună nouă, ca să se înnoiască pământul şi să nu mai facă viermi (4).

Ooamenii se feresc să-şi spele capul cu apă caldă, ca să nu le cadă părul (5).

Nuntă pe această vreme nu se face. In *casă* nouă nu trebun să se mute nimeni şi nici un lucru de samă să nu se înceapă, căci nu va fi isprăvit cu bine.

Dacă la Sf. Dumitru va fi lună nouă, va fi ger mare iarna (6).

3. LUNĂ PLINĂ.

Lună plină sau *lună veche* se cheamă atunci când întreaga ei «faţă» se vede îndată după apusul soarelui.

Prin unele părţi «la trei sferturi de lună veche» se alungă *ploşniţile* din casă, frecând cu castraveti pe la crăpăturile podelelor (7).

Dacă la Anul nou este lună plină, se crede că aceasta este semn că anul ce se începe, va fi mănos (8).

Dacă e lună plină la *Sf. Dumitru*, va fi *zăpadă* mare peste iarnă (9).

(1) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu.
(2) Idem.
(3) Idem.
(4) A. Gorovei, *Superstiţii*, p. 143.
(5) Papahagi, *op. cit*, p. 339.
(6) Cred. Rom. din com. Voiceşti, jud. Vâlcea, împărt. de d-l I. N. Popescu.
(7) *Şezătoarea*, XV, p. 19.
(8) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 91-2.
(9) Cred. Rom. din com. Voiceşti, jud. Vâlcea, împărt. de d-l I. N. Popescu.

La lună plină, toate cele bune se încep, ca să meargă în plin: atunci se porneşte *plugul* şi se fac sămănăturile; atuni se ridică în furci *casele* noi (1). *Boilul*, la lună plină să se facă (2).

Copilul născut în lună plină va trăì în *jărlfă* de toate, nu va duce, adică, lipsă de nimic (3).

Copilul se'ţarcă la lună plină, ca să fie bucuros, norocos şi să-i meargă bine, «în plin». I se pune un *ou* răscopt la gunoiu,—într'un colţ al casei, unde de obiceiu se stânge gunoiul, – «într'un *chiort*», şi dacă copilul se duce şi-l iea, e semn că se va înţărcà lesne, (4).

La lună veche unii postesc, ca să aibă parte de *avere* şi *sănătate*.

Anumite practice medicale se fac numai «pe la sfârşitul lunei;» astfel se urmează spălatul şi oblojitul pentru jupuieli cu burueni de jupituri (5).

«La lună plină, să mergi cu toţi copiii la biserică, să cetească preotul pe cap; la femei, acaftistul Maicei Domnului, şi la barbaţi al Sfântului Nicolae, că e mare ajutor şi li se luminează mintea» (6).

Românii bucovineni din Putna «îndătinează a sfinţì sare, tărâţe şi apă pe timp de lună veche, în contrast cu vecinii lor, cari fac aceasta la lună nouă. Aceste obiecte le amestecă apoi la o laltă şi le dau vitelor să le mânânce, ca nimeni să nu fie în stare a le strică *vacile* şi a le luà mana, adică laptele» (7).

Când e lună plină, nu se intră în casă cu *bărdiţa* pe umăr, căci se vor strică *blidele* din casă (8).

(1) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu.
(2) T. Pamfile, M. Lupescu, *Cromatica poporului român*, p. 19.
(3) *Ion Creangă*, VI, p. 53.
(4) Dat. şi cred. Rom. din com. Larga, jud. Bacău, împărt. de d-l C. Gh. Vartolomeiu.—Datina aceasta o au şi *Sârbii*, cf. G. Ciauşanu, *op. cit.*, p. 97.
(5) *Şezătoarea*, XV, p. 11.
(6) Voronca, *op. cit.*, p. 317.
(7) D. Dan, *Mânăstirea şi comuna Putna*, Bucureşti, 1905 p. 151.
(8) Cred. Rom. din Bucovina împărt. de d-l D. Dan. Gorovei, *Superstiţii*, p. 243.

Lemnele nu trebuie să se taie la lună veche, căci le strică *cariul* (1).

Casele să văruesc în zilele de post, când e lună veche; gospodina face aceasta cu mânile din dărăt, molfăind coajă de pâne, mălaiu ori altcevà, ca să scape de *ploşnițe* (2).

Ca să scape de *guzani*, prin unele părți din Bucovina se face următoarea vrajă: Seara, în asfințitul soarelui, gospodina pune pe *truncher* fundul de mămăligă, ceaunul, melesteul şi zice:

— Oaspeții mei sunt flămânzi; eu le aduc mâncare!

A doua zi iea aceste lucruri, bate afară la fereastă şi zice:

Luna-i la sfințit,
Şi oaspeții mei la despărțit!

Aceasta se urmează la trei sfârşituri de *lumină* (3).

Copilul născut la lună plină, «va duce *jărtfă* de toate,—nu va duce lipsă de nimic», ca şi cel născut când luna este în creştere, ceea ce nu se va întâmplà cu cel născut când luna va fi în descreştere (4).

4. „CÂTE'N LUNĂ, TOATE".

Despre petele cari se văd în lună, mai ales atunci când aceasta este plină, poporul nostru are o sumă de povestiri,— «câte'n lună»!, «câte'n lună şi'n soare!»

Cea mai răspândită credință este aceea că în lună se află chipurile a doi frați, unul fiind ucigaşul celuilalt,—puse acolo de Dumnezeu, pentru ca lumea, văzându-le, să se ferească de acel neiertat păcat al fratricidului.

Pe alocuri se crede că aceşti doi frați sunt *Cain* şi *Abel*, fiii lui Adam şi ai Evei. Povestirile cari le-am aflat despre

(1) Marian *Insectele*, p. 60.
(2) *Şezătoarea*, I. p. 191-2.
(3) Voronca, *op. cit.*, p. 948.
(4) Cred Rom. din com. Principele Ferdinand, împărt. de Păr. Fl A. Drăghici.

dânşii, le-am arătat în *Povestea lumii de demult*, astfel că aici nu se mai pot înşirà (1).

Prin jud. Tecuciu se crede că în lună se află doi *fraţi mocani* şi-o *mieoară*, a căror povestire este următoarea:

«Acei doi mocani, ca fraţi, s'au înţeles împreună o samă de vreme, dar chiar mult de tot. nu, căci cel mai mare, prinzând năcaz pe frăţiorul mai mic, îşi puse în gând ca să-l omoare, căci acesta, fiind mai harnic şi mai cumpănitor, îşi făcuse mai multe şi mai frumoase turme de oi.

O mieoară află de gândul fratelui său si-i spuse stăpânului cele ce ştià, dar spusa ei, părù fratelui mic peste putinţă, căci sărmanul fecior nu-şi puteà da crezare, cum pe lumea asta se poate ca un frate să ridice cuţitul asupra unui alt frate?!

Dar păcatul s'a făptuit: fratele cel mai mic, cu mieoara lui, au fost ucişi. Dumnezeu, ca să arate lumei icoană de spaimă, le-a pus chipurile în lună, ca lumea să le vadă, mai ales pe acea vreme când duhurile rele au mai multă stăpânire asupra oamenilor, noaptea, ca văzându-le, să se întoarne la calea cea dreaptă.

Unii însă, adaugă că între cei doi fraţi nu-i mieoara, ci un vas de lemn, pe care ucigaşul îl ţine la capul fratelui său, ca să se umple de sânge şi apoi să-l bea până în fund.

Şi sângele curge, curge, şi va curge fără sfârşit» (2).

«Când căldarea va fi plină, atunci vor picà din ea trei picure pe pământ, pământul se va aprinde şi va arde cu tot de pe el,—vremea de apoi» (3).

Prin alte părţi se spune că fratele cel mic, ucigaşul, poartă pe cel mare în spinare, ţinându-i o căldăruşă la nas, ca să-i adune sângele (4).

Prin jud. Botoşani se povesteşte că odată s'au luat întâi

(1). Despre fiinţa lui Cain şi Abel în lună. cred şi Francezii (*Revue des traditions populaires*, XVIII, p. 375 —*P. Sébillot, Le ciel et la terre*, Paris, 1904, p. 2), *Ucranenii* (*Revue* cit., IX, p. 422), şi *Ruşii* (*Ibidem*, XXII, p. 299),—A. Gorovei, *Superstiţii*, p. 168.

(2). Spusă de fratele meu Vasile, comuna Ţepu.

(3). A. Gorovei, *Superstiţii*, p. 168.

(4). *Ibidem*.

la ceartă şi apoi la bătaie cei doi fraţi, după cari s'au înjunghiat cu cuţitele. Dumnezeu, ca să pedepsească această răutate, a făcut din sângele lor *luna*, pe chipul căreia se vede, mai ales când este plină, capetele celor doi fraţi, cari stau aplecaţi unul spre altul.

Cine s'ar uità printr'un *inel de cununie* sau o basma de mătasă, i-ar vedea mai bine (1).

Tot prin aceste părţi se crede că cei doi *fraţi gemeni*, cari se duşmăniau de mult, s'au străpuns cu ţepoaile împreajma unui car cu boi. Aşà, laolaltă cum sunt, cu car cu tot, Dumnezeu i-a pus în lună (2).

Prin Bucovina se povesteşte că «erau de demult doi fraţi; şi s'au apucat să cosească; da mâncare n'aveau nimică, decât un pădureţ sălbatec, acolo pe câmp. Cosesc ei ce cosesc, mai mânâncă vreo două pădureţe, nu mai pot: au slăbit de tot.

Lângă dânşii erà un stejar; ieau şi pun coasele în stejar, se pun jos la umbră şi se culcă.

— Mai coseşte şi tu, coasă, dacă poţi,—zic ei,—că nouă ne trebue de mâncat şi de băut, şi coasa de bătut!

Coasa le zice şi ea:

— Eu aş così, dar şi mie îmi trebue de mâncat şi de băut şi coasa de bătut. Şi nici eu nu pot!

S'au sculat ei iară şi s'au apucat de cosit,—ce-au cosit. Apoi au lăsat şi-au mers să puie'n stog. Dar erau flămânzi, că nu vedeau cu ochii.

De o dată, ce i-a venit celui de jos în gând, de foame: apucă pe frate-său cel de pe stog în furcă, ca să-l mânânce.

Atunci Dumnezeu, văzând păcatul acesta, s'a încrâncinat şi i-a luat cu stog cu totul, cum erau, şi i-a pus în lună; ş'amù cine se uită prin basmà de matasă, vede bine toate» (3).

Tot prin Bucovina se aude şi următoarea povestire:

«In lună sunt doi fraţi: unul erà bogat şi celalt sărac. Cel sărac a furat dela fratele său o leacă de fân sau paie, să

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 619.
(2) *Ibidem.*
(3) *Ibidem*, p. 620.

dea la vite, căci n'aveà cu ce le hrănì. Şi fratele său, de ciudă, l-a apucat în ţepoiu.

Dumnezeu i-a pus în lună ca semn: ce grozăvie s'a făcut! Căci a furà, să dai la o vită, nici nu e păcat. Doar e dobitocul lui Dumnezeu. Are s'o lase să piară? Sau omul, de nevoie, de foame, dacă fură, încă nu e păcat: poate are copii şi dacă n'are de unde le da, îi va lăsà să piară? Numai acela ce fură şi vinde, are păcat, sau, dacă fură fără să aibă nevoie» (1).

Prin jud. Tutova se aude următoarea povestire:

«Erau o dată doi fraţi. Unul erà drept şi cu frică de Dumnezeu şi făceà numai fapte bune,—şi de asta, toate îi mergeau în plin,—iar celalt era om rău şi urà de moarte pe fratele cel bun.

Intr'o seară frumoasă, cu *lună plină*, au plecat ei să se plimbe. Şi mergând ei aşà, fratele cel rău tot căutà pricină de sfadă cu celalt. Ceasul cel rău, se vede, că-i păşteà din urmă pe amândoi, că, din vorbă în vorbă, odată se înfurià, şi luând o cioată din marginea drumului, îl pocnì drept în cap. Când văzù pârăul de sânge ce curgeà din capul tatălui său, se îngrozì singur de fapta ce a făcut şi luă o căldare, ca să strângă sângele de pe jos.

Dumnezeu, când văzù întâmplarea aceasta, *deschise cerul* şi strigă:

—Blăstămatule, ce-ai făcut? Am să vă pun în lună, ca în vecii vecilor să se ştie de toţi oamenii, păcatul ce aţi făcut.

Şi îi ridică pe amândoi şi îi puse în lună.

Şi de atunci şi până astăzi stau cei doi fraţi aşà cum i-a pus Dumnezeu, pentru a luà pildă oamenii ce mare păcat este, să ridici mâna asupra fratelui» (2).

Prin unele părţi se povesteşte că odată au pornit doi fraţi în ziua de *Ciuda lui Arhanghel*, ca să-şi facă stogurile cu ân. Alţi oameni, văzându-i, le-a zis:

— Nu mergeţi astăzi că azi e zi mare de primejdie; azi e *Ciuda lui Arhanghel!*

Dar fraţii le răspunseră cu nepăsare:

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 620.

(2) Culegere din com. Floreşti, împărt. de d-ra Virginia Stan.

— Ce ne pasă nouă! Puteţi să vă *ciudiţi* voi cât veţi voì, că noi tot nu ne ducem!

Şi s'au dus.

Acolo la câmp, unul s'a ridicat pe stog ca să aşeze palele de fân iar celalt a început să-i dea de jos fânul cu furca. Şi tot lucrând astfel, a greşit cel de jos şi a luat pe cel de sus în furcă, ucigându-l în chipul acesta.

Iar Dumnezeu, ca să dea lumii o pildă, luă chipurile acestor doi fraţi şi le puse în lună (1).

Prin jud. Dolj se zice că dintre doi fraţi, cel mare a omorît pe cel mic. In lună se vede cum ucigaşul ţine în spatele lui pe cel ucis. Din nasul acestuia curge în fiecare an câte o picătură de sânge într'o căldare pe care o ţine ucigaşul. Când căldăruşa se va umpleà de sânge şi se va scurge pe pământ, *pământul se va aprinde* şi lume astfel va pierì (2)

Prin jud. Botoşani se spune că în lună sunt doi fraţi, din care unul este sorocit să bea veşnic păcură dintr'un ciubăr pentru că a ucis pe fratele său (3).

Credinţa că în lună sunt *trei fraţi*, o întâinim prin partea de miazănoapte a Moldovei: doi din fraţi sunt ucigaşii celui de al treilea:

Odată au mers trei fraţi şi au mas într'o noapte la o femeie vădană. Peste noapte, femeia aceia având purtări urîte, a păcătuit cu tustrei fraţii, fără însă ca să ştie unul de ceilalţi doi fraţi.

A doua zi, văduva care făcuse mălaiu, dă o bucată celui mai mare dintre fraţi, iar acesta rupe o parte şi-o întinde celui mijlociu. Acesta zice:

— Mulţămesc, că am; mi-a dat şi mie!

(1) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 47.

(2) Şt. St. Tuţescu, *Taina ăluia*, P.-Neamţ, 1906. p. 33.—Zanne, *Proverbile*, IX. p. 45: In lună sunt doi fraţi: cel mic a omorît pe cel mare şi acum îl poartă în spinare, ţinându-i o caldăruşă la nas, în care se scurge sânge.— Otescu, *op. cit.*, p. 66: Credinţă din jud. Ialomiţa: „petele de pe lună închipuesc doi fraţi; cel mai mare, ucigând pe cel mai mic, îi poartă, ca pedeapsă. corpul în spinare, şi in mână ţine o căldare, în care curge sânge din capul celui mort".

(3) Otescu, *op. cit.*, p. 66.

Intinde apei o bucată de mălaiu fretelui mai mic, dar şi acesta îi răspunde ca şi mijlociul.

Văzând fratele mai mare, că şi fraţii lui fuseseră văduvii pe plac, s'au luat la sfadă şi sfada lor s'a sfârşit prin moartea lui din mâna celorlalţi doi.

In lună, se află chipurile acestor doi ucigaşi cari ţin un ciubăr plin cu sângele ce picură din trupul celui ucis (1).

Prin unile părţi se crede că în lună se află *doi copii*, cari nu-s altcevà decât nişte *strigoi* prefăcuţi în *zvârcolaci*.

Prin unele locuri din Bucovina, în lună se zice că se află doi fraţi ce se bat cu *coromâsla* (3).

«In lună,--după alte credinţe, — sunt fraţii ce se bat pe astă lume. Dacă bate fratele cel mic, pe cel mare, pe ceea lume stau în lună şi acel mare îl ţine pe cel mic în spate, iar pe cel mic îl bat cu *bicile de păcură* acei ce pedepsesc pe ceea lume» (4).

Prin unele părţi din Bucovina, se crede că «în lună sunt doi fraţi: unul stă pe pământ, [—jos] şi dă fân în car celuilalt şi vorbesc:

—Eu,--zice unul care-i mai iute,—să am puterea care o ai tu, aş îngheţà viţelul în vacă şi coarnele din rădăcină la bou.

Dar acela îi răspuude:

— Ce folos, dacă nu poţi să-ţi arăţi puterea, căci atunci când e timp rău, noaptea e mică şi vine soarele de dimineaţă şi încălzeşte pământul .

Alţii spun că cei doi fraţi din lună se numesc *Ştefan* şi *Pavel*. Ei ţin un ciubăr cu sânge, în care se toarnă *sângele* de la toţi cei ce mor atunci când li se iea sufletul.

Prin jud. Botoşani se crede că în lună sunt *doi ciobani* cari ţin un ciubăr de păcură (5).

Prin iud. Prahova se zice că în lună se vede *un cioban*

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 619.
(2) Candrea, Densuşeanu, Speranţă, *Graiul nostru*, I, p. 297.
(3) Voronca, *op cit.*, p. 619.
(4) *Ibidem.*
(5) *Ibidem.*

răzemat în bâtă, care vorbeşte cu o *femeie* venită să iea apă dela fântâna care se află alăturea de cioban (1).

Prin jud. Muscel petele din lună se crede că arată pe un cioban, cu târlele şi oile lui, care, după cum am văzut, pe când cerul erà aproape de pământ s'a apucat şi-a svârlit cu o baligă în ochii lunii de-a chiorît-o (2).

In sfârşit, după unele spuse, în lună s'ar aflà *Sf. Petru* de-a dreapta şi *Sf Pavel* de-a stânga (3).

Se găsesc şi o sumă de credinţe cari spun că în lună nu se află decât un singur om. O frumoasă legendă ardelenească urmează în aceste şire:

«A fost o dată, în vremurile de demult, un boier bogat. Le mersese vestea bogăţiilor sale peste nouă ţări şi nouă mări, căci parcă adunase pe moşiile sale toate avuţiile pământului. Aveà un palat cu ziduri numai şi numai de aur şi cu trepte de nestimate, de făceau noaptea zi, cale de trei poşti. Dară-mi-te alte bogăţii? Aveà fânaţe întinse şi moşii de nu le cuprindeà gândul omului, şi pe ele păşteau turme nenumărate.

Şi era bun la suflet boierul, bun ca pânea albă, căci miluià pe tot săracul, săturà pe tot flămândul şi pe tot lipsitul îl făceà cu casă şi masă.

La acest boier, ci-că, venì într'o zi un românaş ca să-i ceară vreun loc de slujit. Boierul, cum l-a văzut, i-a plăcut de el şi l-a dăruit cu prisosinţă, căci erà chipeş flăcăul şi-l aveà pe vino'n-coace I-a dat un petec de pământ pe un deal şi o turmă de mieoare, ca să aibă cu ce-şi îndulcì traiul.

Flăcăul i-a mulţămit, şi-a luat turma şi doi câni şi plecă spre moşioara sa. Aici îşi clădì o colibă, ca să aibă unde să se adăpostească de vânt şi de ploi, închise un ocol de pământ cu gard pentru noptatul mieoarelor.

Peste zi el era tot trist şi nu vorbià cu nimeni, şi numai seara îşi vărsà focul inimii, doinind din fluieraşul lui de os.

---

(1) Otescu, *op. cit.*, p. 67.

(2) C. Rănulescu-Codin, *Legende*. p. 2: „Din vremea aceea şi până azi, luna vede numai cu un ochiu".

(3) Zanne, *Proverbile*, I, p. 45.

Când începeà să cânte, mieoarele toate se adunau şi ascultau duse, cu ochii holbaţi la ciobănaş. Ci-că aşa duios ziceà el din cobuzul său, în cât şi vânturile îşi opriau mersul şi râuleţul din apropiere îşi ţineà apele'n loc, ca să ascuite.

Dar cântecul lui erà atât de ademenitor, încât chiar şi oile din vecini se adunau la stâna lui şi nu mai voiau să plece acasă. De aceea, începură ceilalţi ciobani să se cam uite chiorîş la el şi să-l duşmănească, ba unii dintre ei îl ameninţară că-l pârăsc la boier, dacă le mai ademeneşte oile.

Bietul cioban vedeà că-i vinovat, dar nu se puteà ţine ca să nu doinească, căci fluierul erà singura-i mângâiere.

Atunci, ciobanii din vecini, pismaşi cum erau pe român, merseră la boier şi dădură jalbă, că le fură oile.

Boierul, se amărî în suflet, când auzì că ciobanul îi răsplăteşte astfel fapta lui miloasă, şi îl agrăì astfel:

Ei bine, omule, nu ţi-e păcat de Dumnezeu să lăcomeşti la averea altora, când ai oile tale şi pământ pe care pot să pască iarbă bună?

Ciobanul căzù atunci la picioarele lui, şi plângând, îi zise-

— Aşà e, măria ta, am greşit, dar nu cu voie, căci nu eu fur: oile, ci ele vin la mine. E un blăstăm pe capul meu, de care nu mă pot deslegà!

Auzind boierul aste cuvinte, i se făcù milă, şi cu toată supărarea sa, îi zise în dreptatea lui nemărginită:

— Eu văd bine, că aicea e cevà la mijloc; povesteşte-mi tot din fir în păr!

Atunci ciobanul, svântându-şi lacrimile, zise:

— Când am venit în ţara asta, n'am venit de flori de măr. Aveà doară şi ţărişoara noastră pământ destul de mănos, şi cu tinereţele mele, aş fi putut să-mi câştig şi acolo pânişoara de azi de mâne. Dar nu m'au mai răbdat locurile acelea nici o clipă şi atunci am fugit departe-departe de ele, până la curtea măriei tale. Aşà mi-a fost scris, ca să cunosc eu năcazul cel mai mare din lume, şi de aceea trebue să sufăr şi azi. Ascultă-mi, măria ta, căci vorbele mele nu sunt numai nişte vorbe goale, ci sunt povestea amarului. Am avut şi eu o dată parte, ca să cunosc fericirea pe pământ, îndrăgostindu-mă într'o fată cum n'a mai fost pe lume. Un an

de zile am trăit amândoi zile de miere, când deodată mi s'a întunecat norocul. In orbirea roastră, uitasem să slăvim pe Dumnezeu, dela care ne-a venit binele, și atunci, el, mâniindu-se pe noi, a trimis din senin o boală pe iubita mea, care în trei zile a atins-o. Când erà pe patul de moarte, ea-mi zise: „Ține, Stane, fluerul acesta, ca să te mângâi în chinul tău, și roagă-te la Dumnezeu ca să ne ierte păcatele!" Și atunci a murit lăsându-și numai ist fluieraș măiestru. Atunci am simțit că mă usuc de a'n-picioarele pe zi ce merge, căci fiecare locșor îmi aduceà aminte de ea. Și am plecat de pe pământul unde mama mă născuse, și am ajuns aci, unde singura mea mângâiere e acest cobuz, din care cântă glasul ei. Și acum, mâniată, iată-mă pârît, că ademenesc oile vecinilor cari vin cârduri-cârduri, când doinesc cu el. Dacă mă crezi vinovat, gonește-mă, lipsește-mă de ori-ce ajutor, --lasă-mi însă acest fluier!

Boierul simțì că îl podidesc lacrămile, și muiat, zise:

— Lasă, Stane, că oiu face eu dreptate!

Și poruncì ca să îngrădească moșia ciobanului cu zid înalt, pentru ca să nu mai poată intrà oile vecinilor pe moșia lui. Apoi chemând pe ciobanii ceilalți, îi dojenì cu vorbe aspre pentru clevetirile lor.

Aceștia mâniați atunci, se hotărîră ca să pună cap vieții românului, pentru care suferiseră ocară și să-i iea fluierul maiestru.

Pe la miezul nopții, când ciobanul încetase se cânte și ațipise binișor, se strecurară vre'o câțiva dintre vecinii pizmăoreți pe moșia lui, voind să-i răpuie vieața.

Când însă erà pe-aci, pe-aci să-l lovească, un câne începù să latre și ciobanul se trezi din somn. În mânia și amărăciunea sa, smulse un par dela colibă și învârtindu-l de-asupra capului, erà să-i facă una cu pământul, pe nevrednicii tâlhari. Dar aducându-și aminte de Dumnezeu, el le lăsă vieața, și scârbit de locul acela, își luă parul pe umere și pornì la drum.

Trei zile și trei nopți a umblat *răulet* (1) prin codri, când pe la amurgitul zilei a patra, căzù istovit de osteneală. Atunci

(1) *Răsleț ?*

se puse pe un plâns amar și îl rugă pe Dumnezeu să se îndure de el și să-l iea de pe acest pământ urgisit.

Domnului i se făcù milă, văzându-l pocăit în suflet, și îl ridicà prin văzduh, așezându-l în lună

Pe drum, ciobanul începù să mai zică o doină din glăsuitorul său fluier, și,—minune,—turmele de oi începură să se ridică prin văzduh, luându-se după cânt.

Când însă ajunse la lună și puse mâna să se suie în ea, fluierul îi scăpă din mână și îi căzù în mare. Oile atunci rămaseră atârnate în aier, și tot cearcă de atunci și până în ziua de azi să ajungă la lună, care le dă mereu târcoale, însă în zădar, căci nu se pot înălță așà sus, și atunci încep să plângă amar,—și oamenii zic atunci că *plouă*.

Și de veți uità în lună, veți zărì un om, uscându-și obielele de pe un par ce îl ține pe umere.

Pizmaticii vecini însă, n'au avut stare și se luară cu bâte și topoare după cioban ca să-l omoare, însă luna n'au putuț-o ajunge nici o dată. Dar Dumnezeu i-a bătut pentru neastâmpărata lor ură și i-a blăstămat din neam în neam, ca de câte ori va lucì *lună plină* pe cer, ei să se iea ca niște smintiți după ea, cu topoare și cu bâte în mâni, și alergând peste dealuri și văi, să fie *lunatici*» (1).

Prin jud. Neamț, *ciobanul* din lună se socotește a fi *Avel*. El cântă din fluier înaintea oilor (2).

Prin jud. Muscel se crede că în lună este capul lui *Iuda* spânzurat (3) cum de altfel cred și *Francezii* (4).

Pe alocurise spune căn lună ar fi un cioban care-și usucă obielele (5),—cum am mai văzut.

Prin unele părți din Botoșani, poporul crede că în lună se vede *Sf. Petru* cu *un cal* și un ciubăr de sânge alături. Sf. Petru a tot alungat calul și acesta a fugit mereu, până s'a oprit în lună, și unde Dumnezeu i-a blagoslovit să rămână.

(1) Sex. Til, *Snoare*, Brașov 1897, p 25-31. Voronca, *op. cit.*, p. 614 : In lună e un cioban cu oile.

(2) Otescu, *op. cit*, p. 66.

(3) C. R.-Codin, *Legende*, p. 107.

(4) *Revue des traditions populaires*, XVIII, p. 375. —P. Sébillat, *Le ciel et la terre*, p. 19.

(5) G. Ceaușanu, *op. cit.*, p. 90.

Sf. Petru a sângerat de mânie calul, iar din rana calului curge sânge în ciubăr.

Prin jud. Vâlcea, pe unde, după cum vom vedeà, se crede că luna a fost mânjită de soare cu baligă de vacă, spre a nu fi aşà de luminoasă ca dânsul, se crede că în lună se vede chipul unui cioban, care a curăţit luna de baligă, «că cerul erà pe atunci de dai cu mâna de el», adică foarte aproape de pământ (1).

Prin Bucovina se crede că în lună este chipul unui ţigan care ar fi furat nişte paie pentru o vacă a lui; «el a gândit că nu-l vor vedeà [oamenii], dar Dumnezeu l-a pus în cer, ca să-l vadă fiecare».

Drumul ce e pe cer,– *calea robilor*,– este dâra de paie care a curs din sarcina de paie furată de ţigan (2).

Amintesc încă şi o mărturie a mea, care până la un loc ne poate da o îndestulă lumină asupra chipului cum se pornesc povestirile şi legendele:

Eram mic, de şapte-opt ani. Erà într'o prea frumoasă noapte de vară, între prăşit şi secerat. Stăteam pe prispă afară, cu părinţii, şi nu ştiu cum; apuc pe un frate al meu mai mic şi-l răstogolesc în bătătură. Mama, după obişnuita-i pedeapsă, ca să mă mai îmbuneze, mi-a arătat mândra faţă a lunii pline şi mi-a zis, cam astfel:

— Uite, a fost o dată un împărat care aveà doi copii tare neascultători. Intr'o zi, Dumnezeu a trimis trăsnetul din cer, care i-a trăsnit, iar apoi, le-a pus chipul, colo, în lună, să-i vadă toţi copiii şi să fie cuminţi! (3).

În sfârşit, prin jud. Muscel se povestesc şi următoarele:

«Luna a fost foarte frumoasă şi strălucià aşà de minunat, în cât Dumnezeu, dorind să păzească de păcat pe *soare*, fratele lunii, a mânjit-o pe unele locuri, întunecând-o şi făcând-o mai urîtă, ca să nu-i mai fie dragă soarelui» (4).

(1) G. Ciauşanu, *op. cit*, p. 84.
(2) Voronca, *op. cit.*, p 620.
(3) Cf P. Sébillot, *Le ciel et la terre*, p. 24: „Presque toutes les personnes qui à diverses époques, m'ont raconté des légendes de l'homme dans la lune, m'ont dit en effet qu'elles les tenaient de leur mère qui, à la suite de petits vols de fruits commis par eux dans le voisinage, leur montraint le larron et leur disaint son histoire".
(4) C. R.-Codin, *Legende*, p. 107.— Cf. G. Ciauşanu, *op. cit.*, p 90.

PARTEA III.

INTUNECIMILE DE SOARE ŞI LUNA.

După credinţele poporului român de pretutindeni, întunecimile sau întunerecimile de soare, —cari se văd mai rar, şi cele de lună, se întâmplă din pricină că cinevà mănâncă din aceste podoabe ale cerului. Dacă soarele şi luna nu-s mâncate cu totul, aceasta se datoreşte numai lui Dumnezeu mai în toldeauna, care sare la vreme şi le scapă de-o mistuire deplină, care ar aduce lumii un nou şi veşnic întuneric.

Antihârţ,—Antecrist, cel ce va stăpânì o dată la sfârşitul lumii, caută din vreme în vreme să mânânce soarele şi luna, ca să rămână singur mai curând. Când însă se apucă de ros, sar stelele ce fac de pază. —*Sf. Avram* şi alte două, pentru soare, *Sf. Magdalena, Sf. Varvara* şi *Sf. Maria* pentru lună, şi le scapă din gura Antihârţului (1).

După unele credinţe bucovinene, întunecimile de soare şi de lună se datoresc *diavolului.* «El, pe soare şi pe lună are mare ciudă, că ar vrea să le mânânce, şi de aceea sunt câte o dată întunecimile. Mai ales de lună, căci luna e rece şi se poate apropià». Îndată însă ce soarele sloboade razele sale, diavolul fuge. Fiindcă de soarele cel fierbinte el se apropie mai rar, şi întunecimile de soare sunt mai rari. Dacă astfel de întunecimi nu s'ar ivì o sută de ani, diavolul ar perì din lume» (2).

Dar cei mai mulţi Români cred că aceste întunecimi se datoresc *vârcolacilor,* numiţi şi *svârcolaci* sau *vârcolagi* (3).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 1142.

(2) *Ibidem*, p. 147–8.

(3) Marian, *Naşterea la Români,* p. 355.

Macedo-Românii îi numesc la sing. *vurcòlac* sau *vurculàc* (1).

Ucranienii, ca şi noi, cred că vârcolacul,—pe care-i numesc *vilcolac*,—mănâncă luna şi soarele (2).

După spusele unora, vârcolacii ar fi *cânii lui Dumnezeu* (3), nişte câni ca toţi cânii,—doi la număr, — sau nişte animale mai mici decât cânii, nişte *balauri* sau *smei*, nişte fiinţe pocite, cu guri multe, nişte *stăfii* sau *pricolici* (4).

După credinţele oltene, ar fi nişte *păsări* (5).

După alte credinţe, vârcolaciii s'ar fi făcând din *strigoi*, copiii născuţi din doi fraţi sau doi veri primari, cari au murit nebotezaţi. Aceştia au coadă.

După altele, s'ar fi făcând din copiii nebotezaţi (6) cari sunt sorociţi să meargă în iad. De milă însă, Dumnezeu îi preface în vârcolaci cari merg pe cer, până ce dau de lună şi o mănâncă (7).

După unele credinţe, vârcolacii ar fi dintre sufletele oamenilor cari dorm noaptea (8).

După ale altora, ar fi *balauri* făcuţi din copiii morţi fără botez (9). Apoi:

Ar fi nişte *oameni-lupi* «cari înghit luna şi soarele» (10);

Ar fi făcuţi din copiii morţi, născuţi din părinţi necununaţi (11);

Vârcolacii se mai fac şi din tărâţele de făină, pe care oamenii o cern Duminica (12);

Ei răsar «din văzduh», când cel ce mestecă mămăliga, dă cu făcăleţul prin foc;

---

(1) Papahagi, *Basme aromâne*, p. 593.

(2) *Revue des traditions populaires*, IX. p. 422.

(3) Zanne, *Proverbile*, I. p. 45.

(4) Otescu, *op. cit*. p. 67.

(5) Cred. Rom. din com. Catanele, jud. Dolj, împărt. de d-l Şt. St. Tuţescu.

(6) *Şezătoarea*, III, p. 45.

(7) Marian, *Naşterea*, p. 77.

(8) Candrea, Densuşeanu, Speranţă, *Graiul nostru*, I, p. 165.

(9) *Şezătoarea*, V, p. 171.

(10) N. Păsculescu, *Lit. pop. rom.*, p. 385.

(11) Otescu, *op. cit.*, p. 67.

(12) *Şezătoarea*, I. p. 187.

Când se află cinevà, care, măturând la sfinţitul soarelui, svârle gunoiul spre soare;

Când dă cinevà cu *făcăleţul* sau *culişerul* în foc (1);

Când «torc femeile noaptea, fără lumânare, mai ales la miezul nopţii şi mai ales cu scopul de a face nişte vrăji cu firul tors astfel. Pe acele fire stau vârcolacii, şi acele fire se fac dela sine în calea unui vârcolac. Cât aceste fire nu se rup, vârcolacii rezemaţi pe ele sunt puternici şi merg încotro vor; atunci ei atacă corpurile cereşti şi rup cu dinţii din ele, şi aşà rup şi din lună pe care uneori o prefac toată în sânge; alte ori par'că nici nu mai rămâne. Dacă însă se rupe firul pe care stau vârcolacii, atunci ei îşi pierd puterea mai de tot şi se duc într'altă pare prin văzduh» (2).

Prin jud. Prahova se crede că întunecimile de soare şi de lună se datoresc unor lighioane cari, trăind în apropierea celor două podoabe cereşti, le văd zilnic şi de aceea se încumetă şi caută să le sărute. In dorul lor, le... înghite, dar îndată îi scot mai frumoase de cum erau (3).

«In Vâlcea, oamenii cred şi spun că sunt anume înşi între ei cari se numesc vârcolaci, fiincă sufletul lor e vârcolac. Pe aceştia îi bănuesc ei după figura lor palidă şi uscată şi după adâncul lor somn în care, cred ei, sufletul le iese şi merge la lună de începe s'o mânânce. Se crede că, nu numai în timp de eclipse mânâncă vârcolacul luna, ci şi când discul lunii este roşietec, arămiu. *Sângele lunii*, cred ei, scapă atunci pe la chiotorile gurii vârcolacului, şi se revarsă peste tot discul ei.

Când sufletului de vârcolac îi vine chef să mânânce puţin din lună, omului, care are un astfel de suflet, îi vine întâiu o *picoteală* (4), şi apoi o nesăbuită poftă de a dormi,

(1) Cred. Rom. din Boroaea-Suceava, împărt. de d-l V. Popescu.

(2) Otescu, *op. cit*, p. 67 8.—Voronca *op cit.*, p. 1070: Noaptea la lună, să nu torci, căci strigoii se urcă pe fir la lună şi o mânâncă.—Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecucm: Femeile nu trebue să toarcă la lună, din pricină că pe lumea asta sunt fraţi cari greşesc şi fac copii. Acestia sunt *vârcolacii* cari se suie pe firele toarse şi ajung la lună de-o mânâncă.—*Ion Creangă*, VI, p. 109, cred. din Bucovina: Noaptea nu e bine să torci la lună, fără lumânare, căci pe aţa ceea se suie *strigoii* şi *vârcolacii* la cer. de mânâncă soarele şi luna.

(3) Otescu. *op. cit.*, p. 69.

(4) Poate că *piroteală*. în Moldova, *picoteală* însemnează *chicoteală*, râs peînfundat: verbul, a *picoti*, în pronunţie curentă: *a chicoti*.

de parcă n'ar fi dormit o săptămână de-a rândul. Sufletul îi sboară atunci la lună şi el rămâne ca şi mort. Dacă scoli sau mişti pe vârcolacul adormit, el rămâne adormit pe veci, căci sufletul, revenind din lungul său drum, nu mai găseşte în acelaş loc gura prin care a ieşit, ca să poată reintrà»(1).

Unele femei, ca să nu se întâmple toate acestea, se feresc de a toarce Marţi seara (2).

Vârcolacii nu pot dovedì luna, fie din pricină că aceasta fuge repede, fie din pricină că ei se satură şi cad, cum cade lipitoarea de pe om, după ce s'a umflat sugând sânge.

Vârcolacii,—cânii lui Dumnezeu, după credinţele muscelene, vor să mănânce numai o parte din lună, şi anume aceea pe care stă *Cain*, ucigaşul lui *Abel* (3).

Când se întâmplă întunecimea, prin unele părţi, oameni trag *clopotele* de la biserici, «fac sgomot cu cleştele, frigări pirostii şi fiare, în de obşte (4), bat în tingiri sau în tăvi, trag cu puştele; ţiganii lăutari cântă cu vioarele şi instrumentele lor lăutăreşti (5),—întocmai cum fac şi *Tatarii* din Rusia cari «încep să facă un sgomot grozav, bătând în farfurii de aramă, trăgând cu puşca şi strigând cât pot, ca să gonească duhurile rele şi să scape luna care le este aşà de scumpă» (6).

Pe lună, o pot scăpà repede de vârcolaci, dacă ar chiuì unul care se află afară din Sâmbăta trecută adică acel care n'a intrat în casă de cel puţin din Sâmbăta de dinaintea

(1) G. Ciauşanu, *op. cit.*, p. 100- 101.

(2) *Şezătoarea*, VI, p. 59.

(3) C. R.-Codin, *Legende*, p. 107.

(4) Dat. şi cred. Rom. din Hălângeşti-Zaicoiu, jud. Dolj, împart. de d-l N. I. Dumitraşcu: „In timpul eclipselor de lună sau soare, oamenii zic că vârcolacii îi mănâncă, şi ca să-i scape, fac sgomote cu *fierotine*".

(5) Otescu, *op. cit.*, p. 68. Cred. Rom. din com. Catanele, jud. Dolj, împart. de d-l Şt. St. Tuţescu: Oameni dau chiot, ca să se sperie vârcolacul.—*Graiul nostru*, I, p. 267: E bine sa tragi *clopotele*, s'aprinzi *smirnă* şi *tămâie* şi să te'nchini, şi să toci prin casa şi să trăncăneşti tiiincile, ca să nu piara luna de tot — *Ibidem*, p. 293: se trag clopotele şi se bat două fiare. Pentru comparaţii, cf. Ciauşanu, *op. cit.*, p. 102 şi urm.

(6) *Revue des traditions populaires*, XXII, p. 30.

zilei în care s'a întâmplat întunecimea (1).

Prin unele părţi se aprind prin case lumânările dela Paşti, şi se fac rugăciuni (2).

Macedo-Românii cred că atunci când piere luna, vesteşte pieirea păgânilor ; aceasta se arată şi atunci când luna îşi schimbă coloarea (3); atunci fac femeile început la lucrurile lor de samă, cu socotinţă că le va merge bine (4).

Pe soare se crede că îl scapă din gura vârcolacilor, *leul* pe care soarele umblă pe cer (5).

Cel se se naşte într'o zi, în care a fost o astfel de întunecime, i se pune numele *Vâlcu*, sau de e fată, *Vâlca* (6).

In privinţa întunecimilor de soare, se crede mai pretutindeni că acestea sunt arătări prevestitoare ale lui Dumnezeu, despre cumpenele ce se vor întâmplà pe lume, pentru a osândì necredinţa şi ticăloşia omenească.

Prin jud. Prahova se zice, atunci când Soarele ajunge luna, că Dumnezeu, ca să nu-l lase s'o vadă, îi întunecă faţa, — o socoţinţă care mai curând stă în legătură cu următorul capitol,—«Dragostea soarelui pentru lună»,—decât cu fenomenul eclipsii, cum cred alţii (7).

Pe alocuri se crede că întunecimea de soare se întâmplă din pricina că acest *ochiu al lui Dumnezeu*, înspăimântat de câte le vede pe pământ, îşi întoarce cu groază faţa dela noi (8).

Cumpenile, pe cari întunecimile de soare le vestesc, sunt *răsboaiele*, *răsmeriţele* (9), *secetele* şi *boliştile* (10). De ele se înfricoşează mai mult poporul, şi de aceea, când se întâmplă, zic :

(1) Dat. şi cred. Rom. din com. Catanele, jud. Dolj, împărt. de d-l Şt. St. Tuţescu.

(2) Otescu, *op. cit*, p, 69.

(3) Cosmulei, *op. cit.*, p. 46.

(4) *Ibidem*.

(5) Otescu, *op cit.*, p. 68

(6) Dat. şi cred. Rom. din com. Catanele, jud. Dolj, împărt. de d-l Şt. St Tuţescu.

(7) Otescu, *op. cit.*, p. 68.

(8) *Ibidem*, p. 69.

(9) *Şezătoarea*, VI, p 38 şi 53.

(10) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu.

— Soarele să fie, unde-o fi; pe lună s'o mănânce vârcolacii! (1).

Macedo-Românii, potrivit împrejurărilor locale, cred că întunecimea de soare prevesteşte că creştinii sunt în mare primejdie (2).

Vor fi toate aceste superstiţii rămase din culturi păgâneşti; ele se întăresc însă şi prin scrierile creştine cari pun întunecimile de soare mai ales, întotdeauna în legătură cu sfârşitul lumii sau cu patemile Mântuitorului.

La sfârşitul lumei, «soarele va fi întunecat şi luna nu va da lumina ei, şi *stelele* vor cădeà din cer, şi puterile cerurilor vor fi sguduite» (3).

Iar când Domnul nostru Isus Hristos şi-a dat Duhul pe cruce, «dela al şaselea ceas se făcù întuneric peste tot pământul până la al nouălea ceas» (4).

Tot astfel încheie şi următorul colind ardelean:

La cea piatră răzimată,
Maica sfântă-i supărată,
Vin trei îngeri şi-o întreabă:
— Ce eşti, Maică, supărată?
— Cum să nu fiu supărat,
Cà cu ochii m'am uitat,
Pe Hristos mi l-or luat,
Mi l-or luat şi mi l-or dus,
La curţile lui Pilat,
Pe cruce de brad l-or pus,
Cu suliţa l-or străpuns,
Apă şi sânge a curs.
Şi-l luară şi-l sburară,
Sus ca cer îl ridicară.
Plânge maica şi se frânge,
Şi inima-i noată'n sânge.
Luna faţa şi-a schimbat,
Soarele s'a'ntunecat (5).

Că întunecimile de soare şi de lună au adus întotdeauna spaimă în noroade, este în deobşte cunoscut:

«Să se ştie de cândŭ au perit luna, Viniri în luna lui Făuraru în trii zile, în ziao de sămiaz (6) sar pe la mezul nopţii. Atunce au fostŭ mare frică pe la tot omul care să teme de Dumnezău. Fericit care au gânditŭ la Dumnezau atunce, că Dumnezău

(1) N. Păsculescu, *op. cit.*, p. 111.
(2) Cosmulei, *op. cit.*, p. 47.
(3) *Matei*, 24$_{29}$. T. Pamfile, *Sfârşitul lumii*, p. 55: Stârşitul lumii se va începe cu o întunecime de soare, caci îl vor mânca vârcolacii.
(4) *Mateiu*, 27$_{45}$. *Marcu*, 15$_{33}$ —*Luca*, 23$_{44}$.
(5) Impărt de d-l P. Ugliş.
(6) ?

cel sfăntŭ, văzăndŭ atâte multe căte spurcăciuni săntŭ pre pămăntŭ, Dumnezău sfăntul arată multe sămni pre pămăntu, şi ominii nu să mai pocăi şi nu vădŭ că Dumnezău tot şi arată sămnili. Nu multă vreme de căndŭ au peritŭ soarile şi s'au cutremuratŭ pămăntul, să fiĭ cutremuratŭ ca jumătate de ciasu. Şi atuncea căndŭ au perit luna, au tras clopotul pi la mezul nopţi, şi cine l-au auzitŭ s'au miratŭ ce este, că oamini săntŭ proşti. Şi eu amŭ scris că atunce învăţamŭ la podobie. Eu a scris, Vasăle Marcocĭu, căndŭ şidemŭ la Prăjăştĭ» (1).

(1) I. Bianu, *Catalogul manuscriptelor româneşti*. I, p. 353.

PARTEA IV.

DRAGOSTEA SOAREUI PENTRU LUNA.

Pe lângă credinţa că soarele e bărbat iar luna este nevasta lui, dintr'a căror împerechere s'au născut *stelele*, întâlnim şi o altă credinţă cunoscută de întreg poporul românesc, care ne arată pe *soare* şi pe *lună* ca fraţi, că soarelui i-a fost dragă luna, că a vrut s'o iea de nevastă, cu voie fără voie, şi că anumite împrejurări l-au împiedecat.

Împrejurul acestei credinţe, poporul român are şi o sumă de povestiri, foarte interesante, pe cari le înşirăm în cele de mai jos.

Întâia povestire se aude prin jud. Prahova în următoarea cuprindere (1):

«*Soarele*, când a fost să se însoare, n'a găsit altă soţie mai potrivită pentru el, decât pe soră-sa *luna*, pentrucă erà cea mai frumoasă făptură, fiindcă erà între fecioare, cum erà el între flăcăi, şi prin urmare a logodit cu dânsa.

Iar când a fost la nuntă, *ariciul* o strâns mormane de pulbere la curtea soarelui. Şi întrebat fiind ariciul de logofeţii acestuia, că de ce face aceasta, el a răspuns:

— Pentru ca să mânânce caii nuntaşilor!

Logofeţii atunci i-au zis:

— Apoi, pulbere să mânânce caii?

– Da, —răspunse ariciul,— pentrucă dacă a ajuns timpul ca să iea frate pe soră, Dumnezeu nu o să mai plouă ca să crească iarbă pentru vite şi prin urmare, caii trebue să se

(1) Am pomenit la locul cuvenit credinţa musceleană care spune că Dumnezeu şi-a dat samă despre o viitoare dragoste dintre soare şi lună şi că pentru a o preîntâmpina, a mânjit pe-alocuri luna, ca să nu fie aşà de frumoasa, şi prin urmare aşà de draga soarelui.

învețe de pe acum, să mănânce praf, ca să nu le vină greu mai pe urmă!

Auzind logofeții acestea, au spus soarelui, și acesta, de frică, n'a mai luat pe lună. Și de atunci, ei nu s'au mai întâlnit, fiindcă i-a despărțit Dumnezeu.

Iar ariciul, pentrucă a făcut acest bine, se zice că e păcat să-l omorîm» (1).

Această povestire, mult mai bogată în amănunte și mult frumos scrisă, o aflăm și în jud. Mehedinți, în următoarea cuprindere:

«Ci-că, fârtate, în vremea de demult, când de abià urzise Dumnezeu pe oameni, pe *soare* începuse să-l bată vânt de însurătoare. Își uitase, drăguțul de el, datoriile cu cari fusese hărăzit de Cel-de-sus. Pe unde trecea cu carul lui de foc, erà chiu și vai de cele ce se întâmplau pe urma lui. Când se lăsà din goana cailor mai aproape de pământ, și atunci erà prăpăd de *friptoare;* când se ridicà sus, în slava cerului, și atunci îngheță paserea în sborul ei.

Dumnezeu, uitându-se atunci într'o zi prin fereasta cerului, rămase uimit de cele ce făceà soarele în calea sa. Tot ce făcuse el pe pământ cu atâta sudoare, erà acum în flăcări. Repede chemă doi paznici dela ușa raiului, le dete doi cai înaripați și-i trimise să cheme pe soare la el; ci-că în ziua aceea se înnoptase mai de vreme ca ori când...

Dar bine, fătul meu, eu te-am pus să luminezi pământul, dar să nu strici ce am făcut eu! -zice mâniat Dumnezeu.

Doamne, iartă-mă de cele ce am făptuit! Nu mai știu pe ce pământ mă aflu de focul ce mă arde pe suflet. Iaca, iubesc și eu o mândră crăiasă! — răspunse smerit soarele.

— Și mie nu mi-ai spus nimic? Faci așà de capul tău? Apoi, vezi, eu sunt și bun, dar și când mă necăjesc, nu mai

---

(1) Otescu, *op. cit.*, p. 63 4. unde se adaugă și aceasta reflexie: „Pe cât se vede, în închipuirea poporului, ariciul e un fel de filosof, cum crede poporul pe filosof, adică a toate știutor și modest, care își vede de filosofia lui retras de restul lumii, sau tăcut cât e în lume, așà că nu intervine decât când crede el că trebue, plin de o morală desăvârșită, și pe care o exprimă mai bucuros prin pilde, ca să nu jigneasca pe nimeni, să nu spuie cât ar trebuì, ci să lase a se înțelege mult mai mult decât are el aierul că vrea sa spuie".

poţi aveà potrivă înainte-mi! Şi cine e acea fată pe care tu o iubeşti?

— *Luna*, Doamne!

— Cum, pe soră-ta s'o iubeşti tu? Sânge din sângele tău? O, nelegiuitule ce eşti! Nu te gândeşti la păcatul ce faci?

— M'am gândit, Doamne, dar n'am ce face. Nouă ani de-a rândul am colindat pământul în lung şi curmeziş şi de potrivă-mi tot n'am găsit. Eu o vreau pe ea, măcar orice mi-ai face luminăţia ta!

— Bine, aşà să fie, văd eu cât eşti de nesocotit, dar înainte de-a te duce să pregăteşti nunta, aide cu mine prin *iad*, să-l colindăm dintr'un capăt în altul, prin toate văgăunile lui, să vezi şi tu cât sufăr ăia cari s'au ţinut cu surori-sa, c'apoi pe urmă, să nu-mi bagi vină de nimic!

— Fac, Doamne, aşà cum îmi zici, însă orice ar fi, eu tot nu-mi calc cuvântul.

Şi purceseră spre iad. Ci-că de ziua aceea, noaptea a fost lungă de tot! Se ziceà că n'are să mai fie lumină! Oamenii dormiau zi, dormiau noapte, apoi se deşteptau, mâncau şi iar se culcau; apoi iar se sculau şi ziuă tot nu se mai făceà. Chiar dobitoacele se săturaseră de atâta somn şi odihnă.

Cum intrară în iad, Dumnezeu şi soarele pe dată fură isbiţi de o duhneală; şi cum întorceau capul, din toate părţile se auziau gemete şi ţipete de durere. Prin mijlocul iadului curgeà o apă nămoloasă şi puturoasă. În această apă o mulţime de oameni se luptau să scape de droaia de şerpi ce, încolăciţi de grumazul lor, abià îi lăsà să răsufle. Aceştia erau cei ce se bucuraseră de lacrămile văduvii şi banul săracului! Strigătul lor te înfiorau. Şi cu toate acestea, nimeni nu le da nici un ajutor.

Mai departe, în nişte piuliţe înroşite în foc, erau pisate cu un pisălog femeile ce'n vieaţa lor necinstiseră sfinţenia (1) casei. Ele sbierau în gura mare: «iertaţi-ne, iertaţi-ne, că nu mai facem!», şi cu toate acestea, nici la ele nu se uitau nimeni.

Soarele privià mirat către ele, şi frica ce-l cuprinsese, îl făcù să tremure. Dumnezeu, văzându-l, zâmbì puţin şi cotì

(1) In text: necinstiseră ruşinea casei....

pe un drum, unde erà mai întunerec, de nu se zărià nimic, şi se îndreptă spre locul unde erau chinuiţi cei ce se ieau cu surorile lor. Pe deasupra lor se auzià într'una, un fâlfâit de aripi, şi din când în când, ţipete prelungite ce spintecau aierul. Soarele nu mai puteà de frică să nu rătăcească, şi apucă pe Dumnezeu de mână.

Vru să vorbească, însă nu putù.

Şi cum drumul începuse a fi pietros, şi puţin ocolit, de-odată văzù la capul lui un cuptor mare, din care ieşiau limbi de foc. Înăuntru lui se zăriau nişte trupuri, ce erau aruncate fără milă cu nişte căngi lungi şi încârligate, unde *bâlbăra* şi dogoarea erà mai mare. Soarele se înfioră şi mai tare, şi nu se putù oprì fără a zice:

— Ce e aici, Doamne, de căsneşte aşà rău pe nenorociţii ăştia?

— Ce să fie! Iaca nişte nelegiuiţi ce s'au luat cu surorile lor!

Şi nu isprăvise bine vorba Dumnezeu, când dracii începură să scoată cu căngile lor încârligate pe unii afară din cuptor, îi puse fără a luà samă la scrâşnitul lor pe nişte mese de fier înroşite în foc, şi-i înţepeniră ca să nu se mai mişte, cu cârlige muiate în otravă. Iar când de durere da să zică cevà, de-o dată, dracul, din un ceaun de fier, le turnà pe gură plumb topit şi astfel le amorţià vorba neisprăvită!

— Doamne, Doamne,—zise soarele plângând de milă, mare ţi-e puterea ta, de ce nu-i ierţi pe sărmanii ăştia de chinurile ce le mai au? Cu ce ţi-au greşit ei?

— Cum să-i iert? Atunci de ce te-am adus aici? Aşà de florile mărului? Iaca, una ca asta! Eu mă osteniiu până acum să-ţi arăt ce te aşteaptă, şi tu ce-mi vorbeşti!

Fie, Doamne! Dacă tu eşti nestrămutat în poruncile tale, eu nu pot părăsì pe sora mea. O s'o ieau de soţie, şi ce-o fi să fie! O să îndur şi eu necazurile nenorociţilor ăstora, şi apoi, câte zile oiu aveà, n'oiu fi nebun să stau neînsurat, dacă nu-mi găsesc alta potrivă mie. Vreau şi eu să fiu în rândul lumii!

Bine,—zise Dumnezeu, să nu zici că nu te-am sfătuit! Iată, copilul meu, de povăţuit te-am povăţuit, de probat ţi-am

arătat probă,—văzuşi pe nenorociţii ăştia,—şi când ţi-o venì rândul şi ţie la chinurile astea, atunci să nu zici „iartă-mă, Doamne" şi multe alte minciuni! Pentru tine, află, am pregătit alte suferinţe şi mai grele; şi dacă tot cutezi, am să le fac şi mai rele!

-- Şi mai rele, să fie, Doamne, am să le rabd. Ce-o să fac? Mi-a venit rândul însurătoarii. Toţi flăcăii născuţi cu mine odată, s'au însurat de atâţia ani, numai eu am rămas. Am ajuns de râs în faţa lor. Imi zic că nu sunt om, şi multe altele. Chiar sfinţii au început să-şi bată joc de mine. Zic că sunt vrăjit!

Şi tot rugând soarele pe Dumnezeu, purceseră îndărăt şi ieşiră din iad. Ci-că, atunci când a ieşit din iad soarele lui Dumnezeu, se zice că a fost aşà de tare lumina, că cei ce au fost pe afară prin bătătură, au căzut jos ca orbiţi. Lumea începuse a uità cum e lumina.

Venì şi ziua nunţii! Din toate colţurile pământului, împăraţii mici şi mari o porniră din crăiile lor, cu tot ce aveau mai bun în ţara lor. Pe caii cei mai vestiţi din hergheliile lor, aduceau saci mulţime, plini de nenumărate prezenturi pentru nuntă. Inele de aur, pietre nestimate, smaragde, rubinuri,— toate erau cărate cu prisosinţă, zi şi noapte, la vestitul palat al soarelui! Din zori pâră în seară nu mai conteniau curţile domneşti ce sosiau rând pe rând. De-abià mai încăpeau oaspeţii în palatul de cristal al soarelui. Incepuse să-i găsduiască şi pe câmp, sub corturi de verdeaţă.

Sosiră împăraţi de unde nici cu gândul nu gândiai. Erà o mândreţe, Doamne, de ce vedeai! Fel de fel de îmbrăcăminţi, fel de fel de podobi pe ei; străluciau de sus până jos în nestimate. D'apoi domniţele lor, apoi crăiesele lor, ce mai mândreţe pe ele; nici nu le puteai vedeà, fără a rămâne pe loc înmărmurit!

Toate îşi aveau părul resfirat pe spate şi prins în nenumărate ace de aur, cu nestimate în capul lor. Cele cu părul bălaiu ca spicul grâului copt, Doamne, Doamne, zâne erau, nu altcevà! Ce să vă mai spuiu ce a fost! Eu ştiu că ce-am văzut, să trăesc încă de zece ori atât, şi tot n'am să mai văd!

Erà un bielşug apoi de voinici, îmbrăcaţi în haine de o-

ţel de sus până jos, ce purtau la brâu sabie şi cuţit, ce aveau mânerile săpate în oase rare şi umplute cu bielşug cu aur şi pietre scumpe. Călcau mândri prin poienile înverzite şi se uitau cu drag la domniţele ce culegeau flori cu mireasmă neîntrecută de prin tufişurile grădinii soarelui. Peste toţi oaspeţii veselia domnià şi curţile vozilor tot sosiau, care de care mai mândră, mai frumoasă.

Se începuse nunta, când iată prin mulţime venià călare tăfălogul de moş Nicola (1).

– Faceţi-mi loc, strigà el, faceţi-mi mai repede loc, să văd ce n'am mai văzut, să aud ce nu e de crezut: cum se iea fratele cu sora!

Toţi se întoarseră spre el şi începură să râdă, unde îl vedeau aşà de durduliu.

-- Râdeţi de mine, dar nu ştiţi ce vă aşteaptă! Peste vreo câtăvà vreme, o să vă blăstămaţi şi *stea*, şi *ursoaică* (2), şi tot!

Şi descălecând, scoase din o traistă de fier jăratec, îl răsfiră pe o tavă, pe care apoi o puse lângă botul calului ca să mănânce.

Calul se aplecă spre tavă, şi când atinse cu botul cărbunii, se fripse, necheză o dată şi zmâncindu-se din mâna ariciului, o luă rasna pe câmp.

— Vedeţi ce mi-a făcut calul meu? De aţi şti, n'aţi mai râde şi aţi începe a plânge!

— De ce, de ce, moş Nicola! – întrebară mai mulţi prinţi de o dată.

— De ce, de nu ce, iată ce e: văzurăţi, am dat calului să mănânce jăratec, şi el, frigându-se, a luat-o razna pe câmp, neştiind sărmanul că peste câtăvà vreme în loc de grăunţe, va găsì numai jăratec pe pământ!

— Ei, şi ce e cu asta! Par'că ca el n'ar face ori şi care! Cum se frige omul, de durere, caută să nu mai puie mâna pe foc.

(1) Ariciul. Este socotit la ţară ca mai vechiu ca Dumnezeu pe pământ. A lucrat împreună la facerea pământului, sfătuind la multe încurcături pe Dumnezeu.— Cf. T. Pamfile, *Povestea lumii de demult*, p. 22—24, 31—39 şi 40—42.

(2) Destinul.

— Da, aşà e, toţi fugim de foc, şi când colo, nu ştim ce ne aşteaptă!

— Of, spune odată ce ne aşteaptă, că până când să isprăveşti, iaca se sfârşì nunta şi acum trebue să mergem la ospăţ. Incepe cheful şi dumneta tot nu ne povestişi ce ai de zis!

— Iată, copiii mei, ce este. Până acum aveam un soare care ne luminà şi ne încălzià, şi cu toţii ştim că vara, de focul lui, nici în gaură de şarpe nu ne putem lipsì de văpaea lui. Dar când el s'o însurà şi-o aveà copii, n'o să mai fie şi alţi sori, şi atunci, ce are să fie pe pământ? O să mai fie atunci burueană, o să mai fie atunci pasere pe cer şi orătănii în curte, vită în curte şi jivini în pădure? N'are să mai fie nimic. Şi în loc de ele, de căldură, totul are să se prefacă în jăratec, şi noi toţi, de văpaea lui fierbinte, o să pierim de sete şi foame, pentru că apele secând odată cu izvoarele lor, o să se ducă şi buruenile şi dobitoacele de pe pământ. Vedeţi, mă copii, ce ne aşteaptă? Şi când eu am dat calului jăratec, voi v'aţi mirat. Să nu vă miraţi, băieţi; v'am arătat ce are să fie!

Aşà e moşule, ai dreptate!

Insă ospăţul care începuse şi vinul ce se vedeà turnându-se prin potire, le făcù să le piară din gând vorbele moşului şi începură să mănânce şi să beà ca la nuntă.

Erà o veselie şi un chef, ce să zici, ca la zile de astea. Beau şi mâncau şi împăraţii şi împărătesele, de nu se încurcau. Insă când erà la pahare, mai lăsau fudulia la o parte şi chemând pe paharnic, îşi umpleau din nou paharul zicând:

— Mi s'a răsturnat pe masă!

De mult ce se răsturnaseră paharele, veselia ajunsese la marginea ei, şi masa spărgându-se, începuse danţul, după cântecul unor lăutari aduşi din nişte locuri foarte îndepărtate, ce numai de dragostea lunei îşi părăsiseră cuibul şi venise să desmerde pe nuntaşi cu cântecele ce nu mai fuseseră auzite. Toţi vorbiau şi şedeau ca la ei acasă, neştiind cum să înveselească pe miri, ce, de mult [ce] se iubiau, se uitau abià zâmbind pe la scaunele în cari se întronaseră, la oaspeţii ce se bucurau atât de mult în nişte locuri atât de frumoase, cum nu se dovediau altele pe pământ.

Dumnezeu, de cu zorile, luase sub cârma sa carul soarelui, că de, o dată se însoară omul şi are şi el dreptul la o zi de saţiu, şi-l ţinea aşà de sus de data asta, că pe pământ erà cum e mai bine: nici prea cald, nici prea frig. Erà, mă rog, ca o zi de primăvară, când vine rânduneaua şi cocorii. Ci-că, fârtate, se zice din bătrâni că ziua aia a fost cea mai lungă, pentru că Dumnezeu a ţinut carul cu foc al soarelui tot mereu în acelaş loc, până când s'o isprăvì cu nunta. Auzind Dumnezeu vorbele lui moş Nicola, deodată se gândì el la cele spuse de ariciu şi zise:

— De, de, vezi, tot mai deştept ariciul ca mine. Bine, zice el; eu om bătrân, să mă ieau după vorbele unui înfumurat ca soarele şi să-i dau voie să se însoare, fără să mă duc, barem să întreb la *higiul* (1) lui pe ariciu, să văd ce zice el! El, numai cât erà cu gândul la lnnă şi cât p'acì, p'acì să aprindă pământul, dar să aibă şi copii! Ce bine a vorbit el! Auzi, auzi! Să fac eu, om bătrân, ce zice el, un biet flăcăiandru! Chiar acum am să-i despart, că de unde nu, el cu copiii lui, are să-mi dogorească şi pârjolească tot de pe pământ.

Şi de-o dată începe să mişte carul în spre apus, şi seara purcese a se face mai repede ca oricând. Spun bătrâni că în ziua aceia s'a înserat mai repede ca oricând.

Oaspeţii benchetuiră într'una şi într'un timp, chiar luna cu soarele danţaseră. Se zice că a fost atunci atâta strălucire şi foc de dragoste în ochii lor, că mesenii rămaseră uimiţi de văpaea asta îngerească ce-i unià. Lacrămi [curgeau], fără să vrei, de nevinovăţia acestei mirese, cum n'a mai fost alta pe lume, şi de mândreaţa mirelui, cum nu s'a mai dovedit altul de atunci. Aşà se zice din moşi-strămoşi.

Cu sosirea nopţii, împăraţii, împărătesele, prinţii, crăiesele începură a plecà, şi înainte de a se duce, veniau de-şi luau ziua bună dela miri, urându-le tot ce ştiau ei mai bun pe pământ şi în cer. Se mai povesteşte încă, că la plecarea mirilor în spre palatul de cristal a fost atâta dulceaţă în privirile lor, în cât toţi duşmanii din lume s'au împăcat atunci şi au trăit multă vreme în dragoste şi bine!

(1) Locuinţă.

Dumnezeu nu lăsase nici o clipă ca timpul să treacă, şi trimise numai decât doi telegari neîntrecuţi ca să fure pe soare şi pe lună înainte de a intrà în palatul de cristal. Ii trimisese cam de mult şi nu se mai întorceau. Dumnezeu începuse a se îngrijorà şi tot de o dată a se mânià, când, fără veste, văzù cum telegarii aduceau pe aripile lor de oţel pe cei doi miri. Cât ai zice «Doamne-ajută», nici Dumnezeu nu se putù oprì gândului de a nu sta puţin uimit de frumuseţa şi blândeţa de pe chipul lor. Dar aducându-şi aminte de spusele lui Moş Nicola, se sculă de pe tronul cerului, şi cam răstit, le zise cele de faţă:

— Voi vreţi să faceţi ceea ce nu s'a mai făcut şi auzit până astăzi? Am căutat cu blândeţe să vă opresc dela păcat, şi tot n'aţi ascultat. Eu nu voesc ca cele orânduite de mine în tinereţele mele, să iasă din zăgazul lor, şi deci eu, prin puterea mea, vă despart. Vă blestem că de aici înainte, tu, soare, să luminezi ziua, iar tu lună, să luminezi noaptea, şi în totdeauna să vă alergaţi din zori până în seară şi nici o dată nu să vă ajungeţi. Insă fiind că durerea ce cade peste capul vostru are să fie atât de mare, iată vă dau dreptul ca de două ori pe zi să vă zăriţi, să vă priviţi o clipă, ş'apoi să dispăreţi unul din faţa altuia pentru puţin timp. Aşà are să fie de-apururea, după cum v'am blestemat eu!

Iar Dumnezeu, ce nu mai puteà de dragul lor, pentru a nu fi văzut cum lăcrămează, s'a dat jos de pe tronul ceresc, şi deschizând o portiţă, a intrat în grădinele raiului.

Toate acestea le-a făcut Dumnezeu pentru binele oamenilor Şi noi, câte rele îi facem! Se spune, fârtate, că atunci soarele s'a înroşit aşà de tare, cum se înroşeşte el de dragoste dimineaţa când răsare pe sprinceana dealului, de caută să zărească, printre picăturile de rouă, pe tovarăşa lui, luna, iar luna s'a îngălbenit aşà de mult, cum o vedem fugind noaptea printre nourii trenţuiţi, când cerul e înourat!

Ei n'au mai zis nimic! S'au mai uitat unul la altul pentru ultima oară, şi despărţindu-se cu lacrămile în ochi, au plecat în lume să se caute de veci, şi să nu se găsească iarăş de veci!» (1).

(1) C. Diţescu în *Viaţa literară*, I, no 28.

Urmează a doua povesitre, o frumoasă versificație, care ne aduce aminte povestea fetei împodobite ca soarele, luna și luceferii, și care, ca să scape de tatăl său, care voià s'o iea de nevastă, după moartea mamei sale, îi cerù să-i facă felurite lucruri, doar n'o puteà, și doar o scăpà de marele păcat ce-o așteptà :

Foaie de cicoare,
In prunduț de mare,
Iată că-mi răsare
Puternicul *soare*,
Dar e! nu-mi răsare,
Ci va să se 'nsoare,
Că mi-a tot umblat
Lumea 'n lung și 'n lat,
Țara românească
Și moldovenească,
Lungiș,
Curmeziș,
Măre, nouă *ai*
Tot pe nouă cai:
Patru-a ciumpăvit,
Cinci a omorît,
Și tot n'a găsit
Potrivă să-i fie
Vre-o dalbă soție,
Făr' de mi-a găsit
Și mi-a nimerit
La nouă argele,
Nouă feciorèle,
In prunduț de mare,
Pe unde răsare.
A mai mititică,
Ca o floricà,
In mijloc ședeà,
La lucru lucrà,
Pe toate 'ntreceà.
Că ea tot țeseà,
Țeseà 'nchindisià
Și ea se numià
Ileana
Simzeana,
Doamna florilor
Și-a garoafelor,
Sora soarelui,
Spuma laptelui.
Soare răsărià
Și soare-mi venià,
L'a gură d'argeà.
Cu dânsa vorbià,
Frumos c'o 'ntrebà
Din gură-i ziceà:
— Ileană, Ileană,
Ileană Sâmzeană,
Doamna florilor
Și-a garoafelor,
Sora soarelui,
Spuma laptelui,
Țeși și 'nchindisești,
Fir verde 'mpletești
Și mi te zorești
Cămeși să-mi gătești
Și mi te gătești
Să te logodești,
Că eu mi-am umblat,
Lumea'n lung și'n lat,
Țara românească,
Și moldovenească,
Lungiș,
Curmeziș,
Măre, nouă ai,

Tot pe nouă cai;
Patru-am ciumpăvit,
Cinci am omorît
Şi nu mi-am găsit
Potrivă prin lume,
Afară de tine!
Ileana
Sâmzeana,
Doamna florilor
Şi-a garoafelor,
Sora soarelui,
Spuma laptelui,
Ea dac'auzià,
Din gură-i grăià:
—Puternice soare,
Eşti puternic mare,
Dar ia spune-mi: oare,
Und's'a mai văzut
Şi s'a cunoscut,
Und's'a auzit
Şi s'a pomenit,
Să iea sor pe frate,
Şi frate pe sor.
De mi-ăi arătà,
Atunci te-oiu luà,
Atunci, nici atunci!
Unde-o auzià,
Soarele-mi oftà
Şi iar o'ntrebà,
Şi iar o rugà,
Şi iar o'mbià,
Pân'ce Ileanà
Din gură-i grăià:
—Eu că te-oiu luà,
Cum zici dumneata,
Viteaz dac'ăi fi
Şi te'i bizuì
De mi-ei isprăvì
Pod pe Marea-neagră,
De fier, de oţel,
Iar la cap de pod,
Cam de-o mănăstire,
Chip de pomenire,
Chip de cununie,
Să-mi placă şi mie,
C'o scară de fier,
Pân'la 'naltul cer!
Puternicul soare,
Ca puternic mare,
Unde-o auzià,
Bine că-i păreà,
In palme-mi băteà
Şi pod se făceà,
La pod, mânăstire,
Chip de pomenire;
Şi iar mai băteà,
Scara se'ntindeà,
O scară,
Uşoară,
De fier, de oţel
Pân'la'naltul cer,
Dar el ce-mi făceà?
Pe pod că-mi treceà,
Pe scară suià,
Pe scară
Uşoară,
Pe scară de fier,
In cuie d'oţel,
Pân'la'naltul cer,
Şi de-mi ajungeà,
Unde se duceà?
Tot la moş Adam (1)

(1) *Moş* e aci o aferesare din strămoş.

Şi la maica Iova (1).
Ei de mi-l vedeau,
Nainte-i ieşiau,
Din gură-i grăiau :
—O, prea sfinte soare,
Puternice mare,
Ce-mi călătoreşti,
De ne ispiteşti?
La ce te gândeşti
Şi la ce pofteşti?
Şi el răspundeà,
Din gură ziceà:
—Iaca Moş *Adam*,
Şi cu maică *Iova*,
Mie mi-a venit
Vremea de'nsoţit;
Şi eu c'am umblat,
Lumea'n lung şi'n lat,
Ţara românească,
Şi moldovenească
Lungiş,
Curmeziş,
Şi tot n'am găsit
Potrivă să-mi fie,
Vr'o dalbă soţie,
Făr'de mi-am găsit
La gură d'argeà
Numai pe sor'mea,
Sor'mea Ileana,
Ileana
Sâmzeana,
Doamna florilor
Ş'a garoafelor.
Atunci moş Adam
Şi cu moaşă Iova,
Unde-l auzià,
Rău că le păreà,
Soarelui ziceà:
—Prea sfinţite soare,
Puternice mare,
Unde-ai auzit
Ş'ai mai pomenit,
Unde-ai cunoscut,
Unde-ai mai văzut
Să iea sor pe frate,
Şi frate pe sor,
Că cin'n'o luà,
Raiul c'o d'aveà;
Iar cine-o luà
In iad c'o intrà.
Soar'le se uită,
Din ochi căutà,
Nimic nu grăià.
Iar moşul Adam,
Şi cu baba Iova
De mână-l luau,
In raiu mi-l duceau,
Raiu că-i arătau
Şi de ce vedeà,
Bine că-i păreà:
Numai mese'ntinse
Şi făclii aprinse,
Cu pahare pline,
In cântece line.
Jur prejur de mese,
Stau în cete dese,
Sfinţi şi mucenici
Mai mari şi mai mici,
O sută şi cinci.
Iar mai jos de ei,
Sfinţi mai mărunţei,
O sută şi trei.

(1) Pronunţie populară, în loc de *Eva*.

Şi tot mai erà
Şi tot mai vedeà
Femei cuvioase,
Măicuţe duioase,
Fecioare curate,
Ucişi în dreptate,
Oşti de biruinţă,
Şi soţi de credinţă.
Şi doar tot erà
Şi tot mai vedeà,
Puţin de mergeà.
Printre rămurèle,
Dalbe păsărèle,
Cântă'n viersurèle,
Şi nu prea cântà,
Ci se *gongănià*,
Din gură-mi ziceà:
—Ferice, ferice,
Ferice de noi,
De părinţii noştri
Cari ne-au făcut,
Cari ne-au născut,
Şi ne-au botezat,
Şi ne-au creştinat,
Că dacă'or trăì,
Săraci n'or mai fi!
De tot ce vedeà,
Bine că-i păreà,
Şi se mulţumià.
Afar' de-mi ieşià,
Iarăş moş Adam
Şi cu moaşa Iova
Cheile luà,
In iad îl duceà,
Iadul descuià,
In iad îl băgà
Şi de ce-mi vedeà,
Păru-i se sbârlià,
Că'n focuri ardeà,
Greu se văità,
Hoţi şi călători,
Răi cârmuitori
Şi surori pismaşe,
Şi soacre trufaşe,
Fii necuvioşi,
Preoţi mincinoşi.
Afar 'când ieşià,
Soar'le ce-mi vedeà?
Un pom ofilit,
Un pom cătrănit,
Printre rămurelè,
Nişte păsărèle
Cânta 'n viersurèle,
Dar nu prea cântà,
Ci se văità,
Din gură grăià :
—Vai şi vai de noi,
De pàrinţii noştri,
Cari ne-au făcut,
Cari ne-au născut,
Că ei ne-au lăsat,
Nu ne-au botezat,
Nu ne-au creştinat,
Şi d'or mai trăì,
Tot săraci c'or fi,
Greu s'or pedepsì!
De tot ce vedeà,
Mult rău că-i păreà,
Nu se mulţumià!
Foaie, foiceà,
Soar'le ce-mi făceà?
De câte vedeà,
Nu se'nduplecà
Ci măre-mi plecà,
Ci măre-mi sburà,
L'a gură d'argeà,

Tot la soră-sa
Şi iar o'ntrebà,
Şi iar o rugà,
Şi iar o iubiià
Pe dânsa s'o iea.
    Ileana
    Sânzeana,
Doamna florilor,
Şi-a garoafelor,
Sora soarelui,
Spuma laptelui,
Dacă-l auzià
Şi dacă-mi vedeà
Că tot nu scăpà,
Ea tot mai cercà,
Din gură-i ziceà:
—Frate, frăţioare,
Puternice soare,
Spune-mi mie: oare
Cine-a cunoscut,
Cine-a mai văzut,
Cine-a auzit,
Cine-a pomenit
Să iea sor pe frate
Şi frate pe sor?
Dar eu te-oiu luà,
Viteaz dac 'ăi fi
Si te-i bizuì,
Până 'n zori de zi,
Mie să-mi croieşti
Şi să-mi isprăveşti
Peste Marea-neagră
Un pod de aramă,
Să nu l bagi de samă,
Iar la cap de pod
Cam de-o mânăstire,
Chip de pomenire,
Chip de cununie,
Să-mi placă şi mie.
  Puternicul soare,
Ca puternic mare,
Unde-o auzià,
Bine cà-i păreà,
'N palme că-mi băteà,
Podul se'ntindeà,
Un pod de aramă,
De nu-l bagi în samă,
Şi d'o mânăstire,
Chip de pomenire.
Când le isprăvià,
La ea se duceà,
De mâni o luà.
La pod c'o duceà,
La pod c'ajungeà,
La pod de aramă,
De nu-l bagi în samă,
Şi pod când treceà,
Pod că zornăià,
Pod se clătinà,
Că n'a mai văzut,
Nici n'a cunoscut,
Că n'a auzit,
Nici n'a pomenit,
Să iea sor pe frate
Şi frate pe sor.
  Floare şi-o laleà
Podul când treceà,
Pe pod când mergeà
Către mânăstire,
Pentru pomenire,
Şi la cununie
Să-i fie soţie,
    Ileana
    Simzeana,
Doamna florilor
Şi-a garoafelor,

Sora soarelui,
Spuma laptelui,
Din gură-i zicea,
Şi-astfel îi grăia:
—Frate, frăţioare,
Puternice soare,
Ia mai spune-mi: oare
Und 's'a mai văzut
Şi s'a cunoscut,
Und 's'a auzit
Şi s'a pomenit,
Mirele de-a dreapta,
Mireasa 'nainte?
Ci mi-a fost şi-o fi
Şi s'o pomenì:
Mirele 'nainte,
Mireasa în stânga.
Puternicul soare,
Puternic şi mare,
De mân'o lăsà,
'Nainte-i trecea,
Iar ea, vai de ea,
Aşà de-mi vedeà,
Cruce că-şi făceà,
In mare săria
Şi mi se'necà.
Domnul se'ndurà
Mreană c'o făcea
Soarele-mi vedea
Şi înmărmurià
Şi se văietà.
Năvodari chemà,
Năvod aducea
Şi 'n mare-l băgà,
Mulţi galbeni că da
Să-i scoaţă dalbà.
Luptă ce-mi luptà,
In deşert erà
Că ei n'o găsià
Şi n'o mai prindea
Făr 'de.... ce-mi scoteà
Şi'n năvod trăgea?
O mreană de mare,
Cu solzii de zare.
Pe mal de-o scoteà,
Pe mal de-o svârlià,
Sfinţi din cer vedea,
Jos se scoborà
'N palme că luà
Şi mi-o curăţà
Şi mi-o tot frecà,
Solzii de-i cădeà.
Şi'n cer mi-o svârleà.
Colo, moş Adam
Şi cu maica Iova,
Unde mi-o vedea,
Ei, măre, că-mi sta
De mi-o sclivisià,
Nume că-i dădea
Lună mi-o chemà.
Iar ea, vai de ea,
Măre 'ngenunchià,
Lacrămi că vărsà,
Pe Domnul rugà,
Domn c'o auzià,
Domn c'o ascultà,
Din gură-mi grăià,
Şi mi-i osândià:
—Lumea, cât o fi
Şi s'o pomenì,
Nu veţi întâlnì,
Nici noapte, nici zi.
Soare când o sta
Către răsărit,
Luna s'o vedea
Tot către sfinţit,

Luna d'o luci
Către răsărit,
Soarele mi-o fi
Tot către sfinţit.
Şi d'atunci se trase
Şi d'atunci rămase,
Lumea cât o fi
Şi s'o pomeni,
Că ei se gonesc
Şi [nu] se 'ntâlnesc,
Luna când luceşte,
Soarele sfinţeşte;
Soare când răsare,
Luna intră 'n mare (1).

Dintre variantele acestui frumos cântec pomenim următoarele:

Intâia se aude prin jud. Covurluiu:

Pe raze de soare,
Pe scursuri de mare,
Ţese *Iana*, ţese
Iana
Simziana
Răsboiaş de fier,
Suluri de oţel,
Cu spata de sârmă,
Face pânza bună.
Soare că venià
D'aş-te ziua-i da:
— *Aş-te* ziua Iano,
Iano Simziano!
Ţese Iana, dichiseşte,
Şi de nuntă se găteşte.
Ţese Iana, ţese,
In şi cu mătasă
Lui soare cămaşe;
Fir şi ibrişin,
Lui soare, zăbun!
— Iano, Simziano,
Eu, Iano, am umblat,
Cruciş
Curmeziş,
Cerul şi pământul
Ca săgeata şi ca vântul,
Nouă ani pe nouă cai;
Patru i-am spetit,
Cinci i-am obosit.
Iano, n'am găsit,
Potrivnică 'n lume,
Făr'decât pe tine.
Mă căsătoresc
Mă căpătuesc.
Iana ce zicea?
—Soare, luminate,
Soare
Frăţioare,
Trup făr' de păcate!
Und' s'a mai văzut
Şi s'a pomenit
Să iea sor pe frate,
Să facă păcate,
N'aibă 'n lume parte,

(1) G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 410 şi urm. Dintre variantele pe cari nu le-am putut vedeà, citează cântecul *Ion Bradu şi soră-sa* din colecţia lui Miron Pompiliu din Iaşi, 1870 p. 32—43; *Craiul şi soră-sa* din colecţia lui Marian, p. 152 6) şi cartea d-lui T. Burada, p. 165—73. Descrierea raiului şi a iadului, conform legendelor creştine să se compare cu cea din cântarea de stea, care începe cu versul „Acum ceasul mi-a sosit".

Şi frate pe sor,
N'aibă 'n lume dor!
Inainte-i mână
Pân' la Moş *Adam*
Şi la Baba *Iova*.
Adam îi vedeà,
Spatele 'ntorceà,
Lacrimi podidià
Şi mi-i judecà
Şi mi-i făţişà:
— Soare, luminate,
Trup făr' de păcate,
Nu s'a mai văzut
Şi s'a pomenit,
Să iea sor pe frate,
Să facă păcate,
N'aibă 'n lume parte,
Şi frate pe sor,
N'aibă 'n lume dor.
Cheile luă,
Cheia raiului
Şi pe-a iadului.
La iad că porniau,
Iadul descuiau
Şi 'n iad că-i băgau.
Da' ei ce vedeau?
Nişte păsărèle
Cântă 'n viersurèle.
Ele cântau
Şi se văitau:
— Doamne, vai de noi
Şi de părinţii noştri!
N'au la ce trăì,
N'au la ce murì;
Ei fraţi buni au fost
Şi mi s'au luat,
Pe noi ne-au făcut,
Nu ne-au botezat,
Nu ne-au creştinat,
Pomeni n'au făcut,
N'au la ce trăì,
N'au la ce murì.
— D'aleo, Moş Adame,
Ce-o mai fi şi astea?
— Astea-s copilaşii mei,
Făcuţi din iubit
Ce s'au prăpădit
Tot nepremeniţi,
Şi nepărtăşiţi
Şi nebotezaţi
Şi necreştinaţi,
La părinţii lor,
Mâna nu le-au dat,
Pomeni n'au făcut,
Nu i-au botezat,
Nu i-au creştinat;
N'au la ce trăì,
Şi la ce murì.
Inainte mergeau,
Da ei ce vedeau?
Două căţele rele
Ş'un gard între ele.
Ele se mâncau,
Ele se rupeau,
Ele se lătrau.
Soare că 'ntreba:
— D'aleo, moş Adame,
Ce-a mai fi şi astea?
— Astea nu-s căţele rele:
Şi sunt două cumnăţèle,
Gardul dintre ele,
E soacra între ele;
Mi le 'mpăciueşte,
Mi le *şuşueşte*,
Toate bune face
Că mămuliţei

I-arde inima
Ca prigoria.
Inainte mergeau
Da ei ce vedeau?
Tot buşteni pârliţi
Şedeau jos lungiţi,
In iad rânduiţi.
Soare întreba:
— D'aleo, Moş Adame,
Aşti buşteni pârliţi,
In iad rânduiţi?
Adam îi spuneà:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Astea nu-s buşteni pârliţi,
Ci sunt oameni d'ei greşiţi!
Ei cât au trăit
Tot rău au făcut
Şi nu s'au gândit
La răul făcut.
Inainte mergeau
Da ei ce vedeau?
Tot prin livezi verzi,
Prin izvoare reci,
Vedeau vacă slabă
Slabă şi uscată.
Soare întreba:
— D'aleo, Moş Adame,
Tot prin livezi verzi,
Prin izvoare reci,
Asta vacă slabă,
Slabă şi uscată?
Adam îi spunea:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate!
Asta vacă slabă,
Slabă şi uscată,
Este dăruiala naşilor,
Şi a părinţilor
Când n'o dăruesc
Cu inima toată,
Şi parte că n'are
Trăgători să facă,
Trăgători de jug,
Să se pomenească,
Zică: bodaproste!
Inapoi îi întorceau
Şi la raiu că se duceau,
Raiul deveniau (1)
Da 'n raiu ce vedeau?
Nişte păsărèle,
Cântă 'n viersurèle.
Ele că cântau
Şi se fericeau:
— Doamne, ferice de noi
Şi de părinţii noştri,
Au la ce trăì,
Şi la ce murì:
Că ne-au botezat,
Că ne-au creştinat,
Pomeni ne-au făcut
Şi ne-au părtăşit,
Şi ne-au spovedit,
Lumânări ne-au pus
Când ne-am prăpădit!
Inainte mergeau,
Da ce vedeau?
Tot pomi înfloriţi,
La raiu, rânduiţi,
Soare întrebà:
— Daleo, Moş Adame,
Aşti pomi înfloriţi,

(1) De vedeau?

Şi împodobiţi,
In raiu rânduiţi?
Adam îi spuneà:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Astea sunt oameni cinstiţi,
Ei cât au trăit,
Tot bine-au făcut,
Ei s'au spovedit
Şi s'au părtăşit,
Pomeni au făcut!
Inainte mergeau
Da ei ce vedeau?
Tot p'ăl nisipiş,
Fără fir de iarbă,
Fără pic de apă,
Vedeau vaca grasă,
Grasă şi frumoasă,
Făr' de fir de iarbă,
Făr' de pic de apă.
Adam îi spuneà:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Astă vacă grasă,
Grasă şi frumoasă,
E dar dela naşi
Şi dela părinţi,
Când o dăruesc
Cu inima toată,
Şi parte că-mi are,
Parte de pomană
Trăgători să facă,
Trăgători de jug.
Zice bodaproste
Şi se pomeneşte.
Inainte mergeau
Da ei ce vedeau?
Patul soarelui:
Viţe de cosiţe
Leagăne făcute.
Adam îi ziceà:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Te lipseşti de pat
Şi de sfântul raiu,
Vrei să intri 'n iad?
— D'aleo, Moş Adame,
Vreau să intru 'n iad,
Să ieau ce mi-e drag!
Inapoi mergeà
Şi voie le da
De s'or cununà
Şi de s'or luà.
Atunci,
Nici atunci!
Soare ce ziceà?
— Iana, Simziano,
Hai să ne luăm,
Să ne cnnunăm.
Iana ce-i spuneà?
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Tu, ca să te-apuci
Să-mi faci un pod pe mare
Cu nouă răzoare,
Sălcii *presădite*
Şi meri înfloriţi:
Unele să coacă
Ş' altele să treacă,
Soare luminate,
Şi la cap de pod,
Tu ca să-mi ardici
Naltă mânăstire,
Pentru pomenire,
Douăzeci de popi,
Nouă arhierei.

Patruzeci și opt
Ooameni cărturari,
Logofeți d'ăi mari,
Să cânte'n altar;
Atunci ne-om luà
De ne-om cununà,
Atunci, nici atunci.
Soarele ce făceà?
Puternic erà,
Cu gândul gândià,
Cu biciul plesnià
Pod că făurià
Și mi-l săvârșià.
Și mai ridicà,
Altă mânăstire
Pentru pomenire,
Douăzeci de popi,
Nouă *arfirii*,
Patru zeci și opt
Oameni cărturari,
Logofeți d'ăi mari,
De cântă'n altar.
La Iana plecà,
De mân' o luà
Și pe pod plecau.
Când s'apropiau,
Dumnezeu nu vrea.
Și mânăstireà
Măre, se'nciuà
Popii c'amuțiau,
Ei că se'ntorceau.
Iana ce-i ziceà?
—Soare luminate,
Trup făr'de păcate,
Nu sà mai văzut
Și s'a pomenit,
Să meargă mireasa
'Nainte la mire,
Soare c'ascultà,
Nainte mergeà,
Iară, măre, Iana,
In mare sărià
Și că se'necà.
Soare de plângeà,
Dumnezeu nu vrea,
Spumă mi-o făceà,
Spumă *împietrată*,
Ca țăndări de piatră.
Marea n'o răbdà,
La margine-o da,
Da un ciobănaș,
Cu-oile venià
Apă să le dea,
Foc îi trebuià,
Creme n'aveà
O spumă-mi găsià,
Cu-amânarul da
Scântei că sărià,
Lună se făceà,
Cu *ciobanu*'n cea,
La oi fluierà! (1).

Prin jud. Brăila se cunoaște următoarea variantă:

Umblă *soare* să se'nsoare,
Nouă ai pe nouă cai.
Nouă pe drumuri a stat,
Nouă cai mi-a cumpărat
Alți'n grajdiu că i-a spetit,
Potrivnică (2) n'a găsit.
Ca soru-sa Ileana,
Ileana Cosânzeana,
Din ortrovările mării,
La cele nouă argele.

(1) G. Popescu-Ciocănel. G. Patriciu, și G. Salvin, *Brașoave*, București 1915, p. 118 și urm.
(2) Pentru textul greșit: „protivnic că".

Tese-mi *cheldeseşte* (1)
Şi mi se găteşte
Cu suveica d'aurel,
Cu sulul de argintel.
Şi pânza i de mătasă,
Să facă lui soare cămaşă.
In gură d'argeà
Soare că sosià
Şi el că-mi ziceà:
—Hai, soru-mea, Ileano,
Ileano Simzeano,
Intinde-ţi, neică, piciorul,
Şi-ţi iea condurul,
Seacă-mi sufletul,
Că eu am umblat,
Mult mi'am trepădat,
Nouă ai pe nouă cai,
Nouă pe drumuri mi-au stat,
Nouă cai mi-am cumpărat,
Alţi'n grajd că i-am spetit,
Potrivnică n'am găsit,
Făr' decât, soro, pe tine
Arde inimioara 'n mine!
Luna răspundeà,
Lui soare-i ziceà:
— Frate, luminate,
Trup făr' de păcate,
Unde s'a aflat
Şi s'a 'devărat
Să iea sor pe frate?
Asta nu se poate!
Şi frate pe sor,
N'are'n lume dor!
D'o fi să te ieau,
Tu mie să-mi faci,
D'o scară de fier
Cu piroane de oţel,
Sus la'naltul cer,
Pân'la Maica *Eva*
Şi la Moş *Adam*.
Dacă ei or vrea
Atunci ne-om luà.
Soare c'auzià,
Puternic ce erà,
Din palme băteà,
Scara mi-o clădià
Sus că să suià,
Pe scară de fer
Chiar la'naltul cer.
Eva că-l vedeà
La Adam strigà:
—Adame, Adame,
Iea tu cheile
Deschide porţile,
Pe soare să-l plimbi
Pe puntea iadului,
Muchia cuţitului.
Adam auzià,
La soare se duceà,
Ş'aşà cuvântà:
—Soare luminate,
Trup făr'de păcate,
Dar tu ce-mi pofteşti,
Spune-mi, ce voeşti?
Dar soare strigà,
Fiindcă nu ştià,
Iadul că-l dorià,
Iadul că-l poftià
Adam se sculà,
De mână-l luà,
La iad mi-l duceà,
Pe punte îl da.

(1) Corupţie, pentru *chindiseşte*.

Puntea iadului.
Muchia cuţitului !
Adam se sculà,
La mijlocul punţii sta.
Puntea se mişcà
Soare scăpătà,
In iad că-mi cădeà,
Viermii-l încàrcà.
Viermi neadormiţi,
Cu cap şi cu dinţi,
Cu capul de os,
Şi el că vedeà
Nişte butuci pârliţi
La pământ trântiţi.
Şi el se mirà
Şi el întrebà :
—Adame, Adame,
Ce sunt ăi buşteni pârliţi
De zac la pământ trântiţi ?
Adam răspundeà,
Lui soareziceà :
—Nu-s butuci pârliţi,
Ci-s oameni negriţi
Negriţi, nespovediţi,
Cari nu şi-au dat,
Cari nu şi-au fapt.
Şi sunt negri şi pârliţi
Şi de veci ei oropsiţi.
Adam se sculà,
Acolo-i lăsà
Şi el că-mi plecà.
Soare când vedeà,
Greu se'nspăimântà,
La Adam strigà:
—Adame, Adame,
D'ai făcut vreodată bine,
Fă ş'acuma pentru mine:
Te rog ca pe Dumnezeu,
Vezi de sufletul meu !
Adam l-auzià,
Milă i se făceà,
De mână-l luà,
Pe soare-l scoteà,
Soare că uità,
La soru-sa gândià,
Adam ce-mi făceà ?
De mână-l luà,
La raiu mi-l duceà,
In raiu ce-mi vedeà ?
Tot pomi înverziţi,
Tot pomi înfloriţi,
Alţii pârguiţi,
In ei păsărèle
Mici şi mititèle,
Mândre, frumuşèle,
Sboară, ciripeşte
Şi din plisc grăeşte:
— Ferice de noi
Şi de părinţii noştri,
De ne-au botezat,
Şi ne-au comândat,
La dreapta ne-au dat!
Au la ce trăì,
Au la ce murì.
Aici d'or venì,
Ferici de ei o fi!
Adam se sculà,
Drumul acas' îi da.
Soare acas' venià,
Pe loc că uità,
La lana gândià
In ostrovurile mării
La cele nouă argele.
Aici c'ajungeà
La gură d'argeà,
Soare că strigà:

— Hai, soru-mea Ileana,
Ileana Cosânzeana,
Tinde-ţi piciorul
Şi-ţi iea condurul,
Seacă-mi sufletul.
Ea că răspundeà,
Lui soare ziceà:
— Frate luminate,
Trup făr' de păcat,
D'o fi să te ieau,
Tu mie să-mi faci
Ià, d'un pod pe mare,
La capul podului
D'albă mânăstire,
Chip de pomenire
Pentru cununie.
Soare se sculà,
Puternic ce erà
Din palme băteà,
Podul mi-l făceà,
La capul podului,
Chip de mânăstire,
Falnică zidire
Pentru cununie.
La gură de-argeà,
Soare că-mi venià
Din gură-mi ziceà:
— Iai soru-mea Ileano,
Ileano Cosânzeano,
Să ne cununăm,
La dreapta să dăm.
Şi ei că pornià,
La pod ajungeà,
Şi pe pod mergeà,
Mireasa 'nainte,
Mirele pe urmă.
La mijloc sosià,
Aci se oprià,
Luna că ziceà:
—Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Und' s'a văzut,
Und' s'a pomenit
Mireasa 'nainte,
Mirele pe urmă?
Inainte mi-l da,
In urmă ea că sta,
Din gură ziceà:
—Decât nevasta fraţilor
Şi muma nepoţilor,
Mai bine aşternut broaştelor,
Bună masă crapilor!
Mânele sapă făceà,
In mare ea se aruncà,
Şi'n apă se scufundà
Domnul însă, n'o răbdà,
Mrenaă mi-o făceà
De unde se sbăteà
Şi se svârcolià
Un solz că sărià,
In cer se prindeà,
Lună se făceà.
Soare se sculà,
Din palme băteà,
In cer s'aninà.
Luna că-i ziceà:
—Soare luminate,
Trup fără păcate,
De văzut să ne vedem,
De 'ntâlnit să nu ne 'ntâlnim!
Când eu oiu fi la asfinţit,
Tu să fii la răsărit;
Când eu oiu fi la răsărit,
Tu să fii la asfinţit!
Că d'atunci s'a fapt
Lună luminat'.

Să trăeşti cu drag,
Aşa o-a fost dat! (1).

Prin jud. Romanaţi se aud aceste două variante:

Intâia:

Verde de cicoare,
Intr'un ostrov de mare,
Ţasa *Iana*, tasă
Sculuri de matasă
Să facă lui Soare cămaşă.
Ea că nu-şi ţeseà
Până le isprăvià,
Soare că sosià,
Din gură ziceà:
—Iano, soru-mea,
Scoal' de te găteşte
Şi te premeneşte,
Verde de lâmâie,
Să te fac soţie,
Iana răspundeà,
Lui soare, ziceà:
-- Verde tămâioară,
Soare
Frăţioare,
Unde s'a auzit
Şi s'a pomenit
Să iea sor pe frate
In lume nu se poate!
Umblă şi aleargă
Că e lumea largă.
Doar de vei găsì
De-ţi vei potrivì (2).
Soare a umblat
Şi a căutat
Toate văile,
Toate luncile,
Toate dealurile,
Şi dosurile,
Şi el căutà
Om ca ea nu găsià,
La Iana venià
Şi iar îi zicea:
— Iană, Sânziană,
Scoală de te găteşte
Şi te primeneşte,
Că eu am umblat
Şi am trepădat,
Şi ca tine n'am aflat.
Iana d' auzià,
Lui Soare ziceà:
— Fiindcă e pricina aşà,
Verde iarbă mare,
Să-mi faci pod pe mare,
Eu să mă gătesc
Nuntă să săvârşesc.
Verde bob năut,
Căruţe a făcut,
Podul l-a 'ntărit.
Când nunta sosià,
Iana se sculà,
Şi mi se 'nchinà
Şi mi se rugà:
— Doamne milostive,
Primeşte-mă şi pe mine!
Domnul ca un sfânt
Ianii i-a crezut
Ea ce mi-ş făceà?
In căruţă se suià,
Pe mare se da.

(1) N. Păsculescu, *op. cit.*, p. 184-7.

(2) In text:

Doar de-oi găsì
De te-oi potrivì....

Când pe pod pornià,
Podul se muià,
Din căruţă cădeà,
In mare se sprijinià,
Razele-i pierià.
Domnul ca un sfânt
Puternic pe pământ,
In cer o slăvià,
Şi'n lună o făceà.

A doua variantă:
La soare răsare,
In mijloc de mare,
Verde trei smicele,
Sunt nouă argèle,
Tese *Iana* în ele.
La mijlocul lor,
O mică argeà,
Ţese Iana'n ea.
Soarele-mi venià
In gură de-argeà,
La Iana strigà:
—Iano, dumneata,
Iano, soră-mea,
Ţesă, *tindecheşte*,
Şi mi se găteşte.
Iana, Sinziana,
Sora Soarelui
Fata Sfântului,
Soarele-mi strigà:
—Iano, sora mea
Iea-mă tu pe mine,
Iea-mă de soţie,
Că eu am umblat
Şi mi-am trepădat,
Oleo, nouă ani,
Tot pe nouă cai!
Nouă am omorît,
Nouă am *şchiopit*,
Nouă 'n drum a stat,
Potrivelnic n'am aflat.
Verde *d'asomie*,
Să-mi semene mie.
Verde trei căline
Tu semeni prea bine,
Sora mea, cu mine.
Ochişorii tăi
Par'că sunt ai miei;
Trupuşorul tău
Par'că este-al meu.
Iana că strigà:
—Soare,
Frăţioare,
Unde-ai mai văzut
Şi-ai mai pomenit.
Să iea sor pe frate;
Asta nu se poate.
Dar tu ca să-mi faci,
De-o scară de fier,
Cu piroane de oţel
Şi noi să mergem,
Tot la Moş *Crăciun*
Că e mai bătrân,
Şi la Moş *Adam*
Şi la Mama *Eva*,
Soarele alergà,
Ziua şi noaptea
Ca să se întâlnească,
Să se logodească.
Verde de năut,
Pe cer i-a sădit,
Verde avrămeasă,
Să ne luminează,
Să se pomenească!

Noi ca să mergem
Şi să-i întrebăm
Ş'atunci ne luăm.
El că mi-s făceà
D'o scară de fier
Pân'la 'naltul cer
Şi la ea veniă
Ş'apoi mi-i spuneà:
—Iano, sora mea,
Haid'la Moş Crăciun
Şi la Moş Adam,
Şi la Mama Eva.
Haid' să-i întrebăm
Şi să ne luăm.
La scară mergeà
Ş'apoi mi-o plecà,
Tot pe scară'n sus,
Amândoi s'au dus,
Tot la Moş Crăciun
Şi la Moş Adam
Şi la Mama Eva
Acolo ajungeà
Şi Iana întrebà:
—*D'aba* Moş Crăciune
Şi tu Moş Adame,
Şi tu Mamă Eva,
Voi aţi mai văzut,
Voi aţi auzit,
Să iea sor pe frate
Să facă păcate:
In lume, se poate?
Moş Crăciun auzià,
Pietre că-mi luâ
La un măgar da,
Din gură-mi ziceà:
—Când măgarul ăsta
Pietre mi-o mâncà (1).
Atunci, dragii tatei,
Voi vă veţi luà!
Inapoi plecà
Dar soare ziceà:
—Iano, sora mea,
Iea-mă tu pe mine
Să trăim pe lume
Amândoi cu bine.
Iana d'auzià
Lui soare-i ziceà:
—Soare,
Frăţioare,
Să-mi mai faci tu una:
Să faci pod de ceară
Pe mijloc de mare,
Biserică de ceară
Şi popii tot de ceară
Şi noi să pornim
Să ne spovedim,
Ş'atunci ne luăm
Şi soţi că suntem.
Soare mi-ş făceà
Tot ce-i poruncià:
Vezi un pod de ceară
Pe mijloc de mare,
Biserică de ceară,
Popii tot de ceară
Şi la ea-mi venià,
Din gură-mi grăià:
—Iano, sora mea,
Podul l-am făcut
Şi l-am isprăvit,
Biserică de ceară
Şi popii tot de ceară,
Haidi, ne spovedim,

(1) In povestirea întâia, ariciul le soroceşte cailor să mânânce colb.

S'atunci ne luăm.
Ei că mi-şi plecà
Tot pe pod de ceară,
La mijloc de mare.
Iana sta, ziceâ,
Lui soare aşà:
—Soare, frăţioare,
Noi ne-am pomenit
Şi noi am crescut.
Razele nu ne-am văzut.
Lasă-ţi, frate, razele,
Ca să-ţi văd puterile!
Soarele ce-mi făceà?
Raze că-şi lăsà,
Podul se topià,
In mare cădeà
Şi se afundà
Dumnezeu nu vreà:
In mâini îi prindeà,
In cer îi asvârlià
Şi mi-i blestemà,
S'apoi le ziceà:
—*Să nu vă 'ntâlniţi,*
Nici să vă găsiţi,
Nici să mai vorbiţi,
La un loc să nu fiţi.
Când unul o fi la răsărit,
Alălant să fie la apus (1).

Din jud. Teleorman, avem următoarele trei variante:
Intâia:

Foaie verde salbă moale,
P'ăl *buhaz* de mare,
Spre soare răsare
Pân ceale *resmicele,*
Pân ceale argele
Mi-este-o argeluţă,
Mică
De nimica,
Cu uşi de şipcă,
Cu răsboiu de fier,
Cu spate de oţel,
Ţese *Iana* 'n el
Pânză de mătasă
Lui *soare* cămaşă;
Fir şi ibrişin,
Lui soare zăbun,
Postav de cel bun.
Iana că ţesà
Soare că umblà;
Tot ca să se 'nsoare.
Umblà mândrul soare,
Să vezi, nouă *ai,*
Tot pe nouă cai;
Cinci a ciumpăvit,
Patru a spetit
Şi el n'a găsit
Potrimnică 'n lume,
Samene cu el.
La Iana mergeà,
Aşte-zeu (2) că-i da.
Iana-i mulţumià,
Soare că-i strigà:
--Ţese, Iana, ţese,
Te cam chindiseşte,
Şi te cam găteşte,
Să ne logodim,

(1) N. Păsculescu, *op. cit.*, p. 182 şi urm. Se vede că avem de aface cu o culegere rea, de oare ce unele versuri sunt mai lungi de cât metrul obişnuit. Prin urmare şi melodiile acestor cântece nu pot fi cele adevărate (*op. cit.*, anexe p. 1, cântecul 1 şi 2).

2) Cred că *Ajut' e-Dumnezeu.*

Că ne potrivim,
Că eu mi-am umblat,
Lumea 'n lung şi 'n lat,
Să vezi, nouă ai
Tot pe nouă cai.
Cinci i-am ciumpăvit,
Patru i-am spetit,
Şi eu n'am găsit.
Potrimnică 'n lume,
Samene cu tine.
—Soare, luminate,
Trup fără de păcate,
Unde s'a văzut
Şi s'a auzit
Să iea sor pe frate,
In lume n'aibă parte;
Şi frate pe sor
In lume n aibă dor.
Alei, soare, luminate,
Trupşorel făr' de păcate,
Dacă eşti vreun viteaz
Şi nu ţi-i, zău, năcaz,
Să-mi faci scară de fier
Cu tulpici de oţel
Pân' la 'naltul cer,
La bun Dumnezeu.
Noi să ne 'ntrebăm
Şi să ne 'ndrumăm
Şi la Moş *Crăciun*
Că e mai bătrân,
Şi la Moş *Adam*.
Pravila o cetì
De s'o nemerì
Şi de s'o cădeà,
Noi că ne-om luà.
Soarele cum auzià,
Voia Ianei că 'mplinià
Biciul că-l luà
Odată-mi plesnià,
Scară că-mi făceà,
Scară, vezi, de fier,
Tălpici de oţel
Pân' la 'naltul cer.
Iana c'o vedeâ
De mână-l luâ
Pe scară-mi suià,
La cer ajungeà.
Dumnezeu cum îi vedeà,
Spatele lor întorceà
Şi din ochi lacrămi vărsà,
Iana atuncea strigà:
— Doamne milostive,
Unde s'a văzut
Şi s'a pomenit
Să iea sor pe frate,
Să facă păcate
In lume n'aibă parte;
Şi frate pe sor,
N'aibă 'n lume dor!
Dumnezeu ziceà:
— Iano
Sânziano,
Nainte plecaţi,
Acolo să daţi
De Moşul Crăciun
Că e mai bătrân,
Ştie de demult:
Unde s'a văzut
Şi s'a pomenit.
De mână-l luà,
Inainte mergeà.
Moş Crăciun cum îi vedeà,
Spatele lor întorceà
Şi din ochi lacrămi vărsà.
La el când ajungeà,
Iana că-i strigà:

— A, bre, moş Crăciun
Că eşti mai bătrân ;
Unde s'a văzut
Şi s'a pomenit
Să iea sor pe frate,
Să facă păcate,
In lume n'aibă parte !
Moş Crăciun că le grăià :
— Iano
Sâmziano,
'Nainte plecaţi
Pe drum întrebaţi,
De Moşul Adam
Că e mai bătrân,
Ştie de demult,
Şi la el că sunt
Cheile *Raiului*
Şi ale *Iadului.*
Pe el înainte-l da,
Acolo frate ajungeà,
Adam mi-i vedeà,
De mână-i luà,
Şi 'n iad că-i băgà
In iad ei ce vedeà?
Nişte pomi pârliţi,
Şi 'n cei pomi pârliţi,
Nişte păsărèle
Stau la cuiburèle.
Unde-mi ciripesc,
Par'că te jelesc.
— Vai de noi, de noi,
De părinţii noştri,
N'au la ce murì,
N'au la ce trăì ;
Când ei or murì,
N'au unde venì.
Soarele 'ntrebà
Şi se minunà,
Adam tălmăcià :
— Copiii i-au murit
Toţi negrijiţi
Şi nespovediţi.
Asta o să-mi fie!
Soarele ce-mi făceà?
El nu se pocăià?
Tot ziceà s'o iea,
El, pe soru-sa.
Adam ce făcea ?
Inainte-i duceà
Şi ce mai vedeà?
Nişte mese strânse
Şi făclii tot stinse
Şi pahare seci,
Si oamenii negri.
Moş Adam ziceà :
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Poman' ai făcut
Şi rău ţi-a părut.
Inainte-i duceà
Dar ce mai vedeà?
O văcuţă slabà,
Uscată şi slabă,
Păştea livezi verzi
Şi bea ape reci
Şi cădeà de slabă.
Soare că 'ntrebà,
Adam răspundeà:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
O vacă ai avut
Şi-o ai dăruit,
Şi rău ţi-a părut.
Din Iad că-i scoteà
Şi 'n Raiu că-i bâgâ,
Da 'n raiu ce vedeà?

Nişte pomi înfloriţi
Şi 'n cei pomi înfloriţi
Nişte păsărèle
Ingână 'n versurèle.
Din gură-mi strigà:
— Ferice de noi,
De părinţii noştri;
Au la ce trăì,
Au la ce murì,
Ei când or murì,
Au unde venì.
Soare că 'ntrebà
Adam răspundeà:
— Soare, luminate,
Trup făr' de păcate,
Copiii au murit
Grijiţi, spovediţi
Şi toţi prohodiţi.
Dar soare ce făcea?
Frate, nu se pocăià
Tot ziceà să iea,
El, pe soru-sa.
Adam ce făceà?
Din Raiu că-i scoteà
Drumul că le da
P'un pod că mergeà
Iana că strigà:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Unde s'a văzut
Şi s'a pomenit
Mireasa 'nainte,
Mirele pe urmă?
Soarele-i auzià,
Inainte-i mergeà.
Iana ce-mi făcea?
In urmă rămâneà
Şi 'n gârlă sărià
Da şi se 'necà
Soarele după ea.
Dumnezeu îi vedeà,
Pe ei nu-i răbdà,
Pe ei că-i făceà
Doi luceferi,
De te uiţi la ei.
Dar Iana ce-mi făceà?
Ea 'n sus că sburà,
Pe soare blăstămà:
—Dar'ar Dumnezeu, frate soare,
Frate soare,
Mândre soare,
Când tu oi fi la răsărit,
Eu să fiu în spre apus;
Când oi fi la răsărit,
Tu să fii în spre sfinţit.
Noi când ne-om întâlnì,
Atunci ne-om pupà
Şi ne om sărutà!

A doua variantă:

Şoimanul de soare
E puternic de mare,
Umblă să se 'nsoare;
Vremea i-a venit
De căsătorit.
Şi el că mi-ş umblă
Cred, de nouă ani,
Cred, pe nouă cai.
Patru-a obosit,
Cinci a ciumpăvit
Şi el n'a găsit
Protivnică 'n lume
Să se potrivească,
Să se 'nemerească,

Papuc din picior
Inelul din deşt.
Şi el s'a lăsat
La nouă argèle.
Este-o argeluşă,
Argeà de marmură,
Cu uşa la vale,
Cu ferestre 'n soare,
Cu suluri d'argint
Scripeţi de argint,
Pânza-i de mătase,
Lui soare cămaşe.
Ţese 'nchindiseşte
Ileana *Zimzeana*
Doamna florilor
Şi a garoafelor,
Ţese 'nchindiseşte
Şi *găităneşte*.
Iacă, că-mi veniă
Şoimanul de soare.
Pe ea mi-o 'ntrebà:
— Ileano Zâmzeano,
Ia scoal', te găteşte,
Te *'nsulemeneşte*,
Că eu să te ieau,
Că vreme mi-a venit
De căsătorit!
— Ai, şoiman de soare,
Mult drag, frăţioare,
Eşti puternic mare.
Unde s'a văzut
Şi s'a pomenit
Să iea sor pe frate
Şi frate pe sor,
Că e 'n lume dor?
De trei ori cuvânt ziceà,
El, frate, nu 'nţelegeà
Din gură-mi grăià:
- Ai, şoiman de soare,
Mult drag, frăţioare,
De eşti vre-un viteaz,
Tu mie să-mi faci,
D'o scară de fier,
Cuie de oţel
Pân' la 'naltul cer,
Pân' la Maica *Iova*
Şi la Moş *Adam*
Tu ca să-i întrebi,
Tamje să le spui
Şi ţi-o arătà
Dacă s'o cădeà
Şi eu te-oi luà.
Ea ce-i poruncià
Aia şi făceà;
D'o scară de fier,
Cuie de oţel
Pân' la 'naltul cer.
Acolo mergeà,
Tamja că spuneà
Moş Adam auzià,
Barba 'n gură-şi luà
Şi-alt cuvânt nu ziceà.
Cheile 'n mână luà
Şi la raiu cu ei mergeà,
Raiul îl descuià
In el că intrà
Dar ei ce-mi vedeà?
Făclioare aprinse,
Mesioare 'ntinse
Păhărèle pline.
In jur prejur de masă,
Nişte pomişori
Sunt verzi înfloriţi
Dar pân crângurèle
Nişte păsărèle,
Da nu-s păsărèle

Ci sunt copilaşi,
Mândri îngeraşi;
Cântă, fericeşte,
Părinţii ş'odihneşte.
— Ferice de noi,
De părinţii noştri;
Când ei ne-au făcut,
Bine ne-au grijit;
Dacă or murì
Au cu ce trăì,
Cu ce ne pomenì.
Iară Moş Adam
Din Raiu că ieşià
La Iad că mergeà,
Iadul descuià,
Cu ochii că vedeà
Făclioare stinse,
Mesioare strânse,
Păhărèle seci.
Imprejur de masă
Nişte pomişori,
Nu sunt înfloriţi,
Negri şi pârliţi,
Iar prin crăngurèle
Nişte pasărèle;
Da nu-s păsărèle
Ci sunt copilaşi
Sunt necreştinaţi,
Cântă-mi, ciripeşte,
Părinţii pedepseşte.
— Vai de noi, de noi,
De părinţii noştri,
Când ei ne-au făcut,
Numai ne-au grijit;
Dacă or murì,
N'au la ce venì;
Dacă or trăì,
N'au cu ce trăì.
Din Iad că ieşià
Şoimanul de soare,
Mult drag, frăţioare.
Moş Adam că-l întrebà:
— Şoimane de soare,
Mult drag, frăţioare,
Ce ţie că-ţi place?
Raiul sau Iadul?
Şoimanul de soare,
Mult drag frăţioare,
Nimic nu ziceà
Căci şi el ştià
Că nu se cădeà.
Alt cuvânt el nu ziceà,
Indărăt că se 'ntorceà,
La soru-sa Ileana,
Ileana Zâmziana,
Pe ea că mi-o 'nşelà
Da să mi-o iea.
Ileana Zâmziana,
Doamna Florilor
Şi-a garoafelor,
Ea, frate, cum auzià,
Lui soare că-i răspundeà:
— Şoiman de soare,
Mult drag, frăţioare,
Tu mie să-mi faci,
Dacă eşti viteaz,
D'un pod peste mare
Iute şi mai tare.
La capu' de pod,
O d'albă mânăstire,
Fie pomenire.
Acolo să ne cunune
Amândoi de mână.
Ea ce poruncià,
El, frate, făceà,
La argeà venià,

Dar ea ce-mi făceà?
Din argeà ieşià
Dar nu se gătià.
Mai rău se cernià.
De mân' o luà,
Pe pod că mergeà.
Lui dragă de ce-i erà,
Inainte-i mi-o luà,
El în urmă-i rămâneà,
Ea se socotià:
— Decât soţie fratelui,
Mai bine cina racului
Şi potmolul peştelui!
— Ai, şoiman de soare,
Unde s'a văzut,
Mireasa 'nainte
Mirele pe urmă?
C'un cuvânt îl înşelà,
Ea în urmă rămâneà
Şi în mare s'aruncà;
Dar ea nu se înecà,
Dumnezeu nu o răbdà.
Mreană pe ea mi-o făceà
Şi pân mare că 'notà.
Şoimanul de soare,
Mult drag, frăţioare,
Indărăt când se uità,
El pe ea nu mi-o vedeà,
Iute la sat alergà,
Năvoadele le-aduceà
Şi 'n mare că le băgà,
Pe ea, frate, mi-o prindeà
Şi pe pod că mi-o scoteà.
Şoimanul de soare,
Mult drag frăţioare,
El, frate, n'o cunoşteà,
Năvoadele descărcà.
Ea pe pod că rămâneà.
Dumnezeu aripi îi făceà
Şi 'n cer că sburà,
Din gură-mi grăià,
Atunci el c'o cunoşteà.
— Ai, şoiman de soare,
Mult drag, frăţioare,
Că noi ne-om întâlnì
Când lumea o pierì:
Tu la răsărit
Şi eu la apus;
Tu la apus,
Şi eu la răsărit (1).

A treia variantă mai scurtă şi mai corect culeasă:

Foaie trei smicele,
Vâlcèle, vâlcèle,
Sunt nouă argele
Ţese *Iana* 'n ele,
Cu răsboiu de fier,
Tălpigi de oţel,
Foaie micşuneà,
Soare că-mi venià
La Iana trăgeà,
Bună ziua-i da,
Iana-i mulţumià,
Soare că-i ziceà:
— Ţese, Iano, ţese,
Sculuri de matasă,
Lui soare cămaşă;
Fir şi ibrişin,
Lui soare peşchir,
Că eu mi te ieau
Soţioară mie,
Din veac, din vecie.

(1) *Materialuri folkloristice* p. 13 şi urm.

Foaie viorea
Iana-i răspundeà:
— Soare luminate,
Trup fără păcate,
Unde s'a văzut
Şi s'a pomenit,
Să iea sor pe frate,
Să facă păcate,
N'aibă 'n lume parte,
Şi frate pe sor,
N'aibă 'n lume dor!
Foaie micşuneà,
Soare-i răspundeà,
Din gură ziceà:
—Iano, dumneta,
Eu Iano-am umblat
Tot pe nouă cai.
Trei i-am ologit,
Şase-am ostenit
Şi eu n'am găsit
In cea lume mare,
Samene cu tine,
Cu tine cu mine,
Cu noi amândoi,
Doi luceferi!
Iana mi-auzià
Şi mi-i răspundeà:
— Dacă este aşà
Repede-ăi făceà
O scară de fier,
Pân'la'naltul cer.
Soare mi-auzià,
Din biciu că-mi trosnià
Scara că-mi făceà,
De mân'o luà
Pe scar'o suià
La cer îmi mergeà
Màre că mergeà
Şi nu s'odihnià,
Peste Moş *Adam* dădeà,
Buna ziua-i da.
Moş Adam le mulţumià,
Soare se oprià,
Iana-l întrebà:
— Moş Adame, dumneta,
De când ai trăit,
Ai trăit, ai pomenit
Să iea sor pe frate,
Să facă păcate,
Şi frate pe sor,
N'aibă'n lume dor!
Moş Adam când auzià,
Spatele'ntorceà,
Din gură ziceà:
— Nainte, nainte,
Veţi vedea mai multe!
Nainte plecà,
Pe Moş *Crăciun* întâlnià
Buna ziua-i da;
El le mulţumià
Iana-l întrebà:
— Moş Crăciune, dumneta,
Spune d'ai văzut
Sau ai pomenit,
Să iea sor pe frate
Să facă păcate,
N'aibă'n lume parte,
Şi frate pe sor,
N'aibă'n lume dor!
Moş Crăciun dac'auzià,
Spatele'ntorceà,
Din gură ziceà:
— Nainte, nainte,
Veţi vedeà mai multe;
El iarăş plecà
Şi mult nu mergeà

Pe *Dumnezeu* întâlnià.
Buna ziua-i da
Şi i se'nchinà.
Dumnezeu le mulţumià
Şi la Iana ascultà,
Căci Iana aşà-i ziceà:
— Doamne, Domn prea sfânt,
Spune-ai auzit
Sau ai pomenit,
Să iea sor pe frate;
Să facă păcate
N'aibă'n lume parte,
Şi frate pe sor,
N'aibă'n lume dor!
Domnul se mâhnià
Astfel d'auzià,
De mână-i luà,
Pe punte-i vârà
Brânci mi le făceà
Şi mi-i blăstămà
Din gură ziceà:
— In veci despărţiţi
Să nu vă'ntâlniţi
Când tu'n răsărit,
Ea la asfinţit;
Când tu'n asfinţit,
Ea la răsărit (1).

In sfârşit, cea mai lungă variantă o aflăm la Românii din Serbia; o transcriem, literar, cu observaţiunile de nevoie ale culegătorilor:

Printr'ale smincele (2)
La nouă argele,
La argeaua mică,
Cu fereşti de sticlă,
Inima-mi despică.
Ţasă lana, ţasă
Fir şi ibrişin,
Lui soare peşchir,
Peschiraş cu flori,
Pân'la subsiori,
Pânză şi mătasă,
Lui *soare* cămaşă.
Soare răsărià
In gură de-argeà,
Din gură mi ziceà:
— Ţasă, lană, ţasă,
Ţasă, *schindosăşte*,
Ca eu să te ieau.
Iana de-auzià,
Din gură-mi ziceà:
— Soare luminat,
Trup făr 'de păcat,
Un' s'a pomenit
Şi s'a mai văzut
Să iea sor pe frate,
Să-şi facă păcate;
Şi frate pe soră,
Pân'la'naltul cer?
Da tu ai să te duci,
Până la Nalbantu (3)
Ţie ca să-ţi facă,
Scară de-argintel,
Toiag de oţel,
Opince de fier.

(1) Cules din com. Antoneşti, jud. Teleorman, communic. de d-l M. Apostolescu.
(2) „Necunoscut ca înţeles, de cel ce dictează".
(3) „Faur (corespunde lui Vulcan, ca ideie)".—E şi numele unui sat dobrogean.

Şi tot să [te] duci,
Nouă zeci de ani,
Pe opt zeci de cai.
Şi tu ca să umbli,
Tot ţara'n cruciş,
Frate'n curmeziş.
Şi tu ca să-mi caţi
Potilică (1) ţie,
Să-mi samene mie.
Şi el se duceà
Nouăzeci de ani
Pe optzeci de cai;
Şi el că umblà
Tot ţara'n cruciş,
Frate'n curmeziş,
Şi el nu-mi găsià
Potilica lui,
Să-i semene ei.
Soare răsărià
In gură de-argeà,
Din gură ziceà :
— Ţăsă, Leană, ţăsă,
Ţăsă, schindoseşte,
De nuntă'n găteşte (*sic*),
Că eu să te ieau,
Că eu n'am găsit,
Potilică mie,
Să samene ţie!
Lina de-auzià,
Din gură ziceà :
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Datu să te duci
Până la Nalbantu,
Ţie ca să-ţi facă
Opince de fier,
Toiag de oţel,
Scară de-argintel.
Şi tot să te duci
In cer să te sui
Pân la Moş *Adam*
Şi la Mama *Eva*.
Ei cum vor da,
Noi aşa vom făceà,
Soare se ducea
Până la Nalbantu.
Şi lui că făceà
Opince de fier,
Scară de-argintel,
Toiag de oţel.
Şi el se duceà,
In cer se suià
Pân'n la Moş Adam
Şi la Mama Eva.
Pe Moş Adam găsià
Tot arând la plug,
De coarne ţinând,
Boabe sămănând
Şi la boi sbierând.
Soarele că mergeà,
«Bun lucru» că-i da.
Moş Adam îi ziceà :
— Soare luminat,
Trup făr' de păcat,
Tu ce-ai cugetat
Eu tot am aflat.
Da noi să mergem,
Prin văi ne plimbăm,
Să ne ştim cuvântul,
Ne-o răbdà pământul.
Verde vioreà,
Boii dejugà,
La iarbă că-i da
Şi ei că mergeà

(1) „De potriva lui", potrivnică.

Prin văi se plimbà.
Dară ce-mi vedeà?
In gură raiului
'Ntr'ale livezi mai verzi,
'Ntr'ale pârlituri,
'Ntr'ale ape reci,
Tot o vacă,
Slabă şi mârşavă,
De se rasmă'n coadă.
Soare că'ntreba:
— Doamne, Moş Adame,
Ce-o să fie asta:
Tot o vacă slabă,
Slabă şi mârşavă,
De se rasmă'n coadă?
Moş Àdam ziceà:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Astă vacă slabă,
Slabă şi mârşavă,
Omul cu muierea!
Sărindar şi-a făcut,
Lume c'a venit
Şi ei mi-au bufnit,
De-aia vaca paşte,
Nu se mai îngraşă!
Verde vioreà,
Prin văi se plimbà,
De-aveà ce-mi vedeà,
'Ntr'alte pârlituri,
Tot o vacă grasă,
Grasă şi frumoasă,
Tot carne vârtoasă,
Nici nu dai de oase;
Mă mir ce-a mâncat,
Vezi cum s'a 'ngraşat.
Soare întrebà:
Doamne, Moş Adame,
Ce-o să fie asta,
Astă vacă grasă,
Grasă şi frumoasă,
Tot carne vârtoasă,
Nici nu dai de oase.
Mă mìr ce-a mâncat,
Vezi cum s'a 'ngrăşat!
Moş Adam ziceà:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate!
Astă vacă grasă,
Grasă şi frumoasă,
Omul cu muierea!
Sărindar şi-a făcut,
Lume c'a venit,
Bine le-a părut,
Şi cu voia bună:
De-aia vacă paşte,
Şi mi se îngraşă!
Prin raiu se plimbà,
D'aveà ce-mi vedeà:
O masă frumoasă,
De-un corn viermănoasă.
Soarele'ntrebà:
— Doamne Moş Adame,
Astă masă frumoasă,
De-un corn viermănoasă?
Moş Adam ziceà:
— Astă masă frumoasă,
Bogatu-a prânzit,
Săracu-a sosit,
Omul s'a'ndurat,
Bucătur'a dat,
Muierea-a bufnit (1)
Partea s'a'mpuţit.
Prin raiu se plimbà,
De-aveà ce-mi vedeà,
Nişte *purceluşi*;

(1) „A murmurat împotriva bunătăţii bărbatului".

Pe unde că râmà,
Tot apşoară-mi curà.
Soare întrebà:
— Doamne, moş Adame,
Ce să fie asta?
Nişte purceluşi,
Pe unde că râmă
Tot apşoară-mi cură.
Sare s'aplecà,
Tot apşoară-mi bea.
Moş Adam mergeà
De *brăceri* (1) că-l luà,
Din gură ziceà:
— Stăi, apă nu beà,
C'apa nu-i a ta.
Torcătoarea'n sat
Cu furca a tors
Şi ea a cumpărat
Şi de pomană-a dat
Şi cu voie bună.
De-aia ei că râmă
Şi apşoară-mi cură.
Prin raiu se plimbà,
De-aveà ce-mi vedeà,
'N'tr'ale *râmburele* (2)
Nişte păsărèle
Cântà viersurèle,
De-i drăguţ de ele.
Soarele întrebà:
— Doamne, Moş Adame,
Ce-o să fie asta:
Nişte păsări albe
Şed pe rămurèle,
Cântă versurèle!
Moş Adam ziceà:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Aste păsări albe,
Copilaşi de-ăi mici;
Ei când au murit
Cu lumini în mână
Şi pomeni la vreme,
Ferice de ei
De părinciorii lor,
Că dacă-o murì,
Au la ce venì!
Prin raiu se plimbà
De-aveà ce-mi vedeà.
'N nişte rămburèle
Nişte păsări negre.
Şed pe rămurèle,
Cântă negru-a jale,
Soare întrebà:
— Doamne, Moş Adame,
Ce-o să fie asta?
Nişte păsări negre,
Şed pe rămurele
Càntă negru-a jale?
Moş Adam ziceà:
Copilaşi d-ăi mici,
Ei când au murit,
Nici lumini în mână,
Nici pomeni la vreme,
Ferice de ei,
De părinciorii lor,
Raiul isprăvià,
[In Iad că pornià],
De-aveà ce-mi vedeà:
In gura iadului
Doi buşteni pârliţi,
La pământ trântiţi
De smoală smoliţi,

(1) „Bete, încingătoare la brâu".
(2) „Rămurèle"

Soare întrebà:
— Doamne, Moş Adame,
Ce-o să-mi fie asta?
Doi buşteni pârliţi,
De smoală smoliţi,
La pământ trântiţi?
Moş Adam zicea:
— Aşti buşteni pârliţi
Sunt doi fraţi iubiţi;
Ei cât au trăit,
Ei tot s'au iubit,
Dar dac' a murit,
Raiul nu-i primeşte,
Iadul că-i primeşte.
Iadu-l isprăvià,
Moş Adam mergeà,
La plug se duceà,
Şi boi 'njugà,
[Şi] la boi sbierà,
De coarne ţineà
Şi boabe risipià
Şi soare-mi răsărià,
In gură de-argeà,
Din gură-mi ziceâ:
— Ţasă, Iano, ţasă,
Ţasă, schindosăşte,
De nuntă găteşte,
Că mie mi-a dat
Tot Moş Adam
Şi cu Mama Eva
Pe tin' să te ieau.
Iana de-auzià,
Incepeà de-a plângeâ,
Din gură-mi ziceâ:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Dacă-mi este aşâ,
Tu ca să te duci,
La marea să mergi,
Şi tu ca să-mi faci
Un pod peste mare;
In capul podului,
O mândră mânăstire,
Tot de cununie.
In uşa mânăstirii
Tu să prisădeşti
Gutâi şi lămâi
Alte *merenzâi* (1),
Se coc poame 'ntâi,
In zi de Sân-Văsii,
'Mpărţim la copii.
Soare de-auziâ,
La marea mergeâ,
Câţi *ghipiţi* (2) erâ,
Pe toţi i-adunà,
Şi pod îmi făcee
Pod *pistă* marea,
In capul podului,
O mândră mânăstire,
Tot de cununie.
In uşa mânăstirii,
El că *prisădià*
Gutâi şi lămâi
Alte merenzâi,
Se coc poame 'ntâi,
In zi de Sân-Văsii
'Mpărţim la copii.
Soare isprăviâ,
Soare răsăriâ,
In gură de-argeà,
Din gură-mi ziceâ:
—Ţasă, Leano, ţasă,

(1) „Poame sudice".
(2) „*Bidigănii*, draci, *ale*".

Ţasă, schindosăşte
De nuntă-mi găteşte;
Tu ce-ai poruncit,
Eu c'am isprăvit.
Iana de-auzià,
'Ncepeà de-a plângeà,
Din gură-mi ziceà:
—Un''s'a pomenit
Şi s'a mai văzut
Să iea sor pe frate,
Să-şi facă păcate,
Şi frate pe soră,
Pân' la 'naltul cer?
Soare de-auzià,
De mână c'o luà,
La marea mergeà.
Când pe pod intrà,
Iana că-mi ziceà:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Un's'a pomenit
Şi s'a mai văzut
Femeia ca *clenciul* (1)
Să meargă'nainte?
Voinicul ca steagul
Să meargă pe urmă?
Şi eu c'am văzut,
Voinicul ca steagul
Să meargă'nainte;
Femeia ca clenciul
Să meargă pe urmă.
Soarele de-auzià,
Mâna i-o schimbà
Şi pe urmă i-o da;
Iana îmi *sbicià* (2)
Şi câtvà fugià
Şi cruce că-şi făceà,
Din gură ziceà:
— Doamne, sfinte Doamne,
Decât cumnată,
Mai bine 'necată!
Soarele ce-mi făceà?
El că se duceà
Câţi *alovaşi* (3) erà,
Cu aloave mi da,
Pe Iana-o càtà,
La margine-mi da,
Nimic nu-mi scoteà,
Decât ei scoteà
Un puişor de *somn*,
Pe mal că-l scoteà,
Pe burtă-l băteà,
Spinarea-i negrià,
Puiul nu răspundeà
Că n'are de unde,
Şi nu *vede-aude*.
Pe Iana-o făceà,
Dumnezeu-o făceà
Supt o *rădioară* (4)
O mândră *mireană*

---

(1) „*Bât, smicea* (nuia). Înţelesul este: femeia care e 'slabă ca o nuia",— cred că-i o greşală. *Clenciu* însemnează *cârlig*, deci cevà strâmb; steagul e *drept*, frumos; prin urmare Iana se miră: cum, cevà mic, strâmb, să aibă trecere înaintea steagului?

(2) „*Smucià* din mâna soarelui".

(3) *Dicţionarul limbii române*: *aloavă* „un fel de mreajă de prins peşte"; deci *alovaş*, pescar,—cel ce umblă cu aloavele.

(4) „Rădăcini unde şade peştele. Rădăcină mică".

Cu mustăți pe apă,
Dumnezeu mergeà
Și el că mi-o luà,
Pe cer mi-o asvârlià,
Lună c'o făceà.
Soarele-mi răsărià,
Luna-mi *scăpătà* (1),
De cât se vedeà,
Nu se mai ajungeà,
De se pomenià (2).

V. Alexandri a cules acest cântec și l-a publicat întâi la 1848. Nu arată locul de unde l-a cules dar bănuim că este din Moldova după o notiță care însoțește tipăritura și care-l arată ca făcând «parte din colecția cântecelor poporului român, adunate în Moldova».

După variantele de mai sus, n'ar face să mai reproducem și varianta lui Alexandri, «îndreptată», și prin urmare, schimbată. O reproducem totuși spre a vedeà că acea «îndreptare» a poietului, nu privește întru nimic fondul, iar din formă nu se înlocuesc numai versurile neritmice, cari din pricina unei culegeri nestitematice, se găsesc în abundență în variantele de mai sus chiar, și pe cari, gustul lui Alexandri nu le puteà îngădui.

Iată această variantă:

Umblă, frate, mândrul soare,
Umblă, frate, să se'nsoare,
Nouă ai
Pe nouă cai,
Cari noaptea pasc în raiu;
Umblă cerul și pământul,
Ca săgeata și ca vântul,
Dar toți caii-și obosià
Și potrivă nu-și găsià
Ca sora sa, Ileana,
Ileana Cosânzeana
Ce-i frumoasă ca o floare,
Intr'o iarnă fără soare.
—Sorioară Ileano,
Ileano, Cosânzeano,
Haideți să ne logodim
C'amândoi ne potrivim
Și la plete și la fețe
Și la dalbe frumusețe.
Eu am plete strălucite,
Tu ai plete aurite,
Eu am față arzătoare,
Tu fața mângâietoare.
— Alei frate, luminate,
Trupușor făr' de păcate,
Nu se afl'adevărat,
Frați să se fi cununat.
Cată-ți tu de cerul tău
Și eu de pământul meu,
C'așà vrut-a Dumnezeu.
Soarele se'ntunecà,
Sus la Domnul se urcà,

(1) „Apuneà".—Prin jud. Tecuciu, „în scăpătatul soarelui sau lunei" însemnează vremea când soarele mai are puțin până să ajungă la zare. Deci e mai devreme ca apusul.
(2) Giuglea și Vâlsan, *Dela Românii din Serbia.* p. 216 și urm.

Şi din gură cuvântà:
 — Doamne sfinte
 Şi părinte,
Mie timpul mi-a sosit,
Timpul de căsătorit
Şi potrivă n'am găsit
Ca sora mea Ileana,
Ileana Cosânzeana.
Domnul sfânt îl ascultà
Şi de mână mi-l luà
Şi prin iaduri mi-l purtà
Doar că l-ar înspăimântà;
Şi prin raiu încă-l purtà
Doară că l-ar încântà.
Apoi Domnul Dumnezeu
Cuvântà cu graiul său,
Iar când Domnul cuvântà,
Lumile se deşteptà
Şi cu drag îl ascultà:
Cerurile strălucià,
Norii din senin pierià.
— Soare, soare luminate,
Trupuşor făr' de păcate,
Raiul tu l-ai petrecut
Şi prin iad înc'ai trecut
Ce mai zice gândul tău?
— Zice că sufletul meu,
Aleg iadul chiar de viu,
Numai singur să nu fiu,
Ci să fiu cu Ileanà,
Ileana, Cosânzeanà.
Soarele se coborà
La sora lui se oprià,
Mândră nuntă pregătià,
Pe Ileana şi-o gătià,
Cu peteală de mireasă,
Cunună de'mpărătească,
Şi rochiţa neţesută
Din pietre scumpe bătută.
Apoi mândri, el şi ea,
La biserică mergeà
Dar când nunta se făceà,
Vai de el, amar de ea!
Candelile se stingeà,
Clopotele se dogià,
Sfinţii faţa şi-ascundeà,
Preoţi în genunchi cădeà,
Iar mireesa, vai de ea,
Frig de moarte-o cuprindeà
Căci o mână se'ntindeà
Şi pe sus o ridicà
Şi'n mare mi-o aruncà!
Valurile *bulbucià*
Iar ea'n valuri cum treceà,
Mreană de-aur se făceà.
Soarele se'nălţà sus,
Se lăsà tot spre apus
Şi 'n mare se scufundà
La soră-sa Ileana,
Ileana Cosinzeana.
Iară Dumnezeu cel sfânt,
Sfânt în cer şi pe pământ,
Mâna'n valuri că băgà,
Mreana'n mână-o apucà,
Şi'n ceruri o aruncà
Şi'n lună plin' o schimbà.
Apoi Domnul Dumnezeu
Cuvântà cu graiul său;
Iar când Domnul cuvântà,
Lumile se spăimântà,
Mările se tupilà,
Munţii se cutremurà,
Cerul se întunecà:
— Tu Ileană Cosinzeană,
Sufleţel fără prihană,
Şi tu soare luminate,

Trupuşor fără păcate,
Cu ochii să vă zăriţi
Dar să fiţi tot despărţiţi,
Zi şi noapte, plini de dor,
Arşi de foc nestingător,
Veşnic să vă alungaţi
Cerul să cutreieraţi,
Lumile să luminaţi (1).

Cuprinsul acestor cântece îl aflăm în următoarea povestire bucovineană:

«Luna şi soarele, zice că au fost o dată fată şi fecior, şi tare se iubiau împreună, până la urmă au hotărît să meargă la judecata lui Dumnezeu: cum va rândui el, aşà să facă.

Şi s'a suit soarele întâi sus pe cer şi după dânsul, *luna*. Dar Dumnezeu, fiindcă erau aşà de frumoşi, nu i-a însurat, dar i-a lăsat ca să rămâie *soare* şi *lună* pe cer şi să lumineze oamenilor. Şi numai când e luna la sfârşit, o ajunge soarele şi-i zice:

— Buna dimineaţa, *lună veche!*

Dar ea, pe loc, se întoarce primenită, şi-i zice:

— Mulţumesc, dumitale, că-s tot *nouă!*»(2)

De asemeni se găseşte şi în următoarea povestire moldovenească:

«*Sf. Soare* şi cu *Sf. Lună*» erau fraţi. Şi Sf. Soare a vrut s'o iea.

Sf. Lună s'a dus la Dumnezeu şi i-a spus:

Zi-i să-ţi facă o rochie ca cerul cu stelele,—i-a zis Dumnezeu,—şi atunci te-i duce!

Sf. Soare atât a umblat ş'a căutat, pân'a găsit o materie ca aceea, şi-aşà un croitor, de i-a făcut rochie întocmai. A mers iar la Dumnezeu să-l întrebe. Dumnezeu iar i-a zis:

— Zi-i să-ţi facă o rochie cum e cerul cu soarele şi cu luna; atunci te-i duce.

Sf. Soare iar a umblat, până i-a făcut. Când i-a adus rochia, aceasta, ea a luat şi s'*a pişcal* şi îndată a început a se depărtà, că Sf. Soare n'a mai putut-o ajunge. Şi el şi azi

(1) *Poezii populare ale Românilor*, ediţia 1908, p. 21-2.—O variantă scurtă în *Şezătoarea*, XIII, p. 197. Alexici, *Texte din lit. pop. rom.* p. 51, alta, cu acelaş cuprins.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 590.

umblă după dânsa; şi ar ajunge-o când e plină, că vin aproape, dar ea, cum vede că se apropie, *se pişcă* (1).

Această credinţă, cuprinsă în cântecele şi povestirile de până aici, a dat naştere la o sumă de cântece populare cari arată nenorocirea ce s'a 'ntâmplat atunci când un frate a vrut să se însoare cu sora lui. Asemenea cântece se aud şi prin Maramureş (2).

In cele ce urmează, transcriem, pentru paralelă, următoarea variantă:

Inghiaţă apa Nistrului,
Şi nu înghiaţă de ger mare,
Da 'ngheaţă de-o supărare,
Că mândru crai vra să se'nsoare,
Să ieie pe soră-sa.
— Soră, soră Magdalină,
Garofiţă din gradină
Iea-ţi papucii şi rochioară
Şi te du în chilioară,
Iea-ţi colaci de nouă grâie,
Şi haidem la cununie.
— Atunci din cas' oi ieşi,
Când calea mi-i aurì,
Drum de-aramă
Peste vamă,
Drum de-argint
Peste pămant,
Pe marginea drumului,
Pomişorii raiului;
Prin tot pomul rămurèle
Şi cuiburi de păsărèle,
Cu penele aurite,
Cand vom trece, să ne cânte.
Ele, de jale ce cântà,
Frunza'n pom se aşezà.
Când la biserică mergeà,
Frunza de pe pom picà.
Când în biseric 'au intrat,
Afară s'a 'nourat
Ş'a 'nceput a fulgerà;
Toţi popii la dânşii càtà,
Da icoana Precestà
A'nceput a lăcrămà,
Şi din gur'a cuvantà:
— Stăi, părinte, nu cetì,
Unde ai văzut şi se poate,
Să cununi soră cu frate?
Sângele n'amestecà,
Că păcat îi câştigà.
Da popa s 'a supărat.
Şi de mână i-a luat,
Ş'afară 'napoi i-a dat.
Crăişor s'a supărat,
Şi din gur'a cuvântat:
— Soro, soră Magdalină,
Ia-ţi papuci şi rochioară,
Sai la *Dumnezeu* de sboară.
— N'am rochie de'mbrăcat,
Nici papuci de încălţat,
Să-mi fac cu Dumnezeu sfat.
Crăişor s'a supărat,
La Dumnezeu a sburat.

---

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 590.
(2) A. Ţiplea, *Poezii populare din Maramureş*, p. 4-6.

— Doamne, Doamne şi părinte,
De s'aude, şi se poate,
Să cununi soră cu frate?
— Şi s'aude, şi se poate,
Să cununi soră cu frate!
Crăişor s'a bucurat,
Şi-acasă mi-a alergat,
Şi cu glas mare-a strigat,
— Săriţi fraţi şi voi hargaţi,
Caii la căruţă daţi,
Şi pe dânsa mi-o strigaţi,
De-auzi soro dela *ţeară*,
Ne-aşteaptă nănaşu-afară,
Sfântul soare, nănaş mare,
Sfânta lună, mare nună,
Stelele droşcuţele,
Luceferii vă·ăjei,
C'aceia-s mai frumuşei.
Ea din casă mi-a ieşit,
Şi frumos a mulţumit:
— Rămâi, maică, sănătoasă,
Dacă n'ai fost bucuroasă,
Să mă vezi plimbând prin casă,
Cu lăcrămi fierbinţi pe faţă;
Dacă n'ai fost sănătos,
Rămâi nene, bucuros,
Să ai de mine folos.
Şi'n căruţă s'a suit,
Şi'nc'o dat'a chiuit:
— Că eu amù, mă mărit!
Şi la mare-a poposit.
— Frate, frate, frăţioare,
Ia uită-te în spre soare,
Că mă roade-un papuc tare,
Spre sfântul soare-a căutat,
Ea'n mare s'a aruncat,
El a'notat ce-a'notat,
Şi de dânsa n'a mai dat,
De inele ruginite,
De ciolane putrezite (1).

Prin unele părţi se spune ca şi astăzi soarele cearcă să iea pe sora lui de nevastă, dar că aceasta nu se înduplecă cu nici un chip. Când soarele răsare, luna apune.

Ca fraţi gemeni ce au fost, soarele şi luna erau de o potrivă de frumoşi, însă Dumnezeu, ca s'o ferească de soare, a ascuns luna în felurite părţi.—până chiar şi'n apa mării, care i-a mai întunecat din strălucirea ei de-odinioară (2).

Şi fireşte, nu-s numai acestea povestirile, despre dragostea soarelui cu luna (3).

Subiectul acestor povestiri, deci nu rămâne legat numai de dragostea *soarelui de lună*; ea priveşte mai ales dragostea fratelui de soră, despre care ne vorbesc multe cântece şi povestiri, cum de pildă este acel cântec maramureşau pe care l-au dat mai sus, sau altul care arată cum fraţii fug în

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 591 2; alte variante tot acolo. şi una la p. 593.
(2) Otescu, *op. cit.*, p. 64.
(3) Vezi N. Denşuşeanu, *Dacia preistorică*, Bucureşti, 1913 p. 113, şi urm.

toată lumea, până acolo unde

Este-un popă din doi Jizi, (1)
Cunună pe cei fugiți,

dar care nu isbutește să-i împreune, așà că

Nici el nu s'a însurat,
Nici ea nu s'a măritat (2).

Tot acest cuprins îl aflăm și într'o legendă a unui pod peste Dunăre, făcut de *Traian*, după spusa surorii sale, fără de care nu voià să-l ieà de bărbat. Podul a fost făcut, dar când fata s'a dus cu Traian ca să-l vadă, ea s'a aruncat în Dunăre și s'a înecat (3).

Macedo-Românii cred într'o vrăjmășie dintre soare și lună. Intâia povestire e o frumoasă versificație după o culegere; ea se datorește d-lui G. Murnu, și care în limba literară sună astfel:

Vă voi spune basm nespus:
Ian ascultați-mi vorbele (povestea).
Foarte frumos, cu părul blond,
Erà un voinic (flăcău), *soarele*.
Ales (distins) și cunoscut erà;
In toate adunările,
De frumuseța lui toți se mirau,
Fiindcă aveà el toate grațiile,
Dar *luna*, iubita soră a lui,
Erà mult mai frumoasă,
Cât frumuseța soarelui,
E azi mai luminoasă.
Unul cu altul se iubiau mult ca frați,
Și ambii umblau ca gemeni,
Și-atât (de mult) erau ei lăudați,
Și admirați de oameni!

(1) *Jid*, Jidov.

(2) T. Bud, *Poezii populare din Maramureș*, p. 10-1: Mirii frați dulci.-Vezi și G Dem. Teodorescu, *Pozii populare*, p. 4 5-421.

(3) C. R.-Codin, *Legende, tradiții și amintiri istorice*, București 1910. p. 14.

Dar când împreună cântând,
Intr'o zi se preumblară,
Se osteniră ambii umblând
Şi la izvor se odihniră.
Dar când se plecară, apă să bea,
Privirea lor le scapă,
Ce strălucire tremurà,
O, Doamne, înăuntru în apă?
Dar de gelozie, soarele, de acolo,
Inapoi cu ruşine se trage,
Noroiu, un pumn luă,
Şi pe a surorei sale faţă o asvârle,
Şi fugi... De-atuncea amândoi
Pentru totdeauna se depărtă,
Cu toate că aleargă înapoi (se urmăresc),
Şi acum se iubesc, şi se iartă.
Pentru aceea, când iese noaptea în sus,
Stă luna întristată,
Privirea ei de dor nespus,
E foarte turburată (1).

Credinţa aceasta o întâlnim şi prin jud. Vâlcea: «Luna şi soarele aveau la început o lumină egală. Luna însă, se tot lăudà că ea este mai frumoasă decât fratele ei. Atunci soarele, supărat foc, a luat o baligă de vacă şi a svârlit-o lunii în faţă, ca să nu mai aibă cu ce se lăudà. De atunci a rămas luna cu o lumină mai slabă ca a soarelui» (2).

Mai scurtă, şi nu îndestul de limpede, urmează aceată povestire:

«Soarele şi luna erau altădată frate cu sor. Ambii luminau cu rândul: soarele luminà ziua, şi luna noaptea, şi cum? Când obosià soarele, luminà luna, şi când obosià luna, luminà soarele.

Cine ştie din ce, într'o zi, soarele se înhăţă cu sora sa de

(1) P. Papahagi, *Din lit. pop. a Arom.* p. 793-5.

(2) G. Ciauşanu, *op. cit.*, p. 84.—Tot astfel povestesc şi Bulgarii, pentru cari luna se laudă că ea luminează întunerecul nopţii, nu ziua. (L. Schischmanoff, *Légendes religieuses bulgares*, Paris 1896, p. 4).

păr. El se necăjì așà de mult, că o apucă de cosiță și o trântì jos, să-i plesnească fierea.

De atunci se speriè frumoasa lună așà de mult, că se îngălbenì la față, în cât și până în ziua de azi îi rămase gălbenarea.

De atunci încă sunt supărați și neadunați ambii împreună» (1).

Prin jud. Tecuciu se crede de asemene într'o neînțelegere dintre soare și lună. Pevestirea am găsit-o mai înainte, când a fost vorba despre creșterea și descreșterea lunii.

In gâcitori, poporul zugrăvește veșnica fugăreală dintre soare și lună în chipul următor:

Două surioare,
Iuți și sprinteioare:
Toată vieața fug,
Și nu se ajung (2),

părându-i-se cu adevărat poporului că soarele,—la răsărirea căruia, luna, oricât de mare ar fi, își pierde cu totul lumina, —nu poate să ajungă, de pildă, nici o dată luna (3).

(1) P. Papahagi. *Din lit. pop. a Arom*, p. 793.

(2) N. Păsculescu, *op. cit.*, p. 10).

(3) Soarele și luna, zugrăviți între stele, tot după gâcitori (N. Păsculescu, *op. cit.*, p. 100):

Dintr'un ciurèl de alune,
Numai două găsiiu bune.

PARTEA VI.

STELELE.

1.—INSTELAREA.

Credinţele poporului român cu privire la stele, se pot orândui în chipul următor:

Cerul fiind locaşul lui Dumnezeu, al Domnului Hristos, al Maicii Domnului, al Sfinţilor şi al cetelor îngereşti, *stelele* sunt făcliile ce se aprind noaptea, spre a luminà sfânta lume a celor fără de sfârşit: «Cum s'aprind lumânările pe la târguri,—îmi spuneà un ţăran bătrân, amintindu-şi de vechea vreme a luminării Tecuciului cu lumânări de său, aşà s'aprind şi pe cer într'amurg, stelele, una câte una. Câte-o dată, când noaptea e mai luminoasă, se văd puţine stele, şi încă mai puţine, când luminează luna; dar cum cade noaptea mai grea, îndata-mare vezi puzderia cea nenumărată de stele» (1).

Alţii cred că stelele nu-s lumânări, ci *candele*, «că sclipesc cum sclipeşte lumina în candelă», că sunt *felinare* atârnate de torţile cerului, ca să ne arate şi noaptea, locaşul înfricoşatului judeţ al lui Dumnezeu (2).

Credinţă aceasta o întâlnim şi la unele populaţiuni creştine din nordul *Caucazului* (3).

---

(1) Comuna Ţepu, jud. Tecuciu.

(2) Idem. Şi alte părţi.—G. Ciauşanu. *op. cit.*, p. 59: „Bolta cerească e luminată noaptea, afară de lună,—care nu e totdeauna pe cer,—de nişte lumânări cereşti, numite *stele*, pe cari *îngerii* le aprind în fiecare seară ca să lumineze pământul noaptea, şi le ţin aprinse până la ziuă".

(3) *Revue des traditions populaire*, XXII, p. 293 şi 337.

Prin Bucovina, cu privire la înstelarea cerului (1) se povestesc următoarele:

«Când s'a început lumea, oamenii lucrau la lună, noaptea, cum ar lucrà ziua la lumina soarelui, că erau mai credincioşi [şi] nu erau legile împărţite.

Maica Domnului s'a simţit grea de Ovidenie.

Pe atunci erà unul, *Crăciun*. Acela pornise 12 cară cu povară la moară. El erà aşà de rău, că nu lăsà pe nimeni să doarmă noaptea: pe fete, pe femeie, le bătea, că toate erau betege şi stâlcite.

Când a pornit el de acasă, mă-sa le-a zis la fete:

— De-amù, culcaţi-vă câte o leacă pe rând, până ce el va venì şi apoi voiu dormì eu.

Când venià el trăsnind, huind,—mă rog : 12 cară cu povară,—toate trebuiau să fie cu furcile în mână.

Vine Maica Domnului în ziua de Ajun, la femeea lui Crăciun :

— Mă rog, lasă-mă să fac la dumneta!

— Bucuroasă te-aş lăsà, dară am bărbat tare rău! Uită-te, fetele mele: Una-i şchioapă, alta-i oarbă, a treia-i oloagă. Dar eu, uită-te, ce am pe trup şi pe mâni!

Era toată *ucisă*.

Maica Domnului ştià.

— Lasă-mă, te rog. măcar în ocol să mă culc!

Ea a lăsat-o.

Atunci încă nu erà *soarele* pe cer; numai *luna* umblà, şi oamenii la lună lucrau. Cum l-a născut pe Domnul Hristos, boii l-au aburit şi femeia lui *Creciun* l-a ajutat. Atunci s'a arătat şi *luceafărul de seară* pe casa lor, şi apoi, *stelele*.

Crăciun vede de departe şi zice:

- Oare ce au făcut nebunele cele, de mi-au aprins casa?

Trimite Creciuneasa pe fata cea ciuntă cu rodini la Maica Domnului. Maica Domnului i-a pus mânele de aur la loc.

(1) Un cântec cules din com. Vaideeni, jud. Vâlcea, împărt. de d-l I. N. Popescu:

Bine-i stă la cer cu lună,
Ca şi mândrei cu cunună;
Bine-i stă la cer cu stele,
Ca mândruţii cu mărgele!

Trimite pe cea şchioapă,—i-a pus piciorul.

Trimite pe cea oarbă, i-a pus ochii.

Vine Creciun spre casă şi se miră. Vede *stele* pe cer, *luceafărul de miezul-nopţii, luceafărul de dimineaţă* (1) apoi *zorile* de ziuă, *ziua* şi pe urmă *soarele* răsărind. Creciun, când a văzut aceste toate, auzind şi cine se află la dânsul, a cunoscut puterea lui Dumnezeu. A mers de a adus pe Maica Domnului în casă şi a cinstit-o, căci, mă rog, a văzut că-i sfântă, fără de păcat» (2).

Prin alte părţi, asemenea bucovinene, se spune că la început nu erau *stele* pe cer; de îndată însă ce oamenii au început să se nască, au începnt să răsară şi stelele (3).

Credinţa că stelele sunt lumânările vieţilor omeneşti o au şi *Ucrainenii* (4).

Prin unele părţi din Transilvania se crede că stelele sunt făcute din *îngeri* şi povestirea acestei prefaceri este următoarea:

«Zice că scoborîndu-se o dată bunul Dumnezeu din cer jos pe pământ, a luat cu sine şi vreo câţivà îngeri, ca să le arate şi lor lumea în care trăiesc oamenii pământeni.

Ingerii, umblând încolo şi 'ncoace prin lumea largă, cât timp vor fi umblat, le plăcură tare mult de lumea oamenilor pământeni, şi mai cu samă unuia, aşà în cât la despărţenie, începù a plânge cu hohot, de-i curgeau lacrimile vale.

După ce se depărtară de pământ, înălţându-se în sus către cer, Dumnezeu a întrebat ce au văzut ei mai frumos şi ce le-a plăcut mai mult pe pământ?

Ingerii răspunseră că biserici frumoase, ori călugări îmbrăcaţi în haine potrivite, ori codru cu frunza verde, ori florile mirositoare, numai unul nu-i răspunse nimic, fără sta trist şi îngândurat.

Mai în urmă îl întrebă Dumnezeu şi pe acesta, că pentru ce e atât de trist şi de ce nu răspunde nimic?

( ) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă şi Postul Crăciunului*, p. 30: „*Maica Domnului* este *luceafărul de dimineaţă*".

(2) Voronca. *op. cit.*, p. 42 3.

(3) *Ibidem*, p. 29.

(4) *Revue des traditions populaires*, IX, p. 423.

— Mi-e frică, că mă vei certà rău,—îi răspunde îngerul.

— Nu-ţi fie teamă de nimic,—îi zice Dumnezeu,—căci de una şi aceeaş soartă vă veţi bucurà.

Ingerul, căzând în genunchi înaintea lui Dumnezeu, cu ochii scăldaţi în lacrimi, îi zise:

— Doamne, îs trist şi amărît de aceea, că ochii unei pământene mi-au picat aşà de dragi, cât nu-i modru ca să-i mai uit vreodată, fiind aşà de frumoşi, cum nu mai văzusem nici o dată!

— Şi ai cui erau?—întrebă Dumnezeu.

— Ai unei păstoriţe ce păşteà oi albe pe un câmp verde!

— Şi ai grăit cevà cu ea?—întrebă iarăş Dumnezeu?

— Da, căci îmi căzuse dragă şi i-am spus că mi-aş da vieaţa mea îngerească pentru ochii ei cei albaştri ca cerul înseninat.

Auzind Dumnezeu cele spuse, începù a se face îngândurat, şi din om cu faţa senină şi fruntea curată, se prefăcù într'un moşneag cu fruntea toată creţe. Şi apoi cum mergeau aşà, înălţându-se cu toţii încetinel către scaunul cel dumnezeiesc, ajungând la marginea cerului, Dumnezeu îi oprì în loc şi le zise:

— Ştiu că dacă veţi merge cu toţii în cer, şi vă veţi întâlnì cu ceilalţi îngeri, acolo veţi povestì despre lucrurile cele pământene, şi fiindcă lucrurile acestea nu-i iertat ca să le ştie şi cei din cer, acum vă opresc pe toţi aici!

Şi cum rostì cuvintele acestea, Dumnezeu i-a prefăcut pe toţi în *stele luminoase*, lucind de fericire că ele în toată vremea pot vedeà lumea pământeană.

Ingerul cel îndrăgostit, prefăcut fiind şi el în stea, nu luciă de bucurie, ci mereu scăpără, aruncând scântei de foc supra celorlalte stele.

Dumnezeu, văzând că din asta au să se întâmple neînţelegeri între stele, a luat pe steaua cea plângătoare, şi deslipind-o de pe cer, i-a dat drumul spre pământ, aruncând-o aşà de tare, că tot în picături de scântei a picat pe pământ, umplând întreg câmpul unde fata cea cu ochi albaştri erà cu oile.

Scânteile acelea nu s'au stins, ci s'au făcut *licurici*, pen-

tru ca să nu-i piară urma îngerului îndrăgostit în fata cea pământeană.

De atunci a trecut multă vreme, dar şi acuma se povesteşte că licuricii nu sunt altă cevà decât scântei din steaua cea aruncată pe cer» (1).

Aceste credinţe le aflăm alipite în următoarea, care se întâlneşte prin jud. Suceava: Stelele cari împodobesc noaptea cerul, nu sunt altă decât lumânări aprinse ale sufletelor ce se nasc. Fiecare om are în cer o stea care luceşte foarte frumos, când omul se sileşte a lucrà fapte bune, şi care nu mai licăreşte, când omul face rău» (2).

Prin Oltenia se crede că stelele luminoase sunt ale *bogaţilor*, iar acele întunecate sunt ale celor *săraci* (3), adăogându-se, prin unele părţi ale Moldovei, că *luceferii* sunt stelele *împăraţilor* de pe lume.

Rutenii cred de asemenea că fiecare om are o stea de care îi este legată soarta lui; văzând el că o stea cade, zice că a murit un om (3)

Macedo-Românii se feresc să numere stelele, ca să nu li crească *arice*, negi (4).

Prin jud. Covurluiu, poporul nu ştie dacă stelele-s mai mari ca pământul, - - unele, ci crede doar că-s ca nişte gologani. căci altele-s gologanii sau arginţii ce i-a asvârlit *Iuda*, când a văzut că a săvârşit vânzarea Invăţătorului său. Aceşti gologani au fost strânşi de *Jidani* şi daţi cu dobândă. S'au înmulţit aşà de tare, că azi nu-i mai poţi numărà. Dumnezeu are o greblă cu care le adună şi le dă drumul pe cer numai câte într'o seară, ca să vadă şi creştinii cât e de mare numărul lor, dela moartea Iudei şi până astăzi (6).

Prin jud. Tecuciu se spune că până la Răstignirea lui Hristos, stelele nu erau pe cer. După ce însă Jidovii l-au ţintuit

(1) Marian. *Insectele*, p. 45 7.

(2) *Şezătoarea*, II, p. 191.—*Ghiluşul*. I. no. 11 12, p. 23: „Fiecare om are steaua lui, căci câte stele sunt pe cer. atâţi oameni sunt pe pământ". Dacă, numărând cinevà stelele. şi-ar numărà-o şi pe-a lui. ar murì.

(3) Cred Rom. din com. Joràşti, jud. Covurluiu. împărt. de păr. I. C. Beldie.

(4) D. Dan, *Rutenii din Bucovina*, p. 16.

(5) Cosmulei, *op. cit.*, p. 47.

(6) Cred. Rom. din com. Truşeşti, jud. Botoşani. împărt. de d-l C. Atanasiu.

pe cruce, după ce Domnul Hristos a fost îngropat, Sfinţii Apostoli stăteau cu toţii la masă, cum ar sta azi oamenii la pomana pusă unui mort, «pentru a treia zi». Atunci, când s'au împlinit trei zile dela îngropare, de-odată cocoşul din masa Apostolilor a înviat, a bătut din aripi şi a stropit cerul cu zeamă din blid. Aşà s'au făcut stelele. Ele sunt numai dela Inviere încoace (1).

Când sunt multe stele pe cer, se socoteşte a fi un semn de *răsboiu* (2).

Aparenta împărţire a stelelor în constelaţiuni, a dat naştere următoarei legende care se aude prin jud. Olt şi Buzău. Ea este în legătură cu o altă povestire pe care am pomenit-o când a fost vorba de îndepărtarea cerului de pământ, din pricina femeii necurate. Legenda aceasta are următorul cuprins:

«Depărtându-se cerul, căzând această nouă pacoste pe capul bietului om, şi tot din cauza femeii, că de-aia-i femeia «poale lungi şi minte scurtă», omul, pentru că nu puteà pune mare preţ pe sfatul femeii, mai ales că femeia nu prea-i pricepută decât poate doar la rele, şi gândindu-se că i-ar fi fost foarte de folos poveţele lui Dumnezeu, de cari simţià mare lipsă, a plecat să se ducă la Dumnezeu, urcându-se până la El, sus, în cer.

Ştiind că o să-i fie drumul lung, că dela pământ până la cer e mult, mult de tot, şi că va aveà zăbavă, nu glumă, până s'o întoarce acasă, plecând, omul şi-a luat cu dânsul carul mare cu patru boi, carul mic, candela din perete, crucea de pe biserică, fântâna din răscruci, barda, sfredelul, spiţelnicul, secerea, coasa, plugul şi rariţa, dulăul dela târlă, căţelul din curte, cloşca cu pui, porcarul dela porci şi hora din sat, căci vra să se arăte înaintea lui Dumnezeu ca bun creştin ce erà şi a căutat să-şi iea şi cele trebuincioase la drum, să aibă de toate, şi nici să fie singur la drum, să mai aibă omul cu cine schimbà o vorbă pe atât amar de cale, şi să aibă şi pe cine să-i fie în ajutor la vreo nevoie. Apoi luă şi grâu şi porumb de sămănat, ca intrând în câmpiile

(1) Culegere din com. Ţepu.
(2) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu. — A. Gorovei, *Superstiţii*, p. 289

întinse ale cerului, să are şi să samene, când o fi să i se isprăvească merindele şi să aştepte până s'or coace roadele, ca secerând grâul şi culegând porumbul, să-şi facă merinde, să aibă cu ce-şi urmà calea mai departe.

Aşà şi făcù omul, şi a mers şi a tot mers astfel mult timp, până către mijlocul drumului sub cer. Aici însă îi ieşì înainte *Ucigă-l-crucea*.

— Unde te duci?

— Nu-i treaba ta.

— Pe cine cauţi?

— Cată-ţi de drum şi cară-te mai iute.

- Eşti un arţăgos.

— Ba tu eşti un viclean şi un rău.

Şi cu «tu eşti», «ba tu eşti», se luară sdravăn la ceartă.

Diavolul scoase atunci din traista lui balaurul şi şarpele năprasnic, ursul, scorpia blăstămătă, calul furios, căpăţina de om şi pe toate le asvârlì împrejurul omului, ca să-l înspăimânte.

Omul însă, nu se înspăimântă, şi fără să-şi piardă cumpătul, că doar Românul nu se sperie cu una, cu două, se încaeră la luptă vitejeşte cu dracul, — atât de vitejeşte, că dintr'un fleac de trânteală, se făcù sub cer o vijelie mare că şi azi durează acolo sus şi va durà în veci acea vijelie pe care noi o numim *vântul turbat*, pentru că orice sburătoare ajunge până la acest vânt, turbează pe loc şi cade jos moartă; şi orice lighioană mănâncă din ea, turbează şi ea.

In toiul luptei omului cu dracul (1), căţelul, deşì mic, dar vânjos novoie mare şi rău de mama focului, se repezì la cal ca să-l muşte iar calul încolţit de căţel, când mai văzù şi pe dulăul dela târlă că vine în urma căţelului, îi trecù furiile pe loc şi o croì la fugă.

Ciobanul dela oi, sdrobì capul balaurului cu cobiliţă.

---

(1) „De aici înainte, cât durează lupta, legenda capătă un deosebit farmec, dacă sunt urmărite pe harta constelaţiunilor ţărăneşti... situaţiunele relative ale constelaţiunilor despre cari se vorbeşte în legendă, căci aşà se vede că povestirea luptei urmăreşte aceste situaţiuni ale constelaţiunilor, nu iea lucrurile la întâmplare, fără nici un rost".

Văcarul puse pe goană pe şarpe cu ajutorul horii, şi svârcolelile fugii şarpelui se văd şi azi pe cer. Iar vizitiul sdrobì căpăţina cu barda.

Scorpia, care-şi întindeà ghiarele spre om, vrând să vie în ajutorul dracului, când văzù că omul răpune pe drac, înfuriindu-se, îi ţişnì sânge din ochi, şi de blăstămată şi rea ce e, înţelenì cu ghiarele întinse, plesnind fierea din ea de atâta necaz.

Numai boii dela carul cel mare nu s'au purtat bine, căci s'au speriat de urs şi au cârmit proţapul, boul de la hăis cârmind spre cea. Dar şi ursul îngheţă de frică, când îl văzù pe om cum stâlcise pe dracul, şi doar dracul erà lângă urs, şi vedeà bine ursul că şi lui are să-i vină rândul acuş-acuş; de aia nici nu mai crâcnì ursul.

Toate acestea se văd şi azi pe cer. In mijlocul acestor chipuri omul biruitor se vede falnic şi măreţ, iar dracul s'a stâlcit sgribulindu-se atât de mult, că abià se mai zăreşte. Şi de acolo, sus, omul, tot regele firii e, cum l-a hărăzit Dumnezeu să fie pe pământ, căci chiar şi dracul îi ştie de frică şi-l ţine de stăpân.

Omul mai are mult până să ajungă la Dumnezeu; însă pentru că i-a ajutat Dumnezeu să învingă şi pe diavol, căci omul nu poate face nici o ispită fără ajutorul lui Dumnezeu, omul e încredinţat că Dumnezeu tot nu l-a uitat, deşì şi-a depărtat cerul de el, şi că Dumnezeu îl va ajutà pe om, ori când omul se va rugà lui Dumnezeu, cu credinţă şi cu suflet curat.

In sfârşit, drumul pe care a mers omul, îl cunoaştem bine, căci se vede bine în nopţie senine şi fără lună. El se numeşte *calea laptelui*, pentru că a fost albit cu laptele vărsat din găleţile ciobanului [căci] ciobanul, când a avut nevoie de cobiliţa lui, ca să lovească pe balaur, din pripă a răsturnat găleţile, trăgând cobiliţa repede, şi laptele s'a vărsat pe drum, şi a curs şi a tot curs, împrăştiindu-se pe tot drumul» (1).

Mai sus, când am arătat credinţa poporului că stelele sunt

(1) I. Otescu, *op. cit.*, p. 45-7. Se adaugă: „Nici nu îndrăsnesc să comentez această legendă, — aşa mi se pare de sublimă".

făcliile ce luminează cerul, am spus că ele sunt cu atât mai multe, cu cât noaptea este mai întunecoasă. Prin unele părţi se zice că atunci când se văd prea multe stele, aceasta este o prevestire de *răsboiu* (1).

N'am aflat nici o povestire privitoare la o duşmănie între celelalte podoabe ale cerului şi stele, decât credinţa aceasta: *licuriciul* este scânteia din steaua care s'a ţinut mai luminoasă ca luna (2).

In gâcitori, cerul înstelat este asămuit cu:

....un pom mare-mare: noaptea înfloreşte şi ziua păleşte;

....o prostire plină de posdire;

....un ciur de alune: şade cu gura în par şi nici una nu pică.

După cum e înstelat sau nourat, poporul, gândindu-se la cer, se întreabă:

Ce-i mai lung decât drumurile
Şi mai lat decât mările,
Mai frumos decât florile
Şi mai urîcios decât babele,
Mai drag decât icoanele
Şi mai rău decât tunurile,
Mai luminos decât lumânările
Şi mai întunecos decât pivniţele? (3).

Cerul este floarea unui pom,—stelele,—care are mijlocul uscat,—văsduhul,—şi rădăcina verde,—pământul (4).

Stele se cimilesc:

Dela noi
Până la voi,
Totu-s zale
Şi parale (5).

---

(1) *Şezătoarea*, VI, p. 53.
(2) Marian, *Insectele*, p 51.
(3) Gorovei, *Cimiliturile Românilor*. p. 65.
(4) N. Păsculescu, *op. cit.*, p. 77.
(5) Gorovei, *op. cit.*, p. 356. – Păsculescu, *op. cit.*, p. 100: Dela noi, până la voi, numai bani şi lăscăi.

De aici, până la munte,
Numai zale de aur mărunte (1).

Peste munţi şi peste mări,
Numai ochi licăritori.

Pe câmpul lui Basarab,
Numai mieiu vărsat (2).

Poporul român îşi închipuie steaua, la fel, pretutindeni, luminoasă, şi deci, împrăştiind raze, cari se pot asemănà cu nişte coarne, atunci când steaua se zugrăveşte sau se face din cevà. Astfel cu mai multe coarne sau cornuri este steaua pe cari şi-o fac copiii la sărbătorile Crăciunului, despre care pe larg am vorbit într'altă parte (3) şi tot astfel este închipuită steauă şi ca încondeietură pe ouăle roşii dela Paşti, cum arată fig. *a*, —o stea pe un ou încondeiat în jud. Vâlcea,— fig. *b*, — un ou încondeiat în jud. Dâmboviţa, — şi fig. *c*,— unul din jud. Muscel (4).

2. STELELE.

Din marele număr al stelelor, poporul român, ca şi cei vechi, şi-a alcătuit câtevà grupuri de stele,—constelaţiunile, —pe cari le-a botezat cu un nume de care se leagă câte o zicere, adesea în legătură cu constelaţiunile şi zicerile celor vechi. Dintre stelele de căpetenie, prea puţine au rămas în afară de constelaţiunile populare, cu numiri singuratece sau fără numiri.

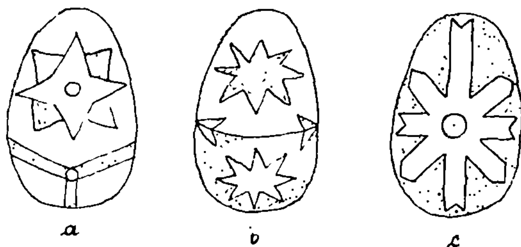

Fig. 6-8.

In deosebi, pentru acest capitol, folosind lucrarea d-lui

(1) Gorovei. *op. cit.*, p. 356.—Păsculescu. *op. cit.*, p. 100: De aci, până la munte, numai parale mărunte.

(2) Păsculescu, *op. cit.*, p. 77.

(3) T. Pamfile, *Crăciunul*, p. 126 şi urm.

(4) Maria I. Panaintescu. *Colecţie de ouă încondeiate.* Ed. Casei Scoalelor.— Vezi şi T. Pamfile şi M. Lupescu, *Cromatica poporului român*. p. 189. fig. 33.

Otescu, vom luà la rând constelaţiunile astronomice, arătând numirile, povestirile şi credinţele populare, cu privire la întreaga constelaţiune sau numai la o parte dintr'însa.

Ursa mare şi *ursa mică* se numesc *carul mare* şi *carul mic* cari au câte *patru roate*,—cele patru stele mari cari formează trapezele, şi câte un *proţap*, *oişte* sau *lânjală*.

Prin unele părţi se numesc şi *ursul mare* şi *ursul mic*, fiecare cu *trupul* şi *coada* sa. Carul mic se mai chiamă încă şi *pluguşorul* sau *grapa*.

Pe-alocuri carul mare se zice că închipuie *şapte boi*, pe cari îi păzeşte *văcarul*, o mică stea lângă steaua a doua a oiştei, numărată dela capul oiştei, spre roate.

Steaua polară,—steaua din capul oiştei carului mic,—se chiamă *împărat*, *candela cerului*, *stâlp*, *steajăr*,—numele parului din mijlocul ariei de treierat, *ţâgâră*, *ţagâră* sau *steaua ciobanului*. Acest din urmă nume îl poartă de obiceiu *luceafărul de seară*,—Venus,—numit şi *luceafărul ciobanilor* (1).

La carul mare, lângă a doua stea a proţapului, ţăranii văd o stea pe cari o numesc, după cum s'a spus, *văcar*, dar şi *cărăuş*, cel ce mână carul, sau *căţeluşă*, al cărui nume este *Poloschiţa*. Unii însă spun că aici e cărăuşul, iar căţeluşa este steaua mică de lângă steaua de unire a carului mare cu proţapul. Prin unele părţi, cărăuşul se mai chiamă şi *ucigă-l-toaca* sau *ucigă-l-crucea* care mână carul. Povestirea o cunoaştem de la Instelare.

Prin unele locuri, cele două stele de lângă roate sunt cunoscute ca *boii carului*. Steaua dinaintea boilor carului mare se numeşte *lup* sau *urs*, de cari respectivii boi s'au speriat şi au luat-o unul *cea* şi altul *hăis*, cum s'a văzut la povestirea Instelării.

---

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 281: „Ciobanii n'ar mâncà frupt în zi de sec, Doamne fereşte! Ţin pentru oi. Tocmai seara, după ce a răsărit *steaua ciobanului* (*luceafărul*, steaua care mai întâi răsare), atunci se înfrupta. De acelaş obiceiu se ţin şi ceilalţi oameni în zilele de post ale săptămânei, cari nu voesc sa ţie până a doua zi. De aceea se zice că steaua ciobanului e pentru *post*. Unii mânâncă mai târziu, după ce au răsărit toate stelele." -T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 33: ...se postiau de-a valma toate zilele, mâncând numai o singură dată pe zi, seara, după ce răsăria *steaua ciobanului*.»

Prin alte părţi însă, se crede că un oarecare *Pepelea* s'ar fi pus rămăşag cu *Dumnezeu* că va împinge carul spre *calea laptelui*, însă Dumnezeu, cu cât Pepelea împingeà de car, cu atât duceà calea laptelui mai departe.

Pe-alocuri, cele trei stele ale proţapului carului mare, sunt închipuite a fi *trei perechi de boi* pe cari-i mână cărăuşul la deal.

Acest cărăuş s'a fost întâlnit cu *Dumnezeu*, care i-a urat:

— La deal, la deal, cu ajutorul lui Dumnezeu!

Iar cărăuşul i-a răspuns răstit:

— De acum, ori va vrea Dumnezeu, ori nu va vrea, eu tot am ajuns în vârful dealului.

«Atunci Dumnezeu, ca să-l smerească, a făcut ca boii din frunte să dea înapoi, aşà că înainte n'au mai voit să tragă; o roată s'a smintit din loc şi toată greutatea carului lăsându-se pe acea roată, de atunci carul mare se învârteşte tot îndărăt».

Din jud. Fălciu avem această povestire:

«Acù, dac'a văzut dracul că Dumnezeu a făcut tot ce este pe pământ cu atâta chibzuială şi meşteşug, ca să nu fie nici el mai pe jos, s'a apucat într'o bună zi de lucru. Şi a lucrat azi, mâni, poimâne, până ce a gătit lucrul. Da el, vezi că n'aveà ca Dumnezeu scaun la cap şi de aceea nici n'a ieşit la un sfârşit bun. Făcuse două cară: unul mai mic şi altul mai mare, şi le lucrase într'o casă, ca să nu-l vadă nimeni. După ce le-a încheiat frumos, a vrut să le scoată afară; uşa erà însă mai strâmtă şi a început atunci încornoratul a întinde de proţap, de i se făcuse ochii în cap cât bicele. Erà să dărâme casa şi să rupă osiile carălor, când iaca şi Dumnezeu lângă el:

— Ei, măi dracule, da ce te munceşti aici degeaba?

— Dacă nu le pot scoate, ce-am să fac?

— Dacă mi le dai mie, eu ţi le scot afară!

— Ţi le dau!

Dar în gândul lui:

— Numai să le văd afară, c'apoi ştiu eu ce-oiu face!

Şi a prins Dumnezeu a desface şi a scoate afară carâmbii, osiile, inimile, roatele. După ce le-a scos afară, apoi le-a încheiat la loc.

Da dracul plesnià de ciudă, şi nici una, nici două, haț! de coşurile carălor şi țuşti! în fundul pământului. Dumnezeu a apucat atunci de roate şi cu ele a rămas. Acù, ca să-i taie pofta dracului de a le luà şi pe acestea, le puse pe cer în chip de stele.

Când e cerul limpede, le vedem. Se zice că pe *Sf. Ilie* l-a pus păzitor: Când va îndrăznì cumvà dracul, să-l pocnească cu săgeata *trăsnetului* în cap» (1).

Alte povestiri despre carul mare, se vor vedeà când va fi vorba de calea laptelui.

Despre carul mare se zice că e un car ca toate carăle cu care *Traian* a cărat la *Roma* din robii *Daci*,—cu carul mic cărând pe căpeteniile Dacilor. Poloschița este cățeluşa lui Traian.

Alții spun că *Iov* şi-a dus de şi-a îngropat comorile cu carul mare, iar cu carul mic s'a urcat la cer (2).

Dragonul este numit *balaur* sau *smeu*, având *încolăcitura* sau *colacul* şi *capul* balaurului. «Acest balaur în timp de ploi şi furtuni mari învie, şi se joacă prin nori. Când norii ar fi subțiri, s'ar scăpà pe pământ. Se spune că în timpurile din vechime, s'a scăpat un balaur la locul numit Dealul Bălanului din jud. Neamț şi a stat acolo mult timp, până a putrezit. Lungimea şi grosimea îi erau foarte mari, scheletul colosal; o coastă îi erà de două palme domneşti de lată».

Credința în astfel de balauri există de altfel în toată Moldova şi Transilvania (3).

Hercule este omul, despre care am vorbit la Instelare.

Lira se numeşte *ciobanul cu oile*, steaua Vega fiind ciobanul, iar cele patru stele, oile. Ciobanul se mai chiamă şi *luceafărul cel mare de miezul nopții*, *luceafărul cel frumos* sau *regina stelelor*. După răsăritul lui în zi de sec, se poate mâncà de dulce, întocmai cum s'a pomenit despre Venus.

(1) *Ion Creangă*, VII. p. 50-1.

(2) Pentru credințele franceze, paralèle. cf. Sébillot. *Le ciel et la terre*, p. 30 urm.

(3) Am cetit o frumoasă schiță de d-l I. Agârbiceanu, unde se spuneà de o femeie ce cereà unui preot, pe o vreme de ploi, să-i ceteascā carte pentru balaur, după cum cetià preotul cel bătrân!

Crucea se chiamă *cruce, crucea mare* sau *crucea miezului nopții,* «*crucea* pe care a fost răstignit *Hristos*. De aceea, când țăranii o văd noaptea, se închină la ea, zicând că li s'a arătat Isus Hristos».

Prin unele părți se chiamă și *cobilița ciobanului*, ciobanul având două gălеți în cobiliță și una în mână. Stelii din mijlocul crucii i se zice și *fântână* sau *fântâna din răscruci*, de care este răzemată *cobilița ciobanului.*

Delfinul se numește *crucea* (1) sau *crucea mică*, «crucea de mână, cu care merg preoții la zi întâi» sau *crucea fârtatului*. Prin jud. Botoșani se spune că după cum această cruce nu este îndestul de dreaptă «căci steaua de jos cade strâmb,—tot astfel și *fratele de cruce,* fârtatul,—nu e ca cel adevărat» (2).

Vulturului «i se zice tot *vulturul* sau *vulturul Domnului.* Insă în general, cu steaua Altair și cele două stele mai luminoase, vecine, ce vin de o parte și de alta a stelei Altair, țăranii formează constelațiunea *fetei de împărat cu cobilița*, Altair, fiind fata, iar cele două stele, cârligele cobiliței, de cari sunt atârnate donițele, cofele sau gălețile, în cari fata de împărat duce apă, spre a răcorì sufletele celor morți păcătoși, duși în iad».

Prin Bucovina se chiamă *fata cu coromâsla.* Această fată a fost luată în ziua de *Iordan* desdemineață apă, dar ea erà așà de bună la Dumnezeu, încât, când a gustat, erà *vin*; și chiar a luat-o [Dumnezeu] cu apă cu tot și a pus-o în cer» (3).

Tot prin Bucovina, cu privire la fata cu coromâsla, se aude următoarea povestire:

«Zice că atunci, când a fost omul cel ce mâncà mult (4), el erà morar, și-a mers la Dumnezeu să întrebe, de ce face

(1) Frâncu și Candrea, *Românii din Munții apuseni*, p. 121: *Crucea* sfințește seara pe la 14 Octombrie.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 1142.

(3) *Ibidem*, p. 901.

(4) Povestirea omului fără saț precedă. Printr'un nevoiaș care a mers la Dumnezeu, omul fără saț a aflat că dacă va împărțì din mâncarea sa și altora, va aveà saț,—ceea ce nesățiosul a și făcut.

mămăţiga cât roata carului, de o mânâncă, şi tot nu se satură.

Pe drum, mergând el aşà la Dumnezeu, a ajuns la o casă unde erau două fete bătrâne, nemăritate.

— Dacă mergi la Dumnezeu,—zic ele,—mă rog să întrebi şi de noi, bădişorule, de ce am îmbătrânit şi nu ne putem mărità?

— Voiu întrebà, — zice omul.

Mai merge, mai merge, dă de-un ogor. Şi-un om arà de trei zile cu plugul cu şase boi, şi cât arà, nimica nu se cunoşteà: erà pământul ca dintâi.

— Dacă mergi la Dumnezeu, bădişorule, mă rog să întrebi şi de mine, că iaca, eu de câte zile ar, şi tot de geaba!

Mai merge,—dă de un câne, ce tot se tologià. Şi nici nu murià, nici nu trăià.

— Mă rog, să întrebi şi de mine, bade, de ce nu-mi dă Dumnezen o dată, ori să mor, ori să mă scol.

Voiu întrebà!

Mai merge, ajunge la o baltă mare şi frumoasă şi dă s'o treacă, da balta îi zice:

— Mă rog, să întrebi şi de mine, de ce n'am peşte, că uite ce apă curată şi frumoasă am, şi peşte n'am de când sunt.

— Voiu întrebà,--zice el.

Ajunge la *Dumnezeu.* Da Dumnezeu nu erà acasă; [erà] numai *mama lui Dumnezeu.* Ii spuse el toate, la ce a venit.

Mama lui Dumnezeu iea fuga şi strică vatra cuptorului şi-l bagă înăuntru şi pe deasupra lipeşte, să nu-l găsească fecioru-său când va veni, că de-i mirosià a carne de om, îndată aveà să-l mânânce.

Vine Dumnezeu acasă. Mă-sa i-a dat să mânânce; pe urmă l-a chemat să-l leie.

— Ia vin, dragul mamei, şi te-oiu la!

Şi cum îl la, tot îl întrebà. Da omul din vatră auzià:

— A fost un om aice şi-a întrebat că el aşà de mult mânâncă şi nu se mai satură?

— Il ştiu eu; da el, de ce, câţi oameni sunt în moară, nu le dă şi la aceia câte o bucăţică? Da-şi întoarce spatele de la dânşii, că [altfel], s'ar săturà!

— Da a zis că sunt două fete bătrâne. De ce nu s'au putut mărită?

— Da ele de ce dau *gunoiul* din casă în ochii *soarelui* când răsare; îmi umple toată fața de colb; de aceea nu s'au măritat și nu se vor mărită nici ele și nici cele ce fac ca dânsele.

— Da este un om că tot ară și seamănă și tot stă cu lucrul pe loc.

— Da el de ce îi fudul și nu se închină lui Dumnezeu? De, când începe lucrul nu zice măcar «Doamne ajută»? Dacă ar face cruce și ar zice așà, pe loc, tot câmpul cât l-a arat, s'ar face gata arat înaintea lui.

— Da un câne ce este în drmm, de ce tot se tologește și nu mai moare?

— Acela nu-i câne, da-i *norocul* unui om: să știe, să-l lovească îndărăpt cu mâna: s'ar risipì și banii ar fi ai lui.

— Da este o baltă mare și frumoasă, cu apă limpede, și n'are *pește*.

— Acea baltă nici n'a aveà, până n'a mâncà cap de om.

A doua zi, după ce s'a dus Dumnezeu,—el, adică, tot e o față cu soarele, că și soarele e al lui Dumnezeu,—a pornit și omul la drum. Mai întâiu a ajuns la balta aceea, da, balta a prins a-l întrebà:

— Stăi, mai întâiu să trec, și apoi ți-oiu spune.

După ce a trecut, ș'amù erà departe, a strigat:

— A zis Dumnezeu, că nici nu-i aveà, pân' nu-i mâncà cap de om!

- Arà', și cum n'am știut eu mai înainte, că te mâncam pe tine!

Doară eu n'am fost prost să-ți spun.

— Se mai duce el, ajunge la câne și dă îndărăt cu mâna, și banii fac: zuurr! A luat cât a putut și ceilalți i-a lăsat.

Mai merge, ajunge la omul care arà și-i spune. Atunci omul a ridicat cușma, și-a făcut cruce, și-a zis:

— Doamne, ajută!

Și îndată, tot câmpul a fost gata arat!

Ajuns și la fetele celea:

Da de noi ai întrebat?

— Am întrebat, — a zis omul.

Şi le-a spus.

El s'a dus acasă şi-a făcut mămăliga, şi-a făcut cum a zis Dumnezeu, a dat şi pe la alţi oameni, da el, cu ce a rămas pe căldare, s'a săturat.

Da pe fetele celea le-a pus Dumnezeu pe cer,—şi sunt *stele ce se văd trei, rând,* şi la care le zice *fata cu coromâsla* (1), ca să ştie şi altele, că de aceea nu s'au măritat, pentru că au dat *soarelui* cu colb în ochi.

Cât vei trăi, dimineaţa, când răsare soarele, să nu arunci gunoiul înspre soare, nici peste zi. Pentru gunoiu să caţi să ai un loc ia încolo, după casă, spre miezul nopţii, nu pe unde umblă soarele în calea lui» (2).

Cefeu se numeşte *coasă*. Cele trei stele în linie dreaptă alcătuesc *coporâia* sau *coporâşca*. Steaua din stânga este *mânerul* sau *cornul coporâei*. De cele două stele din stânga, nu se ţine socoteală.

Perseu se numeşte *căpăţina, carul dracului,*— cu care se vor cără păcătoşii la iad, la sfârşitul lumei,—*toporul* sau *barda*, cu gura, *coada, muchia* sau *gura*.

Cassiope se chiamă *scaunul lui Dumnezeu* sau *mânăstirea*.

Andromeda este *jgheabul puţului*, -- *puţul* fiind *Pegasul*.

Pegasul se numeşte *toacă* (3) sau *gavădul mic*. La olaltă cu *Andromeda*, alcătueşte *puţul cu jgheab*.

Vizitiul poartă numele de *vizitiu, trăsură, surugiu, ocol, ţarc, carul lui Dumnezeu*, «căci se crede că la sfârşitul lumii, când Hristos va judecă lumea, pe cei drepţi în acel car îi va duce la raiu». Se mai chiamă şi *capră*. Capra este steaua *capella* iar *iezii* caprii sunt cele trei stele mai mici.

(1) «*Fata cu coromâsla* ... se crede a fi cele trei stele rând, de-a curmezişul din constelaţia lui *Orion*, nu constelaţia *Vultanului*, după cum e cunoscută în Moldova. şi de unii, şi în Bucovina.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 214—6.

(3) Frâncu, Candrea, *op. cit.*, p. 121 : Toaca sfinţeşte seara la 14 Octombrie.

Prin unele părţi, cei trei iezi se mai numesc şi *sfredelul mic*, *burghiul* sau *sfredelul pământului*.

Văcarul poartă acelaş nume.

Coroana boreală se cheamă *hora*, –steaua Gemma numindu-se *fata mare din horă* iar alte două stele din horă sunt *lăutarii* (1), *casa cu ogradă* sau *curtea* ei, *coliba* sau *cociorva* ei.

Ophicus şi *şarpele* se numesc *calea rătăciţilor*, pe care «vor umblà oamenii păcătoşi rătăcind zăpăciţi la a doua venire a Mântuitorului, când vor auzì de judecata lui», sau *şarpele* care a ademenit pe *Eva*.

Peştii se numesc tot *peşti* sau *crapi*, — cei doi peşti cu cari Domnul *Hristos* a hrănit cele cinci mii de oameni.

Berbecul, «numit tot *berbecul*, dar ţăranii nu-i văd de cât coarnele».

Taurul «e numit tot *taur* sau *gonitorul*, însă poporul ţărmureşte această constelaţiune numai la triunghiul ce se aseamănă cu triunghiul caracteristic al feţei unui cap de taur». Prin Ardeal se numeşte *capul de bou* (2).

Steaua Aldebaran este numit *luceafărul porcesc* sau *porcar*, care are alături *vierii*, *porcii* sau *scroafa cu purcei*. Pe vremea când răsare el, porcii încep să grohăiască, sculându-se. Prin unele părţi i se zice *deşteptătorul*, la a cărui răsărire, cocoşii încep să cânte, iar *strigoii*, *joimăriţele* şi alte *duhuri rele*, pier ascunzindu-se în gropile lor.

Pleiadele din această constelaţiune poartă numele de *găină*, *găinuşă*, – *gălinuşe*, la Macedo-Români (3), -*cloşcă*, *cloţă*, *cloaţă* (4) sau *cloşcă cu pui*. Are şapte stele (5). Slujeşte foarte mult ţăranilor în orientare (6).

(1) D-l Otescu însă scrie : „Eu însă nu văd decât un singur lăutar şi nici pe acela întotdeauna".

(2) Frâncu, Candrea, *op. cit.*. p. 121 : apune la 14 Oct. seara.

(3) P. Papahagi, *Basme aromâne*, p. 601.

(4) Impărt. de d-l Şt. St. Tuţescu, com. Balota, jud. Dolj.

(5) *Găinuşa* se chiamă şi insecta Coccinelle septempuctata L. (Marian, *Isectele*, p. 108)

(5) Frâncu, Candrea, *op. cit.*, p. 121 : rasare cu zorile odată la 11 Cireşar ; la Sf. Neculai apune o dată cu seara. –V. şi Marian, *Sărbătorile*, I, p. 109.

Cine va vedeà, şi mai ales răsărind, întâiu, cloşca, la *Duminica mare*, va aveà mare noroc.

Cine se va sculà în fiecare dimineaţă din *Postul Sâmpietrului*, la răsăritul ei, nu va duce lipsă de nimic şi treburile îi vor merge foarte bine.

Prin jud. Botoşani se crede că în care zi vede mai întâiu cinevà găinuşa, vara, în acea zi a săptămânei să samene toamna *grâul* (1).

Când se iveşte cloşca la *Drăgaică*, are putere să crească *popuşoiul*, «să-l vezi cu ochii».

In noaptea de Drăgaica (24 Iunie), dacă păzeşti cloaţa nd iasă pe cer, găseşti de trei ori bani. Aşà cum stai noapt.a de pândeşti, vezi ieşind câte un puiu, câte un puiu, şi tot mereu, până iasă toţi doisprezece, şi joacă, joacă împrejurul mă-sii. Aşà o prinzi» (2).

Cloşca se mai chiamă şi *stelele ciobanului*. «Când înnoptează şi găinuşa e la toacă, [ţăranii] ştiu hotărît că *oaia* se satură de iarbă».

Unii, în sfârşit, numesc cloşca şi *scroafă cu purcei*.

Gemenii, reduşi numai la Castor şi Polux, se numesc tot *gemeni* sau *fraţi*, fiind botezaţi pe-alocuri *Romul* şi *Remul* sau *Romil*. Polux se chiamă şi *comoara* sau *comoara lui Iov*.

Racul se numeşte tot astfel.

«Când *Hristos* a fost răstignit pe cruce, schingiuitorii lui voiră să-i bată patru piroane în corp, adică două în cele două palme, unul în labele picioarelor puse una peste alta şi al patrulea, mai lung, în buric. *Racul* însă, a furat pironul cel mai lung şi s'a strecurat cu el prin fugă, mergând îndărăt. De atunci, Mântuitorul, drept recunoştinţă a binecuvântat racul ca să se mânânce de toată lumea, şi în zilele de post, ca şi în cele de dulce. Iar, spre a se păstrà amintirea faptului său, Mântuitorul a hotărît ca racul să umble mereu îndărăt, şi l-a pus pe cer».

Leul se numeşte *cal*, şi *leu* mai rar.

(1) Cred Rom. din com. Truşeşti, împart. de d-l C. Atanasiu.

(2) A Gorovei, *Superstiţii*, p. 69. Cred. din jud. Vâlcea.

Virgina poartă numele de *fecioară*, crezându-se a fi *Fecioara Maria*, din care, steaua Spicul, arată inima curată a Fecioarii.

Balanța se numește *balanță* sau *cântar*, cu care Hristos va cântări la judecata de apoi, faptele oamenilor.

Scorpionul se numește *scorpia* cu ochiul ei de sânge și giarele ei întinse.

Săgetătorul e numit *arcaș*, socotit a fi *răsboinic roman*.

Capricornul se chiamă *țap*, *cornul caprii* sau *coarnele caprii* (1). Când fulgeră pe cer în această parte se zice că va plouà negreșit.

Vărsătorul poartă acelaș nume.

Orion, are trei stele în mijloc: ele se numesc *Trisfetitele*,—*Sf. Vasile*, *Grigore* și *Ioan*,—*Trisfetițile*, *cei trei crai*, *craii dela răsărit*, *toiegele* sau *cingătoarea regelui*.

Trisfetitele, împreună cu steaua Rigel și cealaltă stea, de aceeaș parte cu steaua Betelgeuse, se numește *rarița* sau *rarițele*. Prin unele părți, rarița se alcătuește din Trisfetite, steaua ce vine de aceeaș parte cu Rigel, fără ea, însă și cele trei stele din *iepure* ce vin în dreapta acestuia, formând un arc perpendicular pe Trisfetite.

In loc de rariță, unii zic *raliță* (2), *plug* sau *greblă*.

Prin Bucovina se spune că-i *Sf. Ioan*, băiat, căruia Dumnezeu îi strigă:

— Scoală, Ioane, că sunt patru ceasuri, și te apucă de arat (3).

Arcul de șapte stele dintre *Treisfetite* se chiamă *secere*.

Trisfetitele cu Betelgeuse alcătuesc *sfredelul mare*, *sfredelul* (4), *spițelnicul* sau *spițelnicul mare*.

«Către sfârșitul lumii, *spițelnicul* se va apropià de *comoară* și în sfârșit, va găurì *comoara*. Atunci toți banii din co-

(1) Culegere din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(2) Șt. Tuțescu, *Taina aluia*, p. 108: „Trei stele în rând pe cer". — Frâncu, Candrea, *op. cit.*, p. 121: *Rarițele* slujesc la orientarea timpului; răsar o dată cu zorile la prinderea postului Sf. Mariei; la Sf. Neculai, apun seara".

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 943.

(4) Frâncu, Candrea, *op. cit.*, p. 121.

moară se vor vărsà pe pământ, dar în schimb va pierì apa de pe fața pământului. Și oamenii, ne mai având apă, setea îi va înteți, și vor alergà în *uibul* locului, căutând apă, iar văzând de departe lucirea aurului și a argintului căzut din comoară, vor alergà într'acolo, căci vor crede că e apă, ca să bea, să li se potolească jarul setei, însă ajungând aproape, vor vedeà să s'au înșelat amar, și vor plânge cu foc. Atunci le va ieșì înainte *Antihrist* sau *Antihârs* sau *Antihârț*, cum îi zic mai toți țăranii. Și Antihrist va da celor ce vor voì să se închine lui câte un butoiu de apă și un car de pâine. Cei lipsiți de credință și cei slabi de înger și lacomi, se vor înșelà și-l vor crede și se vor închinà lui, însă vor vedeà că bând apa lui Antihrist și mâncând pânea lui, vor ajunge și mai cu sete, și mai cu foame. Și va fi vai și amar de ei. Dar oamenii cei pioși, tari de înger și buni la Dumnezeu, nu se vor închinà lui Antihrist, ci vor voì mai bine să moară. Atunci le va ieșì înainte Hristos, care le va da câte un colț de prescură și un păhărel de vin, cu cari le va astâmpărà setea și foamea. Aceasta va fi *vremea de apoi*. Și Hristos va începe judecata din urmă sau judecata de apoi».

Cu privire la *sfredel* și la *carul mare*, prin jud. Neamț se aude următoarea poveste:

«In vremea de demult, un om căutà *comoara lui Iov* în cer, și găsind-o, a înfipt *sfredelul*, care se vede și astăzi în apropierea *Drumului robilor*. Pe urmă s'a întors acasă de a luat carul cu boii spre a merge să-și iea comoara găsită. Și pe unde mergeà el cu acel car, fiind drumul cotit, de aceea se vede proțapul cârmuit în partea dreaptă. Spun că dacă acel om va ajunge să-și încarce comoara, atunci lumea se va schimbà. Dumnezeu va secà toate apele de pe fața pământului și va fi ploaie într'o parte a lumei numai cu bani de argint, iar oamenii, crezând că plouă cu apă, vor alergà acolo ca să-și potoale setea. Și gășind bani în în loc de apă, au să se încarce cu bani și să plece înapoi. Apoi pe drum în calea lor au să găsească pe *Sfântul Petrea* cu un coș (paner) de prescuri și un pahar de apă ținându-l în mână. Din coș și din pahar va da la fiecare om care nu va fi fost prea lacom la luat bani, și la acei cari

au fost prea lacomi, nu le va da nimică; şi acei ce vor mâncà şi bea din mâna Sfântului Petrea, nu vor mai însetà şi flămânzì niciodată, iar cei ce nu vor mâncà şi bea, vor fi însetaţi şi flămânzi totdeauna».

Cânele mare şi *cânele mic*, sunt numite *cânele* sau *dulăul* şi *căţelul*. Sirius, din cânele mare, se chiamă *zorilă*, *luceafărul din zori*, *luceafărul de dimineaţă* sau numai *luceafărul*, «căci răsare tocmai în zori şi pe când lumina zorilor şterge treptat, treptat lumina celorlalte stele, zorilă singur se lupta până în cele din urmă cu zorile şi se vede falnic până începe de se luminează bine de ziuă» (1).

Macedo-Românii au despre luceafăr,— *luţiafăr*, — de dimineaţă şi de seară, următoarea povestire:

Un rege se rugă mult lui Dumnezeu să-i dea un copil, măcar de ar fi în chip de *capră*. Dumnezeu îi dădù o capră —ziua capră iar noaptea fată, -fără pereche de frumoasă.

Pe capră şi-o luă mai târziu de nevastă un fecior de împărat.

Intr'un rând, pe fecior îl pofteşte alt împărat la o nuntă. Plecând, el îşi lasă nevasta capră acasă. Nu peste mult însă, pleacă şi nevasta lui, după dânsul, fără însă să-şi fi luat pielea de capră, ci cu înfăţişarea ei de femeie.

Cum o văzù împărăteasa, mama feciorului, îi zise acestuia:

— Uite, fiule, aşà nevastă să-ţi fi luat tu,-- nu o capră!

Feciorul îi spuse că tânăra aceea este chiar nevasta lui, - şi astfel desvăluì chipul cum capra, îşi leapădă pielea.

Impărăteasa, auzind aceasta, aleargă numai decât acasă, şi-i aruncă pielea nurorei sale pe foc. Nora, simţind mirosul, pleacă îndată acasă, dar neaflându-şi pielea, începù să plângă de mâhnire, şi prefăcându-se, se urcă în sus.

Ea-i *luceafărul de seară*.

Feciorul de împărat, de dragostea ei, se ridică şi el la cer şi se schimbă în *luceafărul de dimineaţă* (2).

In jud. Tecuciu, se crede că *luceferii* ar fi făcuţi din feciori cu purtări bune, sau că ar fi feciorii *soarelui*, făcuţi

(1) O stea numită *cânele*, o cunosc şi Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu.

(2) P. Papahagi, *Basme aromâne*, p. 205-7. — O variantă la p. 277-9.

cu *stelele*, —una dintre pricinile pentru care *luna* n'a putut să aibă pentru soare o dragoste mai mare.

Prin Bucovina se crede că uneori *strigoaicele* fură *luceafărul*; atunci nu mai plouă, însă bat *grindinele* (1).

Cânele mic se mai chiamă şi *sfredel* sau *spiţelnicul mic*:

Balena se chiamă *chit*.

Porumbiţa poartă acelaş nume şi se zice că este porumbiţa pe care *Noie* a trimis-o să vadă dacă au apărut uscaturile, şi care s'a întors cu ramura de maslin în gură.

Corbul se pare a se numi tot astfel.

Leul mic se pare a se numì *lupărie* sau *haita de lupi*.

In sfârşit mai sunt unele numiri populare de stele, despre cari nu se ştie ca siguranţă în ce constelaţiune sunt; astfel sunt stelele numite *luceferii mici* şi *raza*, *sturzul* şi *mierla* (2) *fuşteii* (3).

3. STELELE CĂZĂTOARE.

Am pomenit maì sus obşteasca credinţă a Românilor, care spune că stelele cerului au apărut câte una şi apoi s'au înmulţit pe măsură ce s'au înmulţit şi oamenii, *fiecare om având steaua lui*. De soarta omului, steaua lui nu se desparte nici o dată. Când îi este scris cuivà să i se întâmple vre-o nenorocire, steaua lui se întunecă, se întristează oarecum.

O doină bucovineană zice:

Câte stele sunt pe cer,
Toate pân la ziuă pier,
Numai luna şi c'o *stea*,
Ştie de durerea mea;

sau:

Câte stele'n jurul meu,
Toate mă vorbesc de rău,
Numai luna şi c'o *stea*,

(1) Marian, *Inmormântarea*, p. 44.
(2) Aceste două din urmă, sunt cunoscute în com. Ţepu, jud. Tecuciu.
(4) Al. Viciu, *Colinde din Ardeal*. p. 145

Imi îndulcesc inimă (1).

Când omul moare, steaua i se stinge de pe cer, căzând, prelingându-se ca o fâşie luminoasă, mai mare sau mai măruntă, după cum steaua a fost mai mare sau mai mică, după cum omul ce moare a fost mai mare sau mai neînsemnat, mai plăcut lui Dumnezeu sau mai păcătos (2).

Macedo-Românii cred că atunci când cade o stea, a murit un om de samă (3).

De aici zicala: *i-a picat, i-a căzut, i-a apus*, sau *i s'a stins steaua*; de aici ciobanul din frumoasa Mioriţă îşi îndeamnă mieoara ca să-i vestească moartea lui,

Că la moartea mea
A căzut o stea,

Astfele cred şi *Ucrainenii* (4), de altfel ca mai toate popoarele. Cine nu ştie că Napoleon credeà orbeşte în steaua lui? (5).

Prin unele părţi se crede că stelele ce cad sunt roşii; ele prevestesc *răsboiu* (6). Prin altele, stelele căzătoare se socotesc a fi *draci* (7), *smei, balauri* sau *sburători*, «cari umblă noaptea ca să pocească sau să omoare pe oamenii ce i-ar întâlnì în calea lor»; de aceea, se mai numesc şi *stele rătăcitoare* sau *stele călătoare.*

Prin unele părţi, stelele căzătoare se pun în legătură cu căderea dracilor, adică cu isgonirea lor din cer, când unii dintr'înşii au rămas spânzuraţi prin văzduh.

«Cei cari sunt spânzuraţi prin văzduhuri, au făcut *vămi,*

---

(1) *Familia*, XX, p. 323.

(2) *Şezătoarea*, II, p. 192-3: „Când Dumnezeu porunceşte moartea unui om, *lumânarea* [de pe cer,-steaua] i se stinge şi una din stele dispare din numărul celorlalte de pe cer, lăsând în urmă-i o brasdă lungă şi argintie, care e foarte pronunţată când pe om îl iea Dumnezeu cu bucurie, şi care abià se zăreşte când cel ce moare e un păcătos.

Ori de câte ori poporul vede picând o stea, zice oftând:

— S'a mai dus un suflet“!

(3) Cosmulei, *op. cit.*, p. 47.

(4) *Revue des traditions populaires*, IX, p. 423 — *Ibidem*, XXII, p. 339.

(5) Cf. P. Sébillot, *Le ciel et la terre*, p. 49.

(6) Cosmulei, *op. cit.*, p. 46.

(7) Voronca, *op. cit.*, p. 302.— Ucrainenii cred că, bătut de înger, moare un drac, când cade o stea, *(Revue de traditions populaires*. IX, p. 423*)*.

şi ţin calea la oamenii cari mor, şi vămuesc, şi nu-i lasă să treacă în cer la raiu, până nu le plătesc şi lor cevà, ori în bani, ori în ţoleturi. Cei ce sunt cu gurile spânzurate în jos, slobod noaptea, dela scăpătatul soarelui până'n răsărit, bale din gură. Acestea sunt *balele vrăjmaşului;* unele cad prin fântâni, altele în ape curgătoare, altele prin ierburi. Ele au putere de omorît pe om, îl bolnăvesc greu, dacă se întâmplă ca vreun om să le bea în apă, ori să se culce unde sunt ele căzute.

Stelele sunt ostaşii cerului. Dumnezeu le-a pus să adune toate balele ce cad din gurile dracilor, ca să nu cază pe pământ, să se îmbolnăvească lumea. Şi ele când văd că vreun diavol a slobozit vreo bală din gură, se reped după ea de o prind şi n'o lasă să cază pe pământ. Şi de aceea le vedem noi umblând noaptea pe cer. Dar unele bale, ori nu le văd stelele, ori nu le pot prinde, şi acele cad pe pământ şi aduc multe boale. Dar de n'ar fi stelele să le prindă, şi de ar cădeà toate, apoi mai toată lumea ar fi schiloadă şi bolnavă din pricina balelor drăceşti. De aceea nu e bine să bea cinevà apă din *fântână*, după sfinţitul soarelui până'n răsărit, că se poate să se brodească vre-o bală drăcească» (1).

Aceste credinţe le întâlnim şi la *Ucraineni:* «când vezi căzând câte o astfel de stea, să-ţi faci cruce şi să zici «amin», căci cu cât vei zice astfel de mai multe ori, cu atât Satan se va înfundà mai bine în pământ» (2).

«Când intră prin casele oamenilor *smei*, se lasă la flăcăii şi fetele îndrăgostite, ca să le chinuiască,—credinţa aşà de sublim descrisă în «Sburătorul» lui Heliade.

Aceşti smei se bat adesea între dânşii iar sângele închegat al lor curge pe pământ. Cu acest sânge îşi afumă părinţii copiii bolnavi de sperietură» (3).

Prin jud. Dolj, se crede că dacă aceşti smei cad peste o

(1) T. Pamfile, *Sărbătorile de vară*, p. 178.
(2) *Revue des taditions populaıes*, XXII, p. 339.
(3) Otescu, *op. cit.*, p. 57-8.

vită care fată sau un om care-şi face *casă*, nu-i merge bine. Locul acela unde cade smeul, este blăstămat (1).

Megleno-Românii văd în căderea stelelor un semn cum cà *hoţii* sunt urmăriţi de poteră (2), sau că a scăpat cinevà dela hoţi (3).

Cine vede câzând o stea, să nu spună şi altora că-i păcat. «Şi steaua, ea săraca, multe mai vede şi nu mai spune nimănui!» (4).

S'au pus în legătură *bolizii* cu credinţa pe care am pomenit-o într'alt loc,—cu deschiderea cerului (5).

«Poporul nostru crede că în noaptea de Bobotează şi în noaptea Sfântului Andreiu se deschide cerul. Nu se puteà ca această credinţă sa nu-şi aibă izvorul în vreun fenomen astronomic, şi singurul fenomen care ar puteà tălmăcì această credinţă în deschiderea cerurilor este numai apariţiunea bolizilor».

Aceste corpuri cereşti, pe cari pământul îi întâlneşte în cale, devin incandescenţi prin frecarea lor cu atmosfera pământească iar lumina care o radiază, mai ales pentr'o pânză subţire de nori, dă norodului icoana deschiderii cerului (6).

Şi se citează:

«1818, Oct. 20, la 6 ceasuri din noapte s'au arătat o lumină despre apus, şi în urma luminii, tunet».

Explicarea mi se pare fără temeiu pentru mai multe pricini.

Intâiu, fiind că deschiderea cerului se pune în legături cu unele sărbători mai mari, când, trecându-se repede asupra luminării cerului, gândul poporului se îndreaptă spre Dumnezeu şi cetele sale cele sfinte, cari, din când în când, trebuie să se uite pe pământ.

Al doilea, deschiderea cerului se face drept de-asupra pă-

(1) *Ghiluşul*, I, no. 2, p. 12.
(2) P. Papahagi, *Megleno-Românii*, I, p. 98.
(3) Cosmulei, *op. cit.*, p. 46.
(4) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu.
(5) V. p. 7-12.
(6) V. Anestin, *op. cit.*, p. 201.

mântului, şi nici decum, într'o parte, «despre apus».

Fenomenul pomenit mai sus, «lumină despre apus, şi pe urmă tunet», este *scăpărare şi un tunet târziu*, despre cari voiu vorbì într'altă lucrare.

E adevărat că unii au crezut, cu prilejul bolidului din 20 Noemvrie 1914 că «au văzut cerul deschizându-se şi o lumină vie şi frumoasă ca ziua de se puteà vedeà curat, desluşit, orice lucru din prejur» (1); avem însă de a face aici cu o confuzie învederată.

In sfârşit tot ca stele căzătoare se socotesc şi stelele cări *se ridică* pe cer. Prin jud. Tecuciu, aceasta se socotesc ca semne prevestitoare de *nuntă* (2).

4. STELELE CU COADĂ.

Stelele cu coadă (3), *stelele cu coame*, *stelele comate* sau cărturăreşte: *stelele luminoase*, şi la sing. *comet* sau *comit* (4),—cometele, sunt, după credinţele peporului nostru, nişte semne dumnezeeşti, cari, din vreme în vreme, sunt trimise ca să vestească lumii nenorocirile cari se vor întâmplà, ca osândă pentru atâtea răutăţi omeneşti.

Aceste mari nenorociri cari pot bate lumea, sunt: *răsboaiele* (5), *bòlişlele*, -*ciuma* sau *holera*, mai ales, -şi *foametea* sau *seceta*.

Miron Costin Cronicarul, scrie despre cometa din 1653: «Nu s'au pomenit pentru semnele ceriului carele s' au tâmplat mai nainte de aceste toate răutăţi şi crăiei leşeşti şi ţărei noastre şi stingerea casei şi Domniei lui Vasile Vodă pentru cometa adecă stea cu coadă, cari s'au prilejit cu câţivà ani mai nainte de aceasta... care toate semnele, bătrânii şi astronomii în ţara leşească, a mari răutăţi că sunt acestor ţări, meniau (6)».

(1) V. Anestin, *Cometele, eclipsele şi bolizii ce s'au observat în România, între 1386 şi 1853*, Bucureşti, 1912, p. 22.

(2) Cred Rom. din com. Ţepu.

(3) Tot astfel le numesc şi Ucrainenii.

(4) V. Anestin. *op. cit.*, p. 5.

(5) *Şezătoarea*, VI, p. 53 – A. Gorovei, *Superstiţii*, 289.

(6) V. Anestin. *op. cit.*, p. 7.

Neculaie Costin Cronicarul, scrie despre cometa din iarna lui 1679:

«La cursul anilor 7188, iară dela Hristos 1679 (1) în luna lui Decemvrie 10 zile, ivitu-s'au pre cer *o stea cu coadă*, căreia îi zic Latinii *cometa*, adecă *mătură*. Şi lungă erà de coprindeà cu lungimea sa giumătate de cer, începându-se întâiu de jos dintr'o stea, despre partea Ţării ungureşti, între amiazăzi şi apus. Apoi, de zi ce treceà tot se urcà pre cer către miazănoapte în sus, şi dindărăt se scurtà, mergând înspre miază noapte, precum este umbletul cerului cu stelele învârtindu-se către apus. Şi aşà au trăit şapte săptămâni şi patru zile, până la zi întăia a lui Fevruarie; de acia s'au stânsu şi au perit. De care mulţi astronomi strângându-se prin alte ţări au fost *prognitic* ce se va lucrà în lume după aceea în urmă; care lucru apoi după acea cometă s'au scornit *vrajbă mare* de oşti mai la toate împărăţiile şi ţările câţi sunt megieşi împrejur de se hotăresc ‚cu Turcii, iară mai vârtos între împărăţia Turcului şi între împărăţia Neamţului, precum scrie mai jos (2).

Despre cometa din 1853:

«La prima dată, când s'a văzut pe cer steaua cu coadă, toţi oamenii s'au îngrozit, au ieşit din casă pe uliţă, se închinau, făceau mătănii şi au pus să tragă clopotele la biserici; parte din oamenii bătrâni de pe atunci spuneau că are să se scufunde pământul şi toată lumea are să se prăpădească. Femeile, când au auzit că se prăpădeşte pământul, au început să plânga, să se închine şi să facă mereu la mătăni. Alţi oameni mai spuneau că are să fie răsmiriţă, sau bătălii mari, că are să vie Nemţii cu coadă, Turcii şi Muscalii... chiar şi la Episcopie [din R.-Vâlcea] se făceau rugăciuni» (3).

Prin jud. Dolj se povesteşte despre o astfel de stea cu coadă, următoarele:

«Când cu resbelul,— dela 1877,—a mers steaua cu coadă până'n Dii (Vidin): bubuitul a pornit dela Dii, a mers pe

(1) In text: „1689“:

(2) Cf. despre spaima produsă de această cometă. în alte părţi ale Europei, V. Anestin. *op. cit.*, p. 8-12.

(3) V. Anestin. *op. cit.*, p. 15.

malul Dunării, pe dincolo, pe după Dunăre, pân'a ajuns şi s'a făcut resbelul, ba [până] şi a răsbit pe Turci» (1).

Aceste credinţe le întâlnim şi prin *Rusia* unde, de pildă, se spune că năvălirea lui Napolepn I şi luarea Moscoivi a fost prezisă de o cometă (2).

«Şi *sfârşitul lumii* va fi vestit de o stea cu coadă: de aceea, mulţi văzând o astfel de stea, o ieau şi ca semn că poate s'a apropiat sfârşitul lumii, şi să se pregătească de moarte, trecându-şi timpul, cât se vede steaua pe cer, în post şi rugăciuni» (3).

Din jud. Dolj, avem următoarea compoziţiune a bătrânului Radu Florea din Giubega, despre cometa din 1910, în care aflăm şi unele amintiri din vremea anului 1877:

S'a spovedit mama Veta
Că prea rău spune gazeta,
A văzut pe cer *cometa*:
Nu ştiu ce-o face planeta!
Nu fii, ţară, înfricoşată,
Şi aşà tare înspăimântată.
Aţi văzut *steaua cu coadă?*
Nici aia nu e curată:
Pentru resbel ni s'arată.
Dar lumea este nâroadă,
Şi e tare înfricoşată,
Că pământul o să cadă,
Să murim cu toţi o dată.
Dar având un mândru gând,
O să murim tot pe rând,
Căci Dumnezeu ca un sfânt,
Are grijă de pământ,
Să nu fie *sudomit.*
Că această stea cu coadă,
Ni s'a arătat o dată.
In sus erà scăpătată,
Serbia erà sculată,
Cu *Nemţia* să se bată,
Şi-a văzut că n'o să poată
Şi s'a retras iute'n dată.
Dar *Bulgaria*-i sculată,
Macedonia înfocată,
Turcia umblă turbată,
Să vie *Rusia* toată,
România preparată,
Să mai sărim peste *baltă* (4).
Să-l mai luăm pe Turc o dată,
Dându-l ca'n Plevna grămadă.
Câte patru să se bată,
Pe Macedonean să-l scoată,
De sub Turc, lege spurcată,
Macedoneanul de mult plânge,
Şi cu lacrămi în ochi zice:
—Săriţi fraţi, săriţi voinice.
Turcia pe foc ne frige,
Vrea de vii să ne mânânce,
Din picioare ne distruge,
Ne iea banii şi se duce,
Copilaşii noştri plânge!

(1) Culegere din com. Catanele, împărt. de d-l Şt. St. Tuţescu.
(2) *Revue des traditions populaires*, XXII, p. 310-1.
(3) Otescu, *op. cit.*, p 71.
(4) Dunărea.

5. VRĂJILE LA STELE.

Am pomenit mai sus cum poporul nostru crede că unele stele căzătoare,—cari înainte de a cădeà sunt stele obişnuite, ar fi *smei* cari intră noaptea prin casele oamenilor, chinuind pe câte unul din casă.

Către acest soiu de stele, sau către steaua fiecărui om, se îndreaptă unele rostiri de vrajă ale celor ce doresc felurite lucruri ale acestei lumi (1).

Fetele cari doresc să se mărite mai de grabă, prin Bucovina, ies afară, spre *Sf. Vasile*, şi privind o stea mai strălucitoare, zic:

Săriţi săteni,
Săriţi poporăni,
Că arde înaltul cerului,
Da nu arde
Inaltul cerului
Ci arde
Cuşma ursitorului meu,
Cel ales de Dumnezeu:
Cuşma'n capul său
Şi cămeşa pe dânsul
Şi inima'ntr'însul.
Stea frumoasă,
Şi luminoasă,
Eu voiu dormì,
Dar tu nu dormì,
Ci te du'n lume,
Peste lume,
La ursitorul meu anume,
Şi de l-ăi aflà
C'a sta
La mese'ntinse,
La făclii aprinse,
Cu neveste grase
Şi copile frumoase,
Fă-l să-i pară căţele viermănoase,
Numai eu să-i fiu mai frumoasă.
Şi mi-l adă
Prin pădure, prin desime,
Şi prin sat fără ruşine
Şi prin câmp fără de drum
Şi peste ape fară de pod
Şi peste gard fără de pârlaz...
M'am uitat la răsărit
Şi n'am văzut nimic;
M'am uitat la asfinţit
Şi-am văzut:
Pajură pajurată
Şi cu foc înfocată.
Un'te duci aşà 'nfocată?
— Mă duc, codrii să-i pălesc,
De verdeaţă să-i gătesc
Şi văile să le sec
Şi pietrile să le crep!
Lasă codrii să'nfrunzească

(1) Otescu, *op. cit.*, p. 58: „Stelele călătoare pot fi şi vrăjite, şi cu această vrajă îşi află fetele încotro e ursitorul lor, căci sunt unii cari ştiu sa zică nişte vorbe din gură şi opresc steaua călătoare în loc. După aceea, iar prin nişte vorbe pe cari le tot zic mereu, rânduieşte acea stea sa plece din nou. Şi încotro o porneşte atunci steaua, întra'colo e ursitul fetei“

Şi văile să'nverzească
Şi pietrile ca să crească,
Da te du mai bine.
In lume,
Peste lume,
La ursitorul meu anume;
Cu foc îl încinge
Cu foc îl aprinde,
Foc în gura cămeşii îi bagă,
La inimă îi aşează,
Să ardă cămeşa pe dânsul
Şi inima într'însul,
Să nu poată dormì
Să nu poată hodenì
Pân' la noi n'a venì
La părinţi a mă peţì.

Priveşte apoi steaua, se bucură dacă o vede mai luminoasă şi se întristează, dacă dimpotrivă, steaua i se pare mai întunecoasă.

Prin Suceava, fetele vrăjesc *stelele* ce le aduc ursitul astfel:

Sfântă stea
Te mulţămesc cu sf. metanii
Să-mi trimiţi pe ursitorul
Ursitorul meu,
In vis să-l văz,
Aievea să-l visez (1).

In Turnu-Măgurele, fetele, punându-se în genunchi, Duminică seara, când ceru-i senin şi *luna lpină* şi privind, către cea mai strălucitoare stea, zic de trei ori, cu nădejde:

O tu stea,
Steluţa mea,
Toate stelele să stea,
Steaua mea
Să nu mai stea,
Să umble în lung şi în lat,
Să se ducă şi la scrisul meu în sat,
Dela Dumnezeu şi Maica Domnului îndreptat,
Să nu-i dea odihnă a odihnì,
Nici stare a sta,
Nici mâncare a mâncà,
Nici bere a bea,
Nici somn a dormì
Până va venì să mă iea;
Să treacă prin apă fără vad,
Prin câini fără ciomag,
Prin văduve grase,
Să i se pară broaşte ţestoase;
Prin fete frumoase,
Să i se pară căţele râioase,
Numai eu stea luminoasă.

Tot din aceste părţi avem şi următoarea vrajă pentru ursită, care de data aceasta este fata dorită:

O tu stea
Steluţa mea
Toate stelele să stea,
Şi tu să te faci năpârcă viforîtă

---

(1) Marian, *Sărbătorile*, I. p. 128-30.

Din 'naltul cer coborîtă,
Cu patruzeci şi patru ciocuri de oţel,
Cu patruzeci şi patru ciocuri de fier,
Să te duci la ursita mea ursită,
Dela bunul Dumnezeu dată,
Să te duci necontenit
Printr'un sat neumblat,
De câni nelătrat.
Pe cine vei întrebà
La mine te va îndreptà.
Pe cine vei întâlnì,
La mine te va pornì.
Cu coada ca să loveşti,
La mine ca s'o porneşti,
Cu ciocul s'o ciocăneşti,
La mine ca s'o porneşti.
Tot omul frumos,
Orice băiat fălos,
Să se facă urîcios,
Numai cu băiat frumos.
Să nu poată să mai stea,
Pe mine fără a mă vedeà (1).

Prin jud. Vlaşca, *descrisul la stea*, care are de scop ca fata sau flăcăul necăsătorit să-şi vadă că are sau nu ursit şi care urmează să i se arăte în vis, se face în chipul următor: «Miercurea, sau dacă nu sunt stele pe cer, Sâmbăta seara, după ce au ieşit stelele pe cer, vrăjitoarea se desbracă în pielea goală, apoi cu o batistă luată dela cel căruia îi descântă, vine în pragul uşei şi rosteşte de trei ori următorul descântec, fluturând mereu batista în vânt, în direcţiunea stelei (2):

Tu stea
Logostea,
Toate stelele să stea,
Numai tu să nu stai,
Să umbli'n lung şi'n lat
Şi la noi în sat,
Până unde-i găsì
Scrisa lui N.
La ea să te duci,
Cu biciu să plesneşti,
Din somn s'o trezeşti,
La mine s'o trimiţi,
In vis s'o visez,
Aievea s'o văz,
Si unde oiu vedeà-o s'o cunosc;
Cu biciu s'o baţi,
La mine s'o abaţi
Cu biciu de foc,
Să nu-i vie a sta pe loc;
Cu bici de cureà
Să nu-i vie a sta,
Să nu-i vie a dormì
Nici a odihnì
Până la mine n'o venì!

După terminarea descântecului, vrăjitoarea se îmbracă, ba-

(1) A. M. Nour, *Descântece şi vrăji din popor*, Craiova 1912, p. 36 şi 50.
(2) Cred că trebuie întregit : celei mai luminoase.

tista o pune pe perină şi se calcă pe acea perină, pe partea dreaptă. Peste noapte visezi pe acela sau aceea care va fi partea celui pentru care se descântă (1).

Alte ori se vrăjesc stelele pentru ca ele să adune frumuseţile altora, pentru ceea ce vrăjeşte, ca să fie ea cea mai plăcută:

O steă, gosteă,
Două stele, gostele
Trei stele, gostele,
Patru stele, gostele,
Cinci stele, gostele,
Şase stele, gostele,
Şapte stele, gostele,
Opt stele, gostele,
Nouă stele, gostele,
Eu mă culc, mă odihnesc,
Voi veţi porni
La împărat cu împărăteasă,
La primar cu primăriţă,
La vătav cu vătăviţă
La sătean,
La poporan,
La mire cu mireasă,
Dragostele, ogostele
In apa asta îţi las *(sic)*,
Care s'a spălà,
S'a curăţi, s'a luminà (2).

Prin jud. Tutova, într'o vrajă de dragoste mai mare, rugăciunea către trei din cele mai strălucitoare stele pe cari fata le priveşte, este următoarea:

Trei stele
Gogostele,
Duce-vă-ţi (3) la'mpărat, la'mpărăteasă,
Dragostea i-o furaţi
Şi-o aduceţi la mine în cană
Şi-o lăsaţi.
Trei stele
Gogostele
Duce-vă-ţi la zâna cerului;
Frumuseţa i-o luaţi,
Şi-o aduceţi la mine 'n cană,
Şi-o lăsaţi,
Trei stele,
Gogostele,
Duce-vă-ţi la rege şi la regină:
Dragostea le-o furaţi,
Mândria i-o apucaţi,
Şi-o aduceţi la mine'n cană
Şi-o lăsaţi.
Cele trei stele,
Gogostele,
Duce-vă-ţi la împăraţii şi împărătesele,
Regii şi reginele,
Principii şi prinţesele

(1) *Şezătoarea*, IV. p. 20.
(2) Culegere din Valea-seaca, Neamţ, împart. de d-l I. Preutescu.
(3) Metateză din *duceţi-va*

La toate zânele lumii,
Şi tot ce-i bun culegeţi,
La mine cu braţul aduceţi,
In cană puneţi,
Peste cap mi-aruncaţi! (1)

Alte ori se vrăjesc stelele pentru ca *vacele* cu lapte să-şi capete mana pierdută.

Iată o astfel de vrajă din Bucovina:

O steà
Obisteà
Două stele,
Obistele
Trei stele,
Obistele
Patru stele,
Obistele,
Cinci stele
Obistele,
Şase stele
Obistele,
Şapte stele
Obistele,
Opt stele
Obistele,
Nouă stele
Obistele,
Cari sunteţi ale Floricii (2) mele
De pe toate hotarele
De pe toate ogoarele,
Mana ei să aduceţi
Şi'n pulpă să i-o puneţi;
Din pulpe în ţâţă
Din ţâţe în doniţă! (3).

Vor mai fi şi alte soiuri de vrăji.

In alte vremuri, prin abaterea dela unele forme mai mult ori mai puţin obişnuite, se vor fi abătut credincioşii şi vor fi făcut, după nevoie, asemenea vrăji, cum de pildă este acest «descântec» publicat de curând de d-l N. Iorga, în care locul «craiului nou» mi se pare a fi tocmai a unei stele-logostele, din vrăjile de mai sus:

«*Craiŭ noŭ*, craiŭ noŭ, craiŭ noŭ, cunună de diiamantu petre scumpi; lună luminată, tu eştĭ înŭ ceriŭ şi vezĭ şi pre pămăntŭ. Eŭ, Enachi, Safta, Ştefanŭ Miclescu (?), împreună cu casa noastrî, nu putemŭ să ne odihnimŭ înŭ casa noastră, nicĭ putem să ne stăvimŭ cu *dobitoacea* înŭ umbra casăi noastrea, nicĭ noĭ nu putemŭ să trăimŭ cu oamenii, ca lupulŭ ziua înŭ satŭ, ca măţa cu căinile, ca *voghiulŭ* zioa, ca pasările ceriuluĭ, ca calul cu albinele, ca şoricile cu mîţa, ca

(1) *Şezătoarea*, XIV, p. 104
(2) Numele vacii.
(3) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 218

gărgăunile cu omulŭ, ca şarpile cu drumulŭ, ca moara neferecată, ca tălhariulŭ vestitŭ, ca curva la pustiiŭ, ca doaă sabiĭ într'o tiacă, ca raţa la uscatŭ, ca oile cu lupulŭ, ca lupulŭ cu tărgulŭ, aşè noĭ nu putemŭ să ne odihnimu înŭ casa noastră de pizmaşulŭ, duşmanulŭ, de răulŭ faptuluĭ. Lună luminată, tu eştĭ înŭ ceriŭ şi vezĭ şi pe pămăntŭ; noĭ ne vomu culca şi ne vomŭ hodinì, iarŭ tu să nu te culcĭ, nicĭ să te odihneştĭ; să viĭ la casa noastră şi să rădicĭ totŭ faptulu din *olaturile* casăĭ noastre şi di suptu pragulŭ casăĭ noastre şi dinŭ capulŭ nostru şi dinu ocolulŭ vitilorŭ noastre şi dinŭ toate căte săntŭ ale noastre. Lună luminaţĭ, faptŭ cu gătlanŭ de lupu, faptŭ cu icre de broască, faptŭ cu urmă de cerbŭ faptŭ cu urmă de măţă şi de căine, faptŭ cu rumăgăturĭ de sfredelŭ, faptŭ de măncătură de căine, faptŭ de măncătură de cariŭ, faptu cu argintŭ viŭ, faptŭ cu sudoare de calŭ, faptŭ cu şărpe, faptŭ cu părŭ de ursŭ, faptŭ cu icre de broască, faptŭ cu sagnă de calŭ, faptŭ de noaă neamurĭ, faptŭ de noaă felurĭ. Lună luminată, vino cu ucenicìĭ tăĭ şi ne curăţeşte pre noĭ de totŭ faptulŭ dinu casa noastră, şi caută pre celu ce ne-au făcutu noaă faptulu, şi, de va fi viu, să-lu ducĭ totu faptulu de la casa noastră şi să-lu lepezĭ înu *olaturìle* casăĭ luĭ, înu *plomădeţŭ* cu păine şi în putena cu borşulu, în solneţa cu sari şi înu capul luĭ, şi înŭ casa luĭ şi înu masa luĭ şi înu agonisăta luĭ. Iarăşu, de va fi mortŭ, să te ducĭ şi să-lu puĭ pe mormăntu luĭ. Iaru noĭ robiĭ luĭ Dumnezeu, Enachi, Sanda, Ştefanu Miclescu (?), şi înpreună cu toată casa noastră şi cu dobitocile noastre, să rămănemu curaţĭ şi lămuriţĭ, ca argintulu celŭ strecuratu, cu maica ce ni-au făcutu, iaru faptulu să piei cum pere roa de soarea, să să ducă de pe capulu nostru şi să se ducă pe capul celuĭ ce ni-au făcutu noaă faptulu. Aminu, aminu, aminu. 1828, Ghen. 14.

Şi, căndu veĭ vedè luna noaă, întăĭ să staĭ pe locu şi să răpezĭ să aducă o păne începută şi să ceteştĭ carte acasta de 9 ori, şi să bei toţĭ, şi să stropeştĭ vitele, şi pe totu loculu, şi să o ceteştĭ în treĭ lunĭ noaă, şi să fiţĭ curaţĭ; şi aşè vă viţĭ izbăvi de faptu» (1).

(1) *Revista Istorică*, I, p. 17-8.

PARTEA VII.

DRUMUL ROBILOR.

Sub numele de *drumul* sau *calea robilor, calea rătăcită, drumul* sau *calea* lui *Troian* sau *Traian. calea laptelui, drumul orbilor, calea ţiganului, calea şchiopilor, paiele ţiganului* (1), *crângul cerului, brâul* sau *brâul luminos al cerului* (2), Românii înţeleg pânza fumurie care se vede brăsdând cerul aproape pe la mijloc, în nopţile senine şi fără lună.

Credinţile şi povestirile poporului nostru, care se leagă de această cale, în afară de cele pomenite, sunt următoarele:

«Odată un om a furat paie de grâu dela altul şi fiind tras la judecată, a jurat că nu a furat, cu toate că păgubaşul mersese pe urma paielor până la casa hoţului. Dumnezeu, ca să arate lumii pe jurătorul strâmb, înfierându-l pe veci, şi ca să se ştie în veci ce mare păcat e să juri strâmb, a aşezat pe cer chipul *carului* şi al căruţei cu care furas jurătorul strâmb paiele, precum şi paiele vărsate, dela locul lor şi până la casa hoţului» (3).

O variantă ne spune că hoţul erà chiar fiul păgubaşului, şi că paiele furate erau duse într'un coş (4).

A doua variantă se aude prin jud. Dolj şi are următoarea cuprindere:

«Un Sârb a şterpelit un car de paie dela naşu-său şi a luat-o la drum.

A mers el cât a fost nopticica de mare. Pierit de frică ca să nu-l ajungă de pe urmă naşu-său, plesnià boii cù sfârcul biciului, aceştia fugiau de le sfârâiau copitele şi lăsau numai

(1) *Dicţionarul limbii române*, tom. I, part. II, p. 45.
(2) *Ibidem*, tom. I. p. 645.
(3) Otescu, *op. cit.*, p. 50.
(4) *Ibidem*.

scântei în urmă. De ce mână boii mai tare, de aceea carul se sguduià şi paiele cădeau jos cu toptanul.

Mergând el aşà, se pomeneşte hodoronc-tronc cu *lupul* înaintea lui. Un şarpe rece îi trecu prin sân; şi cum el din fire e tare'n vârtute şi slab de minte, se repède de o dată la boul din *cea*, şi apucându-l cu mâna de urechi, zice:

— *Stoa, doae bozenată!*, şi cu securea în mână, să plesnească lupul drept în cap.

Boii au cârmit carul cu proţapul spre miază-zi. *Lupul* a rămas încremenit şi nu s'a mai mişat nici până astăzi de acolo.

Carul de pe cer, e cunoscut de toţi. Cele dintâi patru stele îi sunt roatele. Din celelalte trei, cea dintâi e proţapul, cea de-a doua sunt boii, şi cea de-a treia lupul.

Lângă boul de din *cea*, e altă stea mică (Alcor); aia-i *Sârbul* cu boul de ureche. De cu seară, carul merge de-a'ndăratele spre miazănoapte şi răsărit, aşà încât despre ziuă se întoarce cu proţapul unde erau roatele.

Pe drumul unde a căzut paiele, au răsărit stele, câte paie pe umbrar. Ţăranii îi zic *drumul robilor*» (1).

A doua povestire o aflăm la Macedo-Români şi sună precum urmează:

«Un fin, odată, îl îndemnă dracul să se ducă să fure dela naşul său,—să facă rău la omul lui, ca lupul în domeniul lui.

Ce face dânsul? Merge la stâna naşului său, şi hai, să-i fure laptele. Şi ce să vezi? Nimerì ceasul când toţi cânii dormiau iar acei cari îl simţiră, nici lătrară, căci îl cunoşteau de totdeauna.

După ce umplù pieile (burdufurile) pe deplin, le încărcă frumos, îşi luà măgarul de căpăstru şi p'acì ţie drumul.

Dumnezeu, care nu ştie ce-i somnul ziua sau noaptea şi care nu lasă nimic nevăzut, îndată ce văzù ticăloşia aceasta, —ca finul să fure dela naş, la moment trimise pe un înger să-i verse laptele din piei.

Ingerul, mai al dracului decât Dumnezeu, ce-şi zise?

— De unde loc să-l vărs aşà tot dintr'o dată; mai bine puţin câte puţin, ca să se afle mâne şi urma celui care fură.

(1) Şt. St. Tuţescu, *Din trecut*, giurgiu, 1901, p 7-8.

Astfel el zise, şi-i face două găuri, numai să curgă laptele puţin câte puţin, în cât, până să meargă finul acasă, laptele tot se strecură din piei.

Dimineaţa sculându-se naşul, vede că găleţile şi putinile sunt goale. Cercetează încoace, cercetează încolo, întreabă pe unul, întreabă pe altul, pe păstori, câni, nimic! Nimeni nu ştià ce se făcù laptele. Când iese puţin mai încolo, vede că drumul albeşte de lapte.

— Il prinserăm pe hoţ, -zise el, acì îl avem.

Apoi nu pierdù timp, ci apucă drumul după urma laptelui vărsat şi ajunge până la casa finului.

— Măi, să-l mânânce lupul, să-l mânâce pe el acolo!—îşi zise el mìrat şi nedumerit. Finul să-mi fi făcut isprava aceasta?

Nu-i venià să creadă cum finul să fure dela naş, cu nici un chip.

— Buna ziua, finule!

— Bine venişi,—sărì dintr'o dată finul în picioare, ca cel cu musca pe nas. Ce veste, naşule, ce vânt te aduce pe la noi.

Finul cercà s'o încurce.

— Finule, finule, eu nu veniiu să şed, ci ştii, că vom strică cumetria?

— Ei, dar de ce naşule?

— De ce? Te faci că nu ştii? Fiindcă făcuşi isprava la omul tău, ca lupul în domeniul său. De asta.

— Naşule, naşule nu scoate foc din gură, când eu n'am habar de uimic. Ian spune-mi şi mie ce este?

Atunci naşul îi zise ce-i şi cum, dar finul nu vrea să audă cu nici un chip, ci negà mereu, parcă ar fi apă de prescure. Atunci naşul îi scoase şi-i arată urma lăsată de lapte, care încă se cunoşteà, şi-i zise:

— Ei, finule, şi acum vrei să-mi pui ochelari la ochi? Pe lup îl vedem şi urma îi căutăm, faci tu.

Dacă văzù finul că se prinse în praşi, tăcù şi-i cerù pardon, să-l ierte.

—Eu o făcuiu, tu să nu o faci, naşule,—îi zice el. Văd şi eu că fuiu ticălos cu fapta urîtă ce făcuiu, dar lucru ce se făcù, se făcù.

Ce erà să-i facă şi naşul! Il lăsă să şi-o afle dela Dumnezeu.

Şi drept minune rămase de atunci laptele vărsat şi neuscat, în cât şi azi îl vezi. De aceea se chiamă *calea laptilui*, calea lacteie (1).

Afară de aceasta, aproape pretutindeni se crede că drumul robilor a fost făcut de Dumezeu spre a arătà celor scăpaţi din robie calea întorsului în ţara lor. Unii din aceşti robi se zice că au fost luaţi de *Tatari*; alţii că ar au fost răpiţi de *Căpcâni* sau *Căpcăuni*; alţii că au fost luaţi de *Traian*, alţii că au fost duşi spre miazăzi. Prin Oltenia se crede că e vorba de robii luaţi de *Turci* şi duşi în Turcia (2).

Prin jud. Tecuciu se povesteşte că o dată au plecat din Moldova o mulţime de oameni ca să se ducă în ţara turcească, să se plângă, de câte răutăţi suferă *Moldova*.

Cum au ajuns acolo, la scaunul împărăţiei, cine să le mai asculte lor jalba! I-au pus Turcii numai decât la închisoare şi închişi am rămas multă vreme. După ce le-au dat drumul au rămăs acei Moldoveni robi.

Intr'un rând, zice unul din cei robiţi:

— Măi fraţilor, dar dacă ne-am luà noi încetul, hai-hai, şi-am plecà spre Moldova!

— Ce vorbeşti tu, de geaba, mai frate; dar unde ţi-i Moldova? A fi sute de poşte, măi, până acolo. O ştii, tu? Cunoşti tu drumul, ca să mergi până acolo fără ca să întrebi pe cineva? Când te-a auzì cinevà că întrebi de ţara noastră, îndată pici la bănuială, şi altă lecuire nu mai ai: moartea îţi ştie de ştire!

Da celalt, mai bun de cap, le-a zis:

— Hai măi; vom plecà atunci când vor fi Turcii la rugăciune, — că ei când sunt la rugăciune, nu ies, să le torni plumb topit pe gât,—şi-am merge numai noaptea iar ziua ne-om ascunde prin pustietăţi!

Şi aşà au făcut. Au plecat. Ziua stăteau tăinuiţi pe unde-i îndemnà Dumnezeu, iar noaptea se luau după *drumul robilor* şi zoriau înainte.

---

(1) P. Papahagi. *Din lit. pop. a Arom.*, p. 812-4.

(2) Cred. Rom. din com. Catanele, jud. Dolj, împărt. de d-l Şt. St. Tuţescu.

Așà, s'a întâmplat și după un an încheiat, au ajuns în Moldova (1).

Prin alte părți se zice că e vorba de robii pământului nostru, de noi, de toți, cari vom merge la judecata de apoi înaintea lui Dumnezeu, pe această cale, spre a ne da samă de toate câte le-am săvârșit în vieață.

Prin jud Tecuciu se povestește că niște păgâni au întâlnit o fată care se întorceà spre casa ei, cu cofele pline cu lapte, puse'n cobiliță. Păgânii, cum au văzut-o, au năzuit la dânsa. Atunci laptele din cobiliță s'a vărsat; el este dâra albă de pe cer, care se chiamă calea laptelui. *Cobilița* fetei cu laptele se vede pe aproape, iar cine-i bun la Dumnezeu poate vedeà și fata, cum se șterge pe față de laptele care a umplut-o peste tot (2).

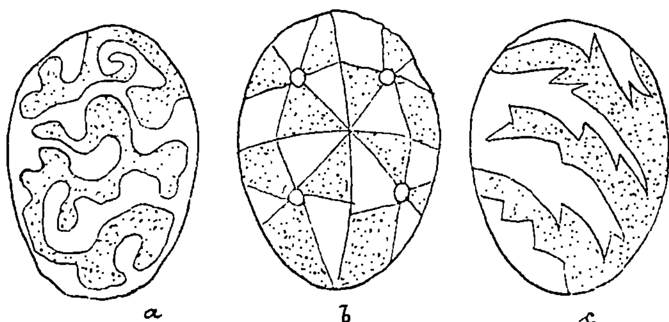

Fig. 9-11.

Nu va fi lucru de mirat dacă și prin *Rusia* se va povestì că aceată cale a laptelui s'a făcut de când o zână, mergând și-a vărsat cana cu lapte (3).

Această cale, Românicele o zugrăvesc pe ouăle dela Paști, precum arată figurile de mai sus: *a*, în jud. Muscel (4), *b*, în jud. Dâmbovița, și *c*, în jud. R.-Sărat.

(1) Culegere din com. Țepu, jud Tecuciu.

(2) Idem.

(3) *Revue des traditions populaires*, XXII, p. 338

(4) R.-Codin, Mihalache, *Sărbătorile poporului*, p. 50. Variante din jud. Tutova și Buzău, în *Colecția de ouă încondeate* de Maria I. Panaitescu, unde se găsesc chipurile *b*. și *c*.

INDICE ŞI GLOSAR

D.

E.

F.

CUPRINSUL

DIN PUBLICAŢIUNILE ACADEMIEI ROMÂNE

	L. B.
Crăiniceanu Dr. Gh., Igiena ţăranului român Locuinţa, încălţămintea şi îmbrăcămintea; alimentaţiunea în diferite regiuni ale ţării şi în diferite timpuri ale anului. 1898	5.—
Gorovei Artur, Cimiliturile Românilor. *1898*	3.—
Grigoriu Gr., Medicina poporului I. Boalele oamenilor. *Anal. Acad. XXX Lit.*	1.60
—II Boalele vitelor.— *Anal. Acad. XXX Lit.*	0.50
Jarnik Dr. I. U. şi A. **Bârseanu,** Doine şi strigături din Ardeal cu un glosar complet de Dr I. U. Jarnik. Buc. 1895	——
Lupaşcu D. P., Medicina babelor. Adunare de descântece. reţete de doftorii şi vrăjitorii băbeşti. Cu un raport de *Prof. I. Bianu.— Anal. Acad. XII Lit.*	——
Manolescu Dr. N., Igiena ţăranului. Locuinţa, iluminatul şi încălzitul ei. Imbrăcămintea. Incălţămintea, alimentaţiunea ţăranului. 1895 .	5.—
Marian S. Fl., Cromatica poporului român.—Discurs de recepţiune,—cu răspuns de *B. P. Hajdeu.—Anal. Acad. IV. 2.*	1.—
— Descântece adunate de G. Săulescu. Raport — *Anal. Acad. V. 2.*	
— Vrăji farmece şi desfaceri.— *Anal. Acad. XV Lit.*	1.—
— Insectele în limba, credinţa şi obiceiurile Românilor. 1903	6.—
— Legendele Maicei Domnului. 1094	4.—
— Naşterea la Români. Studiu etnografic. 1892	5.—
— Nunta la Români. 1890	10.—
— Immormântarea la Români. 1892	5.—
— Sărbătorile la Români:	
— *Vol. I.*—Cârnelegile. 1898.	3.—
— *Vol. II.*—Păresimile. 1899.	3.—
— *Vol. III.*—Cincizecimea. 1901.	4.—
Obedenaru D-r. M. G., Texte macedo-române, basme şi poezii poporale dela Cruşova. Publicate după manuscriptele originale, cu un glosar complet, de *Prof. I. Bianu.* Buc. 1891	4.—
Otescu I., Credinţele ţăranului român despre cer şi stele.— *Anal. Acad. XXIX Lit.*	1.—
Pamfile Tudor. Jocuri de copii, adunale din satul Ţepu (jud. Tecuciu). —*Anal. Acad. XXVIII Lit.*	1.40
— Jocuri de copii, adunate din satul Ţepu (jud. Tecuciu) Mem. II.	1.60
Papahagi-Vurdună P. N., Jocuri copilăreşti culese dela Românii din Macedonia.— *Anal. Acad. XXV Lit.*	0.75
— Megleno-Românii. Studiu etnografico-filologic. Partea I . . *Anal. Acad. XXV Lit.*	1.40
— Partea II. *Anal. Acad. XXV Lit.*	1.40
— Graie aromâne.— *Anal. Acad. XXVII Lit.*	1.60
— Basme aromâne şi glosar. 1905	8.—
Şăineanu Lazăr., Basmele române în comparaţiune cu legendele antice clasice şi în legătură cu basmele popoarelor învecinate şi ale tuturor popoarelor romanice. 1895	10.—
Sevastos Elena, Nunta la Români. Studiu istorico-etnografic comparativ. 1889.	*(Sfârşit)*
Ţiplea Alexandru, Poezii populare din Maramureş. — *Anal. Acad. XXVIII Lit.*	1.20
Viciu Alexiu, Glosar de cuvinte dialectale din graiul viu al poporului român din Ardeal.— *Anal. Acad. XXIX Lit.*	1.50

TIPOGRAFIA ŞI LEGĂTORIA DE CARŢI. CONST. D. LUPAŞCU, BÂRLAD